

דברי הכנסת

הישיבה המאה-ושבעים-ואחת של הכנסת השלוש-עשרה

יום רביעי, כ"ב בטבת התשנ"ד (5 בינואר 1994)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:00

תוכן העניינים

שאלות בעל-פה	
משא-ומתן ישראלי-סורי באוסלו	
שכר טרחה של עורך-הדין יוסף שגב	
התעשייה האווירית – מסע לחצים על העובדים	
גשרים על כבישי הערבה	
הצעת חוק הסדר מדיני בין ישראל לפלשתינים, התשנ"ד–1993	
(הצעת חבר הכנסת מ' שטרית)	
הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון – שיקול דעת להמתקת הדין), התשנ"ד–1993	
(הצעת קבוצת חברי הכנסת)	
שאלות בעל-פה	
שימוש בחומר "אמלגם" בסתימות שיניים	
שאלות ותשובות	
חילול קברים בבית-העלמין בהר-הזיתים	
הצעה לסדר-היום	
טיוטת הסכם-קהיר בין ישראל לאש"ף	
הצעה לסדר-היום המשבר במשא-ומתן עם הפלשתינים והאירועים בשטחים	
הצעה לסדר-היום	
ההסדר בבקעת-הירדן	
הצעה לסדר-היום	
עתיד המתיישבים בבקעת-הירדן	
הצעות לסדר-היום הקמת ועדת חקירה לבדיקת הסכנה לחיי הערבים תושבי יש"ע	
עקב חימושם של אנשי אש"ף	
הצעת חוק פיצוי מפוני יהודה שומרון וחבל-עזה, התשנ"ג–1993	
(הצעת חבר הכנסת א' פורז)	
הצעה לסדר-היום	
החלטת ממשלה להבטחת פיצויים למתיישבים בשטחים	
הצעות לסדר-היום קבורת חייל יהודי ליד קברו של עמוס ירקוני, זיכרונו לברכה	
שאלות ותשובות	
שתדלנות פוליטית בארצות-הברית למען מצרים	
דברי סגנית הקונסול האמריקני בירושלים בביקור בשילה	
קנס על עבירות חנייה של עובדי השגרירות בווינגטון	
ביקור קבוצת נא-נאצים בארץ	
עמדת ישראל בנושא פגיעה בזכויות האדם בטיבט	
פרסום בעניין ריבונות ירדנית באזור לטרון	
חילול בית-עלמין יהודי בגרמניה	
עבירת תנועה של דיפלומט זר	

יהודי סוריה

הקהילה היהודית בסרייבו

שליחות הסברה של חברי כנסת ממפלגת העבודה וממרצ

שמירת שבת ומועדי ישראל על-ידי שר החוץ ואנשי משרדו

אי-ציון השתתפות ישראל בכנס בין-לאומי בתוניס

הצעה לסדר-היום החזרתם ארצה של שגרירים וקונסולים – מינויים חיצוניים

הצעה לסדר-היום החלטת משרד החוץ "להחזיר" דיפלומטים שמונו בתקופת הליכוד

הצעות לסדר-היום

ההסכם שנחתם בין ישראל לוויטק

הצעה לסדר-היום

החרם הערבי

הצעה לסדר-היום

ייבוא פסולת רעילה לישראל

שאלות ותשובות

מתן תצהיר לצורך דמי אבטלה לעולים

מסלולי הקליטה לעולים

השפעת מנהל אתר הקרוונים "כדורי" על יושביו

עולים המגיעים לנמל חיפה

הצעת חוק שכר מינימום (תיקון – אי-הכללת פרמיות), התשנ"ג–1993

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

הצעת חוק שכר מינימום (תיקון) (ביטול חובת הפרמיה ואכיפת החוק), התשנ"ג–1993

(הצעת חברת הכנסת ע' מאור)

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעות לסדר-היום

תאונות הדרכים

הצעה לסדר-היום

התנהגות שוטרים בהפגנת נשים

הצעת חוק משק הדלק (קידום התחרות), התשנ"ד–1993

(הצעת חבר הכנסת ד' תיכון)

הצעת חוק העונשין (תיקון – מעשה גזענות), התשנ"ג–1993

(הצעת חבר הכנסת ד' צוקר)

הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון)

(הצעת חבר הכנסת צ' הנגבי)

שאלות בעל-פה

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת; יום רביעי, כ"ב בטבת התשנ"ד, 5 בינואר 1994.

אנחנו עוברים לשאלות בעל-פה. סגן שר החוץ ישיב על שאלת בעל-פה של חבר הכנסת אביגדור קהלני, בנושא: משא-ומתן ישראלי-סורי באוסלו. חבר הכנסת קהלני, בבקשה.

משא-ומתן ישראלי-סורי באוסלו

אביגדור קהלני (העבודה):

בוקר טוב. אדוני יושב-ראש הכנסת, חברי הכנסת, אדוני סגן החוץ, אמש פורסם, יותר נכון ביום שבת, בעיתונות, כי צוותים ישראליים וסוריים ניהלו משא-ומתן באוסלו.

ברצוני לשאול:

1. האם יזם משרד החוץ את המפגש האקדמי, והאם השתתף נציג מטעמו בשיחות?

2. האם תוצאות המפגש מחייבות את ישראל, לאור החסות הנורבגית הרשמית?

3. האם התקיימו מפגשים דומים בנושא הישראלי-סורי, ומי השתתף בהם?

היו"ר ש' וייס:

כבודו, ידידי סגן שר החוץ, תשובתך.

סגן שר החוץ י' ביילין:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, משרד החוץ לא יזם את המפגש, והמשתתפים לא היו מטעמנו, אך אנו מברכים על כל מפגש שהתקיים ומתקיים עם הסורים, ומאמינים שמפגשים כאלה יתרמו בסופו של דבר לתהליך השלום.

רחבעם זאבי (מולדת):

זה חוקי?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת זאבי, שאילתות בעל-פה – ללא קריאות ביניים.

סגן שר החוץ י' ביילין:

תוצאות המפגש אינן מחייבות אותנו. מה שמחייב אותנו הוא עמדת הממשלה, הרואה בשלום עם סוריה אבן פינה בתהליך כולו ומפתח להסרת האיום הצבאי העיקרי על ישראל. מה שמחייב אותנו הוא נכונות לפשרה טריטוריאלית בגולן למען שלום, המלווה בהסדרי ביטחון מקיפים, ללא עקירת יישובים, כאשר, כדברי ראש הממשלה, עומק הנסיגה ברמת-הגולן יהיה כעומק השלום.

בעבר היו מפגשים אקדמיים, ואני מקווה שעוד יהיו, אך למשרד החוץ אין מידע על מפגשים אלה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת קהלני, שאלה נוספת. אחריו – חבר הכנסת יוסף בא-גד, דקה, וחבר הכנסת דוד מגן, דקה.

אביגדור קהלני (העבודה):

אדוני סגן שר החוץ, קודם כול, אני מקווה שעומק הנסיגה לא יהיה כעומק השלום. אני מקווה שנישאר שם ונבחן, בתהליך של עשרות שנים, אם אכן השלום הוא אמיתי.

הייתי רוצה לשאול אותך, האם יש מפגשים כלשהם או הכנות לקראת הפגישה ב-16 בחודש בין קלינטון לאסד? אני מניח שהפגישה הזאת תתקיים על רקע מסוים. לא היינו רוצים שהיא תיכשל, עם זאת, לא הייתי רוצה שהיא תהיה מוכנה מראש, עם נסיגה, כפי שאמרת.

שנית, האם הבנתי נכון מתוך דברך, שאין היום גורמים רשמיים, ישראלים וסורים, שיושבים ביחד, והמפגש הזה הוא אקדמי גרידא, ואנשים התנדבו לכך; כי מן הדברים שקראתי בעיתון נראה לי כאילו הם הגיעו להסכמות. זה מה שמדאיג אותי. אם אתה אומר שזה לא רשמי, אני מחזק את הכיוון. תודה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בא-גד, דקה. חבר הכנסת מגן, אחריו.

יוסף בא-גד (מולדת):

כבוד סגן השר, האם זה חוקי להיפגש עם נציגי ארץ אויבת? האם זה יעמוד במבחן בג"ץ, בייחוד שסוריה חוזרת ומצהירה, שלא יהיה שום הסכם לגבי רמת-הגולן? ראש ממשלתנו חוזר ואומר: לא מ-אלא ב-. רציתי לדעת מה האמת: האם יש הסכם מכל או ב-?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת מגן, לפי הקצב של חבר הכנסת בא-גד, קצר ותמציתי.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני סגן שר החוץ, לא צריך להדגיש שאוסלו, לפחות בעיני, הפכה לסיוט. אפילו ביום יש שם חושך. לכן אני מבקש לשאול:

נוכח הידיעה כי גורם ישראלי בכיר מציע הצבת כוח רב-לאומי ברמת-הגולן, האם בכל זאת ניסה משהו לערוך דיון אקדמי, אולי דיון אחר, תוך הפקרת האינטרסים החיוניים של ישראל, במלים אחרות, תוך ויתור על איזה שהוא נושא, על איזו פיסת קרקע ברמת-הגולן, בניגוד לתפיסת הכנסת, לפי השקפתי?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני סגן שר החוץ, תשובתך.

סגן שר החוץ י' ביילין:

אדוני היושב-ראש, יש לי כאן בעיה מסוימת, משום שמדובר כאן בדיון במסגרת אקדמית, מקצועית, ללא קשר עם משרד החוץ, ואני צריך להשיב על שאלת התוכן של הדיונים האלה. איש לא דיווח לי, מעבר לתקשורת, מה היה שם. לכן אני לא יכול – – –

היו"ר ש' וייס:

תשיב בתור דוקטור, ולא בתור סגן שר החוץ.

סגן שר החוץ י' ביילין:

אני לא יכול לדעת עם איזה דעות הגיעו לשם ומה היה תוכן הפגישות. אני רק יכול לומר, שבאופן עקרוני אנחנו מברכים על כל פגישה מהסוג הזה.

הפגישות האלה הן חוקיות. יושב כאן שר המשפטים, והוא בוודאי בקי בזה יותר ממני. על-פי מיטב ידיעתי, מפגש שאין בו מטרה לפגוע בביטחון ישראל הוא מפגש חוקי.

יש היום הרבה מאוד פגישות, ואני מאוד שמח עליהן, עם נציגים של מדינות ערב, שהן במצב מלחמה אתנו.

רחבעם זאבי (מולדת):

רמת-הגולן – זה לא פגיעה בביטחון ישראל?

היו"ר ש' וייס:

נא לא להשיב על קריאות ביניים. זה לא חוקי בזמן שאילתות בעל-פה.

סגן שר החוץ י' ביילין:

אין שום קשר. מה זה שייך לתוכן? אני מדבר באופן עקרוני על המפגשים האלה.

המפגשים האלה הם חוקיים. הם לא רק חוקיים, אלא הם מבורכים. ממשלת ישראל תשמח על כל מפגש כזה שיהיה בעתיד, ועל כל מפגש שהיה בעבר. אם יהיה ביכולת המפגשים האלה לקדם במשהו את ההבנה עם סוריה, מובן שזה ישמח אותנו מאוד.

לגבי השאלה על מפגשים לקראת 16 בחודש, אין דבר מיוחד מהסוג הזה. אני לא מודע למפגשים ישראליים-סוריים באיזה שהוא דרג, לקראת 16 בחודש. נדמה לי שהאמריקנים, אחרי הסיבוב האחרון של מזכיר המדינה כאן, יודעים היטב את העמדה שלנו בנושא של רמת-הגולן.

כדי להדגיש את זה, אני יכול להשיב לחבר הכנסת בא-גד, שהעמדה שלנו היא נסיגה ברמה ולא מן הרמה.

היו"ר ש' וייס:

שורה חשובה. תודה רבה.

עכשיו יואיל בטובו שר המשפטים להשיב על שאלתא בעל-פה של חבר הכנסת אברהם בורג, בנושא: שכר הטרחה של עורך-הדין יוסף שגב. חבר הכנסת בורג, בבקשה.

שכר טרחה של עורך-הדין יוסף שגב

אברהם בורג (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר המשפטים, בסוף השבוע פסק בית-המשפט המחוזי שכר טרחה בסך 40 מיליון ש"ח לעורך-הדין יוסף שגב.

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא פורסם עד כה ההסכם בין הכנ"ר – כונס הנכסים הרשמי – לעורך-הדין שגב?

2. מה היה שכר הטרחה ששולם לעורך-הדין שגב עד פסק-הדין?

3. מדוע לא יכלה פרקליטות המדינה לייצג את המדינה בתיק?

היו"ר ש' וייס:

תודה. אדוני שר המשפטים, תשובתך.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כבוד היושב-ראש, חברי הנכבד, יש לסלק תחילה אי-הבנה אחת: שכר הטרחה בסך 40 מיליון שקל חדש נפסק לטובת הכונס הרשמי, ולא לכיסו הפרטי של עורך-הדין שגב. בשלב זה עדיין אין אפשרות לקבוע מהו הסכום המדויק שיחויבו הנתבעים לשלם לכונס הרשמי כהוצאותיו.

אשר לשאלותיו של חבר הכנסת הנכבד – לשאלה הראשונה: עד עכשיו לא פורסם הסכם השכר בין כונס הנכסים הרשמי לבין עורך-הדין יוסף שגב, וזאת לבקשתו של עורך-הדין שגב ובהסכמת כונס הנכסים הרשמי. נמסר לי כי שכר הטרחה שיגיע לעורך-הדין שגב לפי ההסכם הוא 12.5%, לא מהסכום שנפסק בבית-המשפט אלא מהסכום שייגבה בפועל מהנתבעים. ועוד נאמר בהסכם, כי במקרה של צורך בהליכי הוצאה לפועל, ישולם שכר נפרד עבור ההוצאה לפועל, כפי הקבוע בתעריף המינימלי.

לבקשתי קיבלתי היום מאת כונס הנכסים הרשמי צילום של הסכם שכר הטרחה, לרבות התיקון של אותו הסכם, ואני שוקל לתת למסמכים אלה פרסום מלא, לאחר שאתן התרעה על כך – – –

אברהם בורג (העבודה):

— — —

שר המשפטים ד' ליבאי:

לשאלה השנייה – מה היה שכר הטרחה ששולם לעורך-הדין שגב עד לפסק-הדין, כונס הנכסים הרשמי דיווח לי, כי סוכם עם עורך-הדין שגב, ששכר טרחתו יחושב בזמן ניהול המשפט לפי שעת עבודה, שקלים בשווי 100 דולר לשעה עבור עבודתו האישית, או עבודת שותף שלו במשרד, ושקלים בשווי 75 דולר עבור עבודת עורך-דין אחר במשרדו. סוכם כי הסכומים שייגבה עד למתן פסק-הדין יקוזזו מסכום שכר הטרחה הסופי, שיגיע לו בהתחשב בסכומים שייגבו מהנתבעים.

עד עכשיו שולם למשרד עורך-הדין יוסף שגב שכר טרחה בסך 1,845,000 שקל חדש, לא כולל מע"מ. מסכום זה קיבל עורך-הדין שגב שכר טרחה בסך 600,000 שקלים חדשים, הכול לפי המידע שנמסר לי.

לשאלתך השלישית – מדוע לא יכלה הפרקליטות לייצג את המדינה בתיק זה, כונס הנכסים הרשמי הוא שמונה על-ידי בית-המשפט, לבקשת הנושים, כמפרקו של בנק צפון אמריקה בע"מ בפירוק. הכונס הרשמי מייצג את עצמו באמצעות עורכי-דין, שבחלקם הם עובדי מדינה ובחלקם עורכי-דין פרטיים המועסקים על-ידו. הכונס הרשמי, בשמשו כמפרקה של חברה, אינו מיוצג על-ידי הפרקליטות, בין היתר מפני שייתכנו מצבים שבהם יהיה עימות משפטי וניגוד עניינים בין הכונס הרשמי כמפרק החברה ובין המדינה. הכונס הרשמי, כמו כל מפרק, מוסמך להעסיק עורך-דין חיצוני רק באישור בית-המשפט, וכך היה גם במקרה זה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת אברהם בורג, אחריו – במסגרת דקה – חבר הכנסת יוסף עזרן, ואחריו – חבר הכנסת דן תיכון.

אברהם בורג (העבודה):

אדוני שר המשפטים, אני נדהם מן התשובות שהעבירו לך, שקראת בשם עובדי המשרד; אני פשוט נדהם. אתה יודע את המעורבות שלי בפרשה הזו זה ארבע שנים. אני פשוט לא מעלה על דעתי, שהסכם בסדר הגודל הזה – מייד תראה שני פרטים שהם מאוד לא מדויקים במה שנמסר לך – הוא הסכם סודי, שאיננו נתון לעיון הציבור ולידיעתו. כונס הנכסים הרשמי הוא כונס הנכסים הרשמי של כולם, ועורך-הדין שגב מייצג את כל הציבור הישראלי. זה לא סודות הגרעין של מדינת ישראל, שצריך להחביא אותם ולהסתיר אותם ואי-אפשר להוציא אותם אפילו על-פי בקשה של חבר הכנסת במשך ארבע שנים. אני לא מבין את ההיגיון הזה.

יתר על כן, מסרת כאן כי השכר היה 100 דולר לשעה על 1.8 מיליון השקל שכבר הועברו. אינני יודע אם צפית באחת מתוכניות הטלוויזיה השבוע, אבל באחת מהן הוציא חבר הכנסת, שמעורב בסיפור הזה, מסמך ממשרדו של עורך-הדין שגב, שהוא פונה לבנק צפון אמריקה ביולי 1992, על-פי 459 שקלים לשעה. מה היה שער הדולר ביולי 1992, 4.5 שקלים הדולר? לפי איזה חשבון עושים את זה?

הנקודה הבאה היא – ואני אינני רוצה להיכנס כאן לשאלה מתי הכנ"ר משחק שהוא מדינה, כי פטור מאגרה על המשפט הזה קיבלו בתור המדינה.

אני פונה אל השר, וזאת שאלתי: האם ישקול השר, לאור המשמעות הציבורית גם של כיסוי החוזה, גם של אי-דיוקים שנמסרו, לדעתי, לשר – ואני אביא לו את המסמכים עוד היום – האם ישקול השר להצטרף ליועץ המשפטי לממשלה לבטל את ההסכם בין הכנ"ר לבין עורך-הדין שגב על-פי סעיף 31 לחוק החוזים, האומר: חוזה הנוגד את תקנת הציבור בטל?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת יוסף עזרן, ואחריו – חבר הכנסת דן תיכון.

יוסף עזרן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, שמענו כעת אוקטבות מאוד צורמות מהכנ"ר. בכל אופן, שאלתי היא: ההסכם הזה היה בין מי למי? ואם זה בנוי על אחוזים, במקרה שלמעשה הדירקטורים היו יוצאים זכאים, האם היה עורך-הדין שגב מקבל פרוטה שחוקה, ומי היה מפצה אותו? זאת השאלה.

היו"ר ש' וייס:

תודה. חבר הכנסת דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, אתה בוודאי מעיין מפעם לפעם בדוח מבקר המדינה. אסב את תשומת לבך לדוח מבקר המדינה מס' 43, שהתפרסם השנה, לקטע העוסק במשרד החקלאות – פירוק המועצה לשיווק פרי הדר.

יוסי שגב הוא אחד מטובי עורכי-הדין במדינת ישראל. אבל הוא מעורב בכל מיני פרשיות, שריח רע נודף מהן. אחת מהן עוסקת ב"כלל אינווסטמנט", והשנייה מופיעה בדוח מבקר המדינה מס' 43, דוח שנדון לפני כשבוע בוועדה לענייני ביקורת המדינה, עוד לפני שניתן פסק-הדין במשפט הבנק המפורסם, שאינני רוצה לחוות דעה עליו, אבל אני בהחלט מצוי אצל העובדות, ולכן אני מצטרף לשאלותיו של חבר הכנסת אברהם בורג, אם כי אני בטוח שיש לי השקפה אחרת.

בדוח מבקר המדינה מס' 43 שואלת מבקרת המדינה: איך וכיצד הוסכם לשלם כ-3.5 מיליון דולר, או שקלים – אינני זוכר בזה הרגע – לעורך-הדין יוסף שגב על פעולתו לפירוק המועצה לשיווק פרי הדר? לפי דעתי, הסכום גבוה מדי, שלא על-פי אמות מידה מתקבלות על הדעת. ואני מוסיף תמיהה על השאלה שהועלתה כאן על-ידי חבר הכנסת בורג.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

אדוני השר, זה לא פשוט בתוך שתי דקות להשיב על כל השאלות. תשתדל.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כבוד יושב-ראש הכנסת, לשאלות הנוספות של חברי הנכבד, חבר הכנסת בורג. לשאלתך, מדוע ההסכם סודי, או היה סודי – משהובא ההסכם לידיעתי, אני כשלעצמי אינני רואה טעם שלא לפרסמו ברבים, ואמרת לך בתשובתי, שלאחר התרעה שאתן לכונס הנכסים הרשמי ולעורך-הדין שגב, אתן להם הזדמנות להבהיר לי מדוע לא יפורסם, בדעתי להעבירו לפרסום.

שנית, טענת, או אמרת, שמישהו הביא ראייה על חשבון שהוגש לפי חישוב אחר. מאחר שלא המסמך לפני ולא הטענה לפני, הרי כל אשר אני יכול לומר: אם תעביר לי נתונים, אבדוק אותם. גם בלי

הנתונים אפנה את השאלה לכונס הנכסים הרשמי, כי ייתכן שהוגש חשבון לא לגבי שעות עבודה של עובד אחד – – –

אברהם בורג (העבודה):

הנתונים הם – – –

היו"ר ש' וייס:

מוסכם שתעביר לו את המסמך.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני אבדוק.

אברהם בורג (העבודה):

הסכומים האלה הם הסכומים – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

חס וחלילה, הרי אני חזרתי והדגשתי, שמקור המידע שאני מקבל הוא כונס הנכסים הרשמי, ואני אינני יודע יותר מאשר הוא הביא לידיעתי, אלא במידה שאני עכשיו, לאחר שהדברים פורסמו, נכנס לבדיקת העניין.

לשאלתך השלישית, האם יש לבטל את ההסכם – למיטב ידיעתי, שוב, זהו הסכם שאושר על-ידי בית-המשפט. אני אבדוק זאת ואעביר זאת לבחינתו של היועץ המשפטי לממשלה.

לשאלתו של חבר הכנסת עזרן, בין מי למי ההסכם – ההסכם רשום כמוצג לבית-המשפט והוא ערוך כהסכם בין עורך-הדין יוסף שגב לבין כונס הנכסים הרשמי עורך-הדין עמרם בלום.

לשאלתך הנוספת, חבר הכנסת עזרן, מה היה המצב לו הפסידו עורך-הדין או התובעים בתביעתם – בתיקון להסכם ביום 9 ביולי 1989 נכתב, שבמידה שיינתן פסק-דין אך הוא לא יהיה לגבייה, כי אז נשוב לדון בדרך הנאותה לתשלום השכר חרף השכר באחוזים, שכר שיביא בחשבון את המאמץ שהושקע בהשגת פסק-הדין וכל יתר נסיבות העניין. אם יש תשובה אחרת, אני אבדוק. עד כאן.

לשאלת חבר הכנסת דן תיכון – – –

דן תיכון (הליכוד):

מצאתי את המובאה, עמוד 321, מדובר ב-3 מיליוני שקל ו-1.25 מיליון דולר, שהם כ-9% מכלל ההוצאות – – –

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

שאלה זו תועבר אלי בכתב, מאחר שהיא לא מתייחסת לנושא שבו אנחנו מדברים. כמובן, אני אבדוק ואשיב לחבר הכנסת דן תיכון תשובה הולמת.

היו"ר ש' וייס:

זו בעצם שאילתא אחרת. תודה רבה, אדוני שר המשפטים.

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים. סגן שר הבינוי והשיכון – ראיתי אותו לפני רגע כאן. אנחנו נעבור לשאילתא המופנית לסגן שר הביטחון, ומייד אחרי זה – סגן שר הבינוי והשיכון.

סגן שר הביטחון ישיב על שאילתא בעל-פה של חברת הכנסת ענת מאור בנושא: התעשייה האווירית – מסע לחצים על העובדים. גברתי, בבקשה.

התעשייה האווירית – מסע לחצים על העובדים

ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, ממכתבו של מר אפרים ז'ילוני, ממלא-מקום יושב-ראש האגף לאיגוד מקצועי, אליך, ב-28 בדצמבר 1993, עולה כי עובדים בתעשייה האווירית מתלוננים על איומים המופעלים על-ידי מנהלים, לחתום על "מכתבי הסכמה", כביכול, לפיטורים ולפרישה.

ברצוני לשאול:

1. האם המידע נכון?

2. אם כן – מה ייעשה על-ידיכם למנוע מיידית הפעלת לחץ ואיומים המנוגדים לכל יחסי עבודה תקינים במשק?

היו"ר ש' וייס:

אדוני סגן שר הביטחון, תשובתך.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת – לשאלות 1 ו-2: המידע אינו נכון. עדיין לא הוצע לעובדים לחתום על מכתב הסכמה. זה ייעשה ללא לחץ וללא איומים לאחר חתימת ההסכם הקיבוצי על-ידי מר חיים הברפלד, מזכ"ל ההסתדרות, ובהתאם לרשימות שהוכנו על-ידי החברה לפי צורכי העבודה. הליך הוצאת העובדים ייעשה בצמוד להסכם זה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. גברתי, חברת הכנסת ענת מאור, ואחר כך – חבר הכנסת דוד מגן.

ענת מאור (מרצ):

אדוני סגן השר, ראשית, המידע שבידי הוא אחר, ואבקש ממשרדך לבדוק אותו עם ועד העובדים.

שאלתי הנוספת: חלק מהגורמים לעיכוב החתימה על הסכם ההבראה שהיה בהסכמה הוא העדר מכתב התחייבות מהממשלה לקרנות הפנסיה, שיבטיחו את מתן פיצויי הפיטורים והפנסיה, שלפי ההסכם נפרסים לאורך 15 שנים. האם הועבר מכתב התחייבות כזה מן האוצר, ואם לא – מתי יועבר?

האם בתוכנית ההבראה תעביר הממשלה גם כספים להסבת התעשייה הצבאית לתעשייה אזרחית, או שתוכנית ההבראה תתמצה בפיטורים ובצמצום שכר בלבד? תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה. חבר הכנסת דוד מגן, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני סגן שר הביטחון, אני מניח שניחשת שאני אעמוד כמו קאטו ואשאל: מתי תעבור התעשייה הצבאית סוף סוף לנגב?

דן תיכון (הליכוד):

היא לא תעבור.

דוד מגן (הליכוד):

ואשר לשאלה הקונקרטית, פורסם כי שר הביטחון, הלוא הוא ראש הממשלה, הנחה את הנהלת רפא"ל להכין גל פיטורים וצמצומים מחודש. מתי יהיה שקט תעשייתי בשלוש התעשיות הללו: התעשייה האווירית, תע"ש ורפא"ל?

היו"ר ש' וייס:

תודה. אדוני סגן שר הביטחון, תשובתך.

סגן שר הביטחון מ' גור:

חברי, חברי הכנסת, עברנו ביעף את כל התעשיות הביטחוניות בשעה שהשאלה הראשונה היתה – –

היו"ר ש' וייס:

אתה לא חייב להשיב, אלא אם כן אתה רוצה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

כן, אין בעיה.

— — — בשעה שהשאלה הראשונה היתה מופנית לנושא מסוים, כי זו היתה הבעיה העיקרית. אני מוכרח לומר, יש כמה פרטים כספיים שאת עוררת, שאני מבטיח לך לבדוק אותם, כי אני לא בתמונה.

לגבי תוכנית ההבראה, תוכנית ההבראה היא תוכנית כוללת והיא איננה מדברת רק על פיטורים. את נגעת בשאלה מאוד ייחודית וגם מאוד מסובכת של הפניית התעשייה הביטחונית לתחומים אזרחיים. כבר בתשובות קודמות בכנסת ציינתי, שהניסיון בכל העולם, לא רק אצלנו, בתחום הזה היה לא טוב. רוב התעשיות הביטחוניות שהופנו לתעשיות אזרחיות לא הצליחו. היו כאלה שהצליחו. בתוכניות ההבראה שיש לנו עם כל הגופים אנחנו מביאים בחשבון גם את האפשרות הזאת, שכן גם אם לא כל המערכת תופנה לתעשייה האזרחית, ייתכן שחלקים ממנה ניתן להפנות לתעשייה האזרחית. הכול מופיע כחלקים מתוכניות ההבראה, וזה יובא בחשבון.

לשאלה של חבר הכנסת דוד מגן, אני גם שמעתי את קריאת הביניים של חבר הכנסת דן תיכון — — —

דוד מגן (הליכוד):

היא נרשמה בפרוטוקול.

סגן שר הביטחון מ' גור:

שהיא לא תעבור — אינני רוצה להתחייב מכיוון שהדבר בבדיקה.

דן תיכון (הליכוד):

הממשלה כבר התחייבה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

הדבר בבדיקה. אתה יודע טוב מאוד, חבר הכנסת דן תיכון, שהיו כמה וכמה החלטות של ממשלות, שעם שינוי התנאים מחייבות בדיקה. מה עוד שרק לפני יום אמר יושב-ראש המפלגה שלך, שאפילו הסכם בין-לאומי לא יחייב אותו, אז מה אנחנו שנדון פה בהסכמים כביכול פנימיים של עבודה? אבל הכוונה שלנו היא לעמוד בהסכם. הכוונה שלנו היא לעשות כך שנוכל להעביר לנגב תעשיות

מתוחכמות ככל האפשר ובהיקפים גדולים ככל האפשר. אבל, חבר הכנסת מגן, צריכים להיות בטוחים שהם יוכלו לעבוד והם יוכלו להרוויח. מי כמוך – ראש מועצה בעיר פיתוח, עם סוגים שונים של תעשיות – יודע עד כמה הדבר הזה מחייב בדיקה רצינית.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני סגן השר, ראש עיר, לא ראש מועצה.

היו"ר ש' וייס:

הוא מתכוון לשעבר.

דוד מגן (הליכוד):

הכול לשעבר.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני מקווה שהתעשייה הזאת תעבור, וגם תעבור לפסים כאלה שהיא תוכל להבטיח לעובדיה פרנסה בכבוד וברמת חיים סבירה. אני לא רוצה להקדים תשובות חלקיות למצב שנבדק באופן יסודי. אני חייכתי כאשר חיברת את שלוש התעשיות מכיוון – – –

שלום לחבר הכנסת גדעון פת. אתמול הכריזו עליך – ואני כחבר סתם נבהלתי.

גדעון פת (הליכוד):

היית מודאג.

היו"ר ש' וייס:

ברוכים הבאים, הכול בסדר.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אם כי אני יודע שאתה בין המרצים המבוקשים, אבל לא הבנתי למה החברים שלך לא ידעו זאת.

גדעון פת (הליכוד):

ידעו. מי שהיה צריך לדעת – ידע.

היו"ר ש' וייס:

חברים, בואו נחזור לסדר.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני מקבל אותך בברכה.

אני צריך לומר לך, חבר הכנסת דוד מגן, שיש עוד הרבה מאוד תעשיות הקשורות לתעשייה הביטחונית. הדאגה שלנו נתונה גם להן, כי גם שם עובדים מאות רבות של אנשים. אנחנו צריכים לוודא שלא נעשה צעד אשר יכול לעכב במקום אחד ולפגוע במקום אחר. לכן אני מציע שנראה את תוכנית ההבראה במלואה, ואז אני אוכל לתת לך תשובה מלאה, שלא תפגע בעובדים במקומות אחרים.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לסגן שר הביטחון.

חבר הכנסת אלכס גולדפרב יציג שאילתא בעל-פה לסגן שר הבינוי והשיכון, בנושא: גשרים על כבישי הערבה. בבקשה, חבר הכנסת גולדפרב.

גשרים על כבישי הערבה

אלכס גולדפרב (צומת):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, חברי הכנסת, שנה אחרי שנה השיטפונות בערבה גורמים לניתוק הכביש סדום-אילת ולחסימתו, ולפעמים אף נגרמת פגיעה בנפש.

ברצוני לשאול:

1. האם נערך משרדך למניעת חסימת הכבישים בשיטפונות בערבה? אם לא – מדוע?

2. מה יבצע משרדך על מנת למנוע גם בעתיד חסימת כבישים בערבה כתוצאה מהשיטפונות?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני סגן שר הבינוי והשיכון, תשובתך.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

1. בידי מע"צ קיימת תוכנית לטיפול ב-12 נקודות תורפה לאורך כביש מס' 90 – כביש הערבה – בין עין-גדי לאילת. נקודות התורפה שיש לטפל בהן הן כלהלן: ק"מ 237 – נחל-חבר; ק"מ 174 – נחל-צין; ק"מ 142 – נחל-נקרות; ק"מ 113 – נחל-פארן; ק"מ 244 – נחל-ערוגות; ק"מ 257 – נחל-דרגות; ק"מ 270 – נחל-קדרון; ק"מ 94 – נחל-חימדה; ק"מ 124 – נחל-עשור; ק"מ 135 – נחל-שלהב; ק"מ 153 – נחל-גדרון; ק"מ 151 – נחל-שחק.

עלות ממוצעת לטיפול בכל נקודת תורפה – כ-12 מיליון שקל. לטיפול בכל נקודות התורפה הנ"ל יהיה צורך בהשקעה של כ-144 מיליון שקל.

2. מע"צ תבצע במהלך 1994 השלמת הטיפול בשתי נקודות תורפה קריטיות, אחת על נחל-צין והשנייה על נחל-נקרות.

ביחס לביצוע עשר נקודות התורפה הנוספות – הדבר מחייב השקעות גדולות, שאינן מאושרות בביצוע 1994.

עם זאת, במטרה להתגבר על כל הבעיות שנוצרו כתוצאה מהגשמים, צוותי מע"צ, על צידם הכבד, פזורים באתרים שונים לאורך הצירים, ובמקרה של שיטפון, יוצאים מייד לשטח לפינוי הסחף ולהסדרת התוואי לתנועה סדירה.

למע"צ צוותי כוננות המוכנים לכל קריאה אפשרית.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת גולדפרב. אחריו, במסגרת דקה, חברי הכנסת יהלום ומגן.

אלכס גולדפרב (צומת):

אני מודה לאדוני סגן השר. אני מבין שמה שהיה זה מה שיהיה.

שאלתי הנוספת היא: מה משרדך עושה כדי למנוע הידרדרות סלעים בכביש סדום-עין-גדי כדי שלא יקרה שוב אסון, כפי שקרה לפני כמה שנים?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת יהלום, בבקשה.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, מתשובת סגן השר מתגלה, שיש כאן איזה מעשה חלם. הרי בדרך כלל, כשהשיטפונות פורצים והם חזקים, הם פורצים באותן עשר נקודות תורפה. אז מה יועילו חכמים בתקנתם אם יתקנו חלק מהנקודות ואת השאר לא? מה גם שבחישוב כלכלי, הרי לא רק העלות של עובדי מע"צ, שהיא עלות גבוהה מאוד, אלא גם ההפסדים למשק מכך שאנשים אינם מגיעים למקומות העבודה ובחזרה ממקומות הנופש – גם לזה אפשר למצוא פתרון. אני חושב שבסכום של 144 מיליון שקל, בתקציב העצום של משרד השיכון, שמיליארדים ממנו הרי נחסכו בסדר העדיפויות החדש, אפשר היה למצוא תיקון בתוך שנתיים לכל עשר הנקודות.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני סגן השר, האם אתה יודע שלמשל היום כביש עין-גדי-סדום מנותק? מדוע אנחנו, מדינה עשירה, שמקציבה כל-כך הרבה כסף לפיתוח הדרכים, משלימים עם מצב שבו יישובים מנותקים בחורף? קיימת סכנה של פגיעה בנפש. מע"צ מפרסמת דרישה של מאות מיליוני שקלים. אתה ציינת כאן דרישה "רק" של 144 מיליוני שקלים, ומדוע אינכם פועלים באופן יסודי כך שהפגע הזה, שחוזר אלינו מדי שנה, לא ייפסק על סף שנת 2000?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני סגן השר, תשובתך.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

חבר הכנסת גולדפרב, אמרת שהמצב נשאר כפי שהיה, שום דבר לא השתנה. אני מצטער, אולי לא קלטת את תשובתי. מה שהיה הוא לא מה שיהיה. השבתי תשובה מפורטת. אמרתי שבשתי נקודות קריטיות, הקשות ביותר, עובדים וימשיכו לעבוד ב-1994. זה לא מה שהיה, אלה דברים חדשים. לשאלתך בדבר הגדלת תקציבית, אתייחס בהמשך.

כפי שאמרתי, היו שם גם כלי רכב של מע"צ בכל תקופת החורף, כדי למנוע מצב שכלי רכב יוכלו לחצות שם את התוואים.

לחבר הכנסת יהלום, אני לא עד כדי כך נאיבי, אבל אני לא מבין את השאלות שלך ושל חבר הכנסת מגן. חבר הכנסת מגן היה שר בממשלה בקדנציה הקודמת. מה שקורה בכביש אילת – זה לא דבר חדש. לא גילינו את אמריקה, זה קורה מדי שנה.

אחרי הרבה מאוד שנים, עם תקציבי עתק למע"צ, אנחנו מפתחים כבישים וגשרים לאורך ולרוחב מדינת ישראל. בכביש הקשה הזה, כביש אילת, נכנסו. מע"צ פועלת במקומות הקריטיים ביותר.

חיים קופמן (הליכוד):

עשינו, נכנסנו, בנינו...

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

מה שמע"צ עשתה בשנה האחרונה לא נעשה במשך 15 שנה אחורה. תבדקו. אז אנא, לא לבוא בטענות.

חבר הכנסת יהלום, גם אני הייתי באופוזיציה, אבל אפשר לעשות את זה גם בהגיונות, בגבול המותר.

לגבי תקציבי עתק שנחסכו, התקציבים האלה הועברו למקומות חשובים לא פחות. עם התקציבים האלה לא היינו בונים דירות לזוגות צעירים, לעולים חדשים, לחיסול אתרי קרוונים; לא היינו מפתחים

כבישים ומנסים לפתור עוד הרבה מאוד בעיות קשות שיש למשרד השיכון. אתם הרי עוקבים אחרי תקציבי המשרדים, שעברו במליאת הכנסת. לכן, לדעתי ההערות האלה מיותרות.

חבר הכנסת מגן, הודעתי שבשנה הקרובה, ב-1994, נתקן שני מקומות הכי קריטיים, נחל-צין ונחל-נקרות. אלה המקומות הקשים ביותר. חבר הכנסת יהלום, זה לא נכון שכל התוואים נסגרים במכה אחת. תחילה נסגר המקום הקשה ביותר, וכך הלאה. אנחנו פועלים קודם כול במקומות הקשים ביותר, ואני מקווה שעד שנת 1995, לרבות 1995, נוכל להתגבר על כל המקומות. כי נכון שיש תקציב גדול, אבל יש גם הרבה מאוד בעיות שהשאריתם לנו.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לסגן השר אלי בן-מנחם.

חברי הכנסת, יש לנו עוד שאילתא בעל-פה אחת ושאלות רגילות, אבל מעט נאחר אותן, מסיבות שהתקבלו על דעתי כאשר קיבלתי הסבר מהשרים שלא הגיעו.

הצעת חוק הסדר מדיני בין ישראל לפלשתינים, התשנ"ד-1993

(הצעת חבר הכנסת מ' שטרית)

היו"ר ש' וייס:

אנחנו ממשיכים בסדר-היום. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת מאיר שטרית להביא בפנינו הצעת חוק תתערע"ט, הצעת חוק הסדר מדיני בין ישראל לפלשתינים, התשנ"ד-1993. חבר הכנסת שטרית, בבקשה.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, במילון אבן-שושן יש הסבר למלה "שלום" במלים נרדפות, שקט ושלווה, מבחינת "יהי שלום בחילך, שלווה בארמנותיך", תהילים קכ"ב, פסוק ז', ובבחינת "ונתתי שלום בארץ ושכבתם באין מחריד", ספר ויקרא, פרק כ"ו, פסוק ו'.

השאלה המרכזית העומדת לפנינו, רבותי, ובגללה אני מעלה את הצעת החוק הנוכחית, היא: על-פי הסכם העקרונות שהממשלה חתמה עם אש"ף, איזה רושם מתקבל עד היום בציבור מההסכם הזה? האם באמת יש תחושה של שקט ושלווה בישראל? האם הציבור מרגיש שעצם חתימת הסכם העקרונות מוביל אותנו לתקופה של שלווה, של שקט באין מחריד?

חוששני שמי שעיניו בראשו יכול לראות הלכה למעשה, לצערי הרב, שהפלשתינים נוהגים בדרך של "אנחנו קיבלנו מה שרצינו", אבל בעצם תמורה עוד לא רואים. בינתיים הטרור ממשיך, דבר יום ביומו כמעט.

היתה ציפיה, ציפיה בעליל, שגם נאמרה על-ידי הממשלה בזמן חתימת הסכם העקרונות, שבעקבות הסכם העקרונות ייפסק הטרור, שהפלשתינים יגיעו להסדר שבו ייפסק הטרור, ולא שנשמע הסברים שפלגים שאינם תומכים בהסכם השלום מנסים לחבל בו.

ההסבר הזה הוא למי שרוצה להגן על ההסכם הזה, אבל הוא איננו מניח את דעתו של הציבור הרחב, שגילה בהתחלה תמיכה רחבה מאוד בהסכם השלום, אבל הלכה למעשה רואים היום שההסכם הזה בעצם איננו זוכה לתמיכה הציבורית הרחבה שאותה הוא קיבל בזמן חתימת ההסכם.

רבותי, הדבר החשוב יותר, מעבר להסכם עצמו ולתחושה אם יש בו תמיכה ציבורית או אין בו תמיכה ציבורית, הוא – מה יהיה העתיד של ההסכם הזה, לאן ההסכם הזה מוביל אותנו. לא תמיד – אני מוכרח לומר כחבר כנסת – ברור לי כחבר כנסת, ואני חושב שלא ברור לממשלה ולראש הממשלה, לאן ההסכם הזה מוביל.

יכול להיות שבממשלה יש חלוקה: יכול להיות שהשר פרס מבין ויודע לאן ההסכם הזה מוביל, יודע מה המחיר שלו ומוכן לשלם את המחיר הזה; וייתכן שראש הממשלה איננו יודע לאן ההסכם הזה מוביל, אבל הוא הולך בתקווה שהוא יכול לממש שלום על בסיס עקרונות שהוא מאמין בהם. ראש הממשלה אמר מעל הבמה הזאת, וגם שר החוץ אמר לא פעם אחת בתקשורת, אמרו בקולות הממשלה חזור ואמור, שהממשלה מתנגדת להקמת מדינה פלשתינית. הדברים נאמרו חד וחלק. נכון שיש בממשלה קולות בעד הקמת מדינה פלשתינית. שמעתי הבוקר את השר יעקב צור אומר בריאיון ב"גלי צה"ל" שלהערכתו – הערכת המצב של יעקב צור – ההסכם הזה יוביל להקמתה של מדינה פלשתינית. אבל ראש הממשלה – ואני מאמין שזוהי תפיסתו – הוא נגד מדינה פלשתינית. כך הוא אמר, כך הוא התחייב. כך אמר גם שמעון פרס.

נאמר גם על-ידי ראש הממשלה ועל-ידי שמעון פרס, שהממשלה מתנגדת לחלוקה כלשהי של ירושלים. נאמר שהאחריות לביטחונם של היישובים תישאר בידי ממשלת ישראל. אלה דברים שנאמרו לא בעלמא, אלא "ברחל בתך הקטנה", גם מעל במת הכנסת, גם בעיתונות, גם בכלי התקשורת, לא על-ידי דובר אחד, אלא על-ידי ראש הממשלה עצמו, כמי שמוביל את הממשלה הזאת להסכם הזה ובאחריותו.

נאמר שהדיבורים על החזרת מאות אלפי פלשתינים במסגרת זכות השיבה אינם נכונים, ומדובר על חזרה של קבוצת פלשתינים על בסיס הסכם הומניטרי של איחוד משפחות, ולא מדובר על מאות אלפים.

נאמר שלצה"ל תהיה היכולת להגן על תושבי ישראל ועל תושבי יהודה ושומרון, שיש לצה"ל חופש הפעולה למנוע פעולות חבלה וטרור ולסכל אותן עוד לפני ביצוען.

אני שואל אתכם, רבותי חברי הכנסת, ובעיקר מן הקואליציה: אם באמת אתם מתכוונים למה שאתם אומרים, אני חושב שהממשלה צריכה לאמץ הלכה למעשה את הצעת החוק שאני מציע כאן, בשתי ידיים.

על-פי הצעת החוק שלי, רבותי חברי הכנסת, אני מציע שהממשלה בהסדר הקבע לא תתקשר בהסדר מדיני בין ישראל לפלשתינים אלא אם כן יובטחו בו התנאים הבאים, והם חמישה תנאים: 1. ישראל תשלול הקמתה של מדינה פלשתינית בין הירדן ובין הים ולא תאפשר הקמתה של מדינה כזאת; 2. כל היישובים היהודיים ברחבי יהודה ושומרון יהיו תחת שלטון ישראל, והממשלה תישא באחריות לקיומם, לביטחונם ולרווחתם של היישובים האלה; 3. צה"ל יהיה אחראי לביטחון של אזרחי ישראל בכל רחבי הארץ ויישמר חופש הפעולה של זרועות הביטחון של ישראל ברחבי יהודה, שומרון ועזה, לסיכול פעולות חבלה וטרור ולתפיסתם ולהענשתם של מבצעי הפיגועים; 4. תישלל זכות השיבה לפלשתינים, להוציא, כאמור, מקרים מיוחדים מטעמים הומניטריים על בסיס של איחוד משפחות; 5. ירושלים השלמה, בירת ישראל הנצחית, בגבולותיה המוניציפליים, תישאר מאוחדת ושלמה בריבונות בלעדית של ישראל. הממשלה תשקוד על ביסוסה ופיתוחה של ירושלים ועל אכלוסה ביהודים בכל חלקיה.

רבותי, בינתיים, נכון להיום, אנחנו שומעים את ההצהרות של אנשי אש"ף בוקר וערב, של יאסר ערפאת עצמו, של דובריו השונים, שהם חוזרים יום אחר יום ואומרים במפורש: אנחנו נדרוש הקמתה של מדינה פלשתינית, נדרוש חלק מירושלים, אנחנו תובעים ריבונות ושליטה בכל חלקי יהודה, שומרון ועזה. לפיכך, אחת מהשתיים – מישוה משני הצדדים איננו אומר את האמת. אם הממשלה מתכוונת למה שהיא אומרת, אין סיבה בעולם שלא לאמץ את החוק הזה. אדרבה, אם הממשלה תאמץ את החוק הזה, שהסעיף האחרון שלו אומר שהכנסת רשאית לשנות את הסעיפים האלה רק ברוב של 75% מחבריה, דהיינו של 80 חברי כנסת – – –

אלי דיין (העבודה):

זה לא רציני.

מאיר שטרית (הליכוד):

אם הממשלה מתכוונת לדבריה והיא איננה רוצה להקים מדינה פלשתינית, הרי, רבותי, היא צריכה לקבל ולחטוף את הצעת החוק הזאת בשתי הידיים. מדוע? כי אז היא יוצרת תמיכה רחבה מאוד בכנסת באי-התנגדות להסכם השלום. אם הדברים האלה אכן יקוימו והממשלה תתחייב בחוק מעוגן של הכנסת, שבאמת לא תקום מדינה פלשתינית, וירושלים לא תחולק, והביטחון יישאר בידי צה"ל, והיישובים יישארו תחת שליטת ישראל, ולא תהיה זכות שיבה המונית לפלשתינים, מדוע שאנחנו נתנגד להסכם שלום? ואם באמת השלום הזה יוכח – ואני בין אלה שמקווים שהוא יוכח – כשלום אמת ויציב והפלשתינים הם פתאום רודפי שלום ואוהבי שלום ונכנסים להסכם ביניים שהוא יעבוד ויהיה שלום מלא באמת – "איש תחת גפנו ותחת תאנתו" – והממשלה תרצה לשנות סעיף כלשהו בהסכם, יכול להיות שיימצאו בכנסת 75% מחברי הכנסת שיתמכו בשינוי הסעיף ההוא. אולי תפיסת העולם תשתנה.

אם אתם חוששים מביצור החוק הזה ברוב מיוחד של הכנסת, של 75% מחבריה, ואתם אומרים – בעצם אנחנו לא בטוחים שהשלום יהיה אידיליה כזאת כמו שמציעים, ואולי פעולות הטרור יימשכו, ואולי באמת תהיה חלוקת ירושלים, ואולי תקום מדינה פלשתינית, ואתם רוצים לשמור את הרוב, שבמיעוט של קול אחד תאשרו הסכם עם הפלשתינים, שיקים את הדברים האלה – – –

משה קצב (הליכוד):

הממשלה פה מטעה פעמיים: פעם את הערבים, כשהיא לא אומרת להם שלא תקום מדינה פלשתינית; ופעם את היהודים, כשהיא אומרת שלא תקום מדינה פלשתינית. היא מטעה פעמיים.

מאיר שטרית (הליכוד):

אני חושב, ידידי חבר הכנסת קצב, שיש הזדמנות לממשלה, על בסיס הצעת החוק הזאת, לנסות לגבש תמיכה רחבה הרבה יותר בבית הזה בהסכם השלום, אם היא מתכוונת ברצינות לאותם לאוויים שראש הממשלה ושר החוץ אמרו, לפחות לישראלים, כי הם מחויבים כלפינו. אני דורש מהם את קיום המחויבות הזאת ואת עיגונה בחוק. אם יהיה חוק כזה, אני אהיה שלם עם עצמי, חברים רבים אחרים יהיו שלמים עם עצמם ואתם תהיו שלמים עם עצמכם, כי אינני היחיד מקרב חברי הכנסת, בכלל זה ממפלגת העבודה, שחושב שאין להקים מדינה פלשתינית וחושב שאסור לחלק את ירושלים. אני חושב שרבים מקרב חברי מפלגת העבודה מתנגדים לזה.

אם נעגן את הדברים האלה בחוק, רבותי, אני מאמין שאז ידיה של הממשלה תהיינה, במידה מסוימת, כבולות, ויהיה ברור למנהלי המשא-ומתן שהם אינם יכולים לעבור על העקרונות האלה בקלות. יהיה ברור מהו תחום המשא-ומתן, יהיה ברור מהו הטווח שבו מותר לממשלה להתגמש מול הפלשתינים. היום, לצערי הרב, נראה שהכול נמצא באופוריה. עובדה היא שבהסדר הביניים עכשיו, שעוד לא יצא לדרך, אפילו החלק הראשון שלו, בהסכם העקרונות עם אש"ף, הלכה למעשה, כפי שאפרט לאחר מכן, הממשלה נוקטת עמדות שעלולות להביא בדיוק לסכנות האלה, שמפניהן בא החוק הזה להגן.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת מאיר שטרית.

חברי הכנסת, לפני שאני מזמין את השר שריד להשיב בשם הממשלה, אני מבקש לשבת. חבר הכנסת צוקר, השר רמון, חבר הכנסת חיים אורון, חבר הכנסת מיכאל איתן, נא לשבת. אנחנו מצלצים, מכיוון שאיננו יודעים מה יהיה אורך תשובתו של השר וכדי למנוע הפתעות.

אדוני השר, בבקשה. לא להפריע. ביקשתי לסגור את הדלתות כולן. השר רמון, חבר הכנסת אלי דיין, חבר הכנסת מיכאל איתן, שבו בבקשה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני האזנתי בהאזנה דרוכה לדבריו של חבר הכנסת מאיר שטרית, ואני רוצה להגיב על דבריו אחד לאחד.

אני מאוד מקווה שמנימת דבריו של חבר הכנסת מאיר שטרית לא שמעתי קורטוב של צער על הצבעתו בעד ההסכם.

מאיר שטרית (הליכוד):

אני בעד.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני מאוד מקווה שאתה לא מצטער, כי אין לך סיבות להצטער. זה הסכם טוב, ואנחנו מקווים שלמרות כל העיכובים – – –

משה קצב (הליכוד):

רואים את זה יום יום, השר שריד.

היו"ר ש' וייס:

רק שנייה, תן לי. אני מבקש מהשר שריד לתת לי שנייה להרגיע את האולם. חברי הכנסת איתן ורן כהן, תעזרו לנו לנהל את השיבה כמו שצריך. את השיחות תנהלו אחר כך. חבר הכנסת דרעי, אנא. אנא בטובכם.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

זה הסכם טוב, ולמרות העיכובים שחלו בשבוע האחרון, אני מאמין שהעיכובים האלה הם עניין של ימים ספורים בלבד, ובימים הקרובים המשא-ומתן יתחדש וגם ימצא את עצמו באורח חיובי, ואפשר יהיה ליישם אותו הלכה למעשה בשטח.

היתה ציפייה, זה נכון, שרמת הטרור תרד כתוצאה מן ההסכם הזה, והציפייה הזאת עדיין בעינה, חבר הכנסת מאיר שטרית.

לפני שנחתם ההסכם, לפני שלושה חודשים, בפועל בשטח עדיין לא קרה שום דבר, כי לא יכול היה לקרות שום דבר. אש"ף עדיין איננו בשטח, אש"ף עדיין איננו מסוגל להטיל את מרותו בשטח, המנגנונים הפנימיים של אש"ף, שיצטרכו לפעול מרגע שהוא ייכנס לשטח, עדיין אינם פועלים. לכן הציפייה הזאת היא בעינה.

היו"ר ש' וייס:

אי-אפשר להמשיך כך, תפסיקו לדבר שם. העוזרים הפרלמנטריים.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני גם קצת מתפלא על קוצר רוחך, חבר הכנסת מאיר שטרית. בסך הכול עברו שלושה או שלושה- וחצי חודשים מאז נחתם ההסכם הזה, וכבר שמעתי בדברייך איזו נימה של קוצר רוח. אני מתפלא, כי לכולנו היתה סבלנות במשך 45 שנים לחמש או שש מלחמות. היתה לנו סבלנות לאלפים רבים של קורבנות יקרים. ודווקא כאשר מדובר בשלום אחד, בשלום הראשון – וזה נכון, זו איננה מליצה, ששלום לפעמים הרבה יותר קשה לכונן מאשר לעשות מלחמה – אחרי שלושה-וחצי חודשים אנשים מאבדים את סבלנותם, עוד לפני שההסכם הזה נכנס לתוקפו.

שאל יהלום (מפד"ל):

אדוני השר, זה לא השלום הראשון, זה השלום השני.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

חבר הכנסת מאיר שטרית שואל לאן כל ההסכם הזה מוביל. נכון, יש מידה רבה של אי-ודאות. אני רוצה לשאול אותך, חבר הכנסת מאיר שטרית: כאשר אתם הבאתם לעולם את האוטונומיה, לא סתם אוטונומיה, אלא מנחם בגין הביא לעולם את האוטונומיה המלאה, FULL AUTONOMY, מנחם בגין ידע בדיוק לאן האוטונומיה הזאת מובילה?

הרבה אנשים יושבים בכיסאות האלה, ובכיסאות האלה חושבים שהאוטונומיה של מנחם בגין, האוטונומיה המלאה, על המשטרה החזקה שלה, היא שהיתה מביאה בסופו של דבר למדינה פלשתינית.

אדוני היושב-ראש, הממשלה מתנגדת להצעת החוק של חבר הכנסת מאיר שטרית. הממשלה מבקשת מהכנסת לדחות את הצעת החוק הזאת.

התנגדות הממשלה להצעת החוק נובעת גם משיקולים לגופו של עניין, כלומר לגופה של ההצעה, וגם משיקולים קונסטיטוציוניים.

בהצעת החוק כפי שהיא יש חלקים שמקובלים על הממשלה ויש חלקים שאינם מקובלים על הממשלה כלל ועיקר.

מאיר שטרית (הליכוד):

מה מקובל ומה לא מקובל?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני אתן דוגמה למה שמקובל ולמה שלא מקובל.

מקובל שירושלים תישאר עיר אחת שלמה ומאוחדת, בריבונות ישראל.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת ביבי, אתם תמיד מקיימים ישיבות סיעה במליאה.

שאול יהלום (מפד"ל):

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

חבר הכנסת שטרית, לא מקובל שכל היישובים היהודיים ברחבי יהודה ושומרון, על-פי נוסח הצעת החוק שלך, יהיו תחת שלטון ישראל לעד, וממשלת ישראל תישא באחריות לקיומה, לביטחונה, לרווחתה ולביסוסה של ההתיישבות הזאת.

מפלגות הקואליציה המרכיבות היום את הממשלה, כאשר ביקשו את אמון העם, מעולם לא נתנו התחייבות כזאת לציבור שהצביע בעדן. בדיוק להיפך, ממצע מפלגות הקואליציה עולה בבירור, שאין הן מבקשות שלטון על עם אחר, על עם זר, וגם אין הן מבקשות שליטה על כל השטחים שנכבשו ב-1967. המפלגות האלה, במצעהן, במפורש, בגלוי, שחור על גבי לבן, מתחייבות לפשרה

טריטוריאליזם, פשרה גדולה יותר או פשרה גדולה פחות. ומן הנכונות הזאת לפשרה מתחייבת גם נכונות – –

היו"ר ש' וייס:

רק שנייה, בכל זאת, תרשה לי. אני מבקש מחברי הכנסת ומן העוזרים שלהם להפסיק לדבר כאן, אחרת אני אוציא את כל העוזרים מאולם המליאה, את כולם.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מבקש שאלה ברשות.

היו"ר ש' וייס:

נראה אחר כך, מיידי, לא בדיוק עכשיו כשיש רעש. חברי הכנסת, מספיק. חבר הכנסת שאקי, אני מבקש.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

ומן הנכונות הזאת לפשרה טריטוריאליזם, גדולה יותר או גדולה פחות, נובעת גם נכונות להוצאת התנחלויות משלטון ישראלי; ובוודאי ובוודאי הדברים אמורים לגבי התנחלויות שהוקמו על-ידי הימין בשעתו, בכוונה מפורשת, לא הייתי רוצה לומר זדונית, לסכל את התוכנית המדינית שלנו.

אילו התפתחה הממשלה הזאת לתמוך בהצעת החוק שלפנינו, היא היתה מועלת באמון שהציבור נתן בה.

חבר הכנסת שטרית, נאמר דברים גלויים, ואתה דיברת על כך שהממשלה איננה אומרת אמת לציבור, אז אני מבקש שלפחות האופוזיציה תאמר אמת לציבור.

מאיר שטרית (הליכוד):

מה עם מדינה פלשתינית?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

חבר הכנסת שטרית, אני אשיב לך כשאני ארצה להשיב.

היו"ר ש' וייס:

הרי אתה תוכל להגיב, חבר הכנסת שטרית. חבר הכנסת ביבי, אנא שב.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

ראיתי שקיבלת את "שאלת נשיא המדינה", שאלת יושב-ראש הקואליציה, ואני אשיב לך.

חבר הכנסת מאיר שטרית מתרגם בהצעתו את מצע הליכוד ללשון של חקיקה, והוא רוצה לכפות בחוק את מצע הליכוד על ממשלת העבודה-מרצ.

היו"ר ש' וייס:

למה אתם מדברים שם בקול רם? איזה מין מנהג זה?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני רוצה לשאול אותך, חבר הכנסת שטרית, שאלה כנגד שאלה: האם יש איזה עיקר מעיקרי המצע של הליכוד שאיננו כלול בחוק הזה? זאת אומרת, מה שאתה רוצה לעשות, אתה רוצה לקחת את מצע הליכוד כפי שלקחת, לתרגם אותו לחוק, ובאמצעות החוק לכפות את עמדת הליכוד על הממשלה.

היו"ר ש' וייס:

השר רמון, אתה מפריע לשר שריד.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

כאשר קוראים את סעיפי הצעת החוק, קוראים בעצם את עיקרי מצע הליכוד אחד לאחד.

במלים אחרות, הליכוד מבקש היום, וזאת האמת, ואת האמת הזאת תגיד, לא בהעמדת פנים של איזה קונסנסוס לאומי, לא בהעמדת פנים של העמדת השירותים הטובים והנאמנים והמסורים של

האופוזיציה לרשות הממשלה – הליכוד מבקש היום לכבול את הממשלה בכבלים של מצעו, כדי שהממשלה, אסורה וכבולה, לא תוכל להתקדם בדרך המשא-ומתן, ותוכל רק לדרוך במקום, וגם הדריכה במקום תעלה לה בקושי רב.

לקבלת החוק הזה בכנסת יש משמעות אחת ויחידה: יושם הקץ, או יקיץ הקץ על תהליך השלום, ומכל בחינה מעשית, זה סופו של התהליך המדיני.

ועוד שתי הערות קצרות, ברשותך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

ברשותי, אבל זה ממש קשה. חבר הכנסת מירום והסביבה, פה נואם שר ואתם כל הזמן מדברים. חברת הכנסת דליה איציק, אני מבקש.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

בהצעת החוק הזאת יש גם משום הבעת אי-אמון בממשלה. לממשלה יש עמדות גלויות וידועות ומדיניות ברורה. היא תומכת במה שהיא מוצאת לנכון לתמוך, והיא מתנגדת למה שהיא מוצאת לנכון להתנגד, והיא לא ביקשה, הממשלה, ולא מבקשת חיזוק לעמדותיה ולמדיניותה באמצעות חוק המצע של הליכוד. ממה נפשך? אם הליכוד מעוניין לתמוך בממשלה – אדרבה, יתמוך, ואם הליכוד נאבק בממשלה – שלא יעמיד פנים של סולידריות ושל אחריות לאומית משותפת.

הערה אחרונה. גם לו היתה הממשלה בעד תוכנו של החוק, גם אז היא היתה מתנגדת לחקיקתו, כי לא ברוב חוקים ייושע משא-ומתן. אני רוצה לתת לך דוגמה, חבר הכנסת מאיר שטרית, כדי, שוב, להסיר עוד מסווה מעל ההצעה שלך. יש חוק רמת-הגולן. וכי חוק רמת-הגולן מסלק מידה של אי-ודאות לגבי גורלה של רמת-הגולן? אני אומר את זה לא רק לך, אני אומר את זה גם למתנחלים שבאים אלי, ובאים אלי הרבה מתנחלים. אני אומר להם: אל תשעו לעצות הליכוד. הליכוד יודע להצהיר, הליכוד יודע לחוקק חוקים, אבל גם חוקים וגם הצהרות – מנחם בגין הצהיר, מנחם בגין התחייב, בעיני ההתחייבות של מנחם בגין כמוה כחוק, יותר מחוק. הוא התחייב שלא ייעקר יישוב אחד, לא תיעקר התנחלות אחת בפתחת-רפיח. נו, אז הוא יצא בגב זקוף לקמפ-דיוויד, ואני מאוד התפעמתי והתפעלתי מהקומה הזקופה, והוא חזר פחות זקוף, והוא עקר את כל היישובים, אף שהיו הצהרות רמות, ויש חוק רמת-הגולן. חוק רמת-הגולן כבר פותר את כל הבעיות? חוק רמת-הגולן הוציא את רמת-הגולן מכלל האפשרות למשא-ומתן עם סוריה על שלום?

מיכאל איתן (הליכוד):

אותו דבר על ירושלים. גם לירושלים יש חוק ירושלים – – –

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

הוא אפילו חוק טוב, חבר הכנסת שטרית – –

מיכאל איתן (הליכוד):

גם את זה תמסרו. נהרייה – – –

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

– – הוא רע למשא-ומתן.

הממשלה הזאת בטוחה בעצמה ובדרכה, הממשלה הזאת סומכת על עצמה, אני בטוח שרוב העם סומך עליה ובטוח בה, והיא לא זקוקה שירפדוה בקונסנזוס לאומי מדומה ושיסמכוה בחקיקות. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לשר שריד. סליחה, השר שריד, ליושב-ראש הכנסת לשעבר שאלה. ארבע מלים, לא יותר. לא נאום.

חגי מירום (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

לא נורא, חבר הכנסת מירום.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני השר, אני זוכר כשאתה ישבת באופוזיציה, שם בדיוק מול היושב-ראש – – –

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

גם אני זוכר.

דב שילנסקי (הליכוד):

— — בקריאת ביניים אמרת — —

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מודה מאוד.

דב שילנסקי (הליכוד):

— — שאתה בעד ויתור על שטחי ארץ-ישראל — —

היו"ר ש' וייס:

תודה.

דב שילנסקי (הליכוד):

— — לרבות ירושלים. אני זוכר שחברת הכנסת, השרה שולמית אלוני — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שילנסקי, תודה.

דב שילנסקי (הליכוד):

— — אמרה שדעתה שונה. עכשיו השאלה. מאחר שאתה היום עמוד התווך של המשא-ומתן, אני שואל אותך — —

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני לא עמוד התווך של המשא-ומתן.

דב שילנסקי (הליכוד):

— — האם שינית את דעתך — —

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

דב שילנסקי (הליכוד):

— — כולל על ירושלים?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני אומר כך: א. אני לא עמוד התווך של המשא-ומתן. אני ממלא תפקיד הרבה יותר צנוע מאשר עמוד התווך — —

דוד מנע (הליכוד):

— — — זה לא נראה כך — — —

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

ב. זה גורלן האומלל של קריאות ביניים, שקריאות ביניים אינן מאפשרות לאדם להבהיר היטב את עמדתו ובמלוואה, לכן אני מייעץ להימנע מקריאות ביניים בנושאים כל כך חשובים – מכל מקום, אני מייעץ זאת לעצמי; ג. הבעתי כאן את עמדת הממשלה, וזאת גם עמדתי.

היו"ר ש' וייס:

תודה. חבר הכנסת שטרית תגובתך על אי-הסכמת הממשלה לחוק שלך; חמש דקות על-פי התקנון, ולאחר מכן – הצבעה.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מוכרח לומר שמדברך, השר יוסי שריד, לא קיבלתי בעצם תשובה על שאלותי. אני מבין אולי את הבעיה שלך, ואין לי אליך טענה, חלילה וחס. עמדתך שונה מעמדתו של ראש הממשלה ומהעמדה המרכזית של הממשלה.

אני רוצה לצטט את ראש הממשלה, בדבריו בכנסת הזאת, מאז הסכם השלום. ראש הממשלה אמר בכנסת: עמדת הממשלה בעניין הקמת מדינה פלשתינית – אני מצטט את דברי ראש הממשלה בתשובה שנמסרה לפרוטוקול. כתוב: "עמדתו של ראש הממשלה, המתנגדת למדינה פלשתינית, לא נשתנתה". אני ממשיך לצטט את ראש הממשלה מתשובה נוספת שלו עצמו בכנסת, והוא אומר: "הממשלה הנוכחית, על-פי עמדותיה, איננה מדברת על הקמת מדינה פלשתינית. יש בה חברים שתומכים בכך, אך הם לא מהווים את הרוב בממשלה ואת רוב חברי הקואליציה. מפלגת העבודה, שהיא הגוף המרכזי בה, בהחלטתה בוועידה שלה, בנובמבר 1991, וזה מחייב אותי ואת חברי, מתנגדת להקמת מדינה פלשתינית. התשובה על שאלתך האם אני מתנגד היא: כן".

היו"ר ש' וייס:

חברי הבית, נא לאפשר לנואם להשמיע את דבריו כך שהם יישמעו.

מאיר שטרית (הליכוד):

ראש הממשלה, בנאומו בתשובה על הצעת אי-אמון אומר – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שמאי. חבר הכנסת אלי דיין. חבר הכנסת יצחק לוי וחבריו. נא להמשיך.

מאיר שטרית (הליכוד):

ראש הממשלה אומר, בתשובה על הצעת אי-אמון, בין יתר דבריו הוא אומר: " – – – ולא בהכרח מחייב הדבר מדינה פלשתינית. אני מתנגד להקמתה, אני מאמין שבהתקדמות הדו-שלבית לקראת פתרון יש גם פתרונות אחרים". יכולתי להביא ציטוטים נוספים של ראש הממשלה בדבר עמדתו לגבי ירושלים, יכולתי להביא את ציטוטיו של ראש הממשלה בדבר עמדתו לגבי חופש הפעולה של צה"ל לגבי מניעת פעולות טרור וחבלה ביהודה, בשומרון ובעזה, אני לא אלאה את חברי הכנסת.

אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת שריד, פני אינם לניגוח, ולא באתי לכאן להתנגח עם הממשלה. אני מתכוון באמת ובתמים, שאם הממשלה רוצה לקבל את תמיכת הציבור הרחב בהסכם השלום, היא צריכה לבצר את העמדות האלה, שמהוות סיכון לביטחונה של מדינת ישראל, בחוק מיוחד שיכבול את ידיה; אולי אז אפשר יהיה לשכנע את רוב הציבור להמשיך לתמוך בהסכם השלום.

אני חושש שבעמדות המעורפלות והבלתי-ברורות של הממשלה, הממשלה במו ידיה דוחפת את הציבור להתנגד להסכם הזה, לשחוק את התמיכה בהסכם הזה, ולהוביל להסכם שעלול להיות מסוכן למדינת ישראל.

אני קורא לחברי בכנסת, גם מהקואליציה, אלה שבאמת מאמינים בעקרונות הללו – שלא להקים מדינה פלשתינית, שלא לחלק את ירושלים, לשמור על חופש הפעולה של צה"ל ומערכת הביטחון, לסכל פעולות חבלה וטרור, לשמור על קיומם של היישובים ולהתנגד לזכות השיבה – שיצביעו בעד החוק, לפחות שיימנעו. אני חושב שההצבעה שלכם נגד החוק הזה אומרת, במלים אחרות, שאתם גם מוכנים לשקול אופציה אחרת של כן הקמת מדינה פלשתינית ושל חלוקת ירושלים.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אנחנו עוברים להצבעה. נא לשבת. חברי הכנסת, לא תתקבלנה תלונות של אלה שלא ישבו במקומם ולא יצביעו, או שלא לחצו טוב על הכפתור. אנחנו עוברים להצבעה. עוד כמה שניות, כדי שחבר הכנסת לנדאו יוכל לשבת וכדי שחבר הכנסת תופיק זימד יוכל לשבת. חברי הכנסת, עוברים להצבעה. עוד לא ללחוץ. חבר הכנסת האשם מחאמיד. אתם לא תוכלו לעקוב אחרי אם לא תקשיבו. הצעת חוק הסדר מדיני בין ישראל לפלשתינים, התשנ"ד–1993, מאת חבר הכנסת מאיר שטרית. ההצבעה החלה. מי בעד, מי נגד, וכן הלאה.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

— — —

היו"ר ש' וייס:

לא עצות של חברת הכנסת נעמי בלומנטל. איזה מין חוכמות כאלה. זה כבר נשחק.

הצבעה מס' 1

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 46

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 52

נמנעים – 3

ההצעה להסיר מסדר-היום הצעת חוק הסדר מדיני בין ישראל לפלשתינים, התשנ"ד–1993, נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, 46 תומכים, 52 מתנגדים, שלושה נמנעים. הצעת החוק לא התקבלה, ואנחנו עוברים להמשך סדר-היום. תודה רבה.

הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון – שיקול דעת להמתקת הדין), התשנ"ד–1993 (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת והשרים העומדים, אני מבקש מכולכם לשבת. לא הכרזנו על הפסקה, נא לשבת.

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק תתתקס"א, הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון – שיקול דעת להמתקת הדין). אני מבקש מחבר הכנסת רפאל פנחסי לנמק בשם קבוצת חברי הכנסת.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ר' אדרי:

כן, אדוני שר המשפטים.

חברי הכנסת, אני מבקש מהעומדים לצאת, לעזוב את האולם, ומשאר חברי הכנסת אני מבקש לשבת ולא להפריע.

אני פונה אל כל השרים העומדים, אני לא רוצה לקרוא בשמות. לא הייתם רוצים שיעשו לכם מה שאתם עושים לשר המשפטים. אני מבקש מהשרים העומדים לצאת. בבקשה, אדוני שר המשפטים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי היושב-ראש, חברי הכנסת, היה תמוה בעיני שמעלים חוק עם שם שאינו מוכר לי כלל ואינני יודע דבר עליו. גם עכשיו, כשאני דובר אליכם, אינני יודע דבר על תוכנו של החוק. כל אשר אני יודע הוא, שהמסמך מעיד על עצמו, שזו הצעת חוק שהונחה והוגשה ב-30 בדצמבר, ולמיטב ידיעתי היום אנחנו ב-5 בינואר. אני יודע שיש תקנון בבית הזה, יש נוהל ויש סיכום דברים, ולא שמעתי ולא ראיתי שהצעת חוק שהונחה לפני ימים ספורים כבר באה לדין כאן בקריאה מקדמית, בלי ליתן לנו בכלל הזדמנות לעיין בה ולהגיב עליה.

אני חושב שזה לא תקין, זה תמוה, ואני מבקש שזה לא יועלה היום. זה כל מה שאני יכול לבקש כרגע.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני שר המשפטים, אני מודה לך על שהואלת להעלות את השאלה הזאת. נשיאות הכנסת ומזכיר הכנסת קיבלו הודעה מהממשלה, והשר המתאם מר חיים רמון הודיע בשם הממשלה על הסכמתו. לכן הנושא הזה עולה.

אני מבקש לדעת מי מדבר בשם הממשלה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ר' אדרי:

תן לי לנהל את הישיבה. אם אזדקק לעזרתך, אפנה אליך. אני מבקש ממך לאפשר לי לנהל בינתיים את הישיבה. אם אצטרך את עזרתך, אקרא לך.

אני מבקש מהממשלה שתודיע לי מי מוסמך לדבר בשמה.

אלי דיין (העבודה):

השר המקשר הוא המוסמך.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני שר הבריאות, בבקשה.

שר הבריאות ח' רמון:

אדוני היושב-ראש, בלי להיכנס לתוכן הצעת החוק – – –

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש מכל חברי הכנסת העומדים לשבת. חבר הכנסת בורג, השר שחל, אני מבקש.

שר הבריאות ח' רמון:

אדוני היושב-ראש, במהלך הדיונים בוועדת הכספים על חוק מימון מפלגות הועלתה סוגיה, שכל חברי הוועדה חשבו שצריך לדון בה.

דן תיכון (הליכוד):

לא נכון. פשוט לא נכון.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ר' אדרי:

הבטחתי לך, ואתן לך רשות הדיבור. אבל אני מבקש לא להפריע.

שר הבריאות ח' רמון:

סליחה, חלק מחברי הוועדה – – –

אלי דיין (העבודה):

רוב גדול בוועדה.

שר הבריאות ח' רמון:

אני חוזר בי מהמשפט האחרון, כדי שלא יהיה ויכוח. אני לא רוצה אפילו להגיד רוב גדול בוועדה.

עלתה סוגיה שצריך היה לדון בה בהקשר זה. אני לא אומר אם הסכימו או לא הסכימו. התברר שעל מנת לדון בסוגיה הזאת יש צורך להגיע אליה באמצעות הצעת חוק פרטית. מכיוון שהנושא כפי שהוצג היה נושא חדש, והיה גם קונסטיטוציוני, שאם הוא יעלה בלי לעבור את המסלול של הצעת חוק טרומית, שעוברת 61 חברי כנסת, לא יהיה אפשר לדון בסוגיה; בלי, ואני מדגיש: בלי לקבוע שום התייחסות עניינית לסוגיה.

מתוך שיחות עם חברים אני יודע שיש כל מיני רעיונות בסוגיה הזאת, ובשיחה עם חבר הכנסת איתן, ובלי להיכנס לתוכן, הוא העלה רעיון שנראה לי. אבל על מנת שאפשר יהיה אפילו לדון ברעיון של חבר הכנסת איתן, אין מנוס אלא להגיע לדיון בוועדה בדרך הפרלמנטרית הזאת. כך שהיא איננה – – –

דן תיכון (הליכוד):

אבל יש תקנון.

שר הבריאות ח' רמון:

מכיוון שכל סיעות הבית, בעצם לא כל אלא חלק גדול מסיעות הבית המבקשות סוף סוף לחוקק את חוק מימון המפלגות, רוצות שהחקיקה תהיה כללית ותשים אחת ולתמיד קץ לחקיקות בעניין הזה, והעניין הזה הוא חלק – לכן אין דינה של ההצעה הזאת כדין הצעת חוק שצריך להביע עליה את הדעה או לקבל הסכמה עליה, אלא זה חלק מהעניינים בחוק מימון מפלגות – – –

משה קצב (הליכוד):

— — —

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת קצב, הבטחתי שאתן לחבר הכנסת איתן את רשות הדיבור, ואתן.

שר הבריאות ח' רמון:

אני מסביר את הייחודיות שבהצעת החוק הזאת, שהיא איננה הצעת חוק אלא הטכניקה שבאמצעותה ניתן להביא נושא לדין במסגרת חוק מימון המפלגות, ואין דרך אחרת.

משה נסים (הליכוד):

פטפוט, אין לזה שום אחיזה.

שר הבריאות ח' רמון:

זו הדרך שהמליץ עליה המשנה ליועץ המשפטי לממשלה בעת הדיון בוועדת הכנסת. הוא לא המליץ, הוא קבע שזו הדרך היחידה. לכן הוחלט ללכת כך בלי שהממשלה מעורבת בעניין, כמו שהיא איננה מעורבת בחוק מימון מפלגות.

משה נסים (הליכוד):

מה עמדת הממשלה? נשאלת על כך על-ידי היושב-ראש.

שר הבריאות ח' רמון:

עמדת הממשלה באה לידי ביטוי בדיונים בהצעת חוק מימון מפלגות. שם באה לידי ביטוי עמדת הממשלה, וכל הנושאים — — —

דן תיכון (הליכוד):

גם זה לא נכון. היא לא משתתפת בכלל.

שר הבריאות ח' רמון:

סליחה. בכל הנושאים שיועלו שם יש עמדת ממשלה, והיא תבוא לידי ביטוי, והיא תהיה על דעת יושב-ראש ועדת השרים לענייני חקיקה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני שר הבריאות.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ר' אדרי:

אתן לך לדבר.

אני מבקש מהסדרנים לסגור את הדלתות. אודה לחברי הכנסת העומדים אם יואילו לשבת. אודה גם לשרים. חברי הכנסת, אני אתחיל לקרוא בשמות. אדוני שר הבריאות, אתה דיברת, הואל נא עכשיו לשבת. אדוני שר האוצר, הואל נא לשבת.

חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

אריה דרעי (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לחסוך – – –

היו"ר ר' אדרי:

הבטחתי לחבר הכנסת מיכאל איתן שאתן לו אפשרות לדבר, ואני עושה זאת עכשיו.

בבקשה, חבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, פעם נוספת מגלה שר המשפטים אומץ לב ציבורי. הוא אמר את דברו ונטש את המליאה על מנת שלא להיות שותף בניסיון לחטוף חוק, שהוא המושחת ביותר בתולדות הכנסת. גם מציעיו אומרים שהחוק הזה אינו ראוי, אלא הם יתקנו אותו לאחר מכן.

אני חוזר ואומר לכולכם שמבקרת המדינה אמרה: קניית שלטון בכסף. עכשיו החוק הזה רוצה לתת לגיטימציה חוקית למעשה פסול כזה.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב-ראש, הוא מדבר על הנושא – – –

היו"ר ר' אדרי:

סליחה, אדוני, מה הצעתך?

מיכאל איתן (הליכוד):

אני אסביר מדוע אני פונה. אני פונה אל חברי הבית ואל שרי הממשלה ואל השר רמון, היה מקובל – –

קריאות:

– – –

היו"ר ר' אדרי:

אדוני, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

יושב-ראש סיעת מרצ, חבר הכנסת רן כהן, היה מקובל בתולדות הבית, שחוקים שנוגעים למימון מפלגות, שנוגעים לנושאים כספיים, יעברו בתהליך הידברות בין כל חלקי הבית. אי-אפשר – – –

קריאות:

— — —

היו"ר ר' אדרי:

סליחה, אני מבקש לא להפריע.

מה הצעתך, חבר הכנסת איתן?

מיכאל איתן (הליכוד):

הצעתי היא לדחות בשבוע את הדיון, ובמהלך השבוע לנסות להגיע להידברות. אי-אפשר להפעיל חוקים כאלה על-ידי הסכמים קואליציוניים ברוב דורס של הקואליציה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני.

שר הבריאות ח' רמון:

איך אפשר להגיע להסכמה על חוק מושחת?

מיכאל איתן (הליכוד):

לשנות אותו.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת איתן, אתה מלמד אותי לא לתת לך את רשות הדיבור.

מיכאל איתן (הליכוד):

תשקיט את השר רמון.

שר הבריאות ח' רמון:

אני לא דיברתי לגופו של עניין.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת דרעי, בבקשה.

אריה דרעי (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להודיע בשם המציעים, אף שיש לנו רוב ברור, אף שחבר הכנסת מיקי איתן, לא כפי המנגינה שהוא מנגן פה היום על הצעת חוק מושחתת – הוא בעצמו בא עם הצעות פשרה; כנראה משום שהוא רגיל שמקבלים את מה שהוא רגיל לשמוע. אף שזה מסוכם עם ראשי סיעת הליכוד, זאת צביעות מלוכלכת – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

— — —

אריה דרעי (ש"ס):

הדברים שלך נובעים משנאה לסיעת ש"ס, שהוכחת אותה בעבר.

אבל אני לא אתייחס לגופו של עניין, אני רוצה למנוע פה ביזיון – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

לא נכון.

אריה דרעי (ש"ס):

כן, אתה שונא אותנו. אתה הוכחת את זה בעבר, כולך מלא שנאה. אין לך שום היגיון.

מיכאל איתן (הליכוד):

קריאות:

אריה דרעי (ש"ס):

תתבייש לך. אתה באת עם הצעות פשרה מקודם. לא קיבלו את הצעות הפשרה שלך. אז מה אם לא קיבלו אותן?

מיכאל איתן (הליכוד):

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש, אל תפריעו לחבר הכנסת דרעי. הוא מסתדר יפה מאוד. בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אריה דרעי (ש"ס):

אני רוצה להגיד לך, שחלק גדול מחברי הליכוד הבטיחו להצביע בעד, חלק גדול מחברי האופוזיציה החליטו להצביע בעד החוק הזה. אתה אומר ככה, תראה בשבוע הבא.

אדוני היושב-ראש, בגלל – – –

דוד צוקר (מרצ):

– – –

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אל תפריעו לדובר. אני מבקש, אתם לא מסייעים לאיש. חבר הכנסת צוקר, אף אחד לא שומע אותך בלאו הכי. אתם מפריעים לדובר. הוא מסביר את עצמו יפה מאוד. בבקשה, אדוני חבר הכנסת דרעי.

אריה דרעי (ש"ס):

אני מבקש למשוך את הצעת החוק עד שייעשה ההליך הפורמלי, אם לא נעשה ההליך הפורמלי.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. אני מבין שאנחנו לא נדון היום בהצעת חוק מימון המפלגות.

שאלות בעל-פה

היו"ר ר' אדרי:

אנחנו עוברים לסעיף הבא. שאלתא בעל-פה של חבר הכנסת יגאל ביבי לשר הבריאות. בבקשה.

שימוש בחומר "אמלגם" בסתימות שיניים

יגאל ביבי (מפד"ל):

כבוד היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, בגרמניה הגיעו למסקנה, כי ה"אמלגם", החומר המשמש לסתימות שיניים, רעיל, וחברת "דגוסה", היצרנית הגדולה של החומר והמשווקת אותו בעולם, הפסיקה את שיווקו. גם בשבדיה המליצו להפסיק את השימוש בחומר.

מאחר שבארץ משתמשים בחומר זה, ברצוני לשאול:

האם בדק משרדו הסיכון שבשימוש בחומר זה?

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת ביבי. אדוני שר הבריאות, בבקשה.

שר הבריאות ח' רמון:

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת ביבי, משרד הבריאות בודק את הפרסומים השונים בדבר נזקים כלשהם שיש בחומר "אמלגם". אולם עד כה לא נמצאה כל עדות מדעית כי יש סכנה כלשהי לבריאות בשימוש בחומר זה.

ערבוב כספית ואבקת "אמלגם", כפי שתואר בפרסומים שונים, אינו מקובל כבר שנים רבות. כיום, אבקת ה"אמלגם" והכספית מגיעות בקפסולות סגורות ומתערבבות במכונה מיוחדת כך שאין כל סכנה של זיהום כספית לא למתופא ולא לאנשים שבמרפאה. לאחר התקשות ה"אמלגם" בפה, אין עדות על נזק כלשהו למתופאים.

עם זאת, שימוש בכללי זהירות המקובלים ברפואת שיניים והנהוגים בארץ מונע סכנה של נזקים אפשריים.

בנוסף, ארגון רופאי השיניים בארצות-הברית קבע, כי אין להפסיק את השימוש בחומר "אמלגם" לסתימות.

לסיכום, משרד הבריאות ימשיך לעקוב גם בעתיד אחר תוצאות מחקרים בנושא, ויפעל מיידית אם חומר כלשהו יתגלה כמהווה סכנה לבריאות הציבור.

היו"ר ר' אדרי:

תודה, אדוני השר. שאלה נוספת לחבר הכנסת יגאל ביבי.

יגאל ביבי (מפד"ל):

רבתי, זו שאלה שקשורה לכל אחד. אני מתאר לעצמי שלכל אחד מהיושבים פה יש "אמלגם" בפה. בשיחות שקיימתי עם רופאי שיניים הם אמרו לי, שלאחר הכתבה הגדולה בעיתונות היתה פניקה גדולה. רבים מהחולים באו אליהם ורצו להחליף את הסתימות מ"אמלגם". 90% מהסתימות במדינת ישראל מ"אמלגם". לצערנו, יש חלק מרופאי השיניים שעשו קצת כסף מהעניין הזה והחליפו. אני מקווה שרוב רופאי השיניים לא נכנסו לעניין הזה.

הייתי בחדרו של רופא שיניים, ועל השולחן שלו היו ספרים, גם בנושא הזה, מארצות-הברית. כל חולה שבא היה צריך להרגיע אותו במשך כמה דקות, שזה לא מסוכן. כבוד השר, היות שיש פניקה בנושא הזה, ולדעתי היא לא מוצדקת, כי אמרו לי רופאי השיניים שהזיהום ממכונות הוא הרבה יותר מסוכן מ"אמלגם" בשיניים של האנשים, מה בדעת המשרד לעשות כדי למנוע את הפניקה הזאת וכדי שלא יהיו הוצאות מיותרות לציבור בעניין הזה שכל הציבור קשור אליו?

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת ביבי. שאלות נוספות לחבר הכנסת דוד מגן ולחבר הכנסת יורם לס. בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני השר, האם נוסף על התקן הבין-לאומי הנקבע לתרופות שונות, אין לנו בדיקה מיוחדת ואנחנו מסתפקים רק בפרסומים הבין-לאומיים?

דומני כי בגלל הרכב האוכלוסייה, המצב האקלימי ותנאים שונים, אנחנו צריכים לבדוק כל תרופה ותרופה ולקבוע בחלק מהתחומים תקן ישראלי מאשר נקבע באירופה.

אני רוצה רק להודיע לסגנית מזכיר הכנסת. הגברת כרם, כתבתי לך שיש לי שאילתא ישירה דומה בנושא. בעיון נוסף, זו שאילתא שהגשתי לשר לאיכות הסביבה על כך שגרמניה במעשים שונים שלה שולחת לארץ למעשה חומרים רעילים. זהו נושא שונה, ואני מקווה שהשר לענייני איכות הסביבה יענה על כך בנפרד. אלא אם כן שר הבריאות מכיר את הנושא וירצה להתייחס.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת מגן. אני ממזמין את חבר הכנסת יורם לס; בבקשה, אדוני.

יורם לס (העבודה):

אדוני השר, אני פונה אליך בשאלה דחופה, כאשר הבוקר נודע שרופאים בבית-החולים "קפלן" הסירו מעל עצמם אחריות לשלום החולים, וזאת עקב שביתה וסכסוך בין עובדי מינהל ומשק בבית-החולים.

שאלתי לכבוד השר: מה מתכוון משרדו לעשות כדי לקחת אחריות לשלום החולים בבית-החולים "קפלן" הבוקר?

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת לס. אדוני השר, בבקשה.

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת ביבי, אני מקווה שהתשובה שלי תרגיע את האנשים. חדשות לבקרים מתפרסמים מאמרים בנושאי בריאות, מאמרים לא תמיד מדויקים, אשר יוצרים פניקה זמנית מאוד וחולפת. לאחר מכן, כאשר הציבור מקבל מידע מוסמך ואמין, הוא נרגע. אני מקווה שהמידע שנמסר כאן ירגיע את הציבור.

חבר הכנסת מגן, בישראל כל תרופה נבדקת, גם אם אלה מדינות שהתקן שלהן לתרופות מאוד גבוה, כמו ה-FDA האמריקני. אני ניסיתי שהתקן של ה-FDA, הרשות למזון ולתרופות בארצות-הברית, שהוא מאוד קפדני, יתקבל באופן אוטומטי בישראל. הדרג המקצועי במשרד לא קיבל את זה ככלל, והתנגד לכך. הוא הסכים להקלות בעניין, אבל הוא לא הסכים לקבל באופן אוטומטי, בניגוד לעמדתו. חשבתי שמה שעושה ה-FDA ברמה גבוהה כל כך – ישראל בוודאי לא יכולה להתחרות. אני רוצה שנלמד מכך שמקפידים מאוד באישור תרופות במדינת ישראל ולא מקבלים שום תקן כאילו זו תורה מהגויים או מארצות-הברית.

לגבי שאלתו של חבר הכנסת יורם לס, היא איננה קשורה לנושא, כמובן, אבל בגלל חשיבות הנושא אני אענה עליה. משרד הבריאות בודק האם מה שקורה בבית-החולים "קפלן" בשעות אלה עלול לפגוע בחולים. אם זה יפגע בחולים, הוא ינקוט אמצעים, בראש ובראשונה סגירת חדר מיון, אשר תגרום לכך שמספר החולים המתקבלים ילך ויקטן. אני מצטער על סכסוך העבודה הזה בין ועד עובדי קופת-חולים לבין הנהלת בית-החולים והנהלת קופת-חולים, אבל, כידוע לכם, איננו מנהלים את קופת-חולים ואיננו יכולים להיות מעורבים בסכסוך העבודה הזה, שגורם לפגיעה בחולים. אני מקווה שהפגיעה תהיה קטנה ככל האפשר.

חבר הכנסת דוד מגן, יכולתי להשיב על הנושא שהעלית, שקשור למשרד לאיכות הסביבה, אבל אינני מעז מכיוון שיושב כאן השר לאיכות הסביבה, והוא, בצדק, קנאי לסמכויותיו, ואני מכבד זאת.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני אשיב על זה היום בהצעה לסדר-היום של חברת הכנסת נעמי בלומנטל.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לשר חיים רמון ולשר לאיכות הסביבה.

שאלות ותשובות

היו"ר ר' אדרי:

אני מזמין עכשיו את שר המשטרה להשיב על שאלות.

חילול קברים בבית-העלמין בהר-הזיתים

חבר הכנסת א' שפירא שאל את שר המשטרה ביום כ"ג בכסליו התשנ"ד (7 בדצמבר 1993):

פורסם כי עשר מצבות חוללו בבית-העלמין בהר-הזיתים והוגשה תלונה למשטרה. במקום אירעו לאחרונה מקרים רבים של חילול קברים ומצבות, יידיי אבנים וכדומה.

ברצוני לשאול:

1. מה העלתה החקירת המשטרה בתלונות הנ"ל?

2. מה ייעשה כדי להגביר השמירה במקום ולמנוע מקרים דומים?

חבר הכנסת א' שפירא שאל את שר המשטרה ביום כ' בטבת התשנ"ד (3 בינואר 1994):

בשבת, י"ח בטבת התשנ"ד – 1 בינואר 1994, חוללה מערת הקבורה בהר-הזיתים, שבה טמונים אדמו"רי בית גור, זכר צדיקים לברכה. ספרי קודש, סידורים, ספרי תהילים ושמן נשרפו והושחתו וכתובות צורו על המצבות. למרות תלונות שהוגשו, המעשים חוזרים ופוגעים ברגשות אלפים הבאים להתפלל במקום.

ברצוני לשאול:

1. האם חקרה המשטרה חילול קברים אלו ואחרים במקום, ומה העלתה החקירה?

2. מה ייעשה כדי למנוע מקרים דומים?

שר המשטרה מ' שחל:

אשיב תשובה אחת על שתי השאלות.

1. המשטרה חוקרת כל אירוע של חילול קברים המובא לידיעתה. בתאריך 2 בינואר 1994 הגיעה המשטרה להר-הזיתים בעקבות הודעה שנתקבלה. החוקר המשטרתי וטכנאי הזיהוי הבחינו בכמה ספרי תפילה פזורים על רצפת מערת הקבורה, חלקם חרוכים מאש, אך לא נצפו מצבות כלשהן שחוללו וכן לא נראו כתובות שצוירו על המצבות. יש לציין שלא הוגשה תלונה כלשהי במשטרה בנושא. טרם אותרו חשודים והחקירה נמשכת.

בעקבות חקירת המשטרה את האירוע שצוין בשאלתא מס' 2124, נעצר חשוד שנקשר לאירוע משנת 1988, עקב זיהוי טביעת אצבע שהועתקה אז במקום, אולם התיק נסגר מחמת התיישנות העבירה. לגבי האירוע החדש, לא נמצאו ראיות הקושרות אותו למעשה, ולכן הוא שוחרר והתיק נסגר מחוסר ראיות.

אני מתכבד להמציא נתונים על המקרים שבהם חוללו קברים מ-1991 עד 1993. לצערי, הצלחנו לפענח מעט מאוד מקרים ולגלות מי היו המבצעים. ב-1991 נפתחו בסך הכול 17 תיקים; בהם הועמד לדין עבריין אחד והוא הורשע. שני תיקים נסגרו מחוסר ראיות, ו-13 תיקים – עבריין לא נודע. תיק אחד שהיה בו חשוד – לא נמצאה אשמה פלילית.

ב-1992 היו 11 מקרים. תיק אחד נסגר מחוסר ראיות, שמונה תיקים – עבריין לא נודע, ושני תיקים – אין אשמה פלילית.

ב-1993 נפתחו שמונה תיקים, לגבי שבעה מהם לא נמצאו עבריינים ובתיק אחד הוגשה תביעה בימים אלה.

2. המשטרה פועלת לאיתור חשודים במעשים אלו. המשטרה מפעילה באזור סיורים רגליים וממונעים, תצפיות ומודיעין.

לאחרונה התקיימו פגישות בין פיקוד משטרת מחוז ירושלים לבין צמרת משרד הדתות. משרד הדתות יוזם תוכנית-אב כוללת לפיתוח אתר הר-הזיתים, שמטרתה לתת גם מענה כולל לאבטחת המקום.

משטרת מחוז ירושלים שותפה לדיונים ומגישה את הערותיה והמלצותיה בנושא. ייקבעו נהלים לשיתוף פעולה בין משרד הדתות לבין משטרת ירושלים בהפעלת התוכנית.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לשר המשטרה.

שאלה נוספת לחבר הכנסת שפירא. בבקשה, אדוני.

אברהם שפירא (יהדות התורה):

אדוני השר, ידוע מי אחראי למערות הקבורה. האדם הגיש תלונות למטה המשטרה. לידיעתך, היו כבר 20 פריצות וחילול הקברים הללו 20 פעם. אני אישית טיפלתי בדבר. הם עושים את זה לפעמים בשבת. בחילול קברים הם רושמים על המצבות, שורפים ספרי תהילים, וגם הפעם עשו שרפה. לא יעלה על הדעת שהמשטרה לא תטפל בנושא הזה. מדובר פה בקברים של אדמו"רי גור, שרבות יהודים עולים להתפלל שם. אי-אפשר לראות את הזלזול הזה, שבו המשטרה לא עושה כלום.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני השר, בבקשה.

שר המשטרה מ' שחל:

אני מבטיחך, חבר הכנסת שפירא, שאין כל זלזול מצד המשטרה, בדיוק להיפך. אמרתי שנפתחו תיקים. אני מראש אומר שלא מצאנו את העבריינים. עושים עכשיו פעולה יחד עם משרד הדתות להקמת מגדלים ולטיפול בבית-הקברות כדי לשמור על האתר מפני אותם אנשים שמחללים את הקברים.

טיפולתי בנושא הזה באופן אישי, התייחסתי אליו ואביא אותו, על כל המשתמע ממנו והרגישות שבהחלט קיימת בנושא הזה. הפעולה נעשית בשיתוף עם מחוז ירושלים ומפקד משמר הגבול באזור ירושלים, גם במסגרת סיורים וגם בהדרכה מקצועית למשרד הדתות, לרבות השקעות שנעשות עכשיו כדי למגן את אתר הר-הזיתים. אני גם מעביר את הדברים שצינת כאן באופן אישי כדי לקבל דיווח על-פי מעקב.

רחבעם זאבי (מולדת):

שלושה-ארבעה שומרים דרוזים פותרים את הבעיה, כי רוב הפגיעות נעשות בשבתות.

שר המשטרה מ' שחל:

אנחנו ממליצים בפני משרד הדתות שאכן ייקח שמירה קבועה, לרבות הקמת מגדלים. עם משרד הדתות אנחנו נמצאים בדיון בנושא הזה. אני מקווה שבימים הקרובים העניין הזה ימצא את פתרונו בכיוון שאדוני דיבר עליו.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני מצטרף לבקשתך.

אברהם שפירא (יהדות התורה):

כאשר פגעו בקברו של יגאל שילה, המשטרה באה לבתי אלפי חרדים כדי לבדוק אם הם עשו את זה בגלל הארכיאולוגיה. לא יעלה על הדעת, אחרי 20 פעם, לא פעם אחת, עם ביזיונות כאלה, שורפים את הסידורים, שורפים את ספרי התהילים, שופכים את השמן שיש שם, כותבים על המצבות של אדמו"רי גור. יש לי פה תמונות, שזה ממש מחריד.

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת שפירא, אני מדגיש, אין כאן, חס וחלילה, זלזול מצד המשטרה. המשטרה ממליצה והמליצה למשרד הדתות על שמירה קבועה במקום. אני מקווה שבזמן הקרוב ביותר העניין הזה יסוכם לפי ההנחיות המקצועיות של משטרת ישראל.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לאדוני שר המשטרה.

הצעה לסדר-היום

טיוטת הסכם-קהיר בין ישראל לאש"ף

היו"ר ר' אדרי:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 2953, בנושא: טיוטת הסכם-קהיר בין ישראל לאש"ף – מאת חבר הכנסת גדעון שגיא. אדוני, בבקשה.

אני מזמין אחריו את חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, שיעלה את הצעתו לסדר-היום בנושא: המשבר במשא-ומתן עם הפלשתינים והאירועים בשטחים. על שתי ההצעות ישיב השר לאיכות הסביבה, יוסי שריד. בבקשה, אדוני, חבר הכנסת שגיא.

גדעון שגיא (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, פיצוץ המשא-ומתן עם הפלשתינים לאחר ההסכמה שהושגה בקהיר הוסיף עוד אוויר לבלון המנופח של מאבק הליכוד נגד ההסכם ההולך ומתגבש עם אש"ף.

אך למען האמת, איש מבין הנוכחים כאן – להוציא אולי את השר יוסי שריד – אינו יודע מה באמת התרחש בשיחות בקהיר. איש מבין הנוכחים, ובהם גם השר יוסי שריד, אינו יודע בוודאות מה גרם לאש"ף לחזור בו מההבנה שהושגה בקהיר. ספק גם אם ראש הממשלה יצחק רבין ושר החוץ שמעון פרס, שושביני ההסכם, יודעים בוודאות מה הן הסיבות האמיתיות. ההערכות וההשערות שלהם יפות וטובות כמו ההשערות וההערכות של כל אחד ואחד מאתנו וכל אחד ואחד מאזרחי ישראל.

למעשה, כל אחד מגיב לנושא המשא-ומתן עם הפלשתינים בהתאם להערכותיו, שבדרך כלל אינן מבוססות באופן משכנע, או בהתאם למניעיו הפוליטיים.

כאשר חבר הכנסת ביבי נתניהו או קנאי "גוש אמונים" מציירים תחזית שחורה וקודרת, הרי זה בהתאם לפסימיות המדינית הטבועה בהם, או חמור מזה, מתוך רצון למנוע בכל מחיר מממשלת ישראל להגיע להסדר שלום.

אזרחי ישראל, שניחנו בהיגיון ובשיקול-דעת, מבינים כי האלטרנטיבה היחידה לשיחות שלום היא מלחמת דמים. אזרחי ישראל מבינים, שההסדר עם הפלשתינים הוא הבסיס להבנה ולהסדר עם יתר מדינות ערב. את המלחמה הזאת חייבים למנוע, ולכן ברור כשמש שאין תחליף לשיחות. חייבים להמשיך בשיחות, גם אם ברור שאין לוותר על האינטרסים החיוניים שלנו.

חברי הכנסת, ההערכה שלי לגבי התנהגותו של יאסר ערפאת היא פשוטה בתכלית. האיש איננו משוגע, כפי שניסו לתאר אותו אנשים אחדים. אל תלכו לכיוון הזה, הפשטני, וגם לא בדרך הקלה של

הערכה שהאיש פשוט שקרן. בעניין הזה דווקא, לפי הערכתי, רבים מקרב אנשי הליכוד צודקים: כל מה שיגרום לו להתרחק מחלומו להגיע למדינה פלשתינית ייתקל בסירוב עיקש מצדו.

יאסר ערפאת, שהוא פוליטיקאי מנוסה לא פחות מכל אחד שיושב כאן, מבין, שאם הוא מבקש ללכת למדינה פלשתינית, הוא צריך למנוע מהישראלים היושבים מולו להשיג הסכמים והבנות שהם מעבר להחלטות הנוגעות לנסיגה עצמה.

ערפאת רוצה אך ורק נסיגה, וכל מה שמעבר לכך נתקל בהתנגדותו. הוא רוצה מדינה פלשתינית, והוא אמר זאת מפורשות, ואין ספק, חברי הכנסת, ואין ויכוח כי עלינו למנוע זאת.

אין גם כל ספק ששמעון פרס וגם יצחק רבין מבינים זאת, ואין שום ספק שהם מקשים עליו בכל דרך ופועלים על מנת להבטיח את האינטרסים שלנו ולמנוע הקמת מדינה פלשתינית. בנושא הזה למעשה קיים קונסנזוס.

מובן שגם חבר הכנסת ביבי נתניהו וחבריו בליכוד אינם מעוניינים במדינה פלשתינית. אך לעומת זאת, אני מרשה לעצמי לקבוע, כי למרות דיבוריהם חוצבי הלהבות, רבים מקרב אנשי הליכוד גם מבינים מה שכל אזרח ישראלי שקול מבין, שהמאבק לשלום ולשמירה על האינטרסים שלנו במסגרת של הסדר שלום יבוא רק במשא-ומתן, וכל דחייה או ביטול של ההסכמות שהושגו עד כה יפעל לרעתנו. הנתונים הדמוגרפיים לבדם מבהירים שהזמן לא פועל לטובתנו, ואני לא אפרט את משמעותם ואת המצב ברצועת-עזה, וגם ביהודה ובשומרון. ברצועת-עזה צפיפות האוכלוסייה מחרידה. הרצועה היא למעשה הגטו הגדול והצפוף בעולם. כל בר-דעת מבין, כי אין לנו מה לחפש שם. וגם בריכוזי האוכלוסייה ביהודה ובשומרון – פשוט עלינו לצאת משם, ועדיף להגיע לכך תוך הסדר מדיני מכובד, שיבטיח את האינטרסים הביטחוניים שלנו.

ידידי חבר הכנסת שטרית, אילו היה כאן, הייתי מפרט ומסביר לו כי חוק לא דרוש; כי חוק מעצם טבעו עומד בסתירה למשא-ומתן. לאור כל מה שאמרתי, אני מציע שהכנסת כולה, לרבות חברי מהליכוד ומצומת, תתאחד בהחלטה המחזקת את ידי הממשלה בשיחותיה עם אש"ף ותיתן לה את התמיכה המלאה למלא את אשר התחייבנו לו, לא יותר ולא פחות.

אני מציע שהכנסת תעודד את שליחי המדינה בשיחות להגיע להסדרים מוסכמים, באופן שמדינה פלשתינית לא תקום ויובטחו האינטרסים של מדינת ישראל.

לזאת אתם, חברי מהליכוד ומצומת, יכולים להיות שותפים. אני פונה אליכם להתעלות מעבר לחישובים הפוליטיים הצרים. התמיכה הרחבה בממשלה תבטיח את מה שאנחנו כולנו או רובנו מבקשים להשיג – להעניק לפלשתינים ישות עצמאית, ולא מדינה ריבונית, ולהביא שלום לישראל. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת שגיא.

הצעה לסדר-היום המשבר במשא-ומתן עם הפלשתינים והאירועים בשטחים

היו"ר ר' אדרי:

אני מזמין את חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, שיעלה הצעה מס' 2990, בנושא: המשבר במשא-ומתן עם הפלשתינים והאירועים בשטחים. אדוני, בבקשה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, חברי הכנסת, ביומיים האחרונים אנחנו מתבשרים על ניסיונות להתקרבות בין עמדות אש"ף וישראל, עם סיכוי לחדש את תהליך המשא-ומתן בשבוע הבא. אני מקווה שאכן המשבר הנוכחי יבוא על סיומו, השיחות יתחדשו ויושג הסכם.

אבל, בכל זאת, המשבר הנוכחי המתמשך כבר מביא לתוצאות שליליות: הסלמה במצב הביטחוני בשטחים; הרג של שלושה פלשתינים ופציעתם של עשרות רבים; מרירות גוברת בתוך השטחים, עד כדי כך שרבים חדלו להאמין שאפשר להגיע להסכם, והם כופרים באפשרות של נסיגה ישראלית, והמחנה העוין להסכם אוסלו ולמשא-ומתן מתחיל להגביר את כוחו.

אני מזהיר שהמשך המצב הקיים, המשך המשבר הקיים, יכול להביא לתוצאות הרבה יותר חמורות. זה יכול לחזק את האופוזיציה הפלשתינית וגם את האופוזיציה הישראלית.

שמענו, לפני יומיים, שחבר הכנסת נתניהו הלך למושב נעמה והצהיר, שממשלה בראשותו, שאני מקווה שלא תקום אף פעם, שממשלה כזאת לא תכבד את ההסכמים שממשלת ישראל חתמה עליהם עם אש"ף.

חיים דיין (צומת):

ממשלת ישראל לא מכבדת את ההבטחות שהבטיחה לעם. לא שאני בעד מה שאמר חבר הכנסת נתניהו, אבל הממשלה בעצמה לא מכבדת מה שהבטיחה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

השר שריד יענה בשם הממשלה. אני, כחבר הכנסת, מגנה את ההתבטאות הזאת וחושב אותה להתבטאות בלתי חוקית, חמורה ופוגעת בערכים הדמוקרטיים האמיתיים. לא משנה איזו ממשלה חותמת על הסכם, כל ממשלה שחותמת בשם מדינת ישראל – צריך לכבד את החתימה שלה.

אבל, אדוני השר שריד, שמעתי שרים, גם אותך, מדברים על הסכם, או טיוטת הסכם, שהשגתם בקהיר עם המשלחת הפלשתינית, ומצד שני שמעתי את ד"ר נביל שעת' ודוברים פלשתינים אחרים, שאמרו שהיו הצעות, אבל לא היה הסכם. והוא אמר, שמה שהיה – היו הצעות ישראליות והיו הצעות פלשתיניות, אבל לא היה הסכם. ובעצם, אם לא היה הסכם, על מה צריך להלין? למה להלין כלפי אש"ף, שכאילו הוא לא מכבד הסכמים? ואתה יודע, וכולנו יודעים, שאש"ף מחויב לתהליך המשא-ומתן, כפי שאני מאמין שגם ממשלת ישראל מחויבת לתהליך המשא-ומתן. יש קשיים, יש הצעות של שני הצדדים. זה טיבו של משא-ומתן, שיכול גם להיתקל בקשיים. אבל לבוא ולהתקיף את אש"ף שלא מכבד הסכמים, ובמיוחד ה"עליהום" שאנחנו עדים לו בתקופה האחרונה, על מנהיג אש"ף, יאסר ערפאת – – –

חיים דיין (צומת):

אש"ף מכבד הסכמים?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אש"ף מכבד הסכמים. ערפאת ידוע כאיש המכבד הסכמים. אש"ף כיבד כל הסכם שהגיע אליו ישירות, או בעקיפין, עם ממשלת ישראל, לרבות ההסכם שהגיע אליו עם ממשלת בגין בשנת 1981 להפסקת אש בדרום-לבנון, ו-11 חודשים לא היתה אף לא ירייה אחת, כאשר אש"ף הקפיד על מילוי המחויבות שלו וכיבוד ההסכם, עד שבאה ממשלת בגין בעצמה והפירה את ההסכם ופתחה במלחמה בלתי צודקת, שנקראת מלחמת לבנון ב-1982.

אני רוצה לייעץ לכולנו לנהוג במלוא הזהירות במתקפה הנוכחית נגד ערפאת ונגד אש"ף, כי זה יכול רק להזיק לתהליך השלום, זה יכול רק לחזק את הקיצונים ולפגוע במתונים הפלשתינים. וצריך לדעת שמדובר במנהיג של תנועה לאומית, שיש לו גם הכבוד הלאומי שלו, הכבוד האישי והכבוד של התנועה, ולהיזהר שלא לפגוע בו, כיוון שכל ההתבטאויות הללו, ש"יזיע אש"ף", ש"יזיע ערפאת", והמתקפות וההתבטאויות השונות שמימין ומשמאל, לא יועילו. גם אם יזיע ערפאת, או יזיע אש"ף, זה לא יועיל להסכם השלום, זה לא יועיל לאף אחד.

אני רוצה להזכיר, שבהסכם אוסלו כתוב בצורה ברורה WITHDRAWAL, נסיגה, ולא כתוב כאילו לבוא עכשיו ולעשות סדר חדש בשטחים, בעזה ובריחו. לא מדובר על סידורים חדשים של הצבא הישראלי שם. כתוב: נסיגה; בצורה מפורשת. ואם היום מתווכחים על גודל אזור יריחו, הרי כתוב בהסכם אוסלו JERICO AREA, אזור יריחו. ומר רבין וממשלת ישראל מודעים לכך – מה זה אזור יריחו. הרי בזמן הטורקים, בזמן המנדט הבריטי ובזמן השלטון הירדני, ומאז הכיבוש הישראלי של יריחו ואזור יריחו והשטחים הכבושים, ידוע מה זה אזור יריחו. זה מעל ל-300 קילומטרים רבועים. אז מה אתם מתמקחים היום על כל קילומטר, על כל מטר, על כל עמוד חשמל, על כל דרך? זה לא יכול להיות בצורה כזאת.

איך יכול להתקדם תהליך המשא-ומתן? הרי יש טענות צודקות לממשלת ישראל בענייני ביטחון, ואש"ף מכיר בטענות הללו ומוכן לבוא לקראת ממשלת ישראל בעניין ההסדרים הביטחוניים, בעניין המקומות שהצבא זקוק להם לענייני ביטחון. הוא גם לא דורש שליטה על ההתנחלויות הישראליות,

כפי שהוסכם בהסכם אוסלו. אבל כל שאר השטח – למה לא למסור את השטח הזה לאש"ף ולסגת מהשטח הזה כפי שהוסכם בהסכם אוסלו? זה היה ההסכם. ולדעתי, ממשלת ישראל היום עושה עוול להסכם העקרונות כאשר היא לא מנסה לפרש אותו בצורה הנכונה.

לא פלא ששר החוץ המצרי, שיש לו מערכת יחסים הדוקה מאוד עם ממשלת ישראל – ומצרים ממלאת תפקיד חשוב בהסכם השלום – תומך בעמדת אש"ף, ואמר זאת בצורה מפורשת. הוא אמר, שעמדת אש"ף היא הצודקת, כי כתוב שם JERICO AREA. אז מה אתם באים ומתווכחים – 50 קילומטר, 55 קילומטר? התחילו עם 25 קילומטר. הרי זה ידוע ש-JERICO AREA, אזור יריחו, הוא מעל 300 קילומטר רבועים.

אני חושב שבנושא הזה צריך לבוא לקראת אש"ף, כי בכך מחזקים את המתונים הפלשתינים, ומדובר על נסיגה. ואני חושב שהוויכוח היום הוא ויכוח מיותר. צריך לבוא לקראת אש"ף ולהגיע להסכם, שיאפשר התקדמות, שתביא לקידום תהליך השלום. ומי שמצפה שיאסר ערפאת וחבריו יסכימו להיות אנטוּן לאחד אחר, הוא טועה. מדובר במנהיג של תנועה לאומית, ששואפת לעצמאות. ולא צריך להיבהל מהשאיפה הפלשתינית להקמת מדינה פלשתינית עצמאית בגדה המערבית וברצועת-עזה ליד מדינת ישראל. אומנם זה יבוא בהסכם הקבע, ואין אפשרות למנוע את זאת. ידידי, חבר הכנסת שגיא, לא ממשלת ישראל הזאת ולא אחרת, לא תוכל למנוע הקמת מדינה פלשתינית עצמאית ליד מדינת ישראל. כפי שכל עם תחת השמש בעולם כולו קיבל את זכותו הלאומית להקמת מדינה עצמאית משלו, גם העם הפלשתיני יזכה למדינה פלשתינית. לדעתי, מדינה פלשתינית עצמאית ליד מדינת ישראל, בגדה המערבית וברצועת-עזה, תהיה גשר לשלום עם העולם הערבי כולו.

היום כולם התחילו להתפתות מעניין המפגש בין אסד לקלינטון. אני מברך שיהיה מפגש כזה, ואני חושב שחשוב יהיה מפגש כזה, שאולי ייתכן סיכוי גם לפתרון הנושא של הגולן ולקידום תהליך השלום עם סוריה. אבל אני מזהיר לא להתפתות. אסד לא ילך להסכם עם ישראל בלי הסכם עם הפלשתינים. ואם לא יהיה הסכם עם הפלשתינים, לא יהיה הסכם עם ירדן, ולא עם סוריה ולא עם לבנון, ולא יהיה שלום באזור הזה. לב הסכסוך הוא הנושא הפלשתיני. וצריכה הממשלה לזכור את הנושא הזה תמיד: בלי הסכם עם אש"ף לא יהיה הסכם עם הפלשתינים, ובלי הסכם עם הפלשתינים, לא יהיה שלום עם העולם הערבי. הפרוודור האמיתי לשלום עם העולם הערבי הוא הסכם עם הפלשתינים. ולדעתי, הממשלה הזאת יכולה ורוצה להגיע להסכם, אבל היא מערימה קשיים, וחובתה להגמיש עמדות כדי לחזק את המתונים הפלשתינים, לחזק את אש"ף ולאפשר הגעה להסכם שלום אמיתי בין ישראל, הפלשתינים והעולם הערבי כולו.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני, חבר הכנסת דראושה.

אני מזמין את השר לאיכות הסביבה, יוסי שריד, להשיב על שתי ההצעות לסדר-היום: טיוטת הסכם קהיר והמשבר במשא-ומתן. אדוני, בבקשה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מודה לשני חברי הכנסת, חברי, שהעלו את ההצעות, דבר שמאפשר לממשלה ולי באופן אישי לתאר כמה דברים, שאולי טעונים תיאור מחמת גרסאות שונות ואי-הבנות.

בסך הכול הייתי יכול לומר, שלחלק מן הדברים שנאמרו על-ידי חבר הכנסת שגיא, אני יכול להסכים. אינני בטוח שאני מסכים לכל התחזיות שלו, אבל אני בהחלט מוכן ומזומן לספר מה היה בקהיר. אני אמנע מלנתח מה גרם בסופו של דבר לשיהוי, לעיכוב, מצד אש"ף, כי אינני חושב שאם נציג של הממשלה יעשה זאת, זה יקל את המשא-ומתן, אם כי יש לי הערכות מסוימות, אבל אינני רוצה לפרט את ההערכות האלה. אני בהחלט מסכים במיוחד למה שאמרת, שלשיחות האלה אין תחליף.

נכון גם, שבימים האחרונים, ביומיים האחרונים ליתר דיוק, חלה התקרבות בעמדות בין מדינת ישראל, ממשלת ישראל לבין אש"ף. בשלב הזה עדיין, למרבה הצער, אינני יכול לבשר על כך שבהתקדמות שחלה כבר יש כדי להבטיח את חידוש המשא-ומתן בימים הקרובים. אני מאוד מקווה שזה יקרה, אבל עדיין אי-אפשר לומר זאת כעובדה.

אני גם מצטרף לדבריו של חבר הכנסת דראושה, שגינה את האמירה של ראש האופוזיציה. אני חושב שזו אמירה מאוד בלתי מקובלת במשטרים דמוקרטיים. דרכם שהם אינם סובלים אמירות מן הסוג הזה, בעיקר כאשר הוויכוח שלנו עכשיו עם אש"ף הוא ויכוח על כיבוד של חתימה. אם ראש האופוזיציה בכבודו ובעצמו אומר, שאין בדעתו לכבד את החתימה הזו, אם הוא יעלה לשלטון ויהיה ביום מן הימים ראש הממשלה – אני חושב שזו אמירה אומללה ומזיקה מאין כמוה. הנחמה היחידה שלנו היא, כמובן, בהכרה שכנראה סיכויי של חבר הכנסת ביבי להיות בעתיד הנראה לעין ראש הממשלה הם סיכויים קלושים למדי.

אני לא בטוח, ולא הייתי אומר זאת בנחישות כזאת כפי שאמר חבר הכנסת דראושה, שנשיא סוריה, אסד, לא ילך להסכם שלום עם ישראל בלי הפלשתינים. אולי זה כך, אולי זה אחרת. הימים הקרובים יגידו. אנחנו מכירים מדינה גדולה, ערבית, שהלכה לשלום עם מדינת ישראל בלי שהיה שלום עם הפלשתינים, אבל זה באמת איננו מעניינה של ההצעה לסדר-היום ואיננו מעניינו של הדיון שאנחנו דנים בו ברגע זה.

אני מוכרח לומר, שאני חושב שחבר הכנסת דראושה – אני אומר זאת בידידות – עושה טעות. אני אומר מה הטעות. הוא עצמו אמר שיש גרסה כזו ויש גרסה שכנגד. יש כאלה שטוענים כך – הצד הישראלי טוען כך – והצד הפלשתיני טוען אחרת. בלי אומר ודברים, בקפיצה אחת, כבר חבר הכנסת דראושה יודע, שהגרסה הפלשתינית היא הגרסה הנכונה, והוא כבר טוען בשמה. אני חושב שזו טעות. אני מוכרח לומר שאני אפילו נעלב. אם יש גרסה אחת ויש גרסה שכנגד, מדוע אתה תיכף ומייד חושב שהגרסה של אש"ף היא הגרסה הנכונה? הנה עומד לפניך אדם, לא ידוע כאדם בלתי אמין באופן מיוחד, הוא גם היה שם, הוא היה נוכח, עד שמיעה, עד ראייה – ואני יכול לספר לך בדיוק מה היה שם לפרטי פרטים. ואתה כבר יודע, שהגרסה של נביל שעת' היא הגרסה הנכונה. אורים ותומים.

אני חושב שאתה עושה גם שגיאה מבחינתך, ואני אנסה להשיב להערותיך אחת לאחת, וגם לבקשתו של חבר הכנסת שגיא, שביקש לדעת מה בעצם היה בקהיר. כאשר מדובר בחבר הכנסת שגיא, הוא הגדיר זאת כפיצוץ. זה רחוק מאוד מפיצוץ. אני אפילו לא הייתי בטוח שאני מוכן להצטרף להגדרה "משבר". יש קושי, יש פסק זמן. את המונח משבר, לא כל שכן פיצוץ, אנחנו נשמור להזדמנויות אחרות, והלוואי שלא יבואו.

ובכן, מה שנקרא הנייר הישראלי – הנייר הישראלי לא היה נייר ישראלי מעיקרו. לא היה נייר ישראלי כזה. והרי על פני הדברים ברור לגמרי שלא יכול היה להיות בנסיבות ההן בקהיר באותו לילה, יום שלישי בלילה, נייר ישראלי. אני רוצה להסביר לך, חבר הכנסת דראושה, שלאחר שיושבים שבע-וחצי שעות יחד – כל המשלחת הפלשתינית, למעט אדם אחד, שאינני יודע מדוע הוא נעדר, אבל זה גם לא מענייננו, אנחנו לא מתערבים בעניינים הפנימיים של אש"ף – כאשר יושבת כל המשלחת הפלשתינית, ויושבת כל המשלחת הישראלית ודנים שבע-וחצי שעות בהצעות שונות, ברעיונות שונים, האם במשך שבע-וחצי שעות, חבר הכנסת דראושה, אתה באמת חושב שאנחנו ניסחנו את נייר העמדה הישראלית? הרי על פניו זה דבר מופרך, הייתי אומר אפילו דבר נלעג מעיקרו. וכי אנחנו זקוקים לעצה הטובה של המשלחת המכובדת מאש"ף, כדי לנסח את העמדה הישראלית? את העמדה הישראלית, לפי שעה, יכול להיות שזה ישתנה, אנחנו מסוגלים לנסח בעצמנו. ואגב, אני אומר, אם נתקשה לנסח את עמדתנו בעצמנו, לא נהסס לקרוא לנביל שעת' או לכל מומחה אחר כדי להיעזר בו, אבל לעת עתה לא הרגשנו צורך בזה.

מה זאת אומרת נייר ישראלי? נכון שהיו הצעות, נכון שהיו רעיונות, ההצעות הלכו והתקדמו, הרעיונות הלכו והתקדמו זה לזה, ובסופו של דבר, כעבור שבע-וחצי שעות של דיון מאוד מפרך ומתיש, כאשר היה נדמה שהפערים נסגרו, או מכל מקום הולכים ונסגרים, שר החוץ שלנו, שמעון פרס – אדם מאוד אמין, אינני מבין למה אתה צריך לקבל דווקא את גרסתו של נביל שעת', במה ייגרע חלקו של שר החוץ שלנו? הוא שר החוץ שלנו, הוא שר החוץ שלי, הוא שר החוץ שלך – שמעון פרס אומר: ועכשיו, לאחר שהתקדמו העמדות, אני רוצה לנסח את הנייר המשותף שלנו. והוא אומר: אם יש למישהו מן הצדדים הערה כזאת או אחרת, אדרבה שיעיר ונשקול ונראה. והוא מנסח את הנייר המשותף, כן, הנייר המשותף, בקול רם. ואומנם נכנסו הערות כאלה ואחרות, לא לנייר הישראלי אלא לנייר המשותף.

אבל לא זו בלבד, חבר הכנסת דראושה, אלא לאחר שהוא השלים את המלאכה, למה אתה מאמין דווקא להם? לאחר ששר החוץ שלנו השלים את המלאכה, הוא שואל במפורש – האוזניים האלה שמעו, ריבונו של עולם, ועוד עשר אוזניים – נכון, ישראליות – את שר החוץ שואל במפורש: האם הנייר הזה מקובל על שתי המשלחות? היו אנחות, היו גניחות, ונאמרה התשובה: כן, הנייר הזה מקובל. אז יש לך הוכחה אחת, שלא יושבים שבע-וחצי שעות כדי לנסח נייר ישראלי. אני אומר לך שניתנה תשובה חיובית על השאלה האם זה נייר מוסכם ומקובל.

יותר מזה, אני רוצה לומר לך. לאחר מכן היתה מסיבת עיתונאים. לא הצד הישראלי ערך לבדו את מסיבת העיתונאים. שר החוץ שמעון פרס הופיע במסיבת העיתונאים ואמר: הגענו לנייר מוסכם של הבנות. היה שם אבו-מאזן, אומרים עליו שהוא מספר 2 באש"ף. אינני עושה שם את הדירוג ואת ההיררכיה, אומרים. הוא היה נוכח באותו מעמד והיה נוכח גם שר החוץ המצרי באותו מעמד עצמו. ושר החוץ שמעון פרס אומר שם, נוכח כל העולם: הגענו לנייר של הבנות, ואבו-מאזן מחרה מחזיק אחריו; לא רק שאיננו מסתייג בהסתייגות הקלה שבקלות, אלא מצטרף אליו. אז אני שואל: למה אתה לא מאמין? למה אתה תיכף ומיד יודע, כמו רפלקס מותנה, למי צריך להאמין?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

מה אתה אומר על שר החוץ המצרי?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

חכה, אני אגיע לכל דבר. נכון, אפשר לומר – וזו טענה נכונה, השאלה איך משקיפים עליה – נכון, נאמר במפורש, אגב זה לא צריך היה להיאמר, זה מובן מאליו, זה דבר הלמד מעניינו: שהניירות המוסכמים, המקובלים, עוברים לאישורם של ראש הממשלה שלנו והממשלה שלנו מצד אחד, ולאישורו של יאסר ערפאת מן הצד השני. זה נכון.

אלא מה? אם מדברים על זכות, ודאי שזכותו של יאסר ערפאת לקחת את הנייר הזה ולקרוע אותו לגזרים ולא להשאיר ממנו זכר. זו זכותו. אבל אין זכותו לכפור בכך שהיו הבנות. הוא יכול לומר: כל הכבוד, היו הבנות, אבו-מאזן, כל הכבוד לך, נביל שעת', כל הכבוד לך, אבו-עלא, כל הכבוד לך, אני הפוסק האחרון ואני אומר: לא מסכים. זכותו. אז תישאל, כמובן, השאלה: איך בכל זאת מנהלים משא-ומתן?

שווה בנפשך, חבר הכנסת דראושה, היפוכו של עניין. באה משלחת ישראלית מכובדת, אני מקווה, בראשותו של שר החוץ הישראלי. אתה אומר: אסור לשכוח שמדובר בראש תנועה לאומית, יאסר ערפאת. אסור לשכוח גם שמדובר בשמעון פרס, שר החוץ של מדינת ישראל. גם את זה אסור לשכוח. נניח שמדובר במשלחת הישראלית. יושבת משלחת ישראלית מכובדת – אני הופך עכשיו את היוצרות – ואומרת: נייר מקובל, הבנות א', ב', ג', ד' מוסכמות, וכעבור יום, לאחר שחזרנו ארצה, לאחר שנועדנו ונועצנו עם ראש הממשלה ועם הממשלה, אנחנו חוזרים ואומרים למשלחת הפלשתינית: חברים, שום דבר לא מקובל. מובן שזו זכותה של ממשלת ישראל לעשות את זה, ומובן שזו זכותו של ראש ממשלת ישראל לעשות את זה, אבל אז הפלשתינים ישאלו, ובצדק, איך אפשר לנהל כך משא-ומתן? אם אנחנו יושבים אתכם כל כך הרבה שעות, ימים על ימים, לילות על לילות, ומסכימים, ובסופו של דבר באים, כאשר הנייר קרוע וגזר, עם מי אנחנו בעצם יושבים? לא מדברים כאן על הזכות.

איך במקומות מתוקנים נוסעת משלחת למשא-ומתן? היא יודעת מה המנדט שניתן לה, היא יודעת פחות או יותר מה חופש התמרון שלה, כשם שהיא יודעת מה המגבלות שלה; היא יודעת מה ה-TERMS OF REFERENCE שלה, והיא יודעת למה היא יכולה להסכים ולמה היא לא יכולה להסכים. היא לא תסכים לדבר שהיא יודעת שהיא איננה צריכה או אמורה להסכים לו, כדי שלא להגיע, כמובן, למצב כזה.

אבל לא זה היה המקרה בקהיר. שם היה בדיוק מקרה הפוך. איזה נאום נלהב היית נושא כאן בכנסת לו זה היה קורה למשלחת הישראלית? לו אש"ף היה מודיע: ישבנו עם החברים המכובדים האלה, הם הסכימו לכול, ואחר כך חזרו ארצה והפכו את הקערה על פיה – מה היית נואם כאן? היית אומר: רבותי, הרי זה דבר לא רציני, זו ממשלה לא רצינית, אלה נושאים ונותנים לא רציניים. איך אפשר לנהל כך משא-ומתן? איך אפשר להתקדם בו? איך אפשר למצות אותו בחיוב?

אבל אתה מאמין לאש"ף.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

למה שר החוץ המצרי אמר – – –

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אם אתה רוצה שאספר לך מה שר החוץ המצרי אומר, אז אני לא אוכל לספר לך, לכן אל תשאל אותי. אבל שמעתי מה המלך חוסיין אומר. זה הספיק לי.

עכשיו אני רוצה לומר משהו בעניין המעברים ויריחו. אומר חבר הכנסת דראושה – ולא רק הוא, אומנם בודדים, מעטים, אבל אני האחרון לזלזל במעטים; לפעמים החוכמה, התבונה והצדק דווקא עם המעטים – שבעצם מה העניין הזה עם כל קילומטר רבוע ביריחו? מה העין הצרה הזו והיד הקפוצה הזו? אני רוצה להסביר את זה. הבעיה באמת היא לא ב-30, 40, 50 קילומטרים רבועים נוספים. לא זו הבעיה. לו זו היתה הבעיה, אני מרשה לעצמי לומר, שהיו מגיעים כבר למצב של שלוש הספרות המפורסמות והיו 100 קילומטר רבוע. הרי האוטונומיה תהיה הרבה יותר רחבה משטח עזה ויריחו והסדר הביניים יהיה הרבה יותר מקיף. ביג דיל, עוד 50 קילומטר רבועים.

לא זו הבעיה. הבעיה היא, שכל השטח שאפשר היה כבר להקצות, כאשר מדובר ביריחו תחילה, הוקצה בלי לפגוע בעקרונות המנחים שעליהם התחייבה ממשלת ישראל לציבור בישראל, לכנסת ולעצמה. ואני אסביר במה העניין.

כאשר רוצים להתרחב או להתפשט במקום אחד, אתה נוגע בגבול, או בגדר הביטחון. אני מודיע לחבר הכנסת דראושה ולכל העולם, שלאש"ף בשלב הזה – מה יהיה בעתיד, כל אחד ומחשבותיו והערכותיו – לא תהיה שום נגיעה בגבול.

אמר חבר הכנסת דראושה, שהוא זוכר רק מלה אחת מהסכם אוסלו א'. אני זוכר כמה מלים מהסכם אוסלו א'. הוא אמר: כתוב שם WITHDRAWAL – נסיגה. זה נכון. אגב, צריך לקרוא גם את ההקשר. אבל, למשל, אני זוכר יותר ממלה אחת בהסכם אוסלו א'. כתוב שם גם EXTERNAL SECURITY – ביטחון חוץ. מה זה ביטחון חוץ אם לא גבול? אין למדינת ישראל גבול חלופי. עכשיו הגבול שלה הוא גבול לא רק במובן הפורמלי, הוא גבול גם במובן המעשי. מה זאת אומרת, אנחנו נוותר על הגבול? שווייצריה לא בודקת את הגבול שלה? אנחנו עדיין לא שווייצריה.

שאלת הגבול קשורה, כמובן, בשאלת המעברים. הרי מי שעובר במעבר איננו עובר אך ורק לעזה וליריחו. הדברים נאמרו אלף ואחת פעמים ואני אומר את זה בפעם האלף ושתיים: מי שעובר במעברים עובר גם ליריחו וגם לעזה, אבל באותה הזדמנות, חגיגית או לא, הוא עובר גם לתל-אביב, לירושלים ולכפר אכסאל. ולכן הגבול הוא גבולה של מדינת ישראל, ואין בכוונתה לוותר עליו. אינני מכיר מדינה בעולם, גם מדינה שחיה בתנאים מוחלטים וקבועים של שלום, אינני מכיר מדינה בעולם שאיננה שומרת לעצמה את האופציה – שים לב לניסוח – שאיננה שומרת לעצמה את האופציה שעל-פיה היא תוכל לחסום כניסה של אדם או של חפץ, שיש לה סיבה לחשוד או לחשוב שהיא איננה רוצה במעבר של האדם הזה או של החפץ הזה; אין מדינה בעולם, לא כל שכן מדינת ישראל במצבה, לא כל שכן בהסכם הזה, שהוא הסכם ראשון, ראשוני, מוגבל. חתמו על מה שחתמו, וחתמו על ביטחון חוץ, לא רק על נסיגה. חתמו רק על נסיגה?

חתמו על כך שביטחון החוץ הוא בידינו, ביטחון היישובים הוא בידינו, ובשלב הזה לא חל שום שינוי במעמד היישובים. חתמו על כך שביטחון המתנחלים הוא בידינו, וחתמו על כך שביטחוננו של כל ישראלי בשטח הוא בידינו. רק על נסיגה? איך אתה מוודא את הביטחון אם אינך נוכח פה ושם?

עכשיו אני רוצה לומר לך בעניין המעברים, למה אמרתי: לשמור לעצמה את האופציה. למעשה, 99% מן העוברים יעברו בכלל בלי שום בעיה. מבחינה זאת יהיה מהפך אדיר לעומת המצב הקיים, כאשר החזיונות במעברים הם חזיונות מאוד משפילים. הם משפילים קודם כול את מי שמשפילים אותו, הם משפילים גם אותי, ואני בטוח שאת כל הנוכחים כאן. 99% ואולי יותר אנשים יעברו בכבוד רב, אבל אי-אפשר לוותר על האופציה לבדוק אדם או חפץ, שיש סיבה רצינית לחשוד בו שאנחנו לא רוצים במעברו, אנחנו לא רוצים בכניסתו.

ניסיון אחד של התפשטות ביריחו – היד נוגעת בגבול, וזה לא יהיה. ניסיון שני של התפשטות ביריחו – היד נוגעת ביישוב, בהתנחלות. הממשלה התחייבה שאין שום שינוי במארג. על סמך מה התחייבה? על סמך מה שנחתם באוסלו א'. טוב, רע, זו שאלה אחרת. אולי זה לא טוב, אולי זה כן טוב, אינני יודע, אבל צריך פעם אחת, חבר הכנסת דראושה, ללמוד שמוכרחים לכבד חתימה. אמרת את זה לחבר הכנסת ביבי נתניהו, אני אומר את זה גם לך. מוכרחים לכבד חתימה. אי-אפשר לנהל משא-ומתן על משא-ומתן, כפי שהתבטא השבוע המלך חוסיין.

חתמת? לא כל מה שאנחנו חתמנו, אנחנו מאושרים ממנו. אני בטוח שגם לאש"ף, לערפאת, יש המון בעיות, ויש דברים שאולי הוא חושב שהוא עשה בהם מיקח טעות. יכול להיות. יהיה משא-ומתן נוסף בעוד שלושה חודשים. ירצו מקצה שיפורים? יעשו מאמץ למקצה שיפורים. יהיה מוסכם? יהיה מוסכם. אם לא יהיה מוסכם, לא יהיה מקצה שיפורים. אבל הרי חתמנו רק על ההסכם הראשון עם הפלשתינים. איך אנחנו הולכים לחתום הסכמים נוספים, אפילו יותר מרחיקים-לכת ויותר חשובים, אם דעת הקהל בישראל וממשלת ישראל לא ישתכנעו שמכבדים חתימה, ולא חותמים ואחר כך פותחים את הכול מחדש? כמובן, זכותו, אבל מי מדבר על זכותו? האם אפשר כך לקיים משא-ומתן? זו השאלה. האם אפשר לסמוך כך על משא-ומתן?

ולכן, אין מדובר פה עכשיו בעניין של עוד 30 קילומטרים ביריחו. או שאתה נוגע בגבול, או שאתה נוגע ביישוב, או שאתה נוגע באדמותיו, וזה לא מה שהובטח עכשיו. זה לא נוח, אבל אי-נוחות שמורה לשני הצדדים.

לכן, אני מאוד מקווה שבימים הקרובים אומנם יתחדש המשא-ומתן, אבל כאשר הוא יתחדש יהיה בו לקח מפסק-הזמן הזה – כך אני מעדיף להגדיר את המצב, ולא כמשבר, כאמור – והלקח יהיה שאי-אפשר לכפור בדברים שהיו. דברים שהיו, היו. רוצים לסגת? יאמרו: הסכמנו, ונסוגים. אז כל אחד יכלול את צעדיו. אבל היתה הבנה? היתה הבנה. היה הסכם? היה הסכם. היתה חתימה? היתה חתימה.

הגבול הוא מחוץ לתחום ההתדיינות, בשלב הזה וגם בשלבים מאוחרים יותר, כל זמן שבגבול הזה יכולים לעבור אנשים או סחורות או חפצים, שישראל איננה יכולה להרשות לעצמה שהם יעברו, כאשר הבודקים הם לא ישראלים.

זה פחות או יותר מה שביקשתי, אדוני היושב-ראש, לדווח לכנסת. אני מאוד מקווה שכאשר יתחדש המשא-ומתן אפשר יהיה ללכת גם לקראת הפלשתינים. הרי משא-ומתן הוא כדי שתהיה הליכה לקראת – אנחנו לקראתם, הם לקראתנו. הרי זה טיבו של משא-ומתן. הרי אין איזו התעקשות להתבצרות בעמדות. רוצים ללכת לקראת, בשני תנאים: האחד – שתהיה נאמנות להסכמים; השני – שמצדנו תהיה נאמנות מוחלטת לביטחון. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני השר לאיכות הסביבה, על תשובתיך.

רון נחמן (הליכוד):

אפשר להציג שאלה לשר שריד?

היו"ר ר' אדרי:

כן, אבל שאלה קצרה.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני השר, הבוקר שמעתי ברדיו את מי שהוגדר כ"ראש המשרד של אש"ף בירושלים" אומר: אנחנו דיברנו על מדינה פלשתינית, שבירתה ירושלים. האם בדברי השר יש תשובה גם לנושא הזה?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

זכותנו לומר כל מה שהוא רוצה. אתה יכול לומר שאתה רוצה ארץ-ישראל השלמה, הוא יכול לומר שהוא רוצה מדינה פלשתינית, ויהיה רק מה שיהיה מוסכם.

רון נחמן (הליכוד):

מה דעתך?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

מכיוון שאנחנו איננו עומדים להסכים לזה, מן הסתם זה גם לא יהיה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני השר לאיכות הסביבה, על תשובתיך. מה אתה מציע, אדוני?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

להעביר לוועדה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מבין שיש לנו הצעה אחרת. חבר הכנסת יוסף בא-גד מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת דראושה. אדוני חבר הכנסת בא-גד, בבקשה.

יוסף בא-גד (מולדת):

כבוד היושב-ראש, כבוד השר, זכיתי ומלאכתי נעשתה על-ידי כבוד השר, שנתן תשובה ניצחת לחבר הכנסת דראושה. אני חושב, חבר הכנסת דראושה, אם כבוד השר בעל ססמת "יומרץ רבין" כבר אומר "יומרץ דראושה", אני חושב שאתה צריך להבין שהגעת לשיא האבסורד. חזור בך, ותבינו שהערבים משחקים אתנו, תבטלו את כל ההסכם הזה. לכן ביקשתי להוריד את ההצעה מסדר-היום, כי אני חושב שלא מולדת, לא הליכוד ענו לך, אלא אמר לך כבוד השר: דע לך, ערפאת וחבריו מתנהגים אתנו בצורה שפלה מאין כמוה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

את זה לא אמרתי.

היו"ר ר' אדרי:

תודה, אדוני חבר הכנסת בא-גד. אני מבין שמלאכתך, כפי שאמרת, מלאכת צדיקים, נעשתה בידי אחרים.

יוסף בא-גד (מולדת):

בידי צדיקים אחרים.

היו"ר ר' אדרי:

אני שמח שכולם צדיקים היום כאן, גם השר לאיכות הסביבה. קיבלת, אדוני, ציון, שגם אתה צדיק היום.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

זה לא מגיע לי.

שאול יהלום (מפד"ל):

היו"ר ר' אדרי:

אנחנו ניגשים להצבעה. חבר הכנסת גדעון שגיא, אתה מסכים שהצעתך תעבור לוועדה, אדוני?

גדעון שגיא (העבודה):

כן.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך.

אדוני, חבר הכנסת דראושה, האם אתה מסכים שהצעתך תעבור לוועדה? ועדת החוץ והביטחון, אני מבין.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

כן.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני מסכים.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לחבר הכנסת דראושה.

אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד? מי נגד? ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 2

בעד ההצעה להעביר את הנושאים לוועדה – 12

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושאים בסדר-היום – 1

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הנושאים שהעלו חברי הכנסת ג' שגיא וע' דראושה

לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ר' אדרי:

בעד – 12, נגד – אחד, נמנעים – אחד. שתי ההצעות לסדר-היום, של חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה ושל חבר הכנסת גדעון שגיא, עוברות לוועדת החוץ והביטחון. אני מודה לכולם.

הצעה לסדר-היום

ההסדר בבקעת-הירדן

היו"ר ר' אדרי:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 2971, של חבר הכנסת רחבעם זאבי: ההסדר בבקעת-הירדן. בבקשה, אדוני.

רחבעם זאבי (מולדת):

מי יהיה השר ששייב לי?

היו"ר ר' אדרי:

סגן שר הביטחון, אדוני, הוא יושב כאן.

רחבעם זאבי (מולדת):

תודה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, ראשית, אני רוצה לברך את המתיישבים מבקעת-הירדן, שמכבדים אותנו בנוכחותם ונמצאים אתנו כאן ביציעים. אני אומר להם: יישר כוח ואל תיחתו.

מסמך העקרונות האומלל ורעיון "עזה תחילה", יצירתו של סגן השר ביילין, שנחתמה בידי ראש ממשלת ישראל וראש כנופיות אש"ף, הוכן בחיפזון, בלי הכרת השטח, בלי ידיעת הגורמים המשפיעים, בלי לבקש ייעוץ ממומחים. הוא נעשה בחשאי ובחושך, וראוי היה שיישאר בחושך ולא יראה אור. כל כולו הוא כישלון אחד גדול, אי-אפשר ליישמו אפילו אם "נשיא פלשתין" לא היה עושה חוכמות של תגרן בשוק מזרחי.

את העיר יריחו הוסיפו ל"עזה תחילה" מפני לחצו של ערפאת, שטען לאחיזה סמלית בגדה המערבית, שמא יאשימוהו אחיו ועמיתיו. והנה, מעיר שדה נשכחת הוא רוצה ודורש גם מעברים בגבול וגם את חופו של ים-המלח וגם את מחצית בקעת-הירדן. מדינה, שפרנסיה מבינים במשא-ומתן עם ערבים, היתה שולחת אותו בחזרה לוולות של תוניס, אבל ממשלת ביילין בראשות רבין מתאמצת ומתאמצת למצוא נוסחאות שישביעו את תאבוננו הגדול של ראש הכנופיות: עוד כמה עשרות קילומטרים רבועים מהבקעה, עוד כביש בשליטת "שוטרי" ה"פתח", עוד סידורים מגוחכים במעבר הגבול. אבל כל זה לא עוזר, כי "הנשיא" רוצה עוד.

ידענו אז, בימי אוסלו העליזים שבישרו לנו עידן חדש, כי הכול הבל הבלים וכי רבין וערפאת הנשימו זה את זה בצר להם, ובכל זאת רצינו להאמין לרבין שאמר, וחזר ואמר, שני דברים: לא יהיו ויתורים על חשבון הביטחון ולא יורידו שום יישוב יהודי ממקומו.

מה שמתברר לנו בימים האלה, שגם שתי ההבטחות האלה נשכחו וכאילו שלא נאמרו. מסירת הקרנטל לאש"ף היא הפקרות ביטחונית, גם הרחבת שטחה של העיר יריחו לכל רוחות השמים היא

הפקרות ביטחונית. אני מוכן להסביר לכל ועדת מומחים את האבסורדים הביטחוניים הטמונים במהלך כזה, כי מהקרנטל יש שליטה על כל דרום הבקעה. חוות מוסא עלמי משיקה לגדר המערכת, וזוהי פרצה הקוראת לחודר ולמחבל.

ומה שחמור לא פחות מכך הוא היחס המזלזל וההפקרה של מתיישבי הבקעה. אותם חלוצים נפלאים, צרובי שמש ורוח, שבנו את בתיהם ומשקיהם בבקעה בשליחותן ובאישורן של ממשלות ישראל, מוצאים עצמם עכשיו נשכחים וממורמרים. הממשלה אינה באה לדבר אתם, כי הם לא חשובים בעיניה, ולדידה הם אפילו מטרד שצריך לייבש אותם.

המתיישבים בנעמה ובוורד-יריחו, כמו גם ביישובים אחרים, טרודים זה למעלה מ-100 ימים ולילות באשר לעתידם. הם חיים בסימן שאלה מכרסם ומתיש, וזה לא מגיע להם. הם לא חטאו ולא פשעו. אין תשובות על שאלותיהם: מה יהיה עם מקורות המים שלהם, שנקדחו בתחומה של יריחו? האם הם ישתו או יצמאו לפי החלטתו של ראש כנופיה ב"פתח"? באילו כבישים ייסעו הם וילדיהם? מה יעלה בגורל חלקותיהם החקלאיות שבתחום יריחו-רבתי, כמו 500 הדונם של ורד-יריחו מדרום-מערב ליריחו? איך ייסעו לוורד-יריחו וממנה? האם נעמה תהיה מוקפת וחנוקה משלושה עברים ונגזרו עליה חיי גטו עד קץ הימים? האם משפחות נוספות תסכמנה לבוא ולהתיישב ולפתח יישובים כאלה, או שהם נידונו לניוון ולייבוש לפי חזונו של דדי צוקר? מי ימנע מאנשי ה"חמאס" לקחת או לחטוף את נשקם של ה"שוטרים" הפלשתינים ולכוונו אל ילדי נעמה וורד-יריחו?

בכל שלב של המשא-ומתן הזה מתגלות גזירות חדשות לגבי המתיישבים. תחילה חששנו לגורלה של ורד-יריחו, אחר כך נפלו השמים על נעמה. מחר יבוא תורם של יישובים אחרים, עד שתיובש כל הבקעה ועד שדגל המרצחים יונף מקיר לקיר.

רבין הלך אל ערפאת בטענה שהוא "בעל הבית" אצל הפלשתינים, והיום יודעים הכול שאין זה כך. הוא חושש לקיים בחירות, שמא יגברו עליו אנשי ה"חמאס", אבל גם אם הוא היה "בעל הבית", הרי הוא בעל בית משוגע עם תיאבון מופרז ורוצה לקבל על מגש מדינה מייד עם ירושלים כבירתה, עם זכות השיבה לפלשתינים, עם צבא ההתקפה לפלשתינ. הליצן הזה, שהזדרז להקים 180 נציגויות דיפלומטיות בעולם, חושב שיש לו כבר מדינה וכי הוא נשיאה. הוא איננו מבין בתורת המדינה ואין לו מושג ביחסים בין מדינות וכיצד מכבדים התחייבויות.

ערפאת עדיין לא ביטל את האמנה הפלשתינית הקוראת להשמדת ישראל, ואצלנו מבינים את קשייו. ערפאת קורא לאנשי ה"פתח" להמשיך באינתיפאדה ובטרור, ואצלנו לא באים אתו חשבון על כך. שליחיו של ערפאת מסכימים והוא מבטל, ואולי עכשיו כבר מבינים אצלנו במי עסקינן. שמענו זה עתה את דברי השר שריד, שמתחיל להבין במי עסקינן. פרס נשמע מיואש ורבין שולח את ערפאת להזיע.

תוכנית "יריחו ועזה תחילה" איננה רצינית, יש בה מוקשים רבים שלא נתנו עליהם את הדעת. יש לכולנו מחויבות מוסרית למתיישבים בבקעה, שראינו בהם חלוצים והיתה הסכמה לאומית לגביהם. אנחנו קוראים לראש הממשלה לנטוש את משא-ומתן הפקסים עם הרוצח מתוניס, להכריז על ביטול רעיון "עזה ויריחו תחילה", לחדש את תנופת ההתיישבות בבקעה, לחזק את היישובים והמתיישבים ולהבטיח להם שהם לא יינטשו, כי הם מגינים על ישראל – על ירושלים ועל תל-אביב.

מלחמת ששת הימים החזירה אותנו אל מחוזות המולדת שנחסמו בפנינו ימי דור. שבנו גם אל בקעת-הירדן ומצאנו ארץ נשמה, יבשה ושוממה. היו בה שתיים-שלוש נאות-מדבר כמו יריחו ועוג'ה. חזון ואמונה דחפו אותנו להקים בה התיישבות מפוארת. צעירים וצעירות נתפסו לרעיון ועמסו על כתפיהם את מעשה ההתיישבות בבקעה. בעמל רב ובתנאי אקלים קשים הם בנו משקים לתפארת, שגאווה כולנו עליהם. הם עשו את הבקעה לירוקה.

תחילה הוקמו היאחזויות נח"ל, ואחר כך באו גם יישובים אזרחיים וגם ההיאחזויות הצבאיות אוזרחו. צה"ל ראה עצמו שותף מלא למעשה ההתיישבות וסייע ככל שהיה יכול וגם מעבר לזה. היינו שותפים לבחירת מקומו של היישוב, להקמת המבנים, לגידור, לדרכים, ואפילו את שמות היישובים קבענו. עשינו כך כי ידענו שמעשה ההתיישבות משלים את מעשה הביטחון, כמו גם שהביטחון משלים את ההתיישבות, ושילוב של שניהם נתן לנו את המדינה.

אוי לנו למה שהגענו בימים האלה, כאשר מכינים את הצבא לעסוק במשימה של פירוק היישובים וטרנספר של יהודים מבתיהם. בלשון ציורית, זה כאילו אב הורג את בנו, מין עקדת יצחק מודרנית. נאמר עכשיו ליצחק אחר: "אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה", כפי שכתוב במקרא.

הפגיעה ביישובי הבקעה היא פגיעה בחלוצים של דורנו, באנשים מגשימים, בציונים טובים, במלח הארץ. אל תשלח ידך אליהם ואל תעשה להם מאומה. תודה, אדוני.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני, חבר הכנסת רחבעם זאבי.

הצעה לסדר-היום

עתיד המתיישבים בבקעת-הירדן

היו"ר ר' אדרי:

אני מזמין את חבר הכנסת עובדיה עלי להביא את הצעתו לסדר-היום מס' 2986: עתיד המתיישבים בבקעת-הירדן. תשובת סגן שר הביטחון תינתן על שתי ההצעות לסדר-היום.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זה שלושה ימים רוגשת בקעת-הירדן ותושביה סוערים. מאות חקלאים בטלים שם מעמלם, הדרכים נחסמות ונפתחות חליפות והילדים שובתים מתלמודם. כל זה על רקע הסכם השלום שאותו מנסים להניף וליישם ביריחו ובעזה תחילה.

אדוני היושב-ראש, אני תמה, אם "הסכם שלום" הוא זה, מדוע הם מתייראים ממנו כל כך? אני מדבר רק על תושבי בקעת-הירדן, לא על תושבי חברון ואריאל ואחרים שבגב ההר. הרי כולנו יודעים שלהתיישבות בבקעת-הירדן היתה הסכמה לאומית ואיש לא יאשים אותם בקיצוניות, רחמנא ליצלן.

כמו שהם אמרו, ואני מצטט: אנחנו היינו ילדים טובים עד כה.

מה קורה לילדים הטובים האלה? מדוע הם נחרדים? מדוע הם מפגינים עתה? מדוע הם יוצאים חוצץ נגד הסכם השלום? בואו נזכור, מדובר כאן בילדים טובים, שהיתה הסכמה לאומית לדידם ולגבי השטח שהם מיישבים.

התשובה על כל השאלות הללו היא אחת ויחידה: מתיישבי בקעת-הירדן חשים בחושיהם הבריאים, שאין מדובר בהסכם שלום או במשהו הדומה לו, ועל כך הם מגיבים, ואת זאת הם רוצים למנוע.

אדוני היושב-ראש, כאשר מדברים על הסכם שלום, ואין הסכם, ואין שלום, אין כאן דלות לשון או כשל לשוני. יש כאן קלות דעת, רפיסות ודלות מחשבה של העושים במלאכה, שאצים-רצים לעשות את מלאכת האויב ואינם מטים אוזנם לרחשי לב עמם. הם אינם זוכרים את הפתגם הערבי: "אל-עג'לה מן אל-שטאן" – החיפזון הוא מן השטן.

רחבעם זאבי (מולדת):

הפזיזות.

עובדיה עלי (הליכוד):

פזיזות וחיפזון, אלה מלים נרדפות.

יואל נא השר פרס ויואל נא סגנו מר ביילין, וכל ההולכים בעקבותיהם, לרדת לנעמה או לוורד-יריחו על מנת לשמוע את דעת התושבים שם על הסכם השלום שהם רוקמים מאחורי גבו של עם ישראל ובהעדר הסכמתו.

אני עובר שם, אדוני היושב-ראש, לעתים תכופות, ולעתים תכופות מזדמנות לי שיחות עמם, ומה שאוזני שומעות אינו מניח לי לרגע. האנשים שם בחרדה, הילדים שם בחרדה, ואין מדובר באנשים פחדנים, אדרבה, מדובר באנשים אמיצים, לוחמים אחד אחד – שכן חרדתם נובעת מן הלא-ידוע. חרדתם נובעת מכך שאין הם סומכים על מי שמובילים את המשא-ומתן, שאין הם מקבלים תשובות על כל השאלות שמטרידות אותם ומחייבות מענה. הן מחייבות מענה אמיתי והוגן, ולא מלות כיבושין שקריות.

כולם יושבים שם כשליחי ממשלות ישראל והם ראויים להתייחסות הוגנת יותר. הם אמיצים, הם נבונים, הם חזקים דיים לשמוע את האמת, ויש לומר להם את האמת לאמיתה. הם אינם זקוקים, אדוני סגן שר הביטחון, ל"אקמול", כמו שאמר אחד מהם באחד הביקורים שלך. הוא אמר: אתה ה"אקמול" של רבין, למה הוא לא בא הנה בעצמו?

שאול יהלום (מפד"ל):

לא ה"אקמול" של רבין, ה"אקמול" של המדינה.

עובדיה עלי (הליכוד):

נתת לו תואר נוסף: ה"אקמול" של המדינה. שם אמרו לו: "אקמול" של רבין.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני קונה את שני התארים.

עובדיה עלי (הליכוד):

רבותי, אני מציע להתייחס לנושא ברצינות, ואני מצטט את המתיישבים, שאמרו, בין היתר: המערך הקים אותנו, והמערך מחסל אותנו עתה.

אדוני היושב-ראש, בעבור מתיישבי הבקעה, כמו גם בעבור כל האחרים, אין הסכם ואין שלום בהסכם השלום הזה. את כל מה שקשור לשלום אני מכניס למרכאות כפולות ומכופלות. אם גוזלים את אדמות נעמה לטובת הפלאחים של יריחו, הרי שאין כאן שלום. אם מפקיעים מטעי בננות של ורד-יריחו למען מחבלי עיר-התמרים, הרי שלא יהיה שם הסכם. אולי על הנייר יהיה, אבל שם לא יהיה שלום ולא יהיה הסכם, או, לחלופין, לא יהיו שם יהודים. יכול להיות שזוהי בדיוק כוונת עושי השלום הללו, ביילין וחברתו, שלא יהיו שם יהודים, שלא יישארו יהודים בבקעת-הירדן, אבל גם את האמת המרה הזאת צריך לומר להם, ולומר את כל האמת ורק את האמת.

מדוע אני אומר זאת באורח כה נחרץ? כי אני מקשיב למה שאמרה אמא אחת מנעמה, ואני מצטט: "מרדימים אותנו, מספרים לנו סיפורים, שכן אנחנו יודעים את האמת, ואיך מתנגדי השלום ביריחו, והם רבים, יהפכו את הילדים שלנו, הנוסעים ללמוד במשואה, למטרות-ירי נעות".

העם הזה חכם מאלה המנסים לשטות בו, ולכן הסכם השלום במתכונתו לא יקום ולא יהיה. תושבי נעמה לא ינדבו את ילדיהם להיות מטרות-ירי נעות בכבישים בתוך מדינת אש"ף ובסביבותיה.

אדוני היושב-ראש, יש לי בוורד-יריחו מכר, לוחם בצה"ל, שוטר לשעבר במשטרת ירושלים, שמפקד המחוז אמר עליו שהוא השוטר הטוב ביותר שהיה לו. הוא יושב שם למן ראשית היישוב, ועמו יושבות אשתו וחמש בנותיו. הוא התפטר מהמשטרה וקשר את גורלו עם הבקעה, וכך עשתה גם אשתו. הוא מגדל שם כרם, הוא מייצא פרחים לאירופה, וגם ירקות. דיברתי עמו לאחרונה, וכל שאמר לי הוא זה: זהו ביתי, כאן התכוונתי לחיות כל הימים, וזה גם המשוב שקיבלנו כל השנים עד כה. את המשוב הזה קיבלנו מכל ממשלות ישראל, מכל נציגי הממשלה, אבל היום שום דבר לא ברור. באים אלינו אלה ואחרים, אך לאיש מהם אין האומץ להישיר אלינו מבט ולומר: זהו, נסתיים פרק, צריך לקום ולעזוב. הם אינם אומרים זאת מחד גיסא, אך מאידך גיסא הם נותנים לך להבין זאת. זהו מצב בלתי נסבל ובלתי הוגן כלפינו.

זוהי, אדוני היושב-ראש, תמצית הרעה בבקעת-הירדן. אין אומרים לתושבים את האמת, ולכן הבקעה סוערת.

אדוני היושב-ראש, לפני שמסכמים דבר עם הצד שכנגד, עם ערפאת, אבו-מאזן וחבר מרעיהם, יש לשבת עם נציגות נבחרת של הבקעה, לשמוע אותם, להשיב להם ולהבינם דבר. אם את זאת יעשו – יהיה הסכם ויהיה שלום, שכן שם יושבים חלוצים אמיתיים, מיטב העם, והם ראויים ליותר כבוד, ליותר הגינות וליותר התחשבות. אנחנו ואתם, מנהיגי העם, צריכים להיות ראויים להם, כי הם ראויים, כי הם הטובים.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני, חבר הכנסת עובדיה עלי, ואני מזמין את סגן שר הביטחון, חבר הכנסת מוטה גור, ששייב על שתי ההצעות לסדר-היום.

אני גם מצטרף לברכות למשלחת מבקעת-הירדן שיושבת כאן אתנו, ביציע. תודה לכם.

עובדיה עלי (הליכוד):

גם אני מצטרף לברכות. לא ידעתי שהם כאן.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, גם אני מצטרף לברכות – – –

רון נחמן (הליכוד):

חבר הכנסת כץ הגיע משם. הוא היה היום בבקעה. שמעתי אותו ברדיו.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני, על ההערה. אני מבקש, הדיון הוא רציני וחשוב, חברי הכנסת יעלו נושאים חשובים, וכל היושבים כאן רוצים לשמוע. הקשבנו למציעים, ואני מבקש גם להקשיב באותה מידה לתשובה. אודה לכם מאוד. בבקשה, אדוני.

סגן שר הביטחון מ' גור:

שמעתי ביום ראשון בבוקר, ברדיו, שהתושבים של נעמה מפגינים. באותה מהדורת חדשות דווח על כך שעמדתה של ממשלת ישראל במשא-ומתן קשוחה, ויש עקרונות שראש הממשלה הודיע בישיבת הממשלה באופן ברור וחד-משמעי, שעליהם אנחנו לא מתכוונים לוותר.

שאלתי את עצמי, ממה נובע הפרדוקס הזה? הנחתי, שאם במצב הזה אנשי נעמה וחבריהם יוצאים להפגנה, כנראה כואב להם מאוד, מעבר למידה הרגילה. ביטלתי במשרד את תוכניות העבודה שלי, ירדתי לנעמה, וחשבתי שהיתה לי שם פגישה קשה.

יום אחר כך נסעתי לנגב, על-פי תוכנית העבודה, לבקר את ההתיישבות שלנו בחבל-שלום, בחבל-הבשור, ואז הבנתי מה זה יום קשה. כי אם את הבקעה פקדתי בפעם הראשונה ביוני 1967, בדרך חזרה מרמת-הגולן במלחמת ששת הימים, הרי באזורים האלה של הנגב נלחמתי במלחמת העצמאות ועזרתי להקים את היישובים הראשונים מתחילתם. וראיתי שלמעשה שנים על שנים לא רק שלא חלה התקדמות, אלא שבתחומים מסוימים – ואני לא רוצה להיכנס לפרטים – חלה נסיגה. ראיתי שם את אלה שישבו בימית ומול ימית, שהתיישבו מחדש ביישובים חדשים בחבל-שלום, ומצבם הכלכלי קשה ביותר, ועכשיו מיתוספות להם גם הבעיות הכרוכות בתהליך השלום. ואני מדבר על אזורים שבתוך "הקו הירוק".

זה היה הרבה יותר קשה, ואני אומר זאת ראשית כול לחברי בכנסת, כי באמת יש גבול למה שאפשר לקבל כהטפות מוסר. את ימית לא פינתה ממשלת רבין, והיא גם לא הושיבה את המתישבים מחדש וזנחה אותם. את זה עשו ממשלות אחרות. לכן, ידידי עובדיה – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

אתה לא יכול להגיד לי זאת – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

לכן אמרתי "ידידי עובדיה". תאמין לי, הבעיה של נעמה ושל בקעת-הירדן היא בעיה כאובה כשלעצמה, והיא מחייבת הבהרות, טיפולים וכדומה, אבל בלי דמעות תנין. לא שהדמעות שלך אינן כנות, חס וחלילה. אני מדבר על הצד הפוליטי.

עובדיה עלי (הליכוד):

יש הסכמה. כמו שהיתה הסכמה רחבה לגבי ימית, יש הסכמה רחבה לגבי בקעת-הירדן.

סגן שר הביטחון מ' גור:

באמת, תסלח לי מאוד. מייד אומר לך עוד משהו.

ראש הממשלה הזה עומד להיפגש עם אנשי נעמה. בפגישתי אתם הם ביקשו ממני להיפגש עם ראש הממשלה, ואתו בלבד, כי אחרים כבר ביקרו אותם ושמעו מהם וכדומה. באותו יום הייתי אצל ראש הממשלה, וסוכם שהוא נפגש אתם.

אני לא זוכר שראש הממשלה בגין דיבר אפילו פעם אחת בכל התקופה של ימית, וראש הממשלה רבין כבר נפגש עם התושבים לא פעם אחת. לכן אני רוצה לנטרל את השימוש הפוליטי-המפלגתי – –

עובדיה עלי (הליכוד):

הרגשת בדברי שימוש פוליטי?

סגן שר הביטחון מ' גור:

לא אמרתי זאת עכשיו אליך. אמרתי שאני רוצה לנטרל אותו – –

עובדיה עלי (הליכוד):

אני מסכים אתך.

סגן שר הביטחון מ' גור:

– – כי הנושא כואב כשלעצמו.

יש פה שאלה פשוטה, ועליה יש בינינו ויכוח: האם המדיניות הזאת, שאותה נוקטת הממשלה, היא מדיניות שנותנת סיכוי להגיע להסדר שלום שהוא טוב למדינת ישראל? אני מאמין שכן. אבל יש פה חברי כנסת שלא מאמינים בזה. אז בסדר. אני מאמין שכן. וכאשר אני אומר שאני מאמין שכן, זה לא שאני חושב שזה יכול להיעשות ללא כאבים קשים.

אני רוצה לומר יותר מזאת. יש כמה אפשרויות לעשות הסכמים. יש אפשרות, כפי שהיה בהסכם קמפ-דייוויד – אף אחד לא ידע על זה דבר. חברי הכנסת בכלל לא ידעו דבר, לא היה להם זמן לדבר על זה אפילו פעם אחת. שרי הממשלה לא ידעו על מה מדובר. לא אשכח אותה ישיבה של ועדת השרים לביטחון, כאשר ראש הממשלה בגין הניח את תוכנית האוטונומיה, ושרי הממשלה שלו נדהמו כאשר לראשונה שמעו על זה בכלל, ואמרו לו: היום אתה מקים את המדינה הפלשתינית. הוא אפילו לא הביא את זה לממשלה. הוא נסע עם הניירות האלה ישר לנשיא ארצות-הברית קרט. אז יש אפשרות לעשות הסכם –

שאלו יהלום (מפד"ל):

מטעות לומדים, לא חוזרים עליה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

לזה אני מגיע עכשיו.

אז יש דרך אחת לעשות הסכם. אבל יש גם דרך שנייה, הדרך שעל-פיה מכוונת עכשיו מדיניות השלום, עם הסדרי ביניים בשביל לראות כיצד ייפול דבר. כי אף אחד מאתנו לא מתיימר לדעת בדיוק מה תהיינה התוצאות. זו תהיה העמדת פנים. אנחנו יודעים לאן אנחנו חותרים. אנחנו חותרים להסכם שייתן למדינת ישראל את מירב הביטחון והשלום. אני אישית מאמין שהלכנו בדרך הנכונה.

בדרך הזאת יש הרבה מאוד מתיישבים שנמצאים בלחצים מובנים, קשים ואמיתיים, ואתם אנחנו צריכים להתמודד. ההתמודדות היא לא רק בפגישות, היא במדיניות ובפגישות. אז מחר יהיה מפגש, אני מקווה, גם עם ראש הממשלה. אבל הממשלה כולה והכנסת דנים בסוגיה הזאת כבר שבועות רבים, ויש אפשרות לברר את הסוגיה, גם אם כל אחד יכול להישאר בעמדותיו.

אני רוצה להתייחס עכשיו בקיצור רב אל השאלות הספציפיות שעלו בשתי ההצעות שלכם. אני יכול להבין טוב מאוד את הדאגה לעתיד, לא רק של אנשי נעמה, אלא של כל המתיישבים בשטחים. כי מדובר כרגע בהסכם ביניים. בצדק רוצים אנשים לדעת לאן זה יוביל, מה יהיה הסוף.

ברגע זה נכנס חבר הכנסת שרון, ואני יכול לומר עכשיו את אשר לא רציתי לומר כשהוא לא היה באולם, שהוא היה זה שאמר לראש הממשלה בגין: אם תוציא את תוכנית האוטונומיה מהחדר הזה, הקמת את המדינה הפלשתינית. אני הייתי אז רמטכ"ל – – –

אריאל שרון (הליכוד):

אמרתי שזו תהיה הצהרת בלפור של המדינה הפלשתינית.

סגן שר הביטחון מ' גור:

לא, את עניין בלפור אני אמרתי. ההבדל בינינו היה כרגיל. אני הייתי קצת יותר מתון. אני אמרתי: אדוני ראש הממשלה, אם זה יצא מפה, אתה תיחשב כבלפור של המדינה הפלשתינית. ואתה אמרת: אתה מקים את המדינה הפלשתינית.

אריאל שרון (הליכוד):

בתוכנית האוטונומיה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

כן, כן.

אחד הדברים בדרך של הסכמי הביניים הוא, שלא קובעים בדיוק מה יהיה השלב הסופי, או מה יהיה שלב הקבע, כי אני לא רוצה להשתמש במלה "סופי".

שאול יהלום (מפד"ל):

ומה אם הסדר הביניים בעצמו כבר מביא להסדר הקבע?

סגן שר הביטחון מ' גור:

אתה חושב כך. אני מקווה, מאמין, ואפעל בכל כוחותי שלא.

עכשיו אני רוצה לגעת בשתי הנקודות הקונקרטיות. לאוטונומיה יש החסרונות שלה, וכבר דובר על כך רבות, ואין טעם לחזור על הדברים. אבל אני יכול לומר לכם, שבשלב הנוכחי של הדיונים, אם מישו בבקעת-הירדן ירגיש את עצמו מנותק, לא יהיו אלה אנשי נעמה, אלא התושבים בעוג'ה. נעמה תהיה מחוברת בעבותות של ביטחון ושל תנועה ושל צבא, ותושביה לא ירגישו עצמם לא בטוחים.

אמרה לי אחת החברות בנעמה: כשאני נוסעת לקנות, ואני לא יודע בדיוק באיזה מושב סמוך קונים, והיא צריכה לעבור את עוג'ה – אמרתי אז ואני חוזר ואומר מעל הבמה הזו, שהכביש הוא בשליטה מלאה של צה"ל, של כוחות הביטחון. כל אזור הגבול הוא בשליטה מלאה של כוחות הביטחון של צה"ל.

נכון שהמצב הוא לא כפי שהיה, כי אנחנו בדרך להסדר. וכפי שאמרתי, יש עליו חילוקי דעות. אני מאמין שהוא יביא בסופו של דבר לטובה. יש ביניכם שלא מאמינים בכך.

משה פלד (צומת):

זה שינוי בעיקרון של מפלגת העבודה – של רצף טריטוריאלי.

סגן שר הביטחון מ' גור:

עזוב את מפלגת העבודה. משה, תאמין לי, את מפלגת העבודה אני יכול לייצג יותר מדויק ממך. למה לנו להיכנס לוויכוח המפלגתי? פה עלו שתי שאלות לסדר-היום, ואני צריך לתת תשובה לאנשי נעמה.

משה פלד (צומת):

אנשים בבקעה הצביעו למפלגת העבודה על סמך הרצף הטריטוריאלי שמתואר במצע מפלגת העבודה. יש פה שינוי.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אין פה, אבל זה לא הנושא היום. אני מוכן להתווכח אתך בעניין הזה. זה לא הנושא שעלה בהצעות לסדר-היום. בהצעות לסדר-היום אני חייב לתת תשובה ברורה. הכביש נמצא בשליטה מלאה שלנו, האזור של הכביש בשליטה שלנו, האזור של הגבול בשליטה שלנו. הם לא ירגישו מנותקים.

אני, חס וחלילה, לא אשקר ולא אעמיד פנים ואומר שלא חל שינוי במצב. ודאי שמתחולל שינוי במצב, כי אנחנו בדרך להסכם, שלפי דעתי יהיה הסכם טוב למדינת ישראל. זה לא הנושא של הוויכוח עכשיו.

על האינטרסים האלה של תושבי נעמה וכל התושבים הישראלים אנחנו נשמור כפי שהתחייבנו ביום הראשון. זו היתה מחויבות לעניין, היא נשארת כך היום והיא תהיה כך בעתיד.

זאת התשובה שהייתי צריך לתת לשניכם. אני לא ידעתי שאנשי נעמה, אולי גם חברים אחרים –

קריאה:

גם אנשי ורד-יריחו.

סגן שר הביטחון מ' גור:

– – נמצאים באולם. אז הם שמעו את התשובה. ממני הם כבר שמעו.

תרשו לי עוד הערה אחת – רפואית כביכול, הערת ביניים. תודה. אני את התואר "אקמול" מקבל בכבוד. ואני רוצה להסביר ברצינות. איש לא ביקש ממני לעשות את התפקיד הזה. איש לא הפנה אותי, לא רק ביום ראשון האחרון אלא גם קודם. הקשר שלי עם האנשים שם, עם הבקעה, ועם המתגוררים לא רק בבקעה, הוא רב-ימים. זו הסיבה לכך שגם ב-1990 אני התנגדתי לפירוק הממשלה, כי אני הייתי מאוד רוצה שנגיע להסדר שלום במינימום עימותים פנימיים. ואם זה "אקמול", או אם זה "אופטלגין", העיקר שלא נגיע לניתוחים; יושב פה שר הבריאות הנוכחי, העיקר שלא להגיע לניתוחים. וכל זמן שנפגשים – – –

שר הבריאות ח' רמון:

אנחנו עושים רפואה מונעת בבקעה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

או, מאה אחוז. אני מקווה שבאמת לא נגיע למצב של ניתוחים. בכל אופן, יש לנו אחריות מלאה לביטחונם של התושבים בבקעה.

מאיר שטרית (הליכוד):

מה הצעתך?

רחבעם זאבי (מולדת):

אני מבקש לשאול שאלה.

היו"ר ש' וייס:

אחת וזהו.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני סגן שר הביטחון, במשך חודשים באופן עקבי דוברי הממשלה – כי הם צריכים להשיב לנו על החטאים שאתם חוטאים בנושא השלום – יש להם תשובה אחת קבועה: הליכוד בקמפ-דייוויד, בהכרזה על האוטונומיה, חטא יותר.

אם זו היתה טעות, למה אתם נדבקים אליה? אם זה היה מעשה לא נכון, למה אתם נאחזים בו? האם האורים והתומים שלכם הם מעשים לא נכונים של הליכוד?

היו"ר ש' וייס:

אדוני השר, זה שלב השאלה הזוהה, גם חבר הכנסת יהלום שאל את זה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני מודה לך. או, אתם התחלפתם בינתיים. WELCOME.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני מודה לך מאוד על השאלה, כי אני שמעתי את יושב-ראש הליכוד, שהיה בנעמה באותו יום, אם אני לא טועה, או למחרת, ואמר שממשלה בראשותו לא תהיה מחויבת להסכם עם אש"ף. אני רוצה

לומר לך, ידידי רחבעם זאבי, בממשל דמוקרטי יכולה להיות לך דעה כזו או אחרת; לאחר שממשלה קיבלה החלטה וקבעה מדיניות, היא מחייבת.

אני רוצה להזכיר לך, שממשלת העבודה אז תמכה בסך הכול בהצעה שהובאה בפני הכנסת, גם אם האוטונומיה לא יצאה מבית-המדרש שלנו. ראש הממשלה הביא הנה מדיניות כמכלול. במכלול הזה אנחנו תמכנו. זה לא אומר שאי-אפשר לנתח אותו ולומר, שבדרך שבה זה נעשה יש חלקים שלא מוכרחים לחזור עליהם. יש שגיאות שלא מוכרחים לעשותן דרך קבע.

אם אתה שואל אותי: האם יכולה ממשלה בישראל להסתלק מהסכמי קמפ-דייוויד ומהחתימה על הסכמי השלום? לפי דעתי, לא. לפי הערכתי, בממשל דמוקרטי – זה לא מהדברים שנעשים.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לסגן השר.

דב שילנסקי (הליכוד):

חבר הכנסת נתניהו אמר שהצד השני כבר ביטל את ההסכם.

היו"ר ש' וייס:

רבותי, סגן השר הציע להעביר את שתי ההצעות לוועדה. לכן חבר הכנסת נחמן רון לא יכול לדבר, כי גם הוא מציע להעביר לוועדה. אשר על כן, חבר הכנסת מיכאל איתן יכול להציע הצעה אחרת, והיא להוריד. כתוב אצלי כך: חבר הכנסת רון נחמן מציע להעביר לוועדה. לוועדה הציע השר.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מוכן לוותר על זכותי.

היו"ר ש' וייס:

בסדר. אתה, אם כן, מציע להסיר. בבקשה.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ביצע יושבים מתיישרי הבקעה.

היו"ר ש' וייס:

אני מברך אותם.

רון נחמן (הליכוד):

אני רוצה לקרוא את ההסכם בין אש"ף למדינת ישראל. בסעיף 4 כתוב: תחום שיפוט של המועצה יכסה שטחי הגדה המערבית ורצועת-עזה.

יושבים ביצע מתיישרי בקעת-הירדן. הדיון שמתקיים כאן היום הוא דיון סרק. כל העברה של מה שכאן נאמר לוועדת החוץ והביטחון או לוועדה אחרת היא בעצם קבירת הדיון. אני חושב שמן הראוי לעשות אחד מן השניים: או לקיים דיון במליאה במשך שעה-שעתיים בנושא – ואם לא, האלטרנטיבה היחידה, כדי לא לעשות צחוק מהאנשים היושבים שם, להסיר את ההצעה. תודה.

היו"ר ש' וייס:

רבותי, אני מבקש להיות דבקים לכללי המשחק. ביקשת להסיר, אני לא מתעניין בנימוקים שלך.

שני חברי כנסת ביקשו להסיר את ההצעה של חבר הכנסת עובדיה עלי. חבר הכנסת טלב אלסאנע איננו – אז חבר הכנסת ביבי נתניהו; דקה, אני מבקש להקפיד על הזמן.

בנימין נתניהו (הליכוד):

מטעמי פרוצדורה אני נאלץ לבקש להסיר את הצעתו של חברי חבר הכנסת עובדיה עלי.

אדוני סגן שר הביטחון, אני מסכים שהסכמים יש לכבד, אבל החובה הזאת חלה על כל הצדדים. כשצד אחד בכל חוזה מפר את ההתחייבויות היסודיות, את עיקר ההתחייבות בחוזה, ודאי שהחוזה אינו מחייב את הצד השני.

הייתי מצפה שהממשלה הזאת תאמר את הדברים בדיוק כפי שהם. ראש הממשלה ושר החוץ היו כאן ואמרו: התנאי היסודי לקיום ההסכם הזה הוא שאש"ף יבטל את האמנה הפלשתינית. הוא לא ביטל. האמנה הפלשתינית, שקוראת להשמדת ישראל, עדיין שרירה וקיימת. דבר שני, השתנות מדיניות אש"ף מתמיכה בטרור להתנגדות לטרור, גם היא לא קוימה. אלה שני התנאים שהיו ביסוד החוזה הזה. אש"ף לא עמד בהם, אתם מתעלמים מהדבר ואומרים: אנחנו נקיים ויהי מה.

אני מציע לראש הממשלה לשנות קו ולהגיד: ההסכם הזה אינו מחייב, לא רק ממשלה עתידית שלנו, אלא גם את הממשלה הנוכחית של ישראל, כי אש"ף הפר אותו.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רבותי, יש כאן שתי הצעות להסיר. אנחנו נצביע על שתי ההצעות בצוותא. האם חבר הכנסת זאבי מסכים להעביר לוועדה?

רחבעם זאבי (מולדת):

לא, אני דורש דיון במליאה.

היו"ר ש' וייס:

בסדר.

האם חבר הכנסת עובדיה עלי מסכים להעביר לוועדה?

עובדיה עלי (הליכוד):

גם אני מבקש דיון במליאה.

היו"ר ש' וייס:

אשר על כן, אנחנו קודם כול מצביעים האם לאשר את ההצעה אם לאו. אחר כך נצביע אם להעביר לוועדה או למליאה.

משה נסים (הליכוד):

אין דבר כזה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני מסכים שיהיה דיון במליאה.

היו"ר ש' וייס:

סגן השר מסכים להעביר למליאה. עכשיו רק נחליט אם להעביר למליאה או לא, עד לעוד שעה, שהנושא יעלה בצורה אחרת על סדר-יומנו. רבותי, מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 3

בעד ההצעה לכלול את הנושאים בסדר-היום – 34

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושאים בסדר-היום – 1

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושאים שהעלו חברי הכנסת ר' זאבי וע' עלי

בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

34 תומכים, אחד נגד, אין נמנעים. לפיכך יתקיים הדיון במליאה. תודה רבה,

הצעות לסדר-היום הקמת ועדת חקירה לבדיקת הסכנה לחיי הערבים תושבי יש"ע

עקב חימושם של אנשי אש"ף

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנו עוברים להמשך סדר-היום, הצעות מס' 2952 ו-3021. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת רון נחמן בנושא: הקמת ועדת חקירה לבדיקת הסכנה לחיי הערבים תושבי יש"ע עקב חימושם של אנשי אש"ף. בבקשה, עשר דקות, אפשר פחות, אבל עד עשר דקות.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ממשלת ישראל חתמה על הסכם, שלפיו צה"ל ייסוג מעזה ויריחו. דוברי ממשלת ישראל, לרבות ראש הממשלה, התבטאו בפומבי, כי הם מודעים לכך שנסיה זו תפתח פתח למעשי אלימות ורצח בין פלגים ערביים יריבים באזורים אלו.

ראש הממשלה ציין כי בעזה, לאחר הנסיגה, לא יהיו בג"צים, האגודה לזכויות האזרח לא תבוא לשם לבדוק ולבקר, וכי יש להם הכללים שלהם. ראש הממשלה אמר, כי איננו תובע מערפאת אחריות למעשיהם של מתנגדי ההסכם עם ישראל בקרב הפלשתינים, המפעילים טרור רצחני על מנת לחבל במשא-ומתן.

שר הבריאות חיים רמון התבטא ואמר, כי אחרי שנצא מעזה ומשאר השטחים, לא תהיה לנו סיבה לחזור לשם; גם אם יהיה שם מרחץ דמים בין הפלשתינים, לא נתערב בו.

מכאן שממשלת ישראל מודעת לסכנת מרחץ הדמים הצפוי באזורים שמהם ייסוג צה"ל, שבו ייטלו חלק גם גורמים אשר ממשלת ישראל תתיר את חימושם על-פי ההסכם שנחתם בינה לבין אש"ף. אני מבקש להביא בפני חברי הכנסת את ההסכם בין אש"ף לממשלת ישראל.

כבר אמרתי בהצעה הקודמת לסדר, כי תחום השיפוט יכסה את שטחי הגדה המערבית ורצועת-עזה עד ראש-העין, כפר-סבא וקלקיליה. בכל ההסכם הזה שנחתם עם ממשלת ישראל, אין מלה אחת לגבי הזכויות של האזרחים, מה שנקרא זכויות האזרח של האזרחים הערבים והטיפול בהן ביהודה ובשומרון. ארגון "בצלם" הרי לא יטפל בהם.

אנחנו קוראים בפרוטוקולים של הכנסת, בשאלות לשר המשטרה ב-1 ביוני 1993, בשאלתא של חבר הכנסת שאקי פורסם ולא הוכחש, שסגן המופתי השמיע בדבריו במסגד דברי הסתה ודברי שטנה חמורים נגד המדינה ונגד תושביה היהודים. אומר חבר הכנסת פורת לשר המשטרה, שסגן המופתי, השיח' מוחמד אל-ג'מאל, בדרשתו ביום שישי, כ"א אדר התשנ"ג, בהר-הבית קרא בראש חוצות לצלוב משתפי פעולה.

אני מחזיק ביד קטעי עיתונים שכתוב בהם: ההסכם עם הפלשתינים הכניס את משתפי הפעולה לפחד מוות. כשישראל תעזוב את עזה ויריחו, הם בטוחים שיתחיל שם מרחץ הדמים והם יהיו הראשונים להירצח: אם ערפאת יבוא, אין לנו סיכוי להישאר בחיים.

ועדת-כהן קבעה לגבי האחריות העקיפה: "לפני שנדון לגופו של עניין בבעיית האחריות העקיפה של ישראל או של אלה שפעלו מטעמה, רואים אנו לנחוץ לעמוד על השגות שהושמעו בהזדמנויות שונות, לפיהן, אם נשללת אחריות ישירה של ישראל למעשי הזוועה, היינו אם נקבע שדמם של ההרוגים לא נשפך על-ידי חיילי צה"ל, וכוחות צה"ל או אנשים אחרים שפעלו מטעם המדינה לא היו שותפים למעשי הזוועה, אין מקום לדון יותר בבעיית האחריות העקיפה. הטענה היא שאין להטיל כל אחריות על ישראל על מעשים שבוצעו מחוץ לגבולותיה על-ידי בני העדה הנוצרית כלפי פלשתינים הנמצאים באותה מדינה, או כלפי מוסלמים שנמצאו בשטח המחנות. הד מסוים של גישה זו ניתן היה למצוא

בדברים שנאמרו בישיבת הממשלה מה-19 בספטמבר 1982 ובהודעות שנתפרסמו בציבור ממקורות שונים".

אומר יושב-ראש הוועדה: "לא נוכל לקבל עמדה זו אם אכן מתברר שאלה אשר החליטו על כניסת הפלנגות למחנות היו צריכים, על-פי המידע שהיה בידם ועל-פי הדברים שהיו מן המפורסמות, לחזות מראש שקיימת סכנה של טבח ולא ננקטו צעדים שניתן היה לעשותם כדי למנוע את הסכנה הזאת או להפחית במידה רבה מהאפשרות שייעשו מעשים מסוג זה. הרי מקבלי ההחלטות והמבצעים אחרים בעקיפין למה שבסופו של דבר קרה, גם אם לא התכוונו לכך שהדבר יקרה ורק הסיחו את דעתם מהסכנה הצפויה. אחריות עקיפה חלה גם על אלה שידעו על ההחלטה. היה מחובתם, בתוקף מעמדם ותפקידם, להתריע על הסכנה, ולא מילאו חובה זו. לא ניתן גם לנקות מאחריות עקיפה זו את אותם האנשים שכאשר הגיעו אליהם הידיעות הראשונות על הנעשה במחנות לא נזעקו למנוע את המשך פעולות הפלנגות ולא עשו כל מה שביכולתם כדי להפסיקן".

ממשיכה הוועדה וקובעת – ואני מדגיש את זה היום, 12 שנה לאחר ועדת-כהן, לאחר סברה ושתיקה, כאשר ערבים רצחו ערבים והאשימו את ממשלת ישראל, האשימו שרים בממשלה וגרמו לפיטוריו של שר הביטחון. אני אומר את הדברים האלה היום לפני הטבח, ואני רוצה שהציבור ידע והכנסת תדע מה אמרה הוועדה, חשוב כל הזמן לעדכן שוב ושוב ולומר לאנשים: ראו מה היה וממה צריך להימנע, ואם לא יימנעו, מי הם האנשים שצריכים לתת את הדין על כך.

אומרת ועדת-כהן: "האם בני אדם הפועלים וחושבים באורח סביר היו חייבים, בעת שנתקבלה ההחלטה על הכנסת הפלנגות למחנות, לחזות מראש לפי המידע שבידי כל אחד ואחד מהם, לפי הדברים שהיו בידיעת הרבים, שהכנסת הפלנגות למחנות טומנת בחובה סכנה של טבח ויש סבירות לא מבוטלת שדבר כזה יתרחש?".

אומרת הוועדה: "לדעתנו החשש מפני הטבח במחנות, אם יוכנסו לשם כוחות מזוינים של הפלנגות, מבלי שיהיה עליהם פיקוח וביקורת ממשיים ויעילים מצד צה"ל, היה צריך להתעורר אצל כל מי שהיתה לו יד בנעשה בלבנון".

בסיכומי של עניין קובעת הוועדה דבר חמור: "בסיכומי של פרק זה אנו קובעים, שמעשי הזוועה במחנות הפליטים בוצעו על-ידי אנשי הפלנגות וששום אחריות ישירה אינה מוטלת על מדינת ישראל או על אלה שפעלו מטעמה". זו האחריות הישירה. אבל אומרת הוועדה: "יחד עם זה, ממה שנאמר על-ידינו לעיל, ברור שההחלטה על הכנסת הפלנגות למחנות הפליטים נתקבלה מבלי שנשקלה הסכנה, שאותה חייבים היו מקבלי ההחלטה ומבצעייה הראשיים לחזות כאפשרות סבירה, שהפלנגות יבצעו מעשי טבח ופרעות בתושבי המחנות ומבלי שנבחנו האמצעים למניעת סכנה זו. כמו כן ברור מהשתלשלות העניינים, שכאשר החלו להגיע ידיעות על מעשי הפלנגות במחנות, לא ניתנה תשומת לב ראויה לידיעות אלה, לא הוסקו המסקנות הנכונות ולא נעשו פעולות נמרצות ומיידיות לריסון הפלנגות. בכך, קובעת הוועדה, מתבטאת ובכך גם מתמצית האחריות העקיפה של ישראל למה שהתרחש במחנות הפליטים". אלה היו הדברים של ועדת-כהן.

אלה היו הדברים שאמר ראש הממשלה, ואני חוזר: לאחר הנסיגה לא יהיו בג"צים, האגודה לזכויות האזרח לא תבוא לשם לבדוק ולבקר, וכי יש להם הכללים שלהם. אמר ראש הממשלה: אינני תובע מערפאת אחריות למעשיהם של מתנגדי ההסכם עם ישראל בקרב הפלשתינים המפעילים טרור רצחני על מנת לחבל במשא-ומתן.

אמר שר הבריאות, כי אחרי שנצא מעזה ומשאר השטחים לא תהיה לנו סיבה לחזור לשם. גם אם יהיה מרחץ דמים בין הפלשתינים – לא נתערב בו.

אדוני היושב-ראש, קראתי את הדברים של ועדת-כהן. קראתי את הציטוטים מדבריהם של ראש הממשלה, שר הבריאות ודוברים אחרים. הבאתי כאן לידיעת הכנסת את הפחדים והחששות של אותם משתפי פעולה ערבים. אני לא דיברתי מלה אחת כרגע, בכל ההצעה לסדר, על מה יקרה עם היהודים; אף לא מלה אחת. את זאת נעשה בדיונים הבאים, על הסכנה שמרחפת מעל ראשם של היהודים. אני מדבר על מה שקרה ב-1982. אני מדבר על פסיקתה של ועדה שהוקמה וגרמה לפיטוריו של שר הביטחון דאז.

היו"ר ש' וייס:

אתה מדבר בסגנון של כהן ועכשיו.

רון נחמן (הליכוד):

אני מדבר בסגנון של כהן, כאן ועכשיו.

אדוני היושב-ראש, אינני מדבר לאחר מעשה. אינני מדבר לאחר הטבח. אני מדבר ומזהיר לפני, שלא יבוא מישהו ויגיד: לא שמעתי ולא ראיתי.

סגן שר הביטחון מ' גור:

הכי טוב אם לא היית מדבר בכלל, לא לפני ולא אחרי, על הנושא הזה.

רון נחמן (הליכוד):

על כך הלוא תענה לי כסגן שר הביטחון.

סגן שר הביטחון מ' גור:

זו היתה מנה ראשונה.

היו"ר ש' וייס:

זו מפרעה.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני סגן השר, אני העליתי את הנושא הזה לדיון. אדוני סגן שר הביטחון, אני חוזר ואומר, לא באתי אחרי ביצוע הטבח, לא באתי אחרי ביצוע הרצח. אני אומר את זה לפני, כדי שאתם לא תגידו: לא ידענו ולא שמענו.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

הובהר לי שיש רק מנמק אחד.

אליעזר זנדברג (צומת):

היו"ר ש' וייס:

אלה הצעות רגילות.

סגן שר הביטחון מ' גור:

לי אמרו שיש רק מנמק אחד.

היו"ר ש' וייס:

איך זה יכול להיות? מי אמר? מייד נברר. האם שניכם הגשתם הצעה אחת?

אליעזר זנדברג (צומת):

הגשנו מלכתחילה שתי הצעות נפרדות.

היו"ר ש' וייס:

אין מה לעשות. חבר הכנסת זנדברג, אתה תקצר קצת.

דוד צוקר (מרצ):

היו"ר ש' וייס:

תיכף יהיה שלב הבירורים, חבר הכנסת צוקר.

חבר הכנסת אליעזר זנדברג, בבקשה.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, לפני שאתייחס לנושא ההצעה לסדר-היום אני מבקש להזכיר לציבור פעם נוספת, שאש"ף לא מקיים את ההתחייבויות שלו על-פי ההסכם, התחייבויות שהוא כבר יכול להתחיל לקיים. אש"ף לא ביטל ולא מתכוון לבטל את האמנה הפלשתינית. אש"ף-פתח ממשיך לרצוח יהודים. אלה עובדות שחשוב להזכיר אותן פעם אחר פעם, כאשר אנחנו נמצאים בשעה קשה כל כך.

לגופו של עניין. אני רוצה לדבר על עניין שקשור לתהליך השלום ויש עליו הסכמה של שני הצדדים, גם ממשלה וגם אופוזיציה. העניין הזה הוא מה יקרה באזורים שמדינת ישראל עומדת לסגת מהם, שצה"ל יעזוב אותם, אזורי עזה ויריחו, מה יקרה שם. אני חושב שיש הסכמה, של הממשלה ושל האופוזיציה, שיישפך שם דם.

אנחנו, אנשי האופוזיציה, אומרים: הערבים הפלשתינים – אש"ף, "חמאס" ואחרים – יעשו יד אחת במטרה לחסל את היהודים. אנחנו דואגים וחרדים לביטחונם של האזרחים היהודים שימשיכו להיות שם אחרי שאנחנו נעזוב את השטח. הממשלה אומרת, אין מה לדאוג, יהיה בסדר.

אבל גם הממשלה מעריכה, שאש"ף וה"חמאס" יתכתשו ביניהם. הממשלה גם היא מעריכה שיהיה מרחץ דמים באזור עזה ויריחו אחרי שאנחנו נעזוב. חברי רון נחמן כבר ציטט, ואני אצטט ביתר הרחבה דברים שאמר, למשל, ראש הממשלה ב-7 בספטמבר 1993. הוא אמר בעזה: הפלשתינים יצטרכו להתמודד עם השלטת הסדר בעזה. אולי הפלשתינים יעשו זאת יותר טוב מאתנו. אל תדאגו – כך אמר – שם אין בג"ץ, שם האגודה לזכויות האזרח לא תבוא לבקר. יש להם כללים שלהם. העיקר הוא שחיילי צה"ל לא יעשו זאת. השר חיים רמון, ב-5 בספטמבר אותה שנה, קם ואמר: אחרי שנצא מעזה ומשאר השטחים לא תהיה לנו סיבה לחזור לשם. גם אם יהיה שם מרחץ דמים בין הפלשתינים, אנחנו לא נתערב.

כלומר, וזאת המסקנה שלי מדברים שאני קורא על דברים שאמרה הממשלה, הם יודעים ומודעים לכך שאחרי שצה"ל יקום ויעזוב יהיה מרחץ דמים, יהיה טרור, יהיה מאבק בין פלשתינים ואנשים יירצחו על ימין ועל שמאל. מרחץ דמים, אמר השר רמון. לא רק חברי אש"ף, לא רק חברי "חמאס", אלא גם משתפי פעולה וגם סתם אנשים שיעברו במקום שבו יהיו יריות או מעשים אחרים של טרור ייטבחו, יירצחו.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אם יורשה לי.

היו"ר ש' וייס:

יורשה לך.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני רוצה לדעת באיזו חברה של צדיקים אני יושב.

אליעזר זנדברג (צומת):

אני רוצה לומר לך, שאתה יושב בחברה של צבועים. זו בדיוק הנקודה הבאה שאני רוצה להתייחס אליה. תקשיב. אם תרצה לשאול אחר כך, אני אשמח.

סגן שר הביטחון מ' גור:

לא שאלתי.

היו"ר ש' וייס:

לא נורא אם באווירה טובה מחליפים דברים.

סגן שר הביטחון מ' גור:

האם כאשר היה הטבח בסוריה אתה או מישהו אחר המליץ שאנחנו ניכנס לסוריה להשליט שם סדר?

אליעזר זנדברג (צומת):

אני חושב שבעניין הזה כדאי להיוועץ באיש משפט.

משה פלד (צומת):

זו ההשוואה שלך?

קריאה:

אליעזר זנדברג (צומת):

אנחנו יושבים היום בשטח הזה. אנחנו היום שולטים בשטח הזה. אדוני סגן שר הביטחון, אני אענה לך על השאלה.

משה פלד (צומת):

אליעזר זנדברג (צומת):

אנחנו יושבים על השטח הזה. היום אנחנו שולטים בשטח הזה.

משה פלד (צומת):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פלד, קראתי היום בעיתון, שנבחרת בתור חבר הכנסת הכי מנומס של התנועה הקיבוצית.

חבר הכנסת זנדברג, בבקשה.

אליעזר זנדברג (צומת):

אני רוצה להשיב לסגן שר הביטחון ולומר: היום יש לנו אחריות לשטח הזה, כי אנחנו נמצאים בו וכי אנחנו עומדים לקום ולעזוב אותו.

סגן שר הביטחון מ' גור:

בהסכם.

היו"ר ש' וייס:

אדוני סגן השר, תהיה לך אפשרות לענות בהרחבה.

אליעזר זנדברג (צומת):

אם אנחנו חוזים שכתוצאה מעזיבת השטח הזה יתבצע שם מרחץ דמים, ואם אנחנו דואגים לכך ומאפשרים שגורם אחד מהגורמים שיהיו שם יתחמש וגורם אחר לא יהיה חמוש – אנחנו נושאים באחריות עקיפה, על-פי ועדת-כהן. את זה אני אומר כאן. ויש עוד משפטים.

אני חושב שחובה לבוא ולהזהיר. מדוע יש חובה לבוא ולהזהיר? מכיוון שאני חושב שצריך לחשוף את הצביעות של השמאל. אנשי השמאל, שבמשך שנים ידעו לדאוג לערבים שמתגוררים שם, לפליטים ולמסכנים, היום, כשצריך לסגת וחושפים אותם לסכנה, בדיוק כמו סברה ושתילה, הם שותקים, כי זה מפריע לתאוות הנסיגה שלהם, כי זה מפריע להם בתוכניות האחרות שלהם. אבל יש אחריות, לא רק

אחריות מוסרית, אותה אחריות שנפנתם בה לפני עשר שנים כל כך יפה. היום, אחרי ועדת-כהן, יש גם אחריות משפטית, ובתוצאות של האחריות הזאת אתם תצטרכו לשאת.

אני אומר את זה לא מפני שאני בא להגן דווקא על אנשי ה"חמאס". אני אומר את זה בשביל לחשוף ולתקוף פעם נוספת את הצביעות של אנשי השמאל, שבמשך שנים ידעו לבוא ולדבר על הדאגה שלהם לחיי התושבים באזור עזה, אבל היום, כשיש נסיגה והמשמעות שלה היא רצח של תושבים, מרחץ דמים, כדברי שר בממשלת ישראל, הם ממלאים פיהם מים.

אני חושב שמדינת ישראל עלולה להגיע למצב, שבו מבחינה בין-לאומית היא תהיה אחראית, לא רק מוסרית, למצבים שעלולים להיווצר באזורים האלה, אם באמת התוכנית של ממשלת ישראל תתגשם. ואת הדבר הזה צריך לחקור ולבדוק, כי האחריות היא לא רק על מי שמתכנן את התוכנית, אלא גם על המבצעים, וכל אחד צריך לדעת, שיש לו אחריות בעניין הזה, אם הוא יהיה שותף לו. את זה צריך לבדוק. בדרך הזאת נחשוף פעם נוספת את הצביעות של אנשי השמאל.

לכן אני מבקש את הקמת ועדת החקירה. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אדוני סגן שר הביטחון, מה דעתך על הרעיון הזה?

קריאה:

זה ממש מעניין.

היו"ר ש' וייס:

טוב, רבותי, זכות הדיבור לשר הביטחון.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כשקראתי את ההצעה, חשבתי אולי יש פה איזה רצון לפרובוקציה, "לתקוע" לממשלה עוד מכיוון אחר. אבל אני לרגע – אולי אני סתם נאיבי, אז תתקנו אותי – לרגע חשבתי שאתם מדברים ברצינות.

אליעזר זנדברג (צומת):

כן, אנחנו מדברים ברצינות.

רון נחמן (הליכוד):

כן, ברצינות.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אז תרשו לי להתמקד רק בנקודה אחת, שאני חושב שהיא – אם אתם מתכוונים ברצינות – לא נשקלה דיה. מלחמת לבנון היתה מלחמה – ואני מדבר בעיניים הבין-לאומיות – שיוזמתה היתה ישראל, והיא גרמה לכך שאנחנו, מדינת ישראל, פלשה למדינה שכנה, פלשה בכוח הזרוע, תוך הפעלת כוחות צבאיים, ולכן כל ההתייחסויות נבעו מזה, שזה היה מצב מלחמה, מלחמה כפויה שכפה צד אחד על הצד האחר.

חברי היקרים – – –

רון נחמן (הליכוד):

מה ההבדל בין זה לבין – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני לא משפטן.

אנחנו פה מדברים על הסכם שלום. הם רוצים בו, הם רוצים את העצמאות, הם מבקשים אותה. זה לא שאנחנו כופים אותה עליהם. זה לא שאנחנו מפעילים כוח זרוע נגדם. הם באספירציות הלאומיות שלהם, הם רוצים להגיע למצב – – –

אליעזר זנדברג (צומת):

אפשר לשאול?

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, יש שאלה.

אליעזר זנדברג (צומת):

האם מקובל עליכם, שכאשר מגיעים להסכם על אוטונומיה, ההסכם יקבע שזכויות האדם תינתנה לאזור על מנת למנוע מצב שמי שהוא צד להסכם, גם אם הוא לא שולט, אבל הוא מייצג את האזור כולו, לא יפגע באחרים? האם אתם שוקלים זאת?

סגן שר הביטחון מ' גור:

אם יש אספקטים משפטיים לשאלה שלך, אני צריך לבדוק אותם, כי אני לא משפטן ואני לא רוצה להסתבך. אני מדבר על המציאות.

אנחנו נמצאים היום במצב, שבו העם הפלשתיני מאמין, שהוא נאבק לעצמאותו כבר כך וכך שנים, והוא רוצה, מבחינתו בכל מחיר, להגיע אליה. וגם אם יש בתוכו ויכוחים, וגם אם יש בקרב אנשים שאומרים שהם לא מוכנים, ואין להם כוח ולא תהיינה להם סמכויות להשתלט על עצמם, הם אומרים: תנו לנו, ככה זה תמיד, נתחיל, נעשה שגיאות, נלמד, נעמוד על הרגליים.

מדינת ישראל צריכה להחליט, האם היא חיה עם שכנותיה על-פי הסדרי שלום או לא. הלוא המסקנה הפוליטית ממה שאתם אומרים היא, שלעולם האחריות שלנו תהיה שם בשטחים. בכל הסכם שנעשה על-פי רצונם ועל-פי בקשתם, אנחנו נישא באחריות למה שיהיה אחר כך. זאת המשמעות.

לכן כל מה שאתם מביאים כתקדים מוועדת-כהן איננו רלבנטי למצב של מלחמה מצד אחד לעומת מצב של הסכם מן הצד האחר. ויש פה שאלה בסיסית. עם ישראל רוצה להגיע לשלום ולביטחון בדרכיו שלו. העם הפלשתיני יש לו האספירציות שלו. אם יהיה הסכם, כל אחד אחראי למה שהוא התחייב לו.

אם הכוונה של השאלה שלכם היתה, שאי-אפשר להמשיך להתקדם בתהליך השלום, מובן שאנחנו לא מקבלים זאת. ואין לי שום ספק, שמבחינה מוסרית בין-לאומית, ברגע שהפלשתינים יקבלו את מה שיוסכם עליו בהסכם, יש עליהם אחריות והם יעשו אתה כמיטב. אנחנו נדאג לעצמנו.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני מציע להוריד את ההצעה לסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

את שתיהן?

סגן שר הביטחון מ' גור:

כן.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת דוד מגן מציע להעביר את ההצעה של חבר הכנסת אליעזר זנדברג לוועדה. בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני סגן שר הביטחון, בהתייחס לקריאת הביניים שלך באמצע נאומו של חבר הכנסת זנדברג, באומרך כי מה שמתרחש בסוריה, גם אם יש פעולות רצח המוניות, דומה למה שעלול, חס וחלילה, להתרחש ביהודה ובשומרון בתקופה שתוגדר כתקופת האוטונומיה, אני חושב שהנקודה הזו בלבד ראויה לדיון ולוויכוח בין חברי הכנסת, ואין זה יאה להסיר את הנושא מסדר-היום.

אני פונה אליך ומציע, שהנושא ייבדק, יידון, גם אם כולנו נתווכח על גישה זו או אחרת, במסגרת ועדת החוץ והביטחון.

אני מציע להעביר את ההצעה לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ש' וייס:

רבותי, אנו עוברים להצבעה, משותפת, נכון?

רון נחמן (הליכוד):

כן.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו מצביעים על הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת רון נחמן וחבר הכנסת אליעזר זנדברג – הקמת ועדת חקירה לבדיקת הסכנה לחיי הערבים תושבי יש"ע עקב חימושם של אנשי אש"ף. ההצבעה החלה. מי שלא יספיק, אין מוסיפים קולות.

הצבעה

- 23 – בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום
- 30 – בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום
- ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

23 תומכים, 30 מתנגדים, לפיכך הנושאים הוסרו מסדר-היום.

משה קצב (הליכוד):

למען הסדר הטוב, צריך למחוק את ההצבעה של חבר הכנסת זבולון המר.

היו"ר ש' וייס:

כן, אנחנו מוחקים את ההצבעה של זבולון המר.

קריאה:

צריך להוסיף את קולו של חבר הכנסת דוד לוי.

היו"ר ש' וייס:

לא, זה אסור לי. במקרים שטועים, אנחנו עושים בירור. זה היה כל כך בתום לב שנסיים בתיקו. אנחנו מבינים שחבר הכנסת דוד לוי רצה להצביע בעד, אבל הוא היה במירוץ מהאגף הזה לאגף הזה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, צריך לחזק את ידיך.

היו"ר ש' וייס:

הן חזקות.

מיכאל איתן (הליכוד):

צריך לשמור על התקדים הזה לכל אורך הדרך.

היו"ר ש' וייס:

אתה שם לב שאני עושה את זה.

מיכאל איתן (הליכוד):

כדי שלא יהיה מצב של איפה ואיפה.

היו"ר ש' וייס:

ידי חזקות עם הסבר רך, בסדר?

מיכאל איתן (הליכוד):

בסדר.

הצעת חוק פיצוי מפוני יהודה שומרון וחבל-עזה, התשנ"ג-1993

(הצעת חבר הכנסת א' פורז)

היו"ר ש' וייס:

רבותי, אנחנו ממשיכים בסדר-היום. יש לנו כאן עכשיו כמה נושאים מרתקים של חברי הכנסת פורז ומירום. הראשון – הצעת חוק תש"ה, הצעת חוק פיצוי מפוני יהודה, שומרון וחבל-עזה, התשנ"ג – 1993, של חבר הכנסת פורז. לאחר מכן – החלטת ממשלה להבטחת פיצויים למתיישבים בשטחים, של חבר הכנסת חגי מירום. אני מבקש הקשבה ודריכות.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש כלל האומר: "יהלך זר ולא פיך". אבל יש המפרשים: יהלך זר, ולא – פיך; הווי"ו בקמץ.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פורז, אני ממש מתנצל, תקבל את התנצלותי.

נמצאת אתנו כאן משלחת מאוד מכובדת של חברי פרלמנט ממפלגת השמרנים מבריטניה. אני חושש שהם לא יישארו עד סוף נאומך, כי יש להם סדר-יום עמוס. לכן אני, בשם הכנסת – – –

אברהם פורז (מרצ):

הם השמרנים – – – מהפכני.

היו"ר ש' וייס:

אתה ליברלי.

אני רוצה לברך את המשלחת בשם הכנסת. אנחנו מקיימים יחסים מאוד קרובים עם חברי הפרלמנט בבריטניה ועם בריטניה. אנחנו שמחים לארח בבית הזה כל משלחת פרלמנטרית, זה מהדק את היחסים, זה מאפשר שיחות פנים אל פנים עם חברי הכנסת, עם גורמים ציבוריים שונים, יוצר יותר הבנה בין העמים. ברוכים תהיו. אני מברך אתכם בשם כל חברי הכנסת.

עכשיו אנחנו ממשיכים.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אמרתי: יהלך זר, ולא – פיך. אני אתחיל להלל קצת את עצמי, בלית ברירה.

בתאריך 22 במרס 1993, בשנה שעברה, הגשתי את הצעת החוק הנוכחית לכנסת וכמעט היתה עלי רוח נבואית, כי אמרתי, שעם חתימת הסכם שלום תהיה סבירות גבוהה שחלק מאזרחי ישראל המתגוררים או עובדים בשטחים יאלצו להתפנות, כפי שהיה הדבר בפינוי סיני. בדברי ההסבר היותר-

רציניים אמרתי את הדברים הבאים: לנסיגה משטחים, לפינוי תושבים, יש לא רק משמעות מדינית, אלא גם משמעות כלכלית רצינית ביותר. על כן מן הראוי לעבד בניחותא, ומתוך יישוב הדעת, הסדר חוקי לפיצוי אלה שירצו להתפנות בעקבות הסכמי השלום.

כמובן, לא בעקבות יוזמתי, אבל היו התפתחויות כמו שהיו. אני רוצה לטפל היום בסוגיה הזאת בצורה רצינית. לדעתי, אם המניעים פה יהיו מניעים ענייניים, הצעת החוק הזאת צריכה לעבור את הקריאה המוקדמת.

אני רוצה לומר את הדברים הבאים. ראשית, בואו נהיה כנים עם עצמנו וגלויי לב. לא יהיה אפשר לעשות את ההסדרים המדיניים, שעליהם הושג רוב בכנסת, בלי פינוי זה או אחר; ואם לא בטווח הקצר, אזי בטווח יותר ארוך. אפילו אם ירצו לעשות גדר במקום מסוים, ייתכן שיצטרכו להזיז כמה אנשים. אנחנו מדינת חוק, ובמדינת חוק אין אפנדים שיכולים לתת פיצוי או מה שנראה להם כעולה על רוחם. כדי לשלם פיצוי – הכול צריך להיעשות לפי חוק מסודר.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מחזיק פה את חוק מס רכוש וקרן פיצויים. בחוק הזה יש כמה עשרות סעיפים, לרבות תקנות, הדנים במצב מאוד היפותטי: מה יקרה אם יהיו נזקים בעקבות נזקי מלחמה. וזה לא כל כך היפותטי, שהרי בתקופת מלחמת המפרץ נפלו טילי "סקאד" בתל-אביב ובאזור חיפה, וגם במקומות אחרים, ולמס רכוש היה חוק. נכון שהוא גם היה צריך להתקין כמה תקנות. למס רכוש היה חוק מסגרת, שקבע את מי מפצים, בכמה מפצים, איך מגישים תביעה, איך מגישים ערעור. כל הדברים האלה מוסדרים בחוק מס רכוש וקרן פיצויים.

אני מציע הסדר דומה לגבי פינוי של יישובים או של אנשים מהשטחים שיצטרכו להתפנות.

דן תיכון (הליכוד):

למה רק מהשטחים ולא מקריית-שמונה?

אברהם פורז (מרצ):

אני אגיד לך למה לא מקריית-שמונה, כי בקריית-שמונה חלה פקודת הקרקעות (רכישה לצורכי ציבור), 1943, המאפשרת לממשלה להפקיע את השטח לצורכי ציבור ולשלם פיצויים. דא עקא, שפקודת הקרקעות הזאת איננה חלה לא ביהודה ושומרון ולא בעזה; וגם בחוק התכנון והבנייה, שלפיו ניתן לפנות לצורכי ציבור, גם שם זה לא מופיע. פרט לכך, זה לא בדיוק ממין העניין, אבל אם ירצו לפנות את קריית-שמונה – – –

דן תיכון (הליכוד):

אני רוצה להבין את ההיגיון שלך. גם שם מפגיזים מפעם לפעם, וקשה לחיות.

אברהם פורז (מרצ):

חבר הכנסת דן תיכון, אני אומר לך – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דן תיכון, תאפשר לחבר הכנסת פורז לקרוא קריאת ביניים.

אברהם פורז (מרצ):

אם ירצו לפנות את קריית-שמונה, יש חוק שמכסה את העניין.

רבתי חברי הכנסת, בעניין הזה כבר היו לנו תקדימים, אולי זה תקדים מצער – פינוי סיני. בעיני זה לא תקדים מצער, משום שהיתה לנו תועלת גדולה מהפינוי הזה – הסכם השלום.

אני רוצה לקרוא לפניכם כמה דברים שנאמרו מפי מבקר המדינה על פינוי סיני. מבקר המדינה בדק בסוף 1980 את תהליך קבלת ההחלטות המינהליות בעניין העקרונות שלפיהם ישולמו פיצויים והנהלים לקביעתם. הבדיקה העלתה, שלא נחקק חוק מיוחד להסדר העברת מתיישבים ומתן פיצויים להם, שיקבע מחויבות חוקית לתשלום הפיצויים ואת הקריטריונים והנהלים לקביעתם.

הדבר הזה הגיע גם לוועדה לענייני ביקורת המדינה של הכנסת, שדנה בנושא ב-1981 וקבעה בסיכומיה: הוועדה מציינת בצער, כי עד כה לא נחקק חוק מיוחד להסדר העברת מתיישבים ולמתן פיצויים למפונים על-פי קריטריונים ונהלים מחייבים. הוועדה קובעת, כי העדר חוק פינוי מיוחד, וכן העובדה שב-13 רשויות ממלכתיות שונות טיפלו בנושא – אלה גרמו לסרבול ולסחבת חמורה וחשפו את הממשלה לתביעות פיצויים בלתי הגיוניות ובלתי סבירות.

התוצאה היתה, שחוק הפיצויים – – –

דן תיכון (הליכוד):

מותר לי לשאול אותך? אני הייתי שם.

אברהם פורז (מרצ):

אם היושב-ראש מסכים.

היו"ר ש' וייס:

יש לנו סדר-יום עמוס. בקצרה מאוד, חבר הכנסת דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

אתה יודע שהפינוי בסיני היה בשנת 1982/83, ואז כבר היה חוק. ב-1981 עדיין לא היה פינוי מסיני. לכן זו היתה שאלה היפותטית. תתייחס לדוח הביקורת ב-1983, זה יותר טוב, ואז היתה ביקורת בזמן אמיתי – – –

אברהם פורז (מרצ):

חבר הכנסת דן תיכון, אינני יודע מי עמד בראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה בשנת 1981.

דן תיכון (הליכוד):

כ"ץ-עוז.

אברהם פורז (מרצ):

כ"ץ-עוז. אני חושב שהעובדה ש-13 רשויות שונות טיפלו בנושא וגרמו לסרבול ולסחבת אומרת דורשני. והחוק עצמו, חבר הכנסת דן תיכון, נחקק בסופו של דבר ב-1982, כאשר הפינוי היה בעיצומו.

דן תיכון (הליכוד):

נכון.

אברהם פורז (מרצ):

לחוק של פיצוי מפוני סיני יש לא פחות ולא יותר מ-151 עמודים, והוא מונח לפני. יש טבלה ארוכה מאוד של כל מיני עניינים טכניים וכל מיני שיעורי פיצויים. העסק הזה הוא עסק רציני. מה אתם רוצים

שאנחנו נעשה? אתם רוצים שלא יהיה חוק? אתם רוצים שיהיה ברדק? אתם רוצים שיהיה בלגן?
אתם רוצים שזה יהיה כמו פינוי סיני, באופן בלתי מסודר?

היו"ר ש' וייס:

רגע, מה היתה המלה הראשונה, לפני "בלגן"?

אברהם פורז (מרצ):

אני התכוונתי למלה לא במובן הרוסי שלה, אלא במובן האנרכיסטי שלה. בסלנג בישראל המלה הזאת כוונתה: לא מאורגן, לא מסודר. לא התכוונתי במובן הרוסי. אני יודע שבמובן הרוסי יש כוונה אחרת, וזה חוק אחר שאני מטפל בו.

חיים אורון (מרצ):

אתה מוכן לעשות שילוב בין שני החוקים?

אברהם פורז (מרצ):

כן, נוסח משולב. כשזה יעבור לוועדה, נכין נוסח משולב.

רבותי חברי הכנסת, אני לא קבעתי מי יפונה. אני לא אומר אפילו שיפונה אדם אחד. אני אומר שהמדינה הזאת, בסיטואציה שהיא נתונה בה, זקוקה לחוק אמיתי שיטפל בסוגיות האלה, אם הממשלה תחליט שהיא רוצה לפנות. לדעתי, החוק הזה מחויב המציאות, משום שאנחנו נצטרך לטפל בעסק הזה מאוד ברצינות בוועדת הכספים, כדי לחוקק חוק טוב.

מעבר לזה, ואני לא יכול להתעלם גם מהשאלה הפוליטית ומהשאלה המוסרית – ממשלת הליכוד, שאני לא תמכתי בה, החליטה שאפשר להתיישב בשטחי יהודה, שומרון ועזה במקומות שלשיתתי לא היו צריכים להתיישב בהם. אבל היום יש אנשים שגרים שם, ומשהו השתנה מבחינתם. הם לא רוצים לחיות באוטונומיה, הם לא רוצים לחיות בסיטואציה החדשה שהתהוותה. הם היו רוצים לעזוב ולקבל דיור חלופי במקום אחר.

דוד מגן (הליכוד):

מה שהם רוצים באמת הוא שהממשלה הזאת תחלוף מן העולם. כל היתר הם ענייניים שוליים.

אברהם פורז (מרצ):

זה נבדוק בבחירות.

חיים אורון (מרצ):

אברהם פורז (מרצ):

חבר הכנסת מגן, לשיטתך – – –

היו"ר ש' וייס:

רבותי, אני רוצה שהשיבה תסתיים היום ולא מחר.

אברהם פורז (מרצ):

לשיטתך, חבר הכנסת מגן, אחרי שיהיה חוק פיצויים, איש לא יבוא לקחת את הפיצויים. נחיה ונראה.
אבל בוא קודם כול ניתן לאלה – – –

דוד מגן (הליכוד):

אתה יכול להירגע, לא יהיה חוק פיצויים.

בנימין טמקין (מרצ):

את זה כבר שמעתי פעם.

אברהם פורז (מרצ):

אני לא יודע. זה אולי לא יהיה מטעמים אחרים, אבל אני חושב שההגינות מחייבת – וההגינות מחייבת גם אותך, אם אתה רוצה להיות ישר והגון – לא להכריח תושב אריאל שרוצה לחזור לתחומי

"הקו הירוק", לא להחזיק אותו שם בגלל חסרון כיס, רק משום שדירתו לא ניתנת למכירה, רק משום שהמחירים שם ירדו לאדמה ואי-אפשר למכור. אתה לא רוצה שהם יהיו שם בארץ גזירה, שהם יהיו שם כאילו גולים שלא מרצונם. לדעתי, ההגינות מחייבת גם אותך לומר: מי שרוצה יוכל לקבל את הפיצויים ולקנות לו נכס בתחומי "הקו הירוק". מי שירצה. ומי שלא ירצה, לא ירצה.

זה דבר אלמנטרי, שהחוק שלנו נותן גם לדייר מוגן. לפי חוק הגנת הדייר, אם בעל הבית רוצה להרוס את הבניין, הוא צריך למצוא לדיירים דיור חלופי. ואני אומר: תנו להם דיור חלופי. תנו להם את האמצעים, כדי שמי שירצה לצאת יוכל לצאת.

אחרי שהממשלה שתעשה חוק כזה תרכוש את הנכסים, היא צריכה לנהל משא-ומתן עם הפלשתינים על מכירת הנכסים. אני לא מציע, חס ושלום, לחזור על דוגמת ימית, שהשארנו אחרינו עיי חורבות. עדיפה, כמובן, דוגמת אופירה.

כולם יודעים, וגם אנשי הקואליציה יודעים, שבסופו של דבר לא יהיה מנוס מפינוי, אם לא של כולם, ואני מקווה שלא של כולם, לפחות של חלק מהתושבים. אני יודע שעמדת הממשלה היא "בואו לא נטפל בזה כרגע". אבל לך אני אומר, אדוני סגן השר, זה חוק מורכב, זה חוק מסובך, זה חוק שצריך להיכנס בו לפרטי פרטים. אנחנו זקוקים לחוק המסגרת. מתי להפעיל אותו, על מי להפעיל אותו, מי ייכנס למסגרת החוק – את זה הממשלה תקבע.

לכן אני מבקש מהכנסת לאשר את הצעת החוק.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת עוזי לנדאו, לא הצהרה, רק שאלה. בבקשה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

שאלה לחבר הכנסת פורז. אם זכור לך, לפני שנים מספר הציע הרב כהנא, זיכרוננו לברכה, להקים קרן פיצויים לערבים שיהיו מוכנים להגר. רבים בבית הזה הציגו את זה כהצעה גזענית, שהיא בלתי מתקבלת על הדעת.

אברהם פורז (מרצ):

אני רוצה לומר לך, שבעיקרון בעיני אין פסול מוסרי אם מישהו רוצה לתת למישהו אחר, לעודד אותו להגר ממדינתו. אגב, יש מדינות שיש להן עודף אוכלוסייה והן עודדו הגירה. עכשיו שמעתי שמדינה אחת, לשעבר מחבר העמים, העלתה את מחיר הדרכונים כי היא לא רוצה לעודד הגירה. על הרקע שעשה את זה הרב כהנא זה היה עניין גזעני ומתועב. זה לא נעשה בונה פידה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. עכשיו ישיב סגן שר הביטחון. בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הממשלה מתנגדת בכל תוקף לטיפול בחוק הזה עכשיו, ונראה לנו שאסור לטפל בו ואסור לקבל אותו.

חברי הכנסת, חבר הכנסת פורז, אין לי שום צל של ספק שהחוק הזה מסובך. ניסיון העבר הוכיח זאת, ואין טעם להתווכח על כך. גם אין טעם להתווכח על חשיבות החוק ועל המוסריות שלו, שכן הוא נוגע לעשרות אלפי אנשים. כל זה נכון. אבל גם נכון שמדינת ישראל ניצבת באחד הצמתים ההיסטוריים החשובים ביותר שבהם היא נמצאה מאז הקמתה.

אנחנו מקווים, מאמינים וחותרים לכך, שהפעם נסיים את המשא-ומתן בתוצאה של שלום וביטחון למדינת ישראל לתקופה ארוכה.

אי-אפשר להתעלם מהקשיים. אני מוכרח לומר לך, חבר הכנסת פורז, שאם צריך להשוות בין הקשיים של ניסוח החוק על פרטיו לבין הקשיים הפוליטיים-האנושיים שבפניהם אנחנו עומדים בצומת הזה של הזמנים, בשלב הזה של המשא-ומתן, אני משוכנע שצריך לתת קדימה לניהול התקין והיעיל ביותר של המשא-ומתן. אפילו אם זה יהיה נכון שבסופו של דבר, אף שאני מקווה שלא נגיע לזה, נילחץ ונצטרך לחוקק חוק ולעמוד בלחץ, עדיין אני אומר לך, בבחירה בין האלטרנטיבות, האלטרנטיבה היותר-נכונה מבחינת השגת המטרה הקדושה של שלום וביטחון, צריך לתת לה את הקדימה.

אנחנו משוכנעים, שעקב רגישות הבעיה ועקב המגוון הגדול של הפתרונות הנלווים אליה, אסור לנו בשום פנים ואופן להוסיף על מערכת הקשיים את אלה אשר יכולים לנבוע מטיפול בחוק הזה.

הפעם אנחנו הולכים על הסדר ביניים. זה לא סתם. הרי היו ממשלות שונות בישראל. היו ממשלות של הליכוד, היו ממשלות משותפות והיו ממשלות של העבודה. אף לא אחת מהממשלות האלה הגדירה באופן חד וחלק ומסכם – לא את תוכניותיה, התוכניות היו מוגדרות – את סיכומיה. הליכוד לא סיפח את השטחים, אף שבתוכניתו זה היה האל"ף-ב"ת.

תנועת העבודה באה עם הסדרים מבוססים על פשרה טריטוריאלית. לא ציירנו מפות ולא התחייבנו לאזורים. עכשיו, כאשר הגענו סוף סוף אל המשא-ומתן עם בן-השיח הקשה ביותר והמסובך ביותר, דווקא בשלב הזה להכניס כביכול מקל בגלגלים ולהוסיף קושי על קושי וויכוח על ויכוח – לפי דעתנו, זה לא יהיה נכון.

אני חושב שבתקופה זו, לפחות אלה אשר מאמינים במדיניות הנוכחית צריכים לעשות הכול על מנת שנוכל להוציא אותה לפועל ללא קשיים מיותרים, ללא התגרריות, ללא מה שעלול להתקבל על-ידי חלק מהאוכלוסייה או חלק מהעולם הפוליטי כהתגרריות, כי בעצם המשא-ומתן טמונים די קשיים.

החודש האחרון לימד אותנו יותר מאשר עשרות שנים. נתקלנו בבעיות שאיש לא העלה על הדעת. מי שהאזין היום לשר לאיכות הסביבה, והיה משווה את מה שהוא אמר היום לדברים שהוא עצמו אמר, מתוך אותו להט ואותה אמונה, לפני שנה, היה תוהה האם אנחנו חיים באותו עולם. אנחנו באמת חיים בעולם אחר. זה לא, חס וחלילה, שהוא שינה דעה; השתנה המצב באופן תכליתי, ומסתבר שלנהל משא-ומתן עם הפלשתינים זה עסק הרבה יותר מסובך ונפתל ממה שקיווינו.

הרי אנחנו רצינו בחירות בשטחים. זאת היתה התוכנית הבסיסית שלנו, כי האמנו שגם הפלשתינים ירצו לפתור בעיקר את בעיותיהם השוטפות, הלוחצות. לא עבד. היום אנחנו נמצאים במצב, שאתה מסכם סיכום מסוים עם חלק מהפלשתינים ששייכים לאותו ארגון, כאילו לא סיכמת דבר.

ואני אומר את כל זה לא בהאשמה, אלא כתיאור מצב, ומתוך הצורך הפנימי לשכנע אתכם לשחרר אותנו מן העימות המיותר שיכול להתעורר, אם אומנם החוק הזה יעלה. יכול להיות שהוא יהיה קשה, אם נצטרך להגיע אליו, ויכול להיות שהוא ייעשה תחת לחצים, אבל להקשות עלינו את ניהול המשא-ומתן – זה דבר שאסור לעשותו.

ולכן אני מאוד מבקש: לא שאנחנו נצטרך להתנגד, אלא שאתה תמשוך את החוק. תמתין עוד כמה זמן, נראה איך הדברים מתנהלים, נקבל החלטה מושכלת. אני מאוד מבקש שלא נצטרך לעשות בתוכנו, שאתה תציג את זה ואני אבקש מהכנסת להתנגד להצעת החוק. תנו לנו לנהל את המשא-ומתן בדרך הכי נקייה ממכשולים אפשריים.

אם דעתך לא תהיה כדעתי, לא תהיה לי ברירה אלא לבקש שלא לקבל את הצעת החוק.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה, אדוני סגן השר.

חבר הכנסת פורז, אתה נעתר להצעה של סגן השר?

אברהם פורז (מרצ):

אני לא נעתר, אף שתוצאות ההצבעה כאן ברורות לי.

היו"ר ש' וייס:

תראה, תוכל בעוד 60 יום להעלות את זה עוד הפעם, אלא אם כן יושב-ראש הכנסת ישתכנע שיש נסיבות משתנות, ואז תוכל להקדים. אולי תגיע להסכם עם כל סיעות הבית.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, אני קודם כול מבין טוב מאוד את מה שאתה אומר, ואני מודה שיש הרבה אמת בדבריך. "טובים ייסורי השלום מקשיי המלחמה", זה מה שבעצם אתה אומר. אבל תראה, ואני אומר את זה לכם במפלגת העבודה, אני אומר את זה לכולנו בקואליציה, כאילו היינו מנהלים איזו שיחה שהליכוד לא שומע – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רפאל איתן רוצה איזו שאלה, תן לו.

אברהם פורז (מרצ):

אני כבר מסיים.

אני רוצה לומר לך: התומכים בממשלה הזאת ואלה שמאמינים בה יודעים שאנחנו לא אומרים לעם את האמת בעניין הפינוי. הם יודעים שאנחנו לא נוכל לשמור על כל היישובים בטווח היותר-רחוק, הם כולם יודעים, ולכן בואו לא ניבהל מהליכוד ומהימין. התומכים שלנו יודעים את האמת לאמיתה, ולכן לא צריך להסתתר מאחורי העניין הזה.

אני גם רוצה לומר לך באופן פרקטי וקונקרטי: נניח שמחר, במסגרת ההסדרים הקטנים, הסדרי הביניים שבתוך הביניים, צריך לעשות משהו עם דוגית בתוך רצועת-עזה, צריך אולי להעביר גדר, צריך להזיז כמה משפחות. איך תעשו את זה?

סגן שר הביטחון מ' גור:

מותר לי לענות לך?

אברהם פורז (מרצ):

כן.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אם היושב-ראש ירשה.

אברהם פורז (מרצ):

יש רושם שהוא מאשר, לפחות לא מתנגד.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני רוצה להוסיף ולומר לך, שהבקשה שלי נובעת גם בהתחשב בדעות השונות במפלגה שלי. אין טעם להיכנס פה לפרטים.

אברהם פורז (מרצ):

אני מבין.

סגן שר הביטחון מ' גור:

יש לזה חשיבות מקפת.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני סגן השר, אבל במפלגה שלי, לשמחתי, ובסיעה שלי, שמורכבת משלוש מפלגות, אין לנו ויכוח על העניין הזה. אני, עם כל הכבוד, חושב, שאם אנחנו מדברים ביושר אל העם, אנחנו לא שמים מקל בגלגלי השלום ובגלגלי שום דבר. אני לא חושב שיש מישהו מבין אלה, לרבות אלה בליכוד שנמנעו פה, לרבות חבר הכנסת שטרית, שחושב שאנחנו נוכל להגשים את ההסכם עם אש"ף ושום יישוב לא יוזז ושום אדם לא יוזז ושום אדם לא יתפנה. אני לא חושב שיש מישהו כזה, ועובדה: הם אומרים לנו את זה כל הזמן, שהם מתנגדים להסכם הזה מטעמים אחרים, לא בגלל – – –

דוד מגן (הליכוד):

חבר הכנסת פורז, מה שאתה אומר – שהממשלה לא אומרת אמת לעם? זה מה שאתה אומר?

אברהם פורז (מרצ):

אני אומר דבר פשוט מאוד: שצריך לומר לעם את האמת.

דוד מגן (הליכוד):

ולא אומרים?

אברהם פורז (מרצ):

היא אומרת אמת בדבר אחד, שכרגע לא מזיזים שום דבר. אבל מי שעניו בראשו לא מסתכל רק מטר קדימה אלא, בדרך כלל, כמו במשחק שח, משתדל לנחש שניים-שלושה מהלכים קדימה. ברור שזה מוביל לאיזו פשרה טריטוריאלית – – –

דוד מגן (הליכוד):

בעניין הזה אתה שותף לדעתנו, שהממשלה לא אומרת את האמת.

אברהם פורז (מרצ):

אומר לך מה אמרתי: היא אומרת כרגע את האמת. האמת הזאת נכונה לרגע זה, היא לא תהיה נכונה בטווח יותר רחוק. מאחר שהדבר מאוד מורכב ומסובך, אני אומר לכם: יכול להיות שתחשדו בי, אבל העניין הכלכלי מאוד מטריד אותי. אני רוצה לדעת כמה זה עולה, אני רוצה להתעסק בזה בשיא הרצינות, אני לא רוצה שזה יהיה ככה "חאפ לאפ".

משה קצב (הליכוד):

חבר הכנסת פורז, אם זה יעלה הרבה אתה תתנגד לפינוי?

אברהם פורז (מרצ):

אני רוצה להגיד לך, ששיקולים כלכליים בעיני הם השיקולים המכריעים ביותר, ואת זה בהחלט צריך להביא בחשבון.

משה קצב (הליכוד):

המכריעים ביותר, אמרת.

אברהם פורז (מרצ):

חבר הכנסת קצב, אם העולם יעשה את זה בזול ויעזרו לנו לממן את זה, אתה תתמוך?

משה קצב (הליכוד):

לא.

אברהם פורז (מרצ):

חבר הכנסת איתן ביקש לשאול שאלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

כן, בבקשה.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת פורז, האם הצעת החוק הזאת כוללת גם פיצויים לאלה שהתיישבו על אדמות של ערבים בתחומי החלוקה, כמו קיבוץ יפעת או קיבוץ סאסא? האם כשהם יפוננו גם להם ייפסקו פיצויים, גם ללהב?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

אברהם פורז (מרצ):

חבר הכנסת איתן – – –

דוד צוקר (מרצ):

אותו פזמון עשר שנים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת פורז רוצה לענות לחבר הכנסת איתן.

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

דוד צוקר (מרצ):

יש כבר זקן לבדיחות שלך.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, השאלה הופנתה לחבר הכנסת פורז, נא לאפשר לו לענות.

משה קצב (הליכוד):

חבר הכנסת צוקר, אחרי עשר שנים אין לך תשובה לעניין הזה.

אברהם פורז (מרצ):

חברי הכנסת, תנו לי אפשרות להשיב לחבר הכנסת רפאל איתן.

בבית-הספר הייתי תלמיד מאוד בינוני, לא הייתי תלמיד מצטיין, אבל ממה שלימדו אותי במולדת, זאת אומרת גיאוגרפיה של ארץ-ישראל, אני יודע שיפעת ולהב אינם לא ביהודה, לא בשומרון ולא בעזה, ואם אתה תקרא את כותרת החוק, היא מדברת על פיצוי למי שיתפנה מיהודה, משומרון ומעזה.

דוד מגן (הליכוד):

חבר הכנסת פורז, מה למדת במולדת?

אברהם פורז (מרצ):

אבל בואו נהיה רציניים. חבר הכנסת איתן, כשאתה היית רמטכ"ל ואתה ביצעת את פינוי סיני לפי הוראות הממשלה ומנחם בגין, לא שאלת אותם אם ימית דינה כדין יפעת. לא שאלת אותם, ובצדק לא שאלת.

דוד מגן (הליכוד):

חבר הכנסת פורז, מה למדת במולדת?

אברהם פורז (מרצ):

אני מציע, על כן, לאשר את הצעת החוק.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו ניגשים להצבעה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

על מה אנחנו מצביעים?

היו"ר ד' שילנסקי:

על הצעת החוק של חבר הכנסת פורז. מי בעד העברה לוועדה? מי נגד?

הצבעה מס' 5

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 11

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 28

נמנעים – 1

ההצעה להסיר מסדר-היום הצעת חוק פיצוי מפוני יהודה, שומרון וחבל-עזה, התשנ"ג-1993, נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

11 בעד, 28 נגד, נמנע אחד. אני קובע שהצעת החוק של חבר הכנסת פורז – הצעת חוק פיצוי מפוני יהודה, שומרון וחבל-עזה, התשנ"ג-1993, הוסרה.

דוד צוקר (מרצ):

היא ירדה מסדר-היום באופן זמני.

היו"ר ד' שילנסקי:

ירדה מסדר-היום.

הצעה לסדר-היום

החלטת ממשלה להבטחת פיצויים למתיישבים בשטחים

היו"ר ד' שילנסקי:

אנו עוברים עתה להצעה לסדר-היום מס' 3015: החלטת ממשלה להבטחת פיצויים למתיישבים בשטחים – של חבר הכנסת חגי מירום. בבקשה. לרשותך עשר דקות.

חגי מירום (העבודה):

אולי נחכה רגע, עד שכל מי שרוצה לצאת מן האולם יעשה זאת.

היו"ר ד' שילנסקי:

כן, אני ארגיע את הציבור ואז תוכל להתחיל לדבר. חבר הכנסת טמקין, אני אודה לך אם תשב או תצא, אחת מן השתיים. חברי הכנסת, יש פה לא רבים מחברי הכנסת, אבל הלא-רבים מקימים רעש בשיחות פנימיות.

בבקשה.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני סגן שר הביטחון, הסכם השלום הזה שמתחיל להיכרת בינינו לבין הפלשתינים שנוי במחלוקת. על-פי השקפתי, על-פי השקפתנו, על-פי השקפת כל מי שנמצא בקואליציה ותומך בממשלה, זה הסכם סביר, הסכם בשעתו. אני מאמין, אדוני סגן השר, כי עוד יוכח שהוא היה הסכם נכון.

קיימים סיכונים בהסכם כזה, קיימים סיכונים בהליכה על דרך כזאת של השלום. אנחנו יודעים עד כמה הפלשתינים אינם מקשה אחת ועד כמה הם מתקשים לדבר בשפה ברורה. אנחנו יודעים עד כמה תרבות המשא-ומתן עדיין איננה נהירה להם.

אנחנו אמרנו תמיד, שהסיכון שאנחנו לוקחים הוא סיכון לא קל, אך סיכון סביר, סיכון מחושב, סיכון שלא יסכן את מדינת ישראל בקיומה, אבל יש בו במידה מסוימת משום ויתור על ביטחון מלא ומוחלט.

אדוני סגן השר, ראש הממשלה, שמוביל הסכם כזה עם רוב קואליציוני מאוד מאוד מצומצם – חבר הכנסת מגן, אתה מפריע לי – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מגן, אתה התבקשת במיוחד על-ידי הנואם להאזין לו.

חגי מירום (העבודה):

זה ממש מפריע לי.

דוד מגן (הליכוד):

אני מסביר לחבר הכנסת פורז ממה הוא ניצל בזה שסגן שר הביטחון הסיר את ההצעה שלו. בידי הנאום שהכנתי.

היו"ר ד' שילנסקי:

בשם חבר הכנסת פורז, אני מודה לך.

חגי מירום (העבודה):

כאשר הרוב הקואליציוני לתמיכה בהסכמים ובמשמעויות שלהם הוא מצומצם, אני הייתי מצפה שראש הממשלה ישים את לבו קצת יותר למשרדים שהוא מופקד עליהם. זה לא העניין עצמו, אבל אני חושב שאגב כך אסור לו לתת ועליו למנוע ימי תפילה מהסוג שנערכו בכותל.

אני קורא פה מודעה שפורסמה בעיתונים על-ידי רבנים, "על שפך דם ישראל ועל מאסם בארץ חמדה". בכותרת מופיעים משרד הדתות והרבנות הראשית, והם כותבים: "מלאי חרדה אנו על המצב הקשה שנתהווה בארצנו הקדושה, כאשר שפך דם יהודי נמשך, רחמנא ליצלן, והיישוב היהודי בחשש מהסכנות הכרוכות בהסכם אשר אחריתו מי ישרנו. כי על-ידי ביצוע ההסכם מסכנים נפשות בישראל, מוותרים על חלקי ארץ הקודש ומוסיפים פגיעה בערכי התורה".

מי כותב את זה? משרד הדתות, שראש הממשלה מופקד עליו. לכן צריך לשים קצת לב לעניין הזה ולא לחזק את אויביה של הממשלה, ואת אלה שבחסות משרד הדתות והרבנות הראשית מארגנים תפילה בכותל, שכל עניינה נגד התהליך שהממשלה מובילה אותו.

אבל את כל זה אמרתי אפרופו ובהזדמנות שעליתי לכאן לדבר.

מה קורה עם המתיישבים בכל השטחים – ביהודה ובשומרון, בעזה, ואולי אפילו בגולן? הם יודעים שאנחנו אימצנו את עקרון הפשרה הטריטוריאלית. אנחנו אומרים לכולם שאימצנו את עקרון הפשרה הטריטוריאלית. ובאמירתנו זו, שאימצנו את עקרון הפשרה הטריטוריאלית, כאילו הודענו להם שחלק מהם, אולי לא כולם, אנחנו איננו יודעים מה גודלה של המפה – –

אדוני היושב-ראש, אם אתה מוכן להפסיק שם את הדברת הזאת.

היו"ר ד' שילנסקי:

כן. חברי הכנסת, אני מבקש. חבר הכנסת דן תיכון. בבקשה.

חגי מירום (העבודה):

אולי לא כולם, אבל חלק מהם, על-פי עקרון הפרשה הטריטוריאלית בוודאי יהיה באזור מתפנה.

ועכשיו, אדוני סגן שר הביטחון, אתה מסייר די הרבה. מכנים אותך "האקמול הלאומי". יש כאלה שקוראים לך "השכפ"ץ של רבין". אני אומר לך, אדוני סגן השר, מחמאות בשבילך. אני מכבד מאוד את זה שאתה מכולם יורד ונכנס ופוגש את האנשים ובכבוד גדול מטפל בהם.

אבל, תראה אותם, את האנשים האלה, תשמע אותם. דבר אחד אנחנו שומעים אצל כולם. הם מוכנים לשבת שם, הם מוכנים להמשיך ולאחוז בשטח, אבל הם מבקשים לדעת ולהיות בטוחים, שביום פקודה, אם יוחלט שצריך לעזוב את השטח מפני שיגיעו למסקנה שמדינית מוסרים שטח, הם יזכו לפיצויים על-ידי המדינה.

אדוני סגן השר, אני אינני מוכן להרחיק לכת עד למקום שאליו הלך חברי, חבר הכנסת אברהם פורז. אינני מבקש חקיקה עכשיו. גם חבר הכנסת יוסי כץ, היושב כאן, הגיש הצעת חוק כזאת. אני מכבד את זה, אינני מסתייג, נמנעתי עכשיו בהצבעה, אבל אני חושב שנכון לבקש את המעט, אדוני סגן השר – החלטת ממשלה – – –

אדוני היושב-ראש, הוא לא שומע אותי.

רן כהן (מרצ):

הוא שומע כל מלה.

חגי מירום (העבודה):

אדוני סגן השר, הרי תצטרך להשיב על ההצעה שלי.

אני חושב שנכון לבקש עכשיו החלטת ממשלה האומרת: כל שטח שיימסר אי-פעם, בחלוף חמש שנים מהסכם העקרונות, מה-DOP, בחלוף איזו תקופה שלא יוחלט עליה, כל שטח שיתפנה, ממשלת ישראל מכריזה על כך שמי אשר יהיה באזור מפונה יזכה לפיצויים הדומים במתכונתם ובהרכבם לפיצויים שזכו להם אנשים בחבלי ארץ מתפנים אחרים בעבר, דהיינו בצפון סיני.

אדוני, אני אינני כובל את ידי הממשלה. אינני קובע עובדות באשר לגבולות, באשר לשטח, באשר למפה כזו או אחרת או למבנה טריטוריאלי מסוים.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אתה פוגע בדבר הכי רגיש.

חגי מירום (העבודה):

לא, אני לא פוגע בדבר. אדוני סגן השר, כולם יודעים שאנחנו הכרזנו על פשרה טריטוריאלית, שאנחנו מתכוונים לבצע אותה. אנחנו אפילו קבענו ב-PRINCIPLES, שכאשר נגיע בחלוף שלוש עד חמש שנים למצב של דיון על פתרון הקבע, אז נהיה מוכנים למסור שטחים. ואם אמרנו שנהיה מוכנים למסור שטחים, מה יחזיק את תושבי בקעת-הירדן אחוזים ונאחזים בקרקע הזאת בשקט נפשי, שהם יכולים לקום בבוקר, בתוך הסיכונים שאנחנו גוזרים עליהם – ויש סיכונים מסוימים, כי הרחבנו את הסמכויות לפלשתינים בתוך השטח – מה יחזיק אותם אם הם לא ידעו שהם מובטחים לפחות בקטע הזה, הכלכלי, בתחום היכולת שלהם להיות שקטים בשאלה האם הם יפוצו או לא יפוצו? החלטת ממשלה, רק החלטת ממשלה. לא צריך חקיקה. זה לא כובל את הממשלה למפה מסוימת, אלא החלטה כוללת.

אדוני סגן השר, עוד מעט אתה תעלה לכאן כדי להשיב לי. ייתכן שתשיב לי שזה אינו בא בחשבון, שזה מחבל במשא-ומתן, אבל אני לא רואה למה, כי הכרזנו על פשרה טריטוריאלית בכל הגזרות, בכלל זה בגזרה הסורית. זה איננו סוד, זה לא משנה שום דבר.

אבל גם אם תבוא ותאמר לי פה, שאתם אינכם נכונים לכך היום, אני אומר לך, אדוני סגן השר, שתהיו מוכרחים לעשות את זה מחר. ועל מנת למנוע ממך ומאתנו את המצב הזה של האי-נעימות בעמידה הזאת פה ובבקשה להסיר את הצעתי, מפני שכיום עדיין אין החלטה על כך, הייתי רוצה לבקשך לשקול את העניין הזה.

ראשית, אני יודע שאני העומד פה מבקש במסגרת הצעה לסדר-היום, וזאת לא הצעת חוק, שהנושא יידון במליאה. אני לא רואה למה זה לא יקרה. אם לא תאבה לכך, אתה יכול לטעון שאפשר להעביר את הנושא לוועדה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

חגי מירום (העבודה):

אני חושב שהדבר הלא-נכון לעשותו יהיה אם תאמר לי שהממשלה מתנגדת להצעת, מפני שגם אם תתנגד היום, קבל תקבל את ההחלטה הזאת מחר. שאם לא כן, אדוני סגן השר – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

יכול להיות שבתוך חודש או חודשיים ישתנה משהו.

חגי מירום (העבודה):

יכול להיות. אני אומר את זה מפני שאני פוגש, בדומה לך, אדוני סגן השר, אלא שאני לא בתפקידך ולא מייצג את מה שאתה מייצג כאשר אני מגיע לשם. אני פוגש את האנשים האלה, ואמרת לי, אני יודע שאתה נמצא אצלם, אני יודע שאתה שומע אותם, אני שומע מהם ממש תחינה, לפחות מהחלק שנקרא לו: היותר-קרוב אלינו, למפלגת העבודה, בתפיסת עולמו, מבקשים את המעט. לפחות תגידו שיהיה כאן פיצוי. תבטיחו זאת בהחלטת ממשלה, ואז נהיה מוכנים לאחוז בשטח הזה ולהיות בו. אבל להיות במצב של כמו בני-ערובה, להידרש לחיות כאן אבל לא לדעת שאנחנו מובטחים מבחינת הכלכלה או מבחינת העתיד שלנו – זאת גזירה מאוד מאוד קשה לאנשים האלה, שחלקם השקיעו את כל שנותיהם בחקלאות. היום הם כבר הגיעו לגיל 50, גם בגולן, גם בבקעה, גם ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, ואין להם הביטחון המינימלי – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

גם את כיסופים.

חגי מירום (העבודה):

לא בכיסופים. אני מדבר על חבלי-ארץ שאנחנו נהיה מוכנים להתפשר בהם, אדוני סגן השר, ואני לא שמעתי שהכרזנו באיזשהו מקום שאנחנו נהיה מוכנים להתפשר בכיסופים. אולי אני טועה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

— — —

חגי מירום (העבודה):

היה כאן ניסיון של חבר הכנסת רפאל איתן להציג את יפעת כמקום שעומד להיות מוחזר. מבחינתי יפעת וכיסופים דומים, תאומים זהים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מירום, אני מוסיף לך דקה על ההפרעות שהיו.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

יש לי שאלה אל חבר הכנסת מירום.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם הוא מסכים, במסגרת הדקה שהוספתי לו, בבקשה.

חגי מירום (העבודה):

בבקשה, חבר הכנסת שאקי – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה מסכים?

חגי מירום (העבודה):

מדוע לא?

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

חבר הכנסת מירום, אתה ער לכך שעד לרגע זה ועד בכלל, בשום הודעה של הממשלה לא נרמזה, לא נשמעה, המלה: נסיגה. אולי מותר לראות בזה – – – המלה נסיגה בשום הודעה רשמית של הממשלה לא נאמרה. אולי זה מכוון? אולי יש פה – – – ייתכן מאוד שזאת הסיבה שלא רוצים להיכנס לנושא הפיצויים, כדי לא לרמוז כבר על מחשבה – – – של העבודה, אבל זה עדיין לא אומר – – – לסגת מאיזה חלק של יהודה, שומרון וחבל-עזה.

היו"ר ד' שילנסקי:

השאלה ארכה דקה. אין לי ברירה אלא להוסיף לך עוד דקה לתשובה.

חגי מירום (העבודה):

אני שמח, חבר הכנסת אבנר חי שאקי, מורי ורבי מן הפקולטה למשפטים, שלא שכחת כלל ועיקר, שהמלה "נסיגה" הוזכרה בהסכם הצהרת העקרונות. המלה באנגלית, שהתרגום העברי שלה הוא אחד – נסיגה, מוזכרת ב-DOP, ב-בהסכם הצהרת העקרונות – – –

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

— — —

חגי מירום (העבודה):

המלה "נסיגה" מדברת על יציאה משטח, ואילו באשר לגבולות הקבע – נקבע שהם יידונו בחלוק שלוש-חמש שנים, ואילו לא הסכמנו לדון עליהם, אילו לא הסכמנו לצאת משם, לא היינו מסכימים לדון עליהם.

אני רוצה להגיד לך דבר נוסף – אני גם לוקח את עצמי, מעבר לעקרונות שהנחו את מפלגת העבודה ומצעה, שם היא דיברה במפורש על עקרון הפשרה הטריטוריאלית בכל הגזרות. ראש הממשלה הזכיר את זה הרבה מאוד פעמים, גם במהלך הבחירות לקראת בחירתו לראש הממשלה, בחירתנו בבחירות הכלליות, וגם אחר כך, השכם והערב הוא מזכיר את זה. אלה עקרונות מוכרים וידועים, ותהיה נסיגה. הואיל ואנחנו יודעים שתהיה כזאת, צריך להבטיח את האנשים שם, לתת להם את הביטחון הדרוש.

חלילה לנו, אדוני סגן השר, מלהשאיר את האנשים במצב של – לא לבלוע ולא להקיא. הם חיים בתחושה הזאת, ואני חושב שהחלטה כוללת, שרק אומרת: והיה אם תהיה נסיגה משטח כלשהו בתחומי יהודה, שומרון, עזה, או בגולן, מתחייבת מדינת ישראל לשלם פיצויים למי שהנסיגה תחול לגביהם במתכונת דומה לזאת אשר היתה למפוני צפון סיני. בעיני זה נותן לאנשים, וגם בעיניהם, בעיני חלק מהם, את הביטחון הדרוש. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה, אדוני סגן שר הביטחון. אני רוצה להוסיף, חבר הכנסת מירום, אתה אמרת לפרופסור שאקי: מורי ורבי. יש פה כמה מרצים באוניברסיטאות, אבל אין פה אף אחד במשכן, בין חברי הכנסת, שיש לו כל כך הרבה תלמידים חברי כנסת, כמו פרופסור שאקי. גם לי היה הכבוד והיתה לי הזכות להיות התלמיד שלו.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מירום, אנחנו למדנו באותו חדר.

חגי מירום (העבודה):

גם אני.

דוד מגן (הליכוד):

השאלה הגדולה, כאשר אני מביט לשם, היא שחלקם יצאו לתרבות רעה.

היו"ר ד' שילנסקי:

לי, כמי שמנהל את הישיבה, אסור להתייחס לאותם דברים.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני חושב, אדוני היושב-ראש, שנגעת בנקודה שבהחלט מעוררת מחשבה, כי אני למדתי באוניברסיטה במקביל לשירותי בצבא, למדתי לימודי המזרח התיכון ומדעי המדינה. הראייה שלי, אני מניח, בין השאר, הושפעה מכך לא מעט, כי למדתי בגיל המתאים ללימודים, כאשר הלימודים משפיעים לא רק על הרחבת הידע, אלא גם על החדרת ערכים ותפיסות.

חבר הכנסת חגי מירום, כאשר דיברת חשבתי לעצמי, אפילו, נניח, שבנקודה כזאת או אחרת אתה צודק, אנחנו מדברים על מדינה דמוקרטית עם ממשלה נבחרת, שמנהלת את המשא-ומתן, והיא

אמורה לבחון, היא היחידה שיש לה הכלים, המערכת מסביב, היא זאת שבאה במגע עם הצד השני. אתה עצמך הודית, וזה ברור לגמרי שאנחנו לא חיים בחלל ריק; אנחנו חיים בתוך עמנו.

ביום ראשון הייתי בבקעת-הירדן, וביום שני הייתי בנגב, וכבר סיפרתי היום, שבנגב קיבלתי היום הרבה יותר עמוק מאשר בבקעה, כי זה לא שטח בוויכוח, זה לא שטח שעמד אי-פעם לדין, ואנחנו צריכים לשאול את עצמנו, 25 שנה מאז מלחמת ששת הימים, מה קרה שהשטח הזה לא התפתח? אני מודה שהפגישה בבקעת-הירדן היתה בשבילי קשה, אבל החוויה בנגב היתה לי קשה פי כמה וכמה, כי היא עוררה בי שאלה לגבי כל מה שעשינו או לא עשינו ועבר עלינו מאז מלחמת ששת הימים.

אבל, דבר אחד ברור, שאם יש גוף אחד אשר מסוגל, מעבר לזה שהוא צריך, לרכז את הנתונים השונים, זאת הממשלה. הממשלה חשה, שלהעלות עכשיו את סוגיית הפיצויים, תהיה טעות קשה בניהול המשא-והמתן – – –

דן תיכון (הליכוד):

פעם אחת היא צודקת.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני לא רוצה לחזור על דברים שאמרתי רק לפני כמה דקות לחבר הכנסת פורז, כי היית פה וראית שהאזנת להם, ואני, כמובן, מאמין במה שאמרתי קודם. אבל כיוון שאתה מעלה הצעה לסדר-היום, אני מדבר אתך על הפרקטיקה של העבודה. הממשלה חשה, שבמשא-ומתן מסובך, זאת תהיה מכשלה יותר מאשר עזרה.

אם חשבת באמת שאנחנו לא מודעים לפרובלמטיקה הזאת – אנחנו מודעים לה. לצערי הרב, לפני חודש, באספה ציבורית שהתקיימה באריאל, אשה העלתה את הסוגיה הזאת, חברה הסתערו עליה, וגם לי היתה ברורה המשמעות הפוליטית. אמרתי לה שהיא תקבל ממני תשובה, אבל מובן שהיא לא תקבל תשובה בפומבי, בגלל הרגישות של הסוגיה. על זה קיבלתי מחיאות כפיים, כי החברים הרבים, ואני מדבר על חברים מהמפלגה שלנו, באריאל, הבינו שלהעלות את הסוגיה הזאת עכשיו – זה לא נכון וזה לא יעשה.

אתה העלית את הנושא, וודאי שהוא הובא לתשומת לבו של ראש הממשלה, כי הוא התייחס לעניין. אני שואל אותך, מה בוער? אם הגוף שמנהל את המשא-ומתן מרגיש שזה יכול להקשות, למה לך לעשות את זה?

המתיישבים שלנו נמצאים שם. אנחנו לא בורחים. אני רוצה שתדע שאנחנו משוחחים. בין המתיישבים, וכמו בכל הציבור הישראלי, יש אנשים מסוגים שונים. יש אנשים שיותר אכפת להם היבט אחד של הבעיה, ויש אנשים שפחות אכפת להם אותו היבט. אבל אם אני עושה הכללה, אני

מוכרח לדבר בשם הממשלה, ואני אומר לך, שהממשלה מודעת היטב לסוגיה הזאת. דיברנו עליה, שוחחנו עליה, כתוצאה מזה הגענו למסקנה, ואני מבקש שתסתפק בדברי ההודעה שלי.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

חגי מירום (העבודה):

אני מסתפק בהודעת סגן השר.

דוד מגן (הליכוד):

גם הנאום השני נגזז. אבל בשבוע הבא נדבר בעניין.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דוד מגן נרשם להציע להסיר את ההצעה, אבל הפרוצדורה לא מאפשרת זאת לו.

הצעות לסדר-היום קבורת חייל יהודי ליד קברו של עמוס ירקוני, זיכרוננו לברכה

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום – הצעות לסדר-היום מס' 2962, 2973, 2987 ו-3006: קבורת חייל יהודי ליד קברו של עמוס ירקוני, זיכרוננו לברכה. המשתתף הראשון – חבר הכנסת סאלח טריף.

חברי הכנסת, יש לי בקשה המופנית לכולם. מטבע הדברים, הנושא הזה מעורר רגשות, ואני מבקש מכולם להתגבר על רגשות, ובזמן הדיון בנושא הזה לעצור קצת את הרגשות בפנים. תודה רבה.

ועוד אני מבקש להודיע, שאני מקפיד על הזמן. הזמן הוא שבע דקות לכל חבר כנסת.

סאלח טריף (העבודה):

אדוני היושב-ראש, ידידי חברי הכנסת, כפי שציין חברי סגן יושב-ראש הכנסת, הנושא הזה אכן רגיש. אנחנו מדברים על אדם, לוחם גדול, סגן-אלוף עבד אל-מג'יד ח'אדר, עמוס ירקוני, זכרו לברכה, אשר התגייס עוד ב-1948 והיה לאבי הגששים בצה"ל. הוא היה לוחם גדול ביחידת המיעוטים, איש רב פעלים. עבר למודיעין, היה בסיירות צה"ל והמשיך את דרכו הלוחמת והגאה ככל אשר נדרש.

הוא עשה את דרכו בסיירת "שקד", וחלק מהאנשים היושבים פה מכירים אותו אישית, מכירים את דרכו, את דרכו ואת מעלליו ואת פעולותיו. האיש הזה – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

בכלל זה סגן השר, שהיה ראשון בצה"ל שנתן לו כיתת לוחמים – – –

סאלח טריף (העבודה):

כל הדברים האלה עומדים לזכותו של לוחם, של מי שהיה אגדה עוד בחייו, של אדם שנתן את הכול, את הדם, את היד ואת הרגל, כל מה שאפשר לתת למען מדינה, כי הוא האמין בכך והוא נלחם עד שהגיע להיות מפקד סיירת "שקד". האלוף זאבי בוודאי יודע, שזו היתה סיירת לתפארת, הגדוד הלוחם מפיקוד הדרום בזמן המסתננים, בזמן הפעולות הקשות, כאשר הגבולות היו פרוצים. אני הייתי אז צעיר מאוד.

האיש הזה, שנפצע פעמים כה רבות, שבשנת 1959 איבד את ידו השמאלית ובשנת 1960 איבד את רגלו הימנית, המשיך להילחם, המשיך לפקד ולתת כל מה שהוא יכול לתת, עד שסיים את שירותו בצה"ל.

זהו סיפור של גיבור לאומי. זהו סיפור שהפך אדם להיות מופת וסמל ומיתוס.

אבל, לדאבוני הרב, הסמל הזה נפגם ונרמס, ולפעמים מתוך חוסר התחשבות. יש כאן מסר, יש משמעות אמוציונלית שאי-אפשר להתעלם ממנה, בעיקר שזה לא היה המקרה היחיד. חיילים לא-יהודים, אדוני סגן השר, שנפלו או ייפלו למען ישראל, אין ספק שתהיה רגישות רבה בעניין קבורתם, שלא יהיו מוקצים בבתי-הקברות.

יהודים ולא-יהודים רבים טמונים זה ליד זה עד היום הזה בבתי-הקברות, ואינני רוצה להתערב בשיקול הדתי. אלה לוחמים שדמם התערבב בדם אחיהם היהודים עוד בחייהם. והביזיון העיקרי אינו קשור כלל בנסיבות מותו וקבורתו של החייל פיש, זכרו לברכה, אלא בקבורה מוקדמת – ואתה, ידידי זאבי, בוודאי מכיר את המקרה.

כשסגן-אלוף ירקוני נפטר, המשפחה רצתה לטמון אותו בבית-הקברות הצבאי בבאר-שבע, בנגב שהוא כה אהב, היכן שהוא נלחם כל חייו. ולא נתנו. היתה סרבנות מוחלטת של הרבנות הצבאית. איזו אטימות. איך אפשר לשתוק, ולמה שתקו החברים כל הזמן? איפה הם היו, כל החברים הטובים שלו? וגם בחייו היו בעיות עם בני משפחתו. זו בדיוק דוגמה מייצגת לגבי אחרים. לרבים מבין הנופלים קרו דברים כאלה, ולא דווקא בנושא הקבורה, אלא שדברים כאלה קרו גם לאנשים החיים.

רק אחרי מאמצים והשתדלויות רבות הסכימו לקבור את עמוס ירקוני בקריית-שאול, בחלקה מבודדת, אך לא בין הלוחמים האחרים חללי צה"ל. הוא היה מופרד, מחוץ למחנה, ונשאר בודד שם עד היום הזה – אלמלא אותו חייל אלמוני, עולה מרוסיה, שההלכה לא מכירה בו כיהודי.

רק בתחילת אוגוסט השנה רעשה כל המדינה, ואני פשוט לא הבנתי מה קורה. קוברים חייל עולה בבית-הקברות בבית-שאן. ואפשר לחשוב שהרבנות הצבאית כל כך עסוקה, אדוני סגן שר הביטחון. במה עסוקה היחידה להנצחת החייל? היא צריכה לחשוב מיליון פעם איך לא לפגוע במשפחה שכולה, איך לא לפגוע באנשים. האם באמת אין מי שייתן את הדין על זה? התבשרנו שיהיו מסקנות ויעשו משהו. למה צריך ליצור פרשה כזאת, שהיא כשלעצמה פרשה בעלת רגישות כל כך גדולה, שמשאירה כל כך הרבה משקעים?

זה היה ביזיון חוזר, ביזיון שאפשר היה בהחלט להימנע ממנו. כולם צודקים; הרב הראשי, שמסתמך על ההלכה, מצד אחד, ואין לי טענות אליו כי קשה לו לקבל קבורת חייל יהודי ליד מי שאיננו יהודי, ואינני רוצה להיכנס לעניין הזה. אבל מקומם אותי לפעמים השימוש בממסד הדתי נגד מתים, נגד לוחמים שלחמו בשביל המדינה הזאת, יהודים ולא-יהודים, שלא ידעו איך יבוא עליהם המוות, האם בתוך הטנק, ליד הצריח, והאם יזהו אותם או לא יזהו אותם, ומה בכלל יהיה אתם. לאן נגיע עם העניין הזה?

שלמה בניזרי (ש"ס):

אז נגד מי הטענה, אם כך? לא נגד הממסד הדתי, לא נגד הממסד הצבאי. אז נגד מי הטענה?

סאלח טריף (העבודה):

הממסד הדתי עושה בעניין זה מונופול, שאין לו מקום אצל חללי צה"ל, בתוך הצבא.

אנחנו מרגישים רע מאוד עם העניין הזה, מרגישים כגויים מוקצים. חוסר רגישות – זו בושה לצבא, וצריך להעניש את האחראי לביזיון הזה.

אני מאוד מכבד את אפרים אנטר, שדרש לקבור את בנו ליד עמוס ירקוני. אני אומר לכם, שיש פה גם שיקולים שהם מעבר לשיקולים ההלכתיים הדתיים והקשים, ואני מבין את ראש הממשלה ושר הביטחון שעומד מאחורי הרב הראשי. הוא המפקד והוא צריך לתת גיבוי לאלוף, והוא צריך לעבוד לפי הנהלים הדתיים. אבל אני אומר ששר הביטחון טעה. יש גם רגשות שצריך להתחשב בהם. יש גם התחשבויות. זו טעות שלא נתחשב ברגשות האלה, ועוד עוברים על זה לסדר-היום.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, ברשותו, אני מבקש – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

כאשר הוא יגמור, אתה תדבר.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני רוצה לחסוך ממנו את האפשרות להעליב את שר הביטחון שלא בצדק, ואוי ואבוי שאני צריך להגן עליו. אם תרשה לי לרגע.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה מסכים?

סאלח טריף (העבודה):

בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

כאשר עמוס, זכרו לברכה, נפטר, היתה בעיה היכן לקבור אותו. אין לו זכות כסגן-אלוף להיטמן בחלקה צבאית ולקבל הלוויה צבאית. אף-על-פי-כן נעתרו שר הביטחון דאז, משה ארנס, וראש אכ"א דאז, האלוף גורן, לקבור אותו בלוויה צבאית ובחלקה צבאית, והיו אז שיקולים מעבר למה שאפשר לספר כאן, מדוע לא לעשות זאת בדרום או בצפון, בכפר הולדתו.

ואז פניתי אל שר הביטחון, והוא נעתר ואפשר לקבור אותו בחלקה של נוכרים, לא-יהודים, בקריית-שאול. זה היה על דעת המשפחה, האשה ז'ורז'ט אורה והבנים, שהיו שותפים להתלבטות; לא בקלות, אבל היו שותפים. גם אני, עבדך, הייתי שותף לזה שהוא ייקבר בחלקה של לא-יהודים.

עכשיו, אחרי שנתיים, מישהו, ולא הממסד הדתי, לא הרב הצבאי הראשי, יצר בעיה שפגעה בכבודו של עמוס. כי על-יד עמוס רצו לקבור יהודי ששלח יד בנפשו. היהודים קוברים על-יד הגדר או מחוץ

לגדר את המתאבדים. כלומר, בהיסח הדעת פגעו בזכרו של עמוס. מאותו רגע לא עמדו לנגד עיני שום שיקולים של דתי או לא דתי, מה אומרת ההלכה. אגב, יש כאלה שאומרים שההלכה מתירה קבורה של יהודים ליד לא-יהודים, בוודאי בבתי-קברות צבאים, ואפשר לראות זאת בתי-הקברות הצבאיים של הבריטים, הפזורים על פני הארץ. יש עשרה בתי-קברות כאלה, ובהם קבורים יהודי, בודהיסטי, מוסלמי ונוצרי זה לצד זה, אבל הם נקברו בזמן מלחמה.

מאותו רגע שפגעו בזכרו של עמוס, שהוא מאוד יקר לי, חבר לנשק וחבר גם לא לנשק, אני ביקשתי להיטמן לידו של עמוס; למרות היותי יהודי מאמין, יהודי שמניח תפילין.

אני רוצה להגיד לך, ידידי חבר הכנסת סאלח טריף, ששר הביטחון נתן גיבוי להחלטתו של הרב הצבאי הראשי, לפי מיטב שיקול דעתי וידיעתי, לא בגלל זה שהוא אלוף, לא בגלל זה שהוא צריך לגבות אותו. הוא עשה שיקול דעת נכון וצודק. שר הביטחון לא טעה. מי שטעה זה אותו אחד שיצר בעיה במקום שאין בעיה. לא היתה צריכה להיות בעיה. היא לא היתה צריכה לבוא לעולם. אותו אחד שיצר את הבעיה ושלח את המתאבד להיקבר ליד עמוס, ולאחר מכן ביטלו את ההחלטה, ובכך יצרו בעיה שלא במקומה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני כמובן לא חישבתי את הזמן הזה. אני רוצה להגיד לחברי הכנסת, אני הייתי מאוד סובלני בנקודה זו ואפשרתי לחבר הכנסת זאבי למעלה מהמקובל, היות שאני יודע שהוא לא היה רק חבר לנשק של סגן-אלוף ירקוני אלא היה גם ידיד נפש ופעל רבות בענייניו.

יהושע מצא (הליכוד):

אינפורמציה מעניינת מהמקור.

היו"ר ד' שילנסקי:

כשהוא אמר שהוא רוצה להוסיף אינפורמציה, חשבתי שזה יתרום הרבה לדיון.

סאלח טריף (העבודה):

האינפורמציה היתה במקומה. שמעתי אותה והחכמתי. אני רוצה להצביע על הרגישות הרבה של העניין הזה, על המשקעים שזה משאיר. כולכם מסכימים אתי, שזה מעביר אותנו להרבה נושאים אחרים שאנחנו נתקלנו בהם, של התעלמות, של חוסר התחשבות, דברים שנזכרים בהם אחר כך. אי-אפשר להמשיך עם זה כך.

אני לא יכול שלא להשליך מזה על החיים שלנו, על משפחות רבות בבית-ג'ן ובחורפיש, בני משפחות הנופלים בצור וצידון, שגרו בתנאים לא-תנאים, ללא היתרים, ללא סיוע ממשלתי. אני לא יכול להתעלם מהעובדה, שאחרי שסאלח טאפש, זיכרוננו לברכה, מבית-ג'ן נפל וקיבל את צל"ש הרמטכ"ל, אבא שלו היה צריך לבנות לו אנדרטה והיה צריך לבוא לבית-המשפט. כולכם התקוממתם נגד זה. בתוך חודשיים הביאו משפחה שכולה לבית-המשפט. כל מדינת ישראל, כל יערות הקרן הקיימת מלאים בכתובות, באנדרטאות, אבל כשמישהו אחר עושה דבר קטן לזכר המת, מת העולם.

העניין הזה משאיר משקע גדול מאוד ומחייב משנה זהירות בנושא הזה, מצד כל הצדדים, לרבות שר הביטחון, שהוא רגיש לעניין הזה. אני מאוד מוקיר ומעריך את עמדתו בעניין הזה.

תרשו לי לסיים במקאמה של חיים חפר לזכרו של עמוס ירקוני: "בן הארץ היה, אח לגבעות הצחיחות ולמי בארות זכים; אח למערכות ישראל ומי שרשם בדברי ימיהן כמה פרקים; ואיש לא ייטול זאת ממנו, מאותו לוחם מופלא וייחודי; גם אם לא ייקבר לידו, או לצדו, חייל צה"ל יהודי". תודה, אדוני.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחברת הכנסת אסתר סלמוביץ, ואחריה – לחבר הכנסת זבולון המר.

חברי הכנסת, אתם יודעים שאני בדרך כלל מקפיד מאוד על הזמנים והמועדים. אני ליברלי במקרה הזה, כי פשוט לא נעים לי, שבאמצע דברים כאלה לפתע פתאום השעון מצפצף. אבקש מכולם להצטמצם בזמן. אני לא אצפצף עם השעון, רק הביאו את זה בחשבון.

אסתר סלמוביץ (צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביום חמישי, 30 בדצמבר 1993, בטקס צנוע שנערך באולם על-שם אהוד אבריאלי במשרד החוץ בירושלים, נחתם הסכם הפיוס ההיסטורי בין מדינת ישראל לבין הוויטקן. אלפי שנות איבה, שנאה, בורות ופחד באו על סיומן עם חתימת אותו הסכם.

דן תיכון (הליכוד):

נדמה לי שאנחנו עוסקים בנושא אחר.

אסתר סלמוביץ (צומת):

תרשה לי להציג את זה כפי שאני מבינה. תיכף תשמע, תהיה לך סבלנות.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני בטוח שהיא תדע איך לקשר.

אסתר סלמוביץ (צומת):

כבוד נשיא המדינה, מר עזר ויצמן, אמר בהקשר של חתימת הסכם זה, כי הנה נפתח פרק חדש עבור מדינת ישראל והעם היהודי.

ביום שני, 27 בדצמבר 1993, שלושה ימים בלבד קודם לחתימת אותו הסכם היסטורי, היה זה דווקא הרב הראשי לצבא-הגנה לישראל, האלוף הרב גד נבון, מי שטרח להציב את ההלכה כטריז, שלא נועד אלא כדי לפגוע, להעיב ולחבל בברית אחרת. ואני מתכוונת בדברי לאותה ברית דמים, המתקיימת מאז קום מדינת ישראל, בין אזרחיה היהודים של המדינה לבין אזרחיה בני המיעוטים, הנושאים במלוא נטל החובות המוטלות במדינה על כתפי מרבית אזרחיה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תסלחי לי, חברת הכנסת סלמוביץ. אני לא רוצה להתערב, אבל אני מייעץ לך שלא להזכיר שמות של אנשים שאינם פה ואינם יכולים להשיב; לפחות בעקיפין, לא ממש. בפרט שאינני בטוח, היתה גם הצהרה אחרת שלו. אינני בטוח מה היה בדיוק. את מקבלת את הערתי בצורה חברית?

אסתר סלמוביץ (צומת):

כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. את מסכימה גם שהשם יימחק מהפרוטוקול?

אסתר סלמוביץ (צומת):

מסכימה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה.

אסתר סלמוביץ (צומת):

דווקא אותה ברית, שלא היה צורך במסמך כלשהו כדי לכוננה, דווקא אותה ברית, המתקיימת בלא כל טקס סמלי ורב רושם, ואשר מקורה הוא באחוזה, בשיתוף ובקשרי ריעות הדוקים של שנים ארוכות של שותפות גורל, דווקא בברית זו אנו מקילים ראש. אנו שותקים לנוכח הפגיעה הקשה שפוגעים בה אלה מתוכנו המוצאים לעצמם תימוכין בהלכה, אנו מחשים לנוכח אלה שאינם מהססים לגייס לשירותם את הדת, על מנת לדלות מתוכה אותן הוראות שיש בהן כדי להצדיק פגיעה וזלזול בחללי צה"ל ובגיבוריו.

הניסיון לכפות את קבורת חלל צה"ל רב"ט לב פייסחוב, זיכרוננו לברכה, בצמוד לגדר בית-הקברות הצבאי, בנפרד משאר חללי צה"ל הקבורים באותו בית-קברות, ועתה הוראת הרב הראשי לצה"ל, שלא לקבור חלל יהודי בסמוך לקברו של סגן-אלוף ירקוני, זיכרוננו לברכה, אלה הם רק מקרים בודדים, המשמשים עדות ניצחת לשימוש הציני שעושים נציגי הדת בסמכותם.

דווקא בידי נציגי אותו פלג בתוכנו, השולל ברובו הגדול את השירות בצה"ל ומתחמק ממנו בעקביות, דווקא בידיהם אנו מותירים את הסמכות להכתיב ולקבוע את נוהלי הקבורה של אלו שנפלו על הגנת מולדתם, או תרמו לביטחון המדינה את חלק הארי של חייהם.

זבולון המר (מפד"ל):

על מה את מדברת? האנשים הדתיים לא משרתים בצבא?

אסתר סלמוביץ (צומת):

חלק מהם לא משרתים.

זבולון המר (מפד"ל):

אין חיילים לוחמים דתיים?

אסתר סלמוביץ (צומת):

יש גם כאלה, ויש גם כאלה שלא. בסדר, אני מקבלת את התיקון, חלק ממנו.

הרעיון, שמי שבחיינו נמצא ראוי להקריב את גופו וחיינו למען המדינה, אינו ראוי במותו להיקבר בסמוך לחללי צה"ל האחרים או בסמוך לחבריו, הוא רעיון שאל לנו להשלים עמו. זהו רעיון הרסני, שעלול לזרוע פירוד ולהרוס מערכת יחסים מקודשת, החשובה עשרות מונים מכל הוראה הלכתית מפלה.

די בעצם קיום הוויכוח ודי גם בעצם העלאת הנושא על סדר-היום כדי לפגוע ברגשות אלה שתרמו למען ביטחוננו ולמען קיומנו את היקר מכול, את גופם ואת נפשם, וברגשות בני משפחותיהם.

אסור לנו להצטייר כאומה כפוית טובה, תובענית וחסרת פשרות, וכל זאת בשל הסמכות שהקנינו בידי אותו קומץ בתוכנו, שכבוד האדם אינו בהכרח בראש מעייניו. ואם אותו קומץ אינו משכיל לעשות שימוש נכון, הוגן ואנושי בסמכות המוקנית לו, אזי יש לשלול אותה ממנו ולהרחיקו מכל עמדה שבה עלולות תפיסותיו ההלכתיות לשמש מנוף לפגיעה בוטה בחיילי צה"ל ובחלליו.

שלמה בניזרי (ש"ס):

אסתר סלמוביץ (צומת):

אני מבקשת לא להפריע לי.

סגן-אלוף ירקוני, זיכרוננו לברכה, הוביל את חייליו בקרב בלי לעסוק באותה הנהלת חשבונות קטנונית ובלתי אנושית שאליה מנסים לגרור את משפחתו ואת יקיריו לאחר מותו. רב"ט לב פייסחוב, זיכרוננו לברכה, גם הוא בוודאי לא נטרד, בעת נופלו חלל על הגנת מולדתו, בשל עקרונות אפלים שעמדו על סדר-היום בעת קבורתו. חיילי צה"ל וחלליו, יהודים, נוצרים ומוסלמים, בני כל הדתות, הונחו בעת שירותם ובעת נופלם על-ידי אותו עיקרון מקודש של הגנת המולדת ושמירה על ביטחונם, על שלומם ועל חייהם של אזרחיה, ובהם בני משפחותיהם שלהם. זהו העיקרון המבטיח את קיומה של מדינת ישראל ואת סיכוייה להישדך לנוכח האיומים המופנים אליה מכל עבר.

אסור לנו להניח לרב הראשי לצה"ל או למישהו אחר לפגוע בעיקרון הזה ולחבל בברית המקודשת שקמה ונכרתה בין אזרחי מדינת ישראל בני כל הדתות.

אדוני היושב-ראש, מדינת ישראל חבה לסגן-אלוף ירקוני, זיכרוננו לברכה, לחיילי צה"ל ולחלליו כולם חוב גדול, שאין כל אפשרות לפורעו הלכה למעשה. זהו חוב, שהמעט שאנו יכולים לעשות במסגרתו הוא להעניק לחללי צה"ל ולחייליו את הכבוד הראוי להם, אם בחייהם ואם לאחר מותם.

קבורתו של סגן-אלוף עמוס ירקוני, זיכרוננו לברכה, וקבורתו של רב"ט לב פייסחוב, זיכרוננו לברכה, לא היו האירועים היחידים שבהם בא לידי ביטוי העדר הרגישות של גורמים שונים בתוכנו לכבודם של חללי צה"ל ולוחמיו. גם סוגיית הכיתוב על גבי מצבות חללי צה"ל חשפה פן עגום נוסף של סוגיה זו. הניסיון להפקיע מידי משפחות החללים את הזכות לקבוע את הכיתוב על גבי מצבות יקיריהן, גם הוא

מקורו בהעדר רגישות מספיקה ובנכונות לפגוע ברגשות כדי לקיים הוראות ונהלים חסרי משמעות ונעדרי תכלית ממשית.

כנסת ישראל כמוסד מחוקק פעלה רבות בתחומי החקיקה כדי להסדיר את מהלך החיים במדינת ישראל. אם היה תחום כלשהו בחיי היום-יום, שניתן היה לצפות כי יוסדר ויסתדר בלא כל צורך בחקיקה, הרי היה זה דווקא תחום קבורתם של חללי צה"ל וחיייליו. עתה, כך מסתבר, אין אנו מסוגלים לקיים במדינת ישראל אפילו תחום זה כראוי ולנהוג בו מתוך תחושה של כבוד ומחויבות מוסרית לחללי צה"ל וללוחמיו, ללא הצורך לשוב ולעגנו בחקיקה.

אדוני היושב-ראש, במצב הדברים כפי שהוא מוצא את ביטויו בשטח דומה ששוב לא יהא מנוס אלא לעגן גם את אופן קבורתם של חללי צה"ל ולוחמיו בחקיקה מפורשת ומפורטת, שתבטיח ששוב לא ניתן יהיה, מכל סיבה שהיא, לפגוע בכבודם ובזכרם של חללי צה"ל ולוחמיו, בבני משפחותיהם ובתרומתם למדינת ישראל.

מפאת חשיבותו ורגישותו של הנושא, אני מבקשת לדון בו בהקדם במליאה, כדי להבטיח שאירועים מחפירים אלו שידענו בעבר לא ישובו ויקרו בעתיד. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחברת הכנסת אסתר סלמוביץ. רשות הדיבור לחבר הכנסת זבולון המר, ואחריו – לאחרון המשתתפים בדיון, חבר הכנסת שלמה בניזרי.

זבולון המר (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אינני חושב שהכנסת היא המקום להתעסק בו בנושאי הלכה, את מי מותר לקבור אצל מי על-פי ההלכה. בכנסת יש מקום לדון בהיבט הציבורי של העניין הכאוב והרגיש הזה.

אברהם יחזקאל (העבודה):

זבולון המר (מפד"ל):

כן, אבל לא להיכנס פה לשאלה, האם ההלכה היא כזאת או אחרת האם היא צודקת. אגע בזה עוד מעט.

יש לכולנו רגשות בלב, הוקרה, הערצה ומלים חמות מאוד כלפי סגן-אלוף עמוס ירקוני, זיכרנו לברכה, כאדם שהיה מגדולי הלוחמים לביטחון ישראל, כאדם שהזדהה עם גורלנו, קשר את גורלו בגורלנו והקריב הרבה מאוד למען המדינה. אנחנו מכבדים מאוד את זכרו וחבים לו הרבה.

העובדה שהוא נקבר על-פי רצונו ועל-פי רצון המשפחה בבית-קברות צבאי יהודי ובטקס לוויה מוסלמי מעידה על עמדתנו, קודם כול, שהיא מלאה יראת כבוד כלפיו, ועל עמדתו כלפי מדינת ישראל ועמדתו כלפי אמונתו ודתו המוסלמית – הגאה והלא-מטושטשת. לכן, אין מישהו שרשאי ליצור מצב, שלפיו תעיד העובדה שהוא נקבר בקבר ישראל כאילו הוא החליט להתגייר, מפני שקבר ישראל היה מאז מתמיד עדות לזהות יהודית. במרוצת הדורות, גם אחרי שנים ארוכות, העידו על פלוני ועל פלונית שהם יהודים באשר נקברו בקבר ישראל.

אגב, יש ועדה שעוסקת עכשיו בפלאשמורה, האתיופים. היא נשענת על זה גם כן. השר צבן, בוודאי חילוני מובהק, גם הוא בין הממיינים את אלה שלא יהיו זכאים לחוק השבות, אלה שלא נקברו בקבר ישראל שם.

אברהם יחזקאל (העבודה):

גם השר צבן טועה במקרה זה.

זבולון המר (מפד"ל):

בנוגע לפלאשמורה. זה נושא אחר; אני אתך. אני רק מסביר את הנקודה הספציפית הזאת. יהודים שמרו על כך לאורך דורות, ומפני ההקפדה הזאת, ניתן לאחר שנים ודורות להעיד על יהדות על-פי מקום הקבורה כסימן מובהק מעבר לרצונו של מישהו.

חברי הכנסת, בדיון הזה, בעומקו, חוזר הוויכוח האם כל מי שמשרת בצה"ל, או אם אתם רוצים, לחלופין, חסיד אומות העולם, או אם אתם רוצים כל אזרח ישראלי הופך בכך ליהודי באשר לכל דבר, כמו למשל לנישואין.

אנחנו מעריצים את עמוס ירקוני, זיכרנו לברכה, את ברית הדמים אתו, ואמרתי שחייבים לו הרבה. לא נעים להזכיר, אבל המשפחה והעיתונות הזכירו את עוגמת הנפש והכאב שהיו לו בחייו באשר ליחס של השלטונות כלפי השוויון של הבדואים, כמו "הסיירת הירוקה", ועוד, ואז איש לא קם. הדבר אמור כלפי כל בעלי בריתנו, דרוזים, צ'רקסים, בדואים. אנחנו אוהבים אותם, מעריצים אותם, רואים בהם אחים לנשק וראויים לכל זכות אזרחית בחיים ובמוות. אבל זה לא בא במקום גיור, למשל. אם אחד מהם ירצה להיות יהודי, לדידי ולטעמי, למשל, אם אחד מהם יבקש להתגייר, זה שהוא לחם לצדנו ראוי שיהיה גורם חיובי מסייע, אבל הוא לא במקום, הוא לא מספיק כשלעצמו כדי לקבוע את גיורו ולעשות אותו ליהודי.

אדוני היושב-ראש, אולי זה המפתח לראייה מאוזנת של הנושא. סגן-אלוף ירקוני נקבר בבית-קברות צבאי יהודי. הסביר פה ידידנו גנדי מדוע לא בבאר-שבע, מדוע לא בגליל, כפי שביקש, אבל בבית-

קברות יהודי, מפני כבודו כלוחם וכמפקד בצה"ל. הפשרה נעשתה בקבורתו בחלקה מיוחדת באותו בית-קברות, חלקה שהוקצתה למי שאנחנו חייבים להם המון, אבל הם ואנחנו לא רוצים טשטוש זהותנו.

אגב, כשאנחנו מבקרים בבתי-הקברות הצבאיים באירופה, למשל, גאים להראות לנו חלקות מיוחדות של לוחמים יהודים – – –

דוד צוקר (מרצ):

לא כולם. חלקם מעורב, חלקם נפרד.

זבולון המר (מפד"ל):

חבר הכנסת צוקר, נניח. אבל במקומות רבים יש חלקות מיוחדות, ואלה שמראים לנו את המצבות עם המגן-דוד ולא הצלב מרוכזות, אומרים בגאווה: תראו, ייחדנו חלקה ליהודים. תבואו תראו איך כיבדנו אתכם. לא רואים בזה אפליה לרעה. וגם אני, כשאני רואה את זה, אני מכבד ומתכבד בזה. אני אומר, הנה נתנו ליהודים, באותו מקום, באותו בית-קברות, חלקה שלהם, חלקה מיוחדת של לוחמים יהודים. הם משתבחים בהכרה שלהם, בייחוד שלנו בכך שהם מקצים חלקות נשגבות ומכובדות, כראוי ללוחמים ולפטריוטים, אבל חלקות נפרדות, כעדות לזהות האישית של המתים.

ירקוני, כמו וינגייט, אם אתם רוצים, היה לוחם אדיר למען ישראל, אבל הוא לא רצה לטשטש את הזהות הבדואית המוסלמית שלו.

חברי הכנסת, כאמור, אין טעם, לדעתי, להיכנס מעל במת הכנסת לבירורי הלכות, להסברי הלכות. יש טעם לדון בכך במשמעות הציבורית, בשני דברים: האחד, כיבוד האישיות והמעשים החשובים שלה למען מדינת ישראל ועם ישראל, ואל יעלה על הדעת, שלרב הראשי לצה"ל, האלוף גד נבון, כמו גם לראש הממשלה מר יצחק רבין, יש שמץ של מחשבה לא טובה כלפי האיש שבעיניהם ובעינינו, אני מדבר פה במונחים הקשורים לקבורה, היה צדיק, שכרת ברית דמים אתנו, שקשר את גורלו בגורלנו, ואנחנו רואים בו אח למדינה ולעם, מודים לו ומעריכים את זכרו.

הנקודה השנייה – המשמעות של הזהות היהודית, כפי שהיא מתבטאת דורות רבים ב"קבר ישראל".

שני השיקולים האלה הובאו בחשבון כאשר הוחלט על בית-קברות אחד למי שרוצה בכך – הנה הדרוזים נקברים מרצונם בבתי-קברות דרוזיים – ולחלקה מכובדת מיוחדת.

לכן ההחלטה נראית לי נכונה. אלה שתוקפים אותה, חלקם תוקפים אותה מחמת רגישות מובנת. הרי מדובר פה בגיבור ישראל, בדבר אנושי. יש כאן רגש ורגישות מובנים. הסברתי מדוע יש פה טעות, אבל הרגש והרגישות האלה מובנים. אבל יש כאן גם מאבקים פוליטיים, הקשורים בכלל למאבק סביב טשטוש הזהות שלנו, או מציאת דרך אחרת לזהות שלנו.

חבל ששני הצדדים, מרצון טוב או מרצון אחר, הביאו צער על המשפחה היקרה, צער שלא היה צורך בו.

חבריו לנשק הביעו הזדהות ורצו לתקן את הרושם של אפליה, לחדש את ההוקרה. כך התבטא חבר הכנסת רחבעם זאבי, כך התבטאו חברים אחרים, כדי להביע הזדהות של עם ישראל עם לוחמים שהם בעלי בריתו. אבל, חבורת הצעקנים, שבשם החילוניות טוענים שזלזלו בזכרו – זאת עלילה שפלה ומרושעה. לא הרב הצבאי הראשי, לא ראש הממשלה ולא אף אחד מאתנו – יש בו שמץ של התנכרות לזכויותיו של ירקוני. להיפך.

אדוני היושב-ראש, לסיום, אני רוצה לומר לחבר הכנסת דדי צוקר. ברשותך, אם הבנתי נכון מה שהיה אתמול בוועדה, אני רוצה להתייחס לזה, למחשבתך; לא כקריאת תיגר אלא כחומר למחשבה.

אני שמעתי על הקריאה לקבורה חילונית-צבאית. ינעם למי שרוצה בכך, אבל חובתי היא להתריע: עדיין רוב מוחלט של הנופלים פה הם יהודים. ואתם קוראים לכך שחיילים יהודים ייקברו בבתי-קברות נפרדים. תחשבו על טקסי יום זיכרון נפרדים.

דוד צוקר (מרצ):

יש טקסים ב-40 בתי-קברות בארץ, 40 מעמדים – – –

זבולון המר (מפד"ל):

תן לי לסיים. ראיתי שנרשמת. תן לי לסיים.

בגלל מקרה מאוד נדיר, מיוחד ומצער, שיכול היה להיות אחרת, כפי שאמר כאן חבר הכנסת זאבי, אילולא התעקש מישהו לעשות מה שעשה, לא כדאי לחלק גם בבתי-קברות את העם היהודי. אמרתי, תעשו מה שאתם רוצים. זו נקודה למחשבה, שלא תבואו בטענות בעוד כמה דורות אם – ואני מקווה שמדינת ישראל תישאר יהודית – יידרשו הנכדים שלהם, של אלה שנקברים שם, להתגייר, באשר הם קבורים בבתי-קברות מעורבים, בין יהודים ללא-יהודים, ולפי זה ינסו לזהות.

אני אומר את זה בדאגה, לא כאזהרה. ראוי להושיט יד כדי לשמור על זהות משותפת, שהנכדים לא יידרשו להביא הוכחות על יהדותם; שלא יישברו הסיכויים שלנו לחיות יחד. יש כאן לא פגיעה בכבוד המת, אלא בכבוד החיים שיהיו אז.

תזכרו איזו חומרה נוקטים גם נציגי השמאל – הזכרתי קודם – כלפי צאצאי האתיופים, שאולי התנצרו לפני חמישה דורות, ואין מחילים עליהם את חוק השבות, ואחת הסיבות לכך היא שהם נקברו בבתי-קברות נוצריים.

מה יקרה בעוד דור או שניים או שלושה – אמרתי, אני מקווה שמדינת ישראל תישאר יהודית ביסודה – למי שלא נהגו מנהגי יהדות ולא נקברו בקבר ישראל? הצאצאים שלכם הם שיבואו בטענות אליכם, על שמקרה כואב אחד, אבל נדיר ובודד – לא עשינו הכול כדי לא להופכו לסלע מחלוקת. פילגתם את היהודים וסיכנתם את הזהות של הנכדים.

כדאי להביע את ההזדהות שלנו והכאב שלנו עם האלמנה, הגברת ירקוני, הילדים והמשפחה, על הסבל שעברו, על המהומה ועל הדרך שבה הוצגו הדברים. אבל כדאי להוריד את הסוגיה מסדר-יומנו. מלים חמות למשפחת ירקוני ומלים כנות לעצמנו, באשר לצורך לשמור על הייחוד שלנו, תוך כבוד ואחוזה לזולתנו, ובוודאי לאלה שלחמו למען הארץ והעם.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת שלמה בניזרי.

חבר הכנסת צוקר, אני רואה שרשמו אותך להסרת הצעה. אנא, קבל בהבנה את העובדה שאני שומר על כללים מסוימים. אתה ביקשת להסיר את הצעתו של חבר הכנסת בניזרי, בטרם הוא התחיל לדבר. לפחות חכה שהוא יאמר משפט אחד. מה לעשות, ככה אני נוהג.

אני מודיע לך, שמחקתי את שמך. תרצה להסיר את הצעתו, אז תואיל בטובך להירשם מחדש.

דוד צוקר (מרצ):

מקובל.

שלמה בניזרי (ש"ס):

אתה לא ממחר למחוק אותנו מהקואליציה. מעניין.

אברהם יחזקאל (העבודה):

זה חלק מהמשחק הפרלמנטרי, הטריקי.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, לא. זה חלק מהמשחק הפרלמנטרי היפה, הייתי אומר הצד היפה של המשחק.

שלמה בניזרי (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ברוח הדברים שאמר ידידי, חבר הכנסת המר, הייתי רוצה לבוא ולתקוף בכמה מלים את התופעה הזאת של שנאת ישראל, שנאת תורת ישראל, כפי שבאה לידי ביטוי במשך השבוע-וחצי האחרון.

לפני כשבוע-וחצי התחיל בתקשורת קמפיין, שנפתח בבוקרו של יום שני, נדמה לי, בתוכנית הרדיו "הכול דיבורים". הביאו לשם יתומים, אלמנות והורים שכולים, כשבפיהם מתקפה אחת עצומה נגד הרב הצבאי הראשי לצה"ל ונגד היהדות הדתית בכלל, על לא עוול בכפיו.

סיפרו שם כל מיני סיפורים והדגישו את גדולתו ואת תרומתו של סגן-אלוף ירקוני, זכרונו לברכה, כאילו באמת יש לנו כוונה מסוימת לבוא ולפגוע בכבודו של סגן-אלוף ירקוני. מי לא השתתף בקמפיין הזה? היו שם אנשים מן השורה, יתומים, אלמנות, חברי כנסת, שרים שאפילו עדיין לא ידעו את הפרטים המינימליים: מי נתן הוראה, איזו הוראה ניתנה, איך נקבר, מתי נקבר, שום דבר. יש דתיים – אפשר לנגח. הרי זו מצווה, חלק ממלחמת התרבות במדינת ישראל, זו מצוות-עשה דרבנן, כפי שנקבע פה ב-45 השנים האחרונות. כל שמץ של יהדות שניתן לנגח אותו – בבקשה, זו הזדמנות. לרקוד על הדם – אפשר לרקוד על דמו של סגן-אלוף ירקוני, להזכיר את כל מעשיו וגבורותיו, הכול. הרי המטרה מקדשת את האמצעים.

לצערי, חשבתי שזה ייפסק, אבל אני נכנס כאן למליאה, ואני שומע אותו סגנון של דברים, על לא עוול בכפיו.

רבותי, הזכירו פה את העובדות. משפחת ירקוני נתנה את הסכמתה לפני שלוש שנים, שיקברו אותו בקבר צדדי. מדוע לא הרגישו אז פגיעה בכבודו של המת?

קריאה:

הרגישו.

שלמה בניזרי (ש"ס):

אדרבה, אם אז הרגישו שיש פגיעה מסוימת בכבוד המת, היו צריכים לקום ולהרים קול זעקה. מדוע? הרי דמים בדמים נגעו. היו צריכים לקבור אותו בחלקה עם היהודים. ברגע שנתנו את הסכמתם שייקבר בחלקה נוכרית, אז מה הזעקה היום? היום, מכיוון שהנושא עלה, כיוון שרצו לקבור חייל – שמעתי את האלמנה של ירקוני, בתשובה על שאלה: הרי את הסכמת בזמנו, היא אומרת: כאשר התחילו לחפור את הקבר, הרגשתי פגיעה.

רבותי היא לא הרגישה פגיעה; היא פשוט, כאשר התראיינה בכלי התקשורת, אמרה: העירו אותי אנשים בטלפונים, טלפון אחר טלפון מצד אנשים, אישי רוח, כפי שהם התבטאו בתקשורת – א.ב. יהושע, וג.ד. ישעיהו, וכל מיני פרופסורים ודוקטורים שבאו והתחילו להתסיס אותה. הם הכניסו לה את המלים לפה: תראי איזה עוול עשו לבעלך, גיבור ישראל, שמסר את נפשו עבור עם ישראל. היא לא חשבה כלל על כל הדברים הללו. עצם העובדה שלפני שלוש שנים, או שנתיים, היא הסכימה שהוא ייקבר בחלקה צבאית נפרדת. ועוד באו לקראתו ונתנו לו להיקבר בקבר צבאי. יכול להיות שמעיקרו של דבר היה חשוב שייעשה דבר כזה. אדם שלחם כל ימיו בהיותו באזרחות, באו לקראתו ונתנו לו קבר בחלקה של צה"ל. והאנשים האלה, בלי בושה, מתוך שנאת מי?

לא לחינם אמר פעם מוחמד בסיוני, שגרירה של מצרים: עוד לא ראיתי עם ששונא את הדת שלו, כמו שאנחנו היהודים שונאים את היהדות שלנו. איזה התבטאויות, איזה דברים נוראים – – –

אברהם רביץ (יהדות התורה):

זה רק הפוליטיקאים. העם לא שונא אותנו, רק הפוליטיקאים.

שלמה בניזרי (ש"ס):

רק הפוליטיקאים ואישי הרוח, וכל האנשים הללו, לצערי הרב.

רבותי, אני רוצה רק להדגיש דבר אחד: כל מי שחושב שעם הקמפיין הזה ועם כל המלחמות הללו יוכלו לשנות את ההלכה היהודית, להזיז אותה כמילימטר אחד, טעות היא בידיו. ההלכה היהודית היא מעל כל דבר. הוא הדין לגבי אדם שבא לבית-המשפט ויעמוד אותו נשפט, או אותו נידון, לפני השופט, ויתחיל לבכות ולעורר את רגשותיו של השופט; האם השופט הזה ישפוט בצורה הגונה ברגע שהוא יתחשב ברגשותיו של אותו נדון, של אותו נשפט? ממתי קובעים הלכה על-פי הרגש? ממתי קובעים הלכה על-פי רגשות של אנשים? הרבה אנשים היו מבקשים לעשות הרבה תועבות במדינה, אבל אנחנו באים ואנחנו אומרים: תשמע, יש חוק, זה מעל לכול. גם חוקת ישראל היא מעל לכול, היא מעל לרגשות.

אנחנו אף פעם לא באנו וניסינו לפגוע בגוי, או בכל אדם שתרם תרומה לעם ישראל. מי המציא את המושג של חסידי אומות העולם? הרי תורת ישראל נותנת להם חלק מיוחד ביהדות, זוכים לעולם הבא, חסידי אומות העולם. מישהו בא וניסה לפגוע בכבודם של אותם אנשים שמסרו את עצמם? אנחנו מוקירים ומעריכים אותם. רק אתם יודעים מי אשם בכל הפשע הזה, שנעשה בשבוע האחרון – אלה אותם אנשים שהתסיסו את כל החברה.

רבותי, הסיפור הזה חוזר אלינו כבומרנג. אנשים ניסו לעשות כותרות, ניסו לעשות הון פוליטי, ניסו ללבות שנאה ותככים בתוך מדינת ישראל. עומדים עכשיו אותם אזרחים נאמנים למדינה, דרוזים, בדואים ומוסלמים ואומרים: תראה מה, לחמנו עבורם, ולא רוצים לקבור אותנו באותו קבר. אתם יודעים מה אתם עשיתם, כולכם צריכים לבוא לבקש מחילה מכל עם ישראל, על שגרמתם עכשיו

שאותם אנשים מסתכלים עלינו בצורה שלילית, אומרים: אנחנו נלחמים אתם, זאת ה"תודה רבה" שנותנים לנו? הם לא מבינים בכלל את הסיפור פה.

אנחנו יש לנו הלכה יהודית. ההלכה היהודית, רבותי, לעולם לא תשתנה. זאת ההלכה וזה הפסק, שיהודי צריך להיקבר בחלקה של יהודים, מוסלמי בחלקה של מוסלמים, כל אחד בבית-הקברות שלו. יש בהלכה היהודית, שאם מצאו אותם שנהרגו יחד, יהודי וגוי, ניתן לקבור אותם באותו בית-קברות, רק שתהיה הפרדה מסוימת. זה נאמר בהלכה היהודית. אבל לקבור קבר ליד קבר – אין שום היתר הלכתי בשום מקום. גם מה שהסתמכו עליו אתמול – – –

אתה, אל תעשה לי ככה. מה, נהיית רב, או מה? אני יודע למה אתה מתכוון, למה שאמר הרב הצבאי אתמול בשם ה"ח", "הבית החדש", שחי לפני 350 שנה, וכבר חלקו על זה הפוסקים ואמרו שהוא קיצר בדבריו. אבל רוב ככל הפוסקים אומרים, שלא קוברים יהודי ליד בן ברית אחרת.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אפשר לשאול?

היו"ר ד' שילנסקי:

נראה. בינתיים תואיל להמשיך.

שלמה בניזרי (ש"ס):

רבותי, אני רוצה להבין עוד דבר אחד. אדוני סגן שר הביטחון, אני מקווה, שיעמוד על כך. מדוע ממנים רב צבאי? אני רוצה לדעת, מדוע ממנים רב צבאי – כי טקסי הקבורה בצה"ל הם טקסים דתיים. רב צבאי נתמנה כדי לפסוק בהלכות הדת בצבא. אז מה אתם רוצים? בא רב צבאי, פוסק הלכה – כך צריך לקבור וכך לא צריך לקבור. אז למה מתקיפים את הרב הצבאי, עדיין לא הבנתי. בשביל מה נתנו לו דרגת אלוף, בשביל מה הוא מקבל משכורת, כדי שאישי רוח ואנשים על-פי רגשות אישיים שלהם יבואו ויפסקו לו את ההלכה? רב צבאי נבחר כדי שיפסוק על-פי ההלכה היהודית, למי שצריך לפסוק אם הוא יהודי. לאחרים – שכל אחד יפסוק לפי דתו.

אני דיברתי עם הרב עובדיה יוסף השבוע בעקבות קול הצעקה שהרמתם: נעשה בית-קברות חילוני. אמר לי הרב עובדיה: אדרבה, שיעשו בית-קברות חילוני. אני בא לחזק את ידך, חבר הכנסת צוקר, וכל מי שמעוניין להקים בית-קברות חילוני במדינת ישראל – יישר כוחכם. ככה צריכה להיות ההלכה, כן. בית-קברות דתי ובית-קברות חילוני. ואם אתה רוצה, אני אתן לך סיוע.

יוסף עזרן (ש"ס):

אם הם רוצים להפריד, יפרידו, מה הבעיה?

שלמה בניזרי (ש"ס):

אם הם רוצים להפריד ולעשות שלט, בבקשה.

רבותי, אני רק רוצה לקרוא לפניכם קטע מדבריו של ירון לונדון, באמת מצא חן בעיני – אומנם כל המאמר מנגח – – –

יוסף עזרן (ש"ס):

אם הוא רוצה לקבור את הכלב שלו על-ידו – – –

שלמה בניזרי (ש"ס):

סליחה, חבר הכנסת עזרן.

יוסף עזרן (ש"ס):

אני מדבר ברצינות. אם הוא רוצה לקבור את הכלב שלו, ואני קובר בני אדם, הוא יקבור את הכלב שלו על-ידו בבית-קברות שלו. מה הבעיה?

שלמה בניזרי (ש"ס):

אני רוצה לסיום – כבר נאמרו חלק מהדברים – לקרוא קטע קטן מדבריו של ירון לונדון, במאמר בעיתון "הארץ" – "אל תגירו את המת": "אם אתה חילוני אמיתי, מה בדיוק אתה מחפש בבית-הקברות? למה הפרדה בין קברי יהודים ללא-יהודים בבתי-קברות אזרחיים אינה מעוררת התקוממות, ואילו הפרדה בבתי-קברות צבאיים מעוררת נהמת מחאות? האם השתייכות לאותו ארגון צבאי" – זה כותב אדם חילוני – "משנה את גורל הגווייה ביום תחיית המתים? אם אתה חושב שהמוות הוא סוף פסוק, סוף סופי לחלוטין, בלתי הפיך, גמור ומוגמר, ואם אתה חושב שגוף ונשמה חד המה, ואם אתה חושב שבהידום הפעילות החשמלית במוח, אין הגווייה אלא ערמת דומן, מה אכפת לך את מי קוברים ליד מי, ולמה אתה מניח לערכיהם של הדתיים ולסמליהם להטרידך? ואם אינך חושב כך, אם אתה סבור שהקפדה על ההלכה תגדיל את סיכוייך להתעורר לשעטת חמורו של המשיח, מדוע אתה כועס על החלטתם של שר הביטחון והרב הראשי לצה"ל להבדיל בין יהודי לגוי, כמצוות ההלכה? תהיה עקבי, בן אדם".

רבתי, אני רוצה להודיע, מעל במת הכנסת, לכל אזרחי מדינת ישראל הנאמנים, דרוזים, בדואים, מוסלמים, נוצרים, כל אחד לפי דתו: אין יהדות ישראל ואין רבני ישראל, חלילה וחס, אין להם כוונה לפגוע בכבודם, אלא להיפך – אנחנו מעריכים ומוקירים את כל פועלם הרב שהם עושים עבור אזרחי מדינת ישראל, ובעצם לא רק למען אזרחי מדינת ישראל; הם מגינים גם על עצמם וגם על ילדיהם. אין לנו, חס ושלום, שום טינה, אנחנו הולכים אך ורק לפי ההלכה היהודית. כמו שאני לא בא לשנות הלכה של בדואי, או של מוסלמי, או של דרוזי, גם אם היא נראית לי מוזרה ונוגדת את תורת ישראל, כך אני מבקש שאף אחד לא יבוא ויכתיב לי תכתיבים ביהדות שלי, כיצד לנהוג לפי ההלכה. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני סגן שר הביטחון, בבקשה.

דרך אגב, מאחר שאני לא מקפיד פה על פורמליות, רציתי רק להגיד, שאני חשבתי שאולי אחד הנואמים ייתן תשובה גם על השאלה, איך יהיה טקס יום הזיכרון לחללי צה"ל. אף אחד לא נתן תשובה.

זבולון המר (מפד"ל):

אני דיברתי על כך.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא שמעתי.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית – אני חייב לחזור ולהדגיש, אם כי הדבר כבר נאמר על-ידי מספר לא קטן של חברי הכנסת, שלא היתה כל פגיעה בזכרו של סגן-אלוף במילואים עמוס ירקוני, זיכרונו לברכה, ההיפך הוא הנכון. עמוס ירקוני הובא לקבורה לפני משורת הדין בבית-הקברות הצבאי, 22 שנה לאחר שחרורו מצה"ל, אף שלפי החוק ופקודות הצבא, חייל משוחרר שדרגתו למטה מדרגת אלוף אינו זכאי לקבורה בבית-קברות צבאי.

רחבעם זאבי (מולדת):

תת-אלוף לא נקבר בבית-קברות צבאי. כשנפטר ישראל ליאור פניתי – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

כשלא היה תת-אלוף.

רחבעם זאבי (מולדת):

הוא לא היה תת-אלוף.

סגן שר הביטחון מ' גור:

כשהוא עוד לא היה תת-אלוף.

אבל אני רוצה לומר לכם, כמובן, מבחינה אישית, בקריאת ביניים פה אני הזכרתי שהיה לי הכבוד להיות מ"פ ראשון שנתן לו מהחיללים שלו על מנת לחזק את הכוח שלו בסיירת "שקד", מפני שעמוס באמת היה תופעה צבאית לא רגילה. אני לא מדבר על זה שהוא היה איש נחמד וחבר מסור ונאמן, אבל מבחינת היכולת הצבאית איש לא היה יכול להידמות לו. לכן ראינו זאת לכבודנו כאשר העמדנו לרשותו חיללים – א. על מנת לייעל את העבודה שלו; ב. על מנת שחיללים ילמדו ממנו.

אני חושב שלא אגזים אם אומר שעמוס, בעת שירותו הצבאי, זכה בקרב אנשי הצבא הלוחמים למעמד של דגם. פשוט איש לא יכול היה להשתוות אליו ואיש לא ניסה להשתוות אליו. לכן גם כאשר עלתה שאלת קבורתו הוא קיבל את היחס הזה.

חברי הכנסת, הממשלה החליטה בישיבתה מיום 19 בדצמבר 1993, כי כל מקרה חריג בנושא קבורה צבאית יובא לאישור שר הביטחון, והדבר יעוגן בהוראות משרד הביטחון. ואומנם במקרה הנדון בדיוק כך פעלנו. הנושא נדון על-ידי הרב הצבאי הראשי, והרב הצבאי הראשי הסביר לפני יום או יומיים בוועדת החוקה, חוק ומשפט, אצלך, אני חושב –

דוד צוקר (מרצ):

כן.

סגן שר הביטחון מ' גור:

– את עמדתו לגבי קביעתו בכך שכולם יכולים להיקבר בבית-הקברות. וכבר הוזכר פה, שכאשר נקבר עמוס ירקוני, הוא נקבר קבורה מוסלמית. זו היתה זכותו להיקבר כמוסלמי גאה, בדיוק כשם שיהודי נקבר כיהודי גאה, כמו כל איש מדת אחרת.

פה, לצערנו הרב, מנסים – אני מודה שקשה לי להבין בדיוק למה – לסבך בין פרשיות שונות. הוא זכה למלוא הכבוד בחייו. עמוס ירקוני זכה למלוא הכבוד במותו. הוא זכה למלוא הכבוד אחרי מותו, בטיפול מיוחד.

כאשר הופיע הרב הראשי והסביר לראש הממשלה ושר הביטחון את הסוגיה שאיננה נוגעת לעמוס, ומתוך הכרה מלאה וכבוד לזכרו של עמוס, כי ראש הממשלה הכיר אותו היטב בהיותו קצין אצלו בצבא, ומתוך שכנוע מלא שאינו פוגע כלל בכבודו של עמוס, סמך ראש הממשלה ושר הביטחון על ההמלצה ועל ההחלטה של הרב הראשי ונתן את אישורו. אני חוזר ואומר, שלא היה בכך ואין בכך כדי להפחית כהוא-זה מן הכבוד שרחש ורוחש ראש הממשלה לסגן-אלוף ירקוני המנוח או לאחרים הטמונים באותה חלקה.

אותו רב צבאי, צריך לזכור, הוא אשר אישר את קבורתו של עמוס ירקוני בבית-הקברות הצבאי בחלקת החיילים הלא-יהודים, והוא נקבר כמוסלמי. איש מחבריו של ירקוני לא ערער אז על קבורתו בנפרד, גם לא איש מחבריו החיילים היהודים.

בבתי-העלמין הצבאיים בתל-אביב ובחיפה יוחדו לפני שנים רבות חלקות לחיילים לא-יהודים. לכן, כל הפרשנויות שנתלו לנשוא הן חסרות כל בסיס.

אנחנו יכולים לפעול על-פי ההלכה, מצווים לפעול על-פי ההלכה, יכולים לפעול על-פי החוק ומצווים לפעול על-פי החוק, חייבים לפעול על-פי כבודם של האנשים. כבר ציינתי שעמוס זכה לכבוד גם בימי חייו וגם אחר כך. לכן אני מציע שנפסיק לחטט בסוגיות שאינן מוסיפות לכבודו.

אם יש לחברי כנסת הרהורים על שאלות יסוד של חיי הדת בארץ, באיזה תחומים, במה להגביל, בבקשה. אנחנו מאוד מבקשים להפריד את כל הסוגיות האלה מכבודו הנערץ של סגן-אלוף עמוס ירקוני.

אני מבקש מכולם להסתפק בהודעתי זו.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מודה לסגן שר הביטחון על דבריו.

חבר הכנסת סאלח טריף, האם אתה מסכים להצעת סגן השר? איננו. נלך לפי "אחרי רבים להטות".

חברת הכנסת אסתר סלמוביץ, מסכימה?

אסתר סלמוביץ (צומת):

כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת זבולון המר, מסכים?

זבולון המר (מפד"ל):

כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת שלמה בניזרי, מסכים?

שלמה בניזרי (ש"ס):

כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

ובכן, הכנסת רושמת לפניה את – – –

דוד צוקר (מרצ):

אני יכול להציע הצעה אחרת?

דוד מגן (הליכוד):

לא. אין הצעות אחרות במקרה כזה.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא. עוד לא היה תקדים כזה ואני לא רוצה לפסוק עכשיו לגבי תקדים כזה. הנוהג הוא שכאשר השר מציע להסתפק בדבריו וחברי הכנסת המציעים מסכימים – – –

דוד צוקר (מרצ):

אדוני מוכן להתייעץ עם סגנית מזכיר הכנסת בנושא זה?

היו"ר ד' שילנסקי:

תעלה את הבעיה, אם אתה מוצא לנכון, בפני ועדת הפירושים.

דוד מגן (הליכוד):

חבר הכנסת צוקר, הקואליציה סידרה אותי היום פעמיים בנושא הזה, דיברה בינה לבין עצמה להסתפק בדבריו השר – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, מאחר שידוע לי שמשפחת ירקוני, ידידי המשפחה וקרובי משפחה צפו במיוחד בקטע הזה של הדיון בכנסת, אני חושב שיהיה זה נכון אם על דעת הכנסת על כל גווניה אנחנו נביע הערכה והוקרה לפעילותו ולאישיותו של סגן-אלוף עמוס ירקוני, לזכרו היקר והמבורך.

הכנסת מביעה הוקרה לאלמנה ולמשפחה כולה ומביעה צער עמוק על עוגמת הנפש שנגרמה להם. מי ייתן שאבינו שבשמים, האב המשותף לכל ילודי אנוש, ישלח לה תנחומים על הכאב הגדול שנגרם לה נוסף על אובדן יקירה. אולי ימצאו הקלה פורתא בדברים הטובים והחמים שכל חברי הכנסת הביעו כאן היום. אני רואה שיש הסכמה כללית לדברים האלה.

שאלות ותשובות

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו ניגש לסעיף הבא בסדר-היום: שאלות ותשובות לסגן שר החוץ.

סליחה, אדוני סגן שר החוץ, אני שומע שיש נושא שיאריך דקה, הנמקה מהמקום – – –

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, יש גם חמש דקות למתנגד להצעה. שש דקות ביחד.

חגי מירום (העבודה):

אז אין לי בקשה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני חשבת לבקש מסגן שר החוץ שיסכים לדחייה של כמה דקות, של דקה אחת או שתיים, אבל מאחר שזה לא יצא – אדוני סגן שר החוץ, אתה מוזמן לבמה.

אני רוצה להפנות את תשומת לב כל חברי הכנסת: התקנות אומרות וקובעות במפורש, ששאלה נוספת תהיה קצרה. לאחרונה התחילו חברי הכנסת להתייחס לשאלה נוספת כאילו הם קיבלו רשות להצעה לסדר-היום, כך מתארכת שאלה נוספת. אני מודיע שאני אקפיד על שאלה נוספת קצרה, וגם אודה לסגן השר אם התשובה תהיה קצרה.

אינני קורא את שמות חברי הכנסת שאינם נוכחים ויש להם שאלות. אני כבר מודיע, שהתשובות לחברי הכנסת שאינם נוכחים יועברו לפרוטוקול.

שתדלנות פוליטית בארצות-הברית למען מצרים

חבר הכנסת מ' איתן שאל את שר החוץ ביום י"ד באדר התשנ"ג (7 במרס 1993):

בעיתון "הארץ" מיום 2 במרס 1993 נמסר, כי "ישראל ערה לקשייה הכלכליים של מצרים, ובאחרונה דיברה נציגיה בוועידת נאט"ו על לבם של צירי קונגרס לבל ייתנו יד לקיצוץ בסיוע למצרים".

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעות נכונות?

2. האם גם ממשלת מצרים פועלת לסייע לפתרון בעיותיה הכלכליות של ישראל, באיזה תחום ובאיזה אופן?

3. האם נוקטת ממשלת ישראל מדיניות של שתדלנות פוליטית בארצות-הברית כדי לסייע לפתרון בעיותיהן של מדינות נוספות?

תשובת סגן שר החוץ י' ביילין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. היקף הסיוע האמריקני למצרים נקבע בעקבות הסכמי קמפ-דייוויד מתוך כוונה לחזק ולבסס הסכמים אלו. ישראל אכן ערה לקשייה הכלכליים של מצרים, ובשיחות של חברי קונגרס ועוזריהם עם נציגיהם העלו, בין היתר, את הנושא, כמו גם נושאים רבים נוספים הנוגעים למזרח התיכון.

2. למיטב ידיעתי, אין ממשלת מצרים פועלת לסייע לפתרון בעיותיה הכלכליות של ישראל ואין צורך בכך.

3. ממשלת ישראל אינה מנהלת שתדלנות פוליטית בקונגרס לטובת מדינות שלישיות.

דברי סגנית הקונסול האמריקני בירושלים בביקור בשילה

חבר הכנסת ר' זאבי שאל את שר החוץ ביום י"ח בחשוון התשנ"ד (2 בנובמבר 1993):

ביום 19 באוקטובר 1993 הגיעה סגנית הקונסול האמריקני בירושלים בלוויית פקידיים ממזכירות המדינה של ארצות-הברית ליישוב שילה בשומרון.

נודע לי, כי במהלך הביקור שאלה סגנית הקונסול את המתיישבים: מדוע שלא תעברו אתם וכל המתנחלים אל מעבר ל"קו הירוק" ובמקומכם יתיישבו ערבים? אחת המתיישבות שאלה אותה אם מדובר בהצעת טרנספר, והיא השיבה: IT'S NOT A PLEASANT WORD.

ברצוני לשאול:

1. האם ביטאה סגנית הקונסול מדיניות אמריקנית המוכרת לך ממגעים אחרים עם נציגי הממשל האמריקני?

2. מה דעתך על ההצעה?

3. האם יגיב על כך משרד החוץ, וכיצד?

סגן שר החוץ י' ביילין:

1. לפי הציטוט המובא בשאלתא, אין זו הצגת עמדה כלל, וממילא אין זו עמדת ממשלת ארצות-הברית.

2. ממשלת ישראל מתנגדת לפירוק יישובים, גם כאלה שיישארו מחוץ לשלטונה.

3. עמדותינו מוכרות לאמריקנים היטב, ואין מקום להגיב על התבטאות של איש הקונסוליה האמריקנית.

היו"ר ד' שילנסקי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת רחבעם זאבי, בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני סגן השר, מדבריה של סגנית הקונסול אפשר בהחלט להבין שזוהי עמדה, מפני שהיא אמרה דברים, ואני אקרא אותם עוד הפעם. במהלך הביקור היא שאלה את המתיישבים בשילה: מדוע שלא תעברו אתם וכל המתנחלים אל מעבר ל"קו הירוק", ובמקומכם יתיישבו ערבים? אחת המתיישבות שאלה אותה אם מדובר בהצעת טרנספר, והיא השיבה: A PLEASANT WORD. אפשר להגיד שזה לא סטייטמנט שהיתה עליו חותמת שעווה של משרד החוץ האמריקני, ולא הגיע מושינגטון וגם לא מרחוב הירקון בתל-אביב, אבל זו היתה התבטאות של סגנית קונסול, המזוהה כסגנית קונסול, כשהיא מבקרת ביישוב והיא אומרת למתיישבים: מה דעתכם לפנות ויבואו במקומכם ערבים וכו' וכו'. אי-אפשר לברוח מזה, הגם שזה לא נעים. מעצמה ידידה, אולי הידידה היחידה שיש לנו, אבל, לפי דעתי, משרד החוץ הישראלי חייב להעמיד אותם במקום ולהביע את המחאה על כך שסגנית קונסול, ודומני שהיא יהודייה, מרשה לעצמה לדבר כך.

יוסף עזרן (ש"ס):

דווקא בגלל זה.

סגן שר החוץ י' ביילין:

אדוני היושב-ראש, השאלה הנוספת היא בעצם השאלה עצמה. אני לא רואה דרך אחרת להשיב אלא כדרך שהשבתי. אני לא רואה שום הצדקה לכך שאנחנו נדרוש הבהרות מארצות-הברית. זאת לא העמדה האמריקנית. היא שאלה שאלה. היא לא מואמנת לישראל, ואני לא רואה שום הצדקה להציג את זה.

רחבעם זאבי (מולדת):

סגן השר, מה היו אומרים בארצות-הברית אילו אמר היום שגריר ישראל דברים בקשר לאינדיאנים בארצות-הברית, שנוגדים את מדיניות ארצות-הברית?

סגן שר החוץ י' ביילין:

היא שגרירת ארצות-הברית בישראל?

רחבעם זאבי (מולדת):

היא קונסול בישראל.

סגן שר החוץ י' ביילין:

לא, היא לא מואמנת לישראל.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת זאבי, עם כל הכבוד, אי-אפשר לנהל דו-שיח בשאלות.

אדוני סגן השר, תואיל בטובך לענות על שאלתא מס' 1886, של חבר הכנסת דוד מגן.

סגן שר החוץ י' ביילין:

אדוני היושב-ראש, האם אני יכול להשיב באותה עת גם על שאילתא מס' 1939 של חבר הכנסת עמנואל זיסמן, ועל שאילתא מס' 1940, של חבר הכנסת דב שילנסקי, שעוסקות באותה שאלה, של דוחות חנייה בארצות-הברית?

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מסכים. לי קל להסכים, כי כשאני מנהל ישיבה, אני ממילא לא יכול לשאול שאלה נוספת. אבל אני חושב שגם חבר הכנסת עמנואל זיסמן יסכים.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אני מסכים.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה תוכל לשאול שאלה נוספת. חבר הכנסת זיסמן, גם חבר הכנסת מגן וגם אני שמחים שכרכו את השאלות שלנו יחד עם השאלות שלך.

בבקשה, אדוני סגן שר החוץ, תשיב על שלוש השאלות ביחד.

קנס על עבירות חנייה של עובדי השגרירות בווינגטון

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר החוץ ביום כ"ה בחשוון התשנ"ד (9 בנובמבר 1993):

על-פי ה"ווינגטון פוסט", מתאריך 2 בנובמבר 1993, שילמה מדינת ישראל לעיריית ווינגטון סך 62,000 דולר על עבירות חנייה של עובדי שגרירות ישראל בווינגטון.

ברצוני לשאול:

1. האם המידע נכון?

2. על איזו תקופה מדובר ועל כמה דוחות?

3. לפי אילו כללים משלמת המדינה קנסות על עבירות שנעשו על-ידי עובדיה?

חבר הכנסת ע' זיסמן שאל את שר החוץ ביום ב' בכסליו התשנ"ד (16 בנובמבר 1993):

עשרות אלפי דולרים הוצאו מקופת המדינה לכיסוי חוב מצטבר על דוחות חנייה של עובדי השגרירות בוויינגטון.

ברצוני לשאול:

1. האם הנתון נכון?

2. אם כן – מה הוא היקף הכספים שהוצאו על-ידי משרד החוץ לתשלום עבור סוג זה של הוצאות בוויינגטון בפרט ובשגרירויות האחרות בכלל?

3. כיצד נוהגת מדינת ישראל בדיפלומטים ממדינות זרות בנוגע לעבירות מסוג זה?

חבר הכנסת ד' שילנסקי שאל את שר החוץ ביום ב' בכסליו התשנ"ד (16 בנובמבר 1993):

מהעיתונות למדתי, שהקונסוליה הישראלית בניו-יורק כבשה את המקום השלישי ברשימה, עם 2,363 דוחות שצברו הדיפלומטים המשרתים בה, בין ינואר ליוני השנה. השגרירות בוויינגטון הגיעה למקום השישי, עם 1,033 דוחות.

לעניין זה ניתן פרסום רחב בארצות-הברית, דבר הפוגע בתדמיתה של ישראל.

ברצוני לשאול:

1. האם תינתן הוראה לדיפלומטים לשלם את הקנסות?

2. אם לא ישלמו, מדוע לא ישולמו הדוחות על-ידי משרד החוץ וינכרו משכרם של הדיפלומטים?

סגן שר החוץ י' ביילין:

עד לפני כשנה לא נדרשנו לשלם דוחות חנייה של דיפלומטים ישראלים בחוץ-לארץ, בשל חסינותם הדיפלומטית של העובדים.

לפני כשנה החליטה ארצות-הברית לתבוע תשלום דוחות החנייה מן המדינות השונות, תוך איום בעיכוב הסיוע למדינות החייבות.

לשגרירות ישראל הוגשה דרישה לתשלום של 62,870 דולר על 1,033 דוחות חנייה, שנרשמו מאז יוני 1990. כדי למנוע עיכוב הסיוע, הוחלט לשלם הסכום הנדרש.

מאז ינואר 1993 הונחו כל הנציגים לשלם את דוחות החנייה שלהם. במקביל, הוקמה ועדה בין-משרדית שתבחן דרכים לאכיפת תשלום הקנסות וגבייה רטרואקטיבית על התקופה שמיוני 1990 עד ינואר 1993.

היו"ר ד' שילנסקי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

כבוד סגן השר, לפני כשלושה שבועות הועלה העניין, ביוזמתו של יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה, כאן בכנסת, והבינונו מנציגי משרדך, כי תהיה גבייה רטרואקטיבית של כל הדוחות אשר הממשלה שילמה. מדברך עכשיו אני מבין, שהרטרואקטיביות מוגבלת לאיזה תאריך ביוני 1990?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת עמנואל זיסמן, בבקשה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אדוני סגן השר, לא הבינתי האם חלק מהדוחות הם מעבר לתקופה, ואם כן, מה אנחנו עושים כדי לגבות אותם מאלה שעברו את העבירות?

יש לי שאלה נוספת, שאיננה קשורה בשאילתא של חבר הכנסת דוד מגן. כיצד נוהגת מדינת ישראל בדיפלומטים של מדינות זרות בנוגע לעבירות מסוג זה?

דוד מגן (הליכוד):

יש לך אחר כך שאילתא נוספת על השגריר הסיני בוויינגטון. זה יהיה מעניין.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני סגן השר, אני רוצה להגיד, שזכיתי שקלעתי לדעת חכמים, כי התכוונתי לשאול אותן שאלות שחברי מגן וזיסמן שאלו.

סגן שר החוץ י' ביילין:

אני רוצה להבהיר, שמדובר כאן לא רק בדוחות של משרד החוץ. משרד החוץ מהווה מיעוט בדוחות האלה. מדובר בשליחים של ישראל, שיש להם מעמד דיפלומטי בחוץ-לארץ.

לגבי השאלה של התחלת הגבייה, הדבר הועלה לאחרונה, והגבייה היתה על שלוש שנים אחורה.

כאמור, אנחנו שילמנו מייד את כל הסכום. השאלה היא לגבי האנשים עצמם. יש כאן כמה בעיות שלא הייתי רוצה להאריך בפירוט שלהן, אבל אחת הבעיות היא, שרוב הדוחות האלה הם על חנייה ליד הקונגרס, מקום שקשה להם מאוד לחנות, וכשהם ממהרים להגיע לשיבות, כמעט שאין להם אפשרות אחרת, אלא להביא בחשבון את הדוח שלהם. זו איננה התנהגות של הפקרות וניצול לרעה של החסינות הדיפלומטית.

לכן, קודם כול נתנו הוראה לאנשים לשלם את הדוחות שלהם עצמם, אבל עם זה אנחנו צריכים לבדוק גם מי אחראי לאיזה תשלום. יש אנשים שכבר חזרו מזמן ארצה, ועדיין הם חייבים לשלם דוחות ישנים. כך שאנחנו צריכים לבדוק בדיוק מי אחראי לאיזה דוח.

לגבי הנוהג בארץ, אני חייב לבדוק את זה כדי שלא להטעות מישהו, אבל עד כמה שאני יודע, החסינות הדיפלומטית כוללת גם את נושא הדוחות.

ביקור קבוצת ניאו-נאצים בארץ

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר החוץ ביום כ"ה בחשוון התשנ"ד (9 בנובמבר 1993):

פורסם ב"ידיעות אחרונות" מ-27 באוקטובר 1993, כי קבוצה של 15 ניאו-נאצים מגרמניה ביקרה בארץ לקבוצה מאורגנת, על חשבון ממשלת גרמניה וקרנות המיועדות לסיוע למהגרים יהודים. בידיעה נאמר, כי קונסול ישראל בברלין שלל את המבצע.

ברצוני לשאול:

1. מה היא עמדת משרד החוץ כלפי מבצע זה?

2. מדוע לא פעל משרד החוץ בתיאום עם משרד הפנים למניעת כניסתה של אותה קבוצה לישראל?

סגן שר החוץ י' ביילין:

1. משרד החוץ לא היה מעורב בארגון מסעה של הקבוצה – זאת לא היתה משלחת אלא קבוצה – שהיה פרי יוזמתה הבלעדית של האחראית לנושאי זרים בעיריית דרזדן. עם היוודע דבר הנסיעה, המליץ הקונסול הכללי למארגנת שלא לנסוע, סירב להיפגש עם הקבוצה בטרם נסיעתה, והדגיש כי משרד החוץ מסרב להיות מעורב בנסיעה זו.

2. מדובר בנסיעה פרטית, כשם שעשרות אלפי גרמנים מגיעים באורח דומה לישראל. האחראית לארגון הנסיעה העלימה את אופיה של הקבוצה ואת המלצת הקונסול הכללי מידיעתו של ראש עיריית דרזדן. כעונש, הוטל עליה לשלם שליש מהוצאות הנסיעה מכספה הפרטי וכן ננקטו צעדים משמעותיים נגדה.

קיימים דיווחים עיתונאיים סותרים באשר להתנהגות חברי הקבוצה בארץ. בירורנו ב"יד-ושם" העלה, שבאתר עצמו התנהגו חברי הקבוצה כהלכה, בניגוד לפרסומים בעיתונות הגרמנית.

משרד הנוער והמשפחה הפדרלי בגרמניה הסתייג מביקור זה, שעליו לא ידע מראש, ולכן אין מקום להגיש מחאה רשמית לממשלת גרמניה. ברצוני להעיר כי משרד החוץ, באמצעות נציגו בברלין, הביע בעבר וגם עתה התנגדות לביקורים של ניאו-נאצים בישראל. תהליך חינוכם מחדש חייב להתבצע על אדמת גרמניה ועל-ידי גרמנים הרואים בכך את תפקידם.

היו"ר ד' שילנסקי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת מגן, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

נכבדי סגן השר, עם כל הכבוד, נראה שמשרד החוץ נקט את שיטת "הראש הקטן". הקונסול בברלין שלל את המבצע. אין להסתפק בכך. משרד החוץ, ביודעו את המגמה, ואני רואה בביקור של קבוצת ניאו-נאצים ב"יד-ושם" ממש חילול הקודש, הייתם צריכים לנקוט את כל הצעדים כדי למנוע את הביקור המביש הזה, הפוגע, המעליב, ואני לא חוזר מדברי בהגדירי את חילול הקודש הזה.

לדעתי, הלקחים שאתם צריכים להפיק מהמקרה האומלל הזה, כשקונסול או שגריר מגלה כוונה מסוימת, שיש בה משום פגיעה ברגשות שלנו, או באינטרסים שלנו, הוא צריך לפנות להנהלת המשרד, והנהלת המשרד, בתיאום עם שאר המשרדים, במקרה הזה משרד הפנים, היתה צריך למנוע את כניסתה של אותה קבוצה לישראל.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. בבקשה, אדוני.

סגן שר החוץ י' ביילין:

אני מקבל את זה כהבעת עמדה. יש כאן שאלה, שאני לא בטוח שאני לגמרי שולל את ההערה שלך. השאלה היא, האם אנחנו באמת יכולים במצבים כאלה, כאשר מדובר באנשים שאנחנו יודעים פחות או יותר את כיוון המחשבה שלהם, והם רוצים להגיע ארצה ולבקר ב"יד-ושם", למנוע את הגעתם לישראל. אנחנו יכולים למנוע כל שיתוף פעולה אתם, אנחנו יכולים להחרים, מבחינתנו, את הביקור שלהם. השאלה היא, האם אנחנו כמדינה, באמצעות משרד הפנים, צריכים למנוע מהם את הכניסה לישראל. זאת שאלה שזקוקה לדיון, ולא הייתי רוצה אגב אורחא, במסגרת התשובה על השאילתא הזאת, לקבל את העמדה או לשלול אותה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אני יכול לשאול שאלה בגלל העניין הזה?

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, אני מצטער. רק בעל השאילתא יכול.

עמדת ישראל בנושא פגיעה בזכויות האדם בטיבט

חברת הכנסת נ' חזן שאלה את שר החוץ ביום ט' בכסליו התשנ"ד (23 בנובמבר 1993):

לאחרונה רבו הדיווחים על הפרות זכויות אדם בטיבט על-ידי ממשלת סין, המחזיקה בטיבט כשטח כבוש מאז שנות ה-50.

ברצוני לשאול:

1. מה היא עמדתה של ממשלת ישראל בנוגע להפרות זכויות אדם בטיבט?

2. האם הביעה ישראל את מחאתה על הפרות זכויות אדם בטיבט במגעים עם ממשלת סין?

3. מה תעשה ממשלת ישראל בפורומים בין-לאומיים בנושא זה?

תשובת סגן שר החוץ י' ביילין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ישראל כדמוקרטיה וכמדינת חוק ערה לנושא זכויות האדם בכל אתר ואתר.

2. לא היתה פנייה ישירה של ישראל בנושא. בשנתיים הראשונות להקמת יחסים דיפלומטיים עם סין היה עיקר המאמץ מוקדש לבניית יחסים אלה ולביצורם. לא היה, לכן, טיפול מיוחד בנושא זה.

3. כשיש פעולה במסגרת פורומים בין-לאומיים בנושא זכויות האדם, מצטרפת ישראל, ככלל, ואף מביעה את דעתה. כך עשתה בעבר וכך תעשה בעתיד גם בהקשר של זכויות האדם בטיבט. בכוונתנו לקדם את הפעילות הישראלית בתחום זה, זאת תוך הנחה שתהליך השלום יאפשר לנו לסיים תקופה ארוכה של התגוננות בלתי פוסקת במסגרות כנ"ל, התגוננות שלא אפשרה למעשה יוזמה וגישה ישראלית פעילה יותר.

בהקשר זה כדאי לציין, שלאחרונה הוקמה במשרד החוץ, במסגרת האגף לארגונים בין-לאומיים, מחלקה מיוחדת לריכוז הטיפול בנושא זכויות האדם.

פרסום בעניין ריבונות ירדנית באזור לטרון

חבר הכנסת ח' פורת שאל את שר החוץ ביום ט' בכסליו התשנ"ד (23 בנובמבר 1993):

ב"מעריב" מיום 12 בנובמבר 1993 פורסם, כי המלך חוסיין דרש ריבונות ירדנית באזור לטרון, שבו עמד אחד מארמונותיו עד מלחמת ששת הימים. לפי הפרסומים, נענה השר לתביעה לכוון מובלעת שכזו.

ברצוני לשאול:

1. האם מידע זה נכון?

2. האם היו דרישות גם לגבי מקומם של ארמונות אחרים, כמו הארמון בתל אל-פול?

תשובת סגן שר החוץ י' ביילין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

כל הפרסומים בנושא היענות ישראלית זו או אחרת לתביעה ירדנית באשר לריבונות באזור לטרון או בתל אל-פול – אינם מבוססים על דבר.

חילול בית-עלמין יהודי בגרמניה

חבר הכנסת א' גמליאל שאל את שר החוץ ביום ט' בכסליו התשנ"ד (23 בנובמבר 1993):

על-פי הפרסומים (רצ"ב ידיעה), צוירו צלבי קרס וכתובות אנטישמיות על מצבות בבית-עלמין יהודי בגרמניה.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועים למשרדך הפרטים, ומה עשו אנשי משרדך בנושא?

2. האם ידוע על מקרים דומים?

3. האם יש מגמת עלייה בתחום זה?

תשובת סגן שר החוץ י' ביילין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מתוך השאלה לא ניתן לזהות באיזה בית-עלמין מדובר או לקבוע את אמינות הידיעה.

2. לצערנו, אין מדובר במקרה יחיד, וידועים מקרים דומים בעבר.

שגרירות ישראל בגרמניה מנצלת כל הזדמנות מתאימה כדי להביע בפני ממשלת גרמניה ובפני דעת הקהל הגרמנית את הזדעזעותנו ממקרים שכאלה ואת הצורך להשקיע מאמץ הן במישור החינוכי

וההסברתי והן במישור החוקי. בפגישותיהם עם מדינאים גרמנים מתייחסים ראש הממשלה ושר החוץ לתופעה ומביעים את דאגתם.

3. אנו מתקשים להצביע על מגמת עלייה בתחום זה, אך ללא כל קשר עם מגמת עלייה או ירידה במספר המקרים אנו רואים בכל מקרה תופעה חמורה ומזעזעת כשלעצמה.

עבירת תנועה של דיפלומט זר

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר החוץ ביום ט' בכסליו התשנ"ד (23 בנובמבר 1993):

העיתונות מדווחת (16 בנובמבר 1993), כי שגריר סין במצרים נסע, יום קודם, בכביש הערבה, במכונית נושאת לוחית זיהוי בערבית, במהירות 195 קמ"ש.

השגריר הנ"ל גרם לבהלה ולהיערכות מיוחדת של כוחות הביטחון עד שמכוניתו נלכדה.

ברצוני לשאול:

1. האם החסינות הדיפלומטית של השגריר הנ"ל עומדת לו גם במקרה זה?

2. אילו צעדים נקטתם למניעת מקרים דומים?

סגן שר החוץ י' ביילין:

1. מאחר שמדובר בשגריר סין במצרים, אשר אינו מואמן בישראל, הרי הוא איננו נהנה מחסינות דיפלומטית כלשהי לגבי עבירות אשר עבר בשטח ישראל.

מייד לאחר ביצוע העבירה שב השגריר למצרים.

2. במקרים שבהם דיפלומטים המואמנים בישראל עוברים עבירות תנועה, הרי על אף חסינותם נהוג לרשום להם דוח משטרה ולהפנות את דוח המשטרה לשגרירות באמצעות משרד החוץ בבקשה לקבל הסבר. לעתים הפנייה נעשית לשגריר עצמו, ובמקרה אחד אף הוחלט להעמיד לדין בן זוג של דיפלומט על עבירה חמורה שעבר, על אף חסינותו הדיפלומטית.

למשרד החוץ שיתוף פעולה הדוק עם משטרת ישראל, והמשרד מפיץ מדי פעם תזכורות לנציגויות הזרות בנושא. ככלל ניתן לקבוע, שדיפלומטים זרים בישראל מודעים לחובתם, על-פי אמנת-וינה בדבר היחסים הדיפלומטיים, לכבד את חוקי המדינה שהם מואמנים אליה.

היו"ר ד' שילנסקי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

נכבדי, סגן שר החוץ, התשובה דיפלומטית. השאלה היתה פשוטה: שגריר סין במצרים, בתוככי השטח הריבוני של מדינת ישראל, נוסע בכביש הערבה במהירות של 195 קמ"ש, מסכן את עצמו ואת כל המשתמשים בדרך, לא נעתר ולא נענה לפניות השוטרים וכוחות המשטרה. כוחות הביטחון באילת עומדים על הרגליים, נכנסים לכוננות, ובסופו של דבר האיש עובר למצרים כאילו לא קרה דבר, כאילו לא היתה בהלה, כאילו לא היו לנו הוצאות ביטחון, הוצאות כספיות וכיוצא באלה. לדעתי, העניין מצריך לפחות מכתב חריף מאוד ממשרד החוץ לאותו שגריר ולשר החוץ הסיני.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

סגן שר החוץ י' ביילין:

יש כאן שאלה שיש לה אולי אופי משטרתי. מבחינת משרד החוץ, מבחינת היחסים הדיפלומטיים, כל מה שאני יכול לומר הוא, שאין לאיש הזה שום מעמד מיוחד בישראל, והוא כמו כל אדם אחר שעובר עבירה מבחינתנו. זה לא שהמדינה אמרה, שכיוון שהאיש הזה הוא דיפלומט הוא יכול לעבור עבירה ולצאת מזה נקי.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני סגן שר החוץ, אני מודה לך, ואני חוזר על מה שאמרתי בראשית דברי: חברי הכנסת שהיתה קבועה להם תשובה על שאילתא ואינם פה, לא קראתי בשמותיהם, ותואיל, אדוני סגן שר החוץ, להעביר את התשובות לפרוטוקול.

אבל, אדוני סגן שר החוץ, המלאכה שלך עוד לא תמה, אני רואה שיש לך עוד הרבה עבודה אצלנו.

יהודי סוריה

חבר הכנסת א"ח שאקי שאל את שר החוץ ביום ט"ז בכסליו התשנ"ד (30 בנובמבר 1993):

ממקורות מערביים בכירים נמסר – לאחר ביקורים בדמשק שנערכו זה עתה – לכתבי "מעריב", כי "סוריה החריפה לאחרונה את יחסה ליהודים החיים בה והפכה אותם בני-ערובה להצלחת תהליך השלום".

ברצוני לשאול:

1. כמה יהודים, לידיעת משרד החוץ, חיים היום בסוריה, והאם תיאור מצבם על-ידי המקורות המערביים מוכר למשרדך?
2. במה מתבטאת החרפת יחסה של ממשלת סוריה ליהודים החיים בה, והאם היא כוללת איסור מתן היתרי יציאה מסוריה ליהודים הרוצים בכך?
3. מה עושה משרד החוץ כדי להניא את ממשלת סוריה מן הפגיעות המתמשכות ביהודי סוריה?
4. מה עושה ישראל כדי לגייס את עזרת הממשל בארצות-הברית להקלת מצבם של יהודי סוריה?

תשובת סגן שר החוץ י' ביילין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כיום חיים 1,230 יהודים בסוריה. מאז פתח הנשיא הסורי את השערים, באפריל 1992, עזבו כ- 2,800 יהודים לארצות-הברית, אולם מיום כיפור התשנ"ג, לפני קצת למעלה משנה, הוגבל בצורה חמורה תהליך מתן היתרי יציאה ליהודים, ורק בודדים יצאו מאז את גבולות סוריה.
- בתום ביקורו האחרון של מזכיר המדינה האמריקני וורן כריסטופר בסוריה, ב-6 בדצמבר, מסר המזכיר, כי הנשיא אסד הבטיח להעניק אשרות יציאה לכל יהודי המעוניין בכך. על-פי המידע שבידינו, נראה שאכן מונפקות אשרות יציאה ליהודים כיום, וחלקן אף מומש.
2. החרפת יחסה של ממשלת סוריה בעבר התבטאה בהגבלה החמורה במתן היתרי יציאה. הגבלה זו יצרה מצבים קשים של פירוד משפחות.
- 3-4. מדינת ישראל עשתה ועושה מאמצים רבים על מנת לשכנע את שלטונות סוריה לשנות את הגזירה, באמצעות גורמים בין-לאומיים ובעיקר בעזרתו הפעילה של הממשל האמריקני בדרגים

הגבוהים, פעילות ברוכה שהביאה לאחרונה לשינוי בעמדה הסורית. אנו מקווים ומצפים שהנשיא אסד יעמוד בהתחייבותו כלפי המזכיר כריסטופר, שתהליך הוצאת אישורי היציאה לכל היהודים הרוצים בכך יסתיים בימים הקרובים ומימושו יתאפשר ללא מכשולים נוספים. אנו נמשיך לפעול בנושא בשיתוף פעולה הדוק עם האמריקנים, שיתוף פעולה שהוכיח את עצמו.

הקהילה היהודית בסרייבו

חבר הכנסת א' גמליאל שאל את שר החוץ ביום ט"ז בכסליו התשנ"ד (30 בנובמבר 1993):

"מעריב" (רצ"ב הידיעה) מדווח על 680 יהודים המצויים בסכנת חיים בעיר סרייבו הנצורה.

ברצוני לשאול:

1. האם פועלת מדינת ישראל כדי לחלץ מסרייבו את שרידי הקהילה היהודית?

2. אם כן – כיצד?

3. מי עמד מאחורי פעולות ההצלה עד כה וקבע מי מהיהודים יצא ומי יישאר?

תשובת סגן שר החוץ י' ביילין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אף שאין לישראל נוכחות בשטח הקרבות ובשטחי יוגוסלביה לשעבר, אנו עוקבים אחר מצב היהודים באזורים אלה ופועלים באמצעות הגורמים היהודיים השונים לחילוצם.

רוב יהודי סרייבו חולצו בשעתם באמצעות הסוכנות, בתיאום עם האו"ם וארגונים יהודיים בין-לאומיים. חלק גדול מאותם יהודים עלו ארצה וחלק העדיפו לעבור לזגרב בקרואטיה או למדינות המערב. בסרייבו נשארו כמה מאות יהודים אשר בשעתם לא רצו לעזוב, חלקם בגלל קשרי משפחה עם לא-יהודים, ואחרים שלא רצו לעזוב את רכושם. לפחות חלק מהם רוצה היום לעזוב.

2. הסוכנות וה"ג'וינט", בתיאום עם האו"ם, ממשיכים לפעול להוצאת היהודים לכשיתאפשר. דיונים בנושא התנהלו בין כל הארגונים היהודיים הבין-לאומיים המעורבים לפני כחודש וחצי בניו-יורק. הוחלט שיעשו כל המאמצים לארגן בקרוב שיירות נוספות על-פי תנאי הלוחמה בשטח, וכמובן בתיאום עם הגורמים המקומיים.

שליחות הסברה של חברי כנסת ממפלגת העבודה וממרצ

חבר הכנסת ד' מנע שאל את שר החוץ ביום כ"ג בכסליו התשנ"ד (7 בדצמבר 1993):

כמה חברי כנסת ממפלגת העבודה וממרצ נסעו למשימת הסברה למדינות מספר.

ברצוני לשאול:

1. מי הם חברי הכנסת שנסעו, ולאילו ארצות?

2. מי הצטרף לכל נסיעה?

3. מה היו הקריטריונים לבחירת כל חבר כנסת לנסיעתו?

4. האם נפגש גורם בכיר עם חבר הכנסת בוחבוט?

תשובת סגן שר החוץ י' ביילין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. חברי הכנסת שיצאו לשליחות הנדונה הם – רן כהן וסמנכ"ל אפריקה צבי מזאל ביקרו במדינות הבאות: קניה, אתיופיה, אוגנדה, מדגסקר; נואף מסאלחה ומנהל מחלקת אפריקה יגאל ענתבי ביקרו במדינות הבאות: מוזמביק, זמביה, אנגולה, בוצואנה, מלאווי, זימבבואה ודרום-אפריקה; יוסי כץ וסמנכ"ל מזא"ר – מזרח-אירופה – יואל שר ביקרו ברומניה; שלמה בוחבוט ומנהל מחלקת מזא"ר זהר רז ביקרו במדינות הבאות: אוזבקיסטן וטורקמניסטן; רפי אלול וסגן מנהל מזא"ר, זינה קלייטמן, ביקרו במדינות הבאות: אוקראינה, בילארוס ומולדובה; מאשה לובלבסקי ומנהל מזא"ר מירון גורדון ביקרו במדינות הבלטיות: אסטוניה, ליטא ולטביה; אפרים סנה ומנהל מחלקת מזא"ר זהר רז ביקרו באזרביג'ן; יעל דיין ומנהל מחלקת אמל"ט – אמריקה הלטינית – דוד כהן עומדים לבקר במדינות הבאות: פרו, אקוודור, גואטמלה ופנמה, בתחילת פברואר.

כל משלחת כללה, מלבד חבר הכנסת, נציג המחלקה המרחבית ממשד החוץ, אשר ניצל את שהותו במקום גם לצורך קיום ביקור מטה, וכמובן, שגרירנו באותה מדינה.

3. חברי כנסת שנשלחים לחוץ-לארץ יוצאים למלא שליחויות מדיניות ממלכתיות, שמטרתן קידום האינטרסים של מדינת ישראל, שיפור והידוק היחסים הביטורליים והסברת עמדותיה של ישראל. ולכן, מטבע הדברים, הקריטריון לבחירת חברי הכנסת שנשלחו – חברי כנסת שתמכו בתהליך השלום. כל חבר כנסת מהאופוזיציה שיתמוך בהסכם, נשמח לשגר גם אותו למסע הסברה.

4. ביקור חבר הכנסת בוחבוט בטורקמניסטן היה הביקור הרשמי הראשון במדינה זו לאחר כינון היחסים עם ישראל. במהלך הביקור הוא נפגש עם סגן ראש הממשלה, שר החוץ, שר החקלאות ויושב-ראש הפרלמנט של טורקמניסטן.

שמירת שבת ומועדי ישראל על-ידי שר החוץ ואנשי משרדו

חבר הכנסת ש' יהלום שאל את שר החוץ ביום כ"ג בכסליו התשנ"ד (7 בדצמבר 1993):

מאז ייסודה של מדינת ישראל היה מוסכם ומקובל, שחברי הממשלה ומשרדיהם שומרים שבת וחג בחוץ-לארץ, והדבר הפך במשך השנים לאחד מסמליה של מדינת ישראל כמדינה יהודית. בקדנציה הנוכחית מפירים אנשי משרד החוץ, ובפרט השר וסגנו, עיקרון זה.

אציין ארבעה מקרים: 1. בשבת, ד' באלול התשנ"ג (21 באוגוסט 1993), ערך שר החוץ שמעון פרס מסיבת עיתונאים בריקיאביק שבאיסלנד; 2. בשבת, כ"ה באלול התשנ"ג (11 בספטמבר 1993), בשעות הצהריים, ערך שר החוץ מסיבת עיתונאים בדירת השרד של משרד החוץ ברחוב רחל המשוררת בשכונת בית-הכרם בירושלים; 3. ביום שישי, 1 באוקטובר 1993, נחוג בחוץ-לארץ יום טוב שני של חג הסוכות. באותו יום ערך שר החוץ ישיבות ומסיבות עיתונאים בווינגטון עם נשיא ארצות-הברית ביל קלינטון ויורש העצר הירדני הנסיך חסן; 4. בחג שמחת תורה, יום חמישי, 7 באוקטובר 1993, ערך משרד החוץ בבואנוס-איירס כנס של 17 שגרירי ישראל באמריקה הלטינית.

ברצוני לשאול:

האם העיקרון של שמירת שבת ומועד בחוץ-לארץ עדיין מקובל על שר החוץ?

תשובת סגן שר החוץ י' ביילין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

העיקרון של שמירת שבת ומועד מקובל על שר החוץ – והפעילות של השר, סגנו ועובדי משרד החוץ תמשיך להתנהל בהתאם לעיקרון זה.

אי-ציון השתתפות ישראל בכנס בין-לאומי בתוניס

חבר הכנסת מ' קצב שאל את שר החוץ ביום י"ד בטבת התשנ"ד (28 בדצמבר 1993):

בחודש נובמבר התקיים בתוניס כנס בין-לאומי לשמירת זכויות האשה הערבייה. בכנס השתתפו נציגות מרחבי העולם וגם נשים ערביות ישראליות, ואף-על-פי-כן לא צוין שמה של ישראל בכנס באופן רשמי.

ברצוני לשאול:

1. האם המידע הנ"ל נכון?

2. האם היתה השתתפות נציגות מ ישראל בתמיכת משרד החוץ?

3. האם פעל משרד החוץ כדי למנוע פגיעה במעמדה של ישראל בכנס שבו משתתפים נציגים מ ישראל?

תשובת סגן שר החוץ י' ביילין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בכנס הנ"ל בתוניס השתתפה הגברת עאידה תומא סלימן מ"תנועת נשים דמוקרטיות בישראל".

ההזמנה נשלחה אליה אישית ולא בתוקף תפקידה. כמו-כן לא השתתף משרד החוץ בנסיעתה או ביוזמה.

בעת הכנס היא התראיינה וגם הציגה עצמה כנציגת הארגון מ ישראל.

הצעה לסדר-היום החזרתם ארצה של שגרירים וקונסולים – מינויים חיצוניים

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מתכבד להזמין את חבר הכנסת דן תיכון להצעה לסדר-היום מס' 2886 בנושא: החזרתם ארצה של שגרירים וקונסולים – מינויים חיצוניים. אחריו יעלה הצעה דומה חבר הכנסת יוסף עזרן, והכותרת היא: החלטת משרד החוץ "להחזיר" דיפלומטים שמונו בתקופת הליכוד. סגן שר החוץ יענה על שתי ההצעות תשובה משותפת. מבחינת התשובה, התשובה משותפת, אבל ההצעות לסדר-היום הן נפרדות, לכן יש לכם עשר דקות במקום שבע דקות לכל אחד.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זה יכול להיות דיון ענייני וזה יכול גם להיות דיון פלגני, משולח רסן, משפיל ומשמיץ. מה שבטוח – את פרס נובל ליחסים בין יהודים ליהודים לא הייתי מעניק לשר החוץ על מעשהו זה.

לפני כחודש ימים פלט הפקס של משרד החוץ הודעות על סיום עבודתם של כחמישה נציגים ישראלים בחוץ-לארץ, ביניהם שגרירים וקונסולים כלליים. המשותף לכל החמישה, שהם מוגדרים כמינויים חיצוניים; לא מינויים פוליטיים אלא מינויים חיצוניים. ואני רוצה לספר כאן שני סיפורים מהחיים של שירות החוץ.

מעשה בקונסול כללי של ישראל בפילדלפיה, שמו ישראל פלג, מי ששימש במשך שנים כעוזרו של שר החוץ דהיום שמעון פרס, מי שהכריז מייד במוצאי הבחירות ב-1984 על ראש הממשלה הבא של מדינת ישראל מר שמעון פרס. הנ"ל מונה כקונסול ישראל בפילדלפיה בעת כהונתו של השר פרס כשר החוץ בממשלת האחדות הלאומית, שנפלה במרס 1990. משהגיע דוד לוי למשרד החוץ לאחר מה שנקרא "התרגיל המסריח", במרס 1990, צריך היה להחליט האם להאריך בשנה נוספת, היא השנה השלישית, את כהונתו של הקונסול הכללי המוצלח ישראל פלג, המשמש היום כמנכ"ל המשרד לאיכות הסביבה. ואכן, העניין הזה הובא לידיעתו של שר החוץ דאז מר דוד לוי ונשקל כהלכה, ואז החליט שר החוץ להאריך את כהונתו בשנה נוספת, היא השנה השלישית, ולאחר מכן בשנה נוספת, השנה הרביעית.

בין השאר נטען על-ידי מקורבי אותו קונסול, שיש לו בעיה אישית קשה ביותר: אחד מבניו זקוק לטיפול מיוחד, זה עתה הגיע לפילדלפיה, ולכן סודר במוסד מיוחד. ואכן, שר החוץ דאז דוד לוי התחשב בבקשה, ולא ראינו דרך אלא להאריך את כהונתו מטעמים הומניטריים, בוודאי גם מטעמים מקצועיים, שהרי חשבנו שהוא קונסול כללי טוב מאוד.

למה אני אומר את הדברים הללו? זה מזכיר לי את הקונסול הכללי של ישראל בטורונטו, חבר הכנסת לשעבר דרור זייגרמן. בחור צעיר, מינוי חיצוני, לא מינוי פוליטי. אני חוזר ואומר: אין בעגה של מנגנון שירות המדינה הגדרה של מינוי פוליטי; כל מינוי הוא או מינוי פנימי מתוך המשרד, או מינוי חיצוני. מינוי כזה היה ישראל פלג.

דרור זייגרמן יצא לחוץ-לארץ לאחר המהפך. הוא נבחר על-ידי ועדה ועל-ידי השר טרם הבחירות, נחתם אתו חוזה לשנתיים ימים, ואני אעמוד לאחר מכן על המהות והחשיבות של החוזה לשנתיים ימים.

הממשלה אישרה את צאתו, הוא יצא לאחר המהפך באישורו של שר החוץ. לצערי הרב, לדרור זייגרמן בעיה דומה לזו של ישראל פלג. גם הוא מטופל בילדה שנזקקת לחינוך מיוחד. הוא המתין כחצי שנה עד שנמצא סידור. הילדה סודרה בתוכנית לימודים לתקופה של כשנתיים ימים. והנה, לפתע, לא חלפו ימים רבים, משמלאה שנה לכהונתו, הוא קיבל בפקס הודעה, שבתום שנתיים ימים הוא נקרא לחזור, הוא מסיים את עבודתו במשרד החוץ כקונסול כללי של ישראל בטורונטו.

לא עמדה לו פנייתו של חבר הכנסת דן תיכון אל שר החוץ, שיתחשבו בנושא הזה. בקשתי נדחתה והוא מוחזר בתום שנתיים ימים מיום צאתו.

חבר הכנסת זיסמן, אתה בוודאי זוכר את הצייר דוד סוזנה – מינוי חיצוני כקונסול של ישראל בעיר מרסיי שבצרפת. האיש סיים את כהונתו לאחר שנתיים ימים. פנו אל שר החוץ דאז דוד לוי וביקשו להתחשב בו. לא היו נגדו טענות, בעיקרו הוא היה קונסול טוב. שירותו הוארך בשנה שלישית ולאחר מכן גם בשנה רביעית.

זכור לנו המקרה של פרופסור בן-עמי, שגריר ישראל בספרד; גם כן חבר מפלגת העבודה, ואין בושה בכך, והיו מינויים כאלה במשרד החוץ לאורך 46 שנותיה של המדינה, ומייד אמסור מספרים על כך. הוא כיהן כשגריר מוצלח של ישראל בספרד. הוא סיים תקופה של שנתיים בימי השר דוד לוי. פנו אל השר דוד לוי וביקשו שיאריך את כהונתו בשנה נוספת, ואכן כהונתו כשגריר בספרד, אחד הטובים מבין השגרירים, אם כי היו טענות גם שם, וכמה פרשיות בעניינו עדיין מתבררות על-ידי משרד מבקר המדינה; אבל בעיקרו הוא היה שגריר מן המעולים, את התוצאות ראינו לא מזמן, כאשר ביקר כאן מלך ספרד ונאם מעל הדוכן הזה. פנו אל השר דוד לוי וביקשו ממנו שיאריך את כהונתו של פרופסור שלמה בן-עמי בשנה נוספת, בשנה שלישית. ואכן, כהונתו הוארכה לשלוש שנים, ולאחר מכן נתבקש השר לוי להאריך את כהונתו של הפרופסור בן-עמי כשגריר ישראל בספרד בשנה נוספת, וכהונתו הוארכה לארבע שנים.

אני מביא את הדוגמאות הללו כדי להראות לכם איך נוהג ממשל אחד ואיך נוהג ממשל שני.

עכשיו אני רוצה להסביר מדוע לפי דעתי טועה, אני חוזר ואומר: טועה שר החוץ, כשהוא קורא לחמישה שליחים, שגרירים וקונסולים, טובים כשלעצמם, ומחזיר אותם ביום אחד, טרם זמנם, ועל כך יהיה בוודאי ויכוח.

יוסף עזרן (ש"ס):

בטרם זמנם?

דן תיכון (הליכוד):

בטרם זמנם, ואני אסביר מייד גם למה. אתה תשמע.

יוסף עזרן (ש"ס):

דוגמאות.

דן תיכון (הליכוד):

מייד.

לא הזכרתי את הנציגים שבהם מדובר, פרט לדרור זיגרמן. מדובר גם על שגרירנו בבריסל יצחק מאיר, שגריר לשעבר בשווייץ, משורר, סופר, חבר הנהלת הסוכנות, אחד מן האנשים הטובים שהיו לשירות החוץ, מינוי חיצוני.

לא הזכרתי את שגריר ישראל בצרפת, יהודה לנקרי, איש עיר פיתוח, ראש מועצת שלומי, שגריר למופת באחת מהגדולות שבבירות העולם, פאריס, שגריר לצרפת, שנשלח לשם לפני פחות משנתיים.

לא הזכרתי את הקונסול של ישראל בלוס-אנג'לס, אורי אורן; לא הזכרתי גם את שגריר ישראל בבודפשט, המפכ"ל לשעבר מר דוד קראוס. החברים האלה נקראו, כאמור, לחזור.

חבר הכנסת עזרן, המושג מינוי פוליטי אינו קיים בסדרי ממשל תקינים. הוא פסול בהגדרתו, משמעותו מינוי שהרקע שלו פוליטי בלבד, ללא זיקה לכישורים של נושא המשרה. קיים מושג של מינוי חיצוני לעומת מינוי פנימי. ההחלטה על מינוי חיצוני עוברת ועדת מינויים, כמוה כמינוי פנימי. החלטה על סיום מועד השירות היא כלהלן: במקרה של מינוי פנימי בידי הנהלת המשרד, ובמקרה של מינוי חיצוני בידי השר. היא צריכה, כמובן, להיות מאושרת על-ידי הממשלה, שכן כל החמישה אושרו על-ידה. לשר החוץ ניתן בפועל שיקול דעת, אך שיקול זה חייב לעמוד במבחן ציבורי, כמו כל החלטה אחרת של השר, ואינו יכול להיות שרירותי. הוא חייב להתבסס על אמות מידה ואמות מבחן אובייקטיביות. החלטה שרירותית בעניין הפסקת כהונה של מינוי חיצוני, כמוה כפיטורים פוליטיים.

זאת אומרת, המינוי מוגדר כמינוי חיצוני, ההחלטה לשחרר אותו מתפקידו לאחר שנתיים מוגדרת כפיטורים פוליטיים, והיא איננה תופסת ויש לראותה כמבוטלת.

כהחלטה שרירותית תיחשב הפסקת כהונה של ראש נציגות, שהיא קצרה מן המינימום הנהוג בפועל, שהוא שלוש שנות שירות. חבר הכנסת עזרן, אתה שאלת אותי מה פירוש המונח שנתיים ימים. אני חוזר ואומר, שמדובר על שלוש שנות שירות, אלא אם נסמכת לכך חוות דעת מקצועית או אחרת, המסבירה ומצדיקה את קיצור משך הכהונה.

זאת אומרת, יכולים לבוא לאחר שנתיים ולומר: האנשים האלה הם כישלון מקצועי, ובשל כך ואך ורק בשל כך יכולים להחזיר אותם לארץ. כלומר, שעה שנפלטו הפקסים אל אותם נציגים והורו להם לחזור בתום השנה או בתום השנתיים או בתום השנתיים-וחצי, צריכה היתה ההחלטה הזאת להיות מבוססת אך ורק על שיקול מקצועי. אני חוזר ואומר: אך ורק על שיקול מקצועי. ואני יכול לומר לך שזה לא נעשה, ובידי עדויות לכך.

במקרה שלפנינו החליט השר על קיצור משך הכהונה לעומת המינימום המקובל של כשלוש שנים, והוא קצב את זמנם בשנתיים עד שנתיים-וחצי.

אדוני סגן השר, לא הזכרתי כאן את עניינו של המנכ"ל הנוכחי של משרד החוץ, אורי סביר. זה מינוי פנימי. כמה ימים לפני שהשר פרס עזב את תפקידו כשר החוץ, הוא מינה את עוזרו אורי סביר לקונסול כללי בניו-יורק. יכול היה השר החדש דוד לוי לומר: ניו-יורק – זה תפקיד חשוב. הקונסול

הכללי של ישראל בניו-יורק הוא אדם שאני רוצה להיות אתו בקשר אישי, שאני מכיר ומוקיר את עבודתו. הוא יכול היה לבוא אל אורי סביר, אף שהיה קונסול מעולה, ולומר לו: אתה קונסול מעולה, אתה איש משרד החוץ, הואל בטובך להיות קונסול ישראל באטלנטה או בלוס-אנג'לס, או בכל מקום אחר. לא היתה לו חובה להכיר במינוי שנעשה בחיפזון, להערכתי בחיפזון יתר, משידע כבר השר פרס שהוא מסיים את תפקידו. לא חייב היה דוד לוי למלא אחר החלטת קודמו, אבל הוא עשה זאת והאריך את כהונתו של אורי סביר, הנחשב לאחד מטובי הקונסולים של ישראל בניו-יורק.

בניגוד למינוי פנימי, היוצא לשליחותו ללא הגדרת מועד כהונתו, נדרש אומנם המינוי החיצוני לחתום על חוזה לשנתיים, חבר הכנסת עזרן. החוזה הסטנדרטי מוגדר לו על-ידי מחלקת העובדים של משרד החוץ, ובו נאמר גם, כי המשרד יכול להפסיק את כהונתו בכל עת, בהודעה של 30 יום מראש. לבעלי התפקידים שנדרשו לחתום על חוזה זה הוסבר טעמו של הדבר כלהלן: הואיל והמינויים החיצוניים, שלא כמו המינויים הפנימיים – אינם מוכרים די הצורך, עומדת יכולתם לבצע את התפקיד למבחן של שנתיים.

בעלי התפקידים חתמו על כך בידיעה כי דרך ביצוע תפקידם היא אשר תכריע לגבי ההארכה האוטומטית של תקופת כהונתם. יתר על כן, העובדה שמינויים חיצוניים שירתו בפועל שלוש שנים ויותר, כולם, ללא יוצא מן הכלל, במשך 45 שנה, מנעה את הצורך במיקוח של בעל התפקיד על משך כהונתו.

לקיצור משך הכהונה לשנתיים יש השלכות שליליות. הוא גורם נזק ענייני לתחום הפעולה והשיפוט של ראש הנציגות; הוא גורם נזק אישי כלכלי לבעל התפקיד, בשיבוש תכנון עתידו; וזה אולי העיקר: הוא גורם נזק תדמיתי לנושא המשרה, הואיל והסברה הקיימת היא, כי הדיפלומט המוחזר קודם זמנו הוא זה הנכשל בתפקידו. יתר על כן – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דן תיכון, רק רגע. אני רואה – – –

דן תיכון (הליכוד):

אני כבר גומר.

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, סליחה, אני רואה שיש לך עוד הרבה עמודים – – –

דן תיכון (הליכוד):

לא, לא הרבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני רוצה שתתארגן כך שתוך דקה תגמור.

דן תיכון (הליכוד):

אני אגמור תוך שתי דקות, ברשותך. אנחנו עוסקים כאן בדיני נפשות.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מקבל את זה אבל מה לעשות, תשתדל להתארגן.

דן תיכון (הליכוד):

אני אגמור.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם תעבור חצי דקה, לא אהיה גזלן. תשתדל.

דן תיכון (הליכוד):

יתר על כן, פיטורים פוליטיים אף מזמינים תהודה ציבורית שלילית לגבי נושא המשרה, כדי לתת אליבי בידי השר לקצר את תקופת הכהונה.

המסקנה היא: דין מינוי חיצוני כדין מינוי פנימי לכל דבר, אם מילא תפקידו באופן משביע רצון. אין לנתק את הקשר בין דרך ביצוע התפקיד לגמול הציבורי. אין לשר שיקול דעת שאינו שיקול ענייני, שאינו כפוף לאמות מידה מקצועיות וציבוריות.

בעוד כמה דקות יעלה לכאן סגן השר ויספר לנו על שני מקרים שלגביהם הופסקה הכהונה בתוך פרק זמן קצר משנתיים, והטענה היתה שהאנשים אינם מתאימים לתפקידם. לפחות באחד המקרים עלה לכאן סגן השר יוסי ביילין והסביר מדוע הוחזר אותו קונסול כללי, והיתה לו זכות לבוא ולומר: לפי

דעתי האיש אינו ממלא את תפקידו כהלכה; יכולנו לחלוק עליו, אבל ברור שהוא הוחזר בטרם זמנו, אף כי לא מלאו שנתיים למינויו. היה מקרה נוסף של קונסול ישראל באטלנטה, שאני לא רוצה לנקוב בשמו, שמא אגרום נזק. כאן אני רוצה לסיים.

אדוני סגן השר, כל החומר מצוי בידי, אתה יכול לעלות לכאן, אני מקווה שלא תעשה זאת, ולומר שחמשת האנשים הם בבחינת כישלון שליחותי, לכן שקלנו את העניין מבחינה מקצועית טהורה, ואנחנו מחזירים אותם. אני מקווה, מעריך, שלא תנקוט עמדה כזאת, כי אזי ברור שהעניין הזה, אם תלכו עד הסוף, יגיע לבירור בבתי-המשפט. יש בידינו פסיקה, לי כיושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה, יש פסיקה ברורה. למשל, מנכ"ל המכון לפיריון העבודה עובד בכלל בלי חוזה; החוזה שלו תם לפני כשנה. משעתר לבית-המשפט לענייני עבודה והוכיח כי פיטוריו היו פיטורים פוליטיים, שלא נסמכו על חוות-דעת מקצועיות בעת שנשלחה ההודעה, הורה בית-המשפט לשרת העבודה והרווחה להמשיך ולהעסיק אותו גם אם החוזה שלו תם לפני שנים, וגם אם מאריכים את החוזה שלו מדי חודש בחודשו. המקרים הללו ברורים גם כשמדברים על מנהל שירות התעסוקה, ודוגמאות לא חסרות. אנחנו יכולים לנהל מערכה עקובה מדם סביב חמשת האנשים הללו, כי לא ניתן להשליך אותם. היום אתה הסגן ומחר אני הסגן, ואני לא הייתי רוצה – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

מייד אני גומר. אני לא הייתי רוצה לנקוט עמדה דומה כלפי אנשים שאתם ממנים, דוגמת שגריר ישראל ברוסיה, הרמטכ"ל לשעבר ושר המשטרה לשעבר ושר התעשייה והמסחר לשעבר, חבר הכנסת בר-לב, שהוא לא הצלחה עולמית בתפקידו, בלשון המעטה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת תיכון, אודה לך אם תסיים.

דן תיכון (הליכוד):

מייד אני גומר.

היו"ר ד' שילנסקי:

מייד ממש.

עמנואל זיסמן (העבודה):

דן תיכון (הליכוד):

בבקשה.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, לא, חבר הכנסת, אינני יכול לאשר.

דן תיכון (הליכוד):

אני פונה אליך ואומר לך, הסבר לשר החוץ, לא רוצים אנחנו מלחמות, רוצים אנחנו שירות חוץ טוב, לא פוליטי. במשך 45 שנות קיומו של משרד החוץ לא נשלחו פקסים כאלה, לא נעשו דברים כאלה –

--

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

--- כל אחד קיבל את חברו.

אשמח מאוד לשמוע את עמדתכם ההוגנת ואת החלטתכם. לא נוותר בעניין הזה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

הצעה לסדר-היום החלטת משרד החוץ "להחזיר" דיפלומטים שמונו בתקופת הליכוד

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת הרב עזרן, בבקשה, הצעה מס' 2945.

יוסף עזרן (ש"ס):

אני לא מתיימר לדבר 20 דקות מפני – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אני רוצה להפנות את תשומת הלב לכך שחבר הכנסת דן תיכון דיבר לא 20 דקות, סליחה, רק 15 דקות – – –

דן תיכון (הליכוד):

זה נכון.

היו"ר ד' שילנסקי:

זמנו היה עשר דקות, ואז הארכתי לו בשתי דקות – – –

דן תיכון (הליכוד):

דבר שהוא מקובל אפילו על אדוני שמכהן כסגן היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, הארכתי לו בשתי דקות, הוא האריך עוד, אני אותתי לו כל פעם – – –

יוסף עזרן (ש"ס):

לא אמרתי שאני מתנגד, אמרתי רק מראש – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, רק רגע, תרשה לי.

יוסף עזרן (ש"ס):

בבקשה.

היו"ר ד' שילנסקי:

זה לא נושא ולא מצב שדואגים לסגור את המיקרופון במקרה כזה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני חבר הכנסת עזרן – – –

יוסף עזרן (ש"ס):

סליחה, אני אמרתי חצי משפט – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

לא ניכנס לוויכוח.

דן תיכון (הליכוד):

אפילו אתה לא היית מוריד אותי במצב כזה.

יוסף עזרן (ש"ס):

בהחלט. המזל שלי ושלך – –

היו"ר ד' שילנסקי:

גם חבר הכנסת עזרן – – –

יוסף עזרן (ש"ס):

– – שאנחנו לא עובדי משרד החוץ, אי-אפשר להגביל אותנו, אי-אפשר לשלוח לנו פקסים, וברוך-השם שאנחנו עובדים בכנסת ולא כפופים למשרד החוץ. אני התכוונתי, ידידי וחברי הנכבד, רק להרגיע מראש כמה אנשים שהיו מודאגים, שאני לא מתחייב לא לדבר 20 דקות ולא 15 דקות. זה מה שאמרתי. לא אמרתי שום דבר, חלילה, נגדך, דיברת לעניין, ודווקא השכלתני, כי יש פרטים שאני לא חקרת ואלא דרשתי.

מורי ורבותי, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, האמת היא שהנושא הזה, כפי שהזכרת, טוב שהזכרת את זה בתחילת דבריך, חבר הכנסת דן תיכון, לא רוצים לפתוח כאן מערכה של התנגחות פוליטית, כי יש גם כמה מקרים די אנושיים שהזכרת, והאספקט האנושי הוא גם חשוב.

אני אתייחס לעניין מבחינת הקונצפציה, התפיסה, מה פירוש שגריר לפי דעתי, ושל מדינת ישראל במיוחד. אנחנו לא נפאל, לא טסמניה ולא יפן. הלוואי שהיינו, אבל בכל אופן אנחנו מדינת ישראל, יש לנו פזורה, זאת שאלה מה תפקידו ומה עושה השגריר או הקונסול, ועל דברים כאלה אני יכול לדבר לא רק תיאורטית, אלא כעד ממקור ראשון, שמכיר את לוס-אנג'לס כמו שצריך, את פאריס, שלא לדבר ששירתתי שם חמש שנים בתפקידים בכירים מאוד ונכבדים, והיה לי קשר הדוק עם השגרירות שם ועם הנציגויות שלנו, וכן בהרבה מקומות.

רבותי, אין שום ספק שהאמת והיושר האינטלקטואלי אומרים, ששגריר חייב להיות אדם לא בלי דעות משלו ולא מי שאינו מזוהה פוליטית ולא מי שאין לו אידיאולוגיה. וכי גולם אנחנו שולחים לייצג אותנו? אבל אם לענות על השאלה הרטורית, האם מי שיש לו אידיאולוגיה, והוא מזוהה פוליטית, יכול לייצג גם ממשלה שאינו מזדהה עם דעותיה, או האם הוא יכול לייצג בכבוד את העמדה הרשמית של השלטון בישראל, גם אם אינו מזדהה אתו? התשובה היא: בהחלט כן.

אלו הן עובדות של יום יום. האנשים האלה יודעים שהם לא נשלחו למדינות חוץ כדי לשרת את עצמם או את דעותיהם וגם לא את המפלגות שלהם, אלא לייצג את כל העם היושב בציון, לייצג את העמדה הרשמית של מדינת ישראל.

לכן, אם אדוני סגן השר יסכים אתי שהדבר הזה בהחלט אפשרי, וגם מי שיש לו דעות משלו יכול לייצג בכבוד עמדה אובייקטיבית של השלטון שאותו הוא מייצג, גם אם איננו מהמפלגה שלו, בוודאי

יסכים אתי שחייב להיות בעניין זה שיקול אחד ויחיד: האם הוא מתאים ותואם את התפקיד; האם הכשרונות שלו משרתים את מדינת ישראל ואת הצרכים שלה.

אני חושב שיש עוד דבר חשוב מאוד, וזה ההבדל הגדול בין שגריר של סתם מדינה לבין שגריר של מדינת ישראל. מדינת ישראל מתיימרת, ולפי דעתי בצדק, וסליחה על הביטוי "מתיימרת", לייצג את כל העם היהודי. לכן היא גם מקבלת "מסים" לא רק מ-5 מיליוני תושבים ישראלים, אלא מ-15 מיליון יהודים.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אל תגדיל את המספר ב-2 מיליונים.

יוסף עזרן (ש"ס):

אמרתי: 5 מיליונים.

רפאל אלול (העבודה):

הוא התכוון ל-13 מיליון, ולא ל-15 מיליון.

יוסף עזרן (ש"ס):

פיצויים אנחנו מקבלים בשם כל היהדות, אנחנו מייצגים את כל העם היהודי, ואנחנו שולחים אליו בצדק את מיטב בנינו, נציגינו, שיודעים לקשור קשר עם הקהילות הרבות, ולא רק לקשור קשר. אני רוצה לומר לכם שהרבה קהילות נידחות הרימו ראש, זקפו קומה וקיבלו תודעה יהודית כאשר ידעו לא רק הם, אלא גם הגויים שבתוכם הם חיו, שאין הם יתומים, שיש להם אבא ואמא. אני אומר זאת לא מתוך רגש, אלא מתוך ידיעה אמיתית של הדברים.

יש אנשים שהשכילו לקשור קשר נפלא עם הקהילות בפזורה, שהצליחו לא רק להביא את דבר ציון אליהם, אלא גם לקשור אותם לארץ-ישראל ולאינטרסים של מדינת ישראל. לפעמים השתתפתי במעמדים נפלאים של הזדהות של אותן קהילות עם מדינת ישראל.

כשאנחנו באים לעשות את השיקול שלנו, אנחנו חייבים להביא בחשבון לא רק את האינטרסים של מדינת ישראל, שזה כמובן דבר לגיטימי, שעומד במקום הראשון, ואם יש חלילה מישהו שגורם תקריות דיפלומטיות, לא אליו אני מתכוון; ואם יש מישהו שלא מייצג את העמדה הרשמית של מדינת ישראל ושל ממשלתה, גם לא אליו אני מתכוון. אבל אדם שמסוגל להתעלות על האידיאולוגיה שלו ולהציג בכבוד את העמדה של ממשלת ישראל, ולעשות זאת בצורה אובייקטיבית וטובה, להיאבק

עליה ולייצג אותה בכבוד, להסביר ולשכנע, ובעיקר לקשור קשרים נפלאים עם הקהילה היהודית שבה הוא פועל, כשדנים בעניינו צריך להביא בחשבון את כל הדברים האלה.

אני חייב לתת לכם דוגמאות של אנשים כאלה, שלצערי הרב דווקא הם נפגעו מההחלטות האלה. אני לא רוצה להיכנס לעניין של הדחות פוליטיות ושל מינויים פוליטיים, כי בסך הכול, מי יותר ומי פחות, כל מי שהיה בשלטון החליק על העניינים האלה. אני מוכרח להודות שיש הרבה אמת בדברים שאמר כאן חבר הכנסת דן תיכון, שבאמת היתה התחשבות בכשרונותיהם של השגרירים שמונו בתקופת המערך, ולא בקשרים שלהם. והוא גם נתן דוגמאות למכביר המוכיחות שזה נכון.

אבל מצד שני נכון שיש גם הדחות ומינויים פוליטיים מפה ומשם. אבל לא לזה אני מבקש להתייחס. הקונצפציה המקובלת עלינו, ואני מקווה שגם עליך, אדוני סגן השר, היא שהשגריר חייב לייצג ולהציג אובייקטיבית את העמדה של הממשלה, והוא מוכשר לכך, ובעיקר הוא צריך לקשור קשר וליצור גשר עם הפזורה.

ואם יש שני מקומות שאפשר להביא אותם כדוגמה ותפארת בשני התחומים האלה, הרי זו הדוגמה של פאריס ויהודה לנקרי, ושל לוס-אנג'לס והציר שלנו שם. אני לא מזכיר אותם סתם כך כדי להפלות אותם לטובה, אלא גם מתוך היכרות אישית שלי אותם, ומתוך הוקרה לעבודה שהם עושים.

לא מזמן הייתי שם, ואני יודע את הערכת הקהילות אל האנשים האלה ולמה שהם עושים. ואתם יודעים בוודאי שמדובר בשתי הקהילות היהודיות הגדולות בחוץ-לארץ. בצרפת יש קרוב ל-800,000 יהודים, ובלוס-אנג'לס רבתי יש קרוב ל-600,000 יהודים, ובתוכם כ-350,000 ישראלים, שרובם עדיין מחזיקים באזרחות ישראלית. האם יש דבר חשוב יותר מהקשר שיש לנו אתם; יותר חשוב מהגשר, מהפתיחות ומההבנה שיש אתם?

לכן אני מבקש, שבבואכם להחליט מי ייצג את ישראל ומי יחזור, מי יישאר ולמי להאריך את תקופת הכהונה, תביאו בבקשה בחשבון את כל השיקולים האלה בסך כל ההיערכות שאתם עושים, ותביאו בחשבון את העבודה שהם עושים, את עמדתם האובייקטיבית ואת הנאמנות שבה הם עושים את עבודת הייצוג, ואת הכשרונות הברוכים של האנשים האלה, ובעיקר – וגם זה לא טפל – שזה אלמנט ומרכיב חשוב ליצירת הקשר עם הקהילות שלנו שם.

אני משוכנע, שכאשר תשקלו את כל המערכת הזאת, שהיא קומפלמנטרית ומשלימה בהחלט את המערכת ואת האיש שאמור לייצג אותנו, אתם תשקלו את הדברים שוב. אין בזה בושה, הדבר ייחשב רק לשבחו ולכבודו של משרד החוץ, כאשר השיקולים שלו הם ענייניים ואובייקטיביים, לטובת מדינת ישראל ולטובת הפזורה בעולם כולו. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שר החוץ י' ביילין:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההודעות על סיום כהונה נמסרות בדרך כלל בסוף שנה קודמת, כדי שהמסיימים ידעו להיערך כראוי ולא יופתעו. הם מקבלים את זה במכתב, ומזמן שיש פקס – הם מקבלים את זה גם בגיבוי של פקס. העובדה שלא קיבלו את זה בפקס במשך 45 שנה, זה מפני שלא היה פקס. אין בזה שום עלבון ושום פגיעה.

לגבי סיום התפקיד של אותם חמישה אנשים, חמישה ראשי נציגויות, מתוך הרבה ראשי נציגויות שסיימו את תפקידם – הם באמת מינויים חיצוניים. איש מהם אינו מפוטר. איש מהם אינו חוזר ארצה בטרם סיים את שליחותו. כולם ממלאים את חוזה ההעסקה שלהם עד תומו.

לגבי המקרים הספציפיים, כיוון שהוזכרו שמות, אני רוצה לחזור על השמות האלה. השגריר לבלגיה, יצחק מאיר, כהונתו הוארכה עד סוף דצמבר. נחמן פרל, הקונסול הכללי בהונג-קונג, כהונתו הוארכה על-ידי שר החוץ הנוכחי בשנה נוספת, והוא קיבל הארכה נוספת עוד לחצי שנה. במקום חוזה לשנתיים, הוא יכהן שלוש שנים וחצי. דוד קראוס, שגריר בבודפשט, כיהן שנתיים. שר החוץ האריך את כהונתו בשנה נוספת, והוא חוזר ארצה אחרי כהונה של שלוש שנים. יהודה לנקרי, השגריר בצרפת, אמור לסיים בחודש אפריל את שתי שנות כהונתו על-פי החוזה. הוא קיבל הארכה עוד לחצי שנה.

מכאן שההצגה כאילו כל מי שכהונתו נגמרה בדיוק אחרי שנתיים, גם אם אין שום מניעה מלהחזירו אחרי הכהונה הזאת, מוחזר ארצה מייד, היא תמונה פשוט לא נכונה. משום שלרוב האנשים האלה הוארכה הכהונה בין חצי שנה לשנה-וחצי.

גם ההצגה של העבר לא כל כך מלאה.

דן תיכון (הליכוד):

מה לא כל כך?

סגן שר החוץ י' ביילין:

מלאה. ואני אתן לך דוגמאות, חבר הכנסת תיכון. ב-1988 מונו שגריר למונרוביה, יצחק רימון, ונציג לאו"ם, ששמו חנא חדאד. הם עברו את ועדת המינויים, וכאשר הגיע שר חוץ חדש ששמו משה ארנס לתפקיד, הוא ביטל את שני המינויים האלה והם לא נשלחו לחוץ-לארץ.

אתה התייחסת לעובדה שארנס החזיר אחרי שנתיים את מוחמד מסארווה, שהוא עד כה האיש היחיד מהמגזר הערבי שעמד בראש נציגות ישראלית בעולם. אף אחד לא הביא את זה לדיון בכנסת ולוויכוח כאן.

אתה הזכרת את המינוי של אורי סביר. אני אומר עליו שני דברים. א. כמו שציינת עתה, הוא מינוי פנימי של משרד החוץ, הוא לא מינוי פוליטי. ב. הוא לא נעשה בחיפזון. המינוי של אורי סביר – אני יכול להעיד על כך כי הייתי יושב-ראש ועדת מינויים גם אז – נקבע כחצי שנה לפני הבחירות. הוא התבצע מייד לאחר הבחירות, אבל זה לא היה מעשה של איזה מחטף כזה או אחר.

דן תיכון (הליכוד):

תרשה לי לתקן אותך – לאחר שנפלה הממשלה ולא לאחר הבחירות.

סגן שר החוץ י' ביילין:

לאחר הבחירות, ב-1988, לאחר הבחירות.

דן תיכון (הליכוד):

לגבי קונסול כללי?

סגן שר החוץ י' ביילין:

כן, אחרי הבחירות. לעומת זה, שני מקרים שהוזכרו כאן, המקרה של מינויו של דרור זייגרמן והמקרה של אורי אורן – שניהם עמדו להישלח לחוץ-לארץ כמה חודשים אחרי הבחירות. ואני זוכר שהיו אז פרסומים בעיתונות, שבדאי הם לא יישלחו, הם יישלחו למקומות אחרים ולא ייתנו להם שני מקומות כאלה. ואנחנו אפילו לא היססנו, אלא אמרנו: ממשלה קודמת קיבלה החלטה, אנחנו נכבד אותה. והם יצאו למקומות כהונתם המקוריים. לא היתה שום בעיה. אני גם לא חושב שהיתה טענה גדולה, אילו החליטה הממשלה שלא לשלוח אותם, או לשלוח אותם למקומות אחרים, שהם פחות מרכזיים מהמקומות שבהם הם כיהנו. להפוך את העובדה שהם יחזרו ארצה בעוד כתשעה חודשים, עם תום החוזה שלהם, לאיזה עניין מדיני, שמצדיק דיון בכנסת, אני מוכרח לומר שזה נראה לי מאוד בעייתי.

מה גם, שהטענה כאילו תקופת כהונה היא דבר מוגדר היא פשוט לא מדויקת. שגרירים לא מעטים מכהנים תקופה של שנתיים. חזר ארצה השגריר באתיופיה אחרי שנתיים. חזר ארצה השגריר בדרום-אפריקה אחרי שנתיים. אלה מינויים פנימיים. מי שחוזר אחרי שנתיים, זה לא אדם שמוטבע בו אות של כישלון, חלילה. יכולה להיות כהונה של חמש שנים ויכולה להיות כהונה של שנתיים. הרי אילו היתה זו פגיעה באיזה עיקרון – מדוע החוזה הוא לשנתיים, מדוע הוא לא לשלוש שנים? עובדה היא שהחוזה הוא לשנתיים.

דן תיכון (הליכוד):

נדמה לי שאני הסברתי את זה כהלכה. אפשר לומר: אני לא מבין, אבל הסברתי כהלכה מה המשמעות של השנתיים.

סגן שר החוץ י' ביילין:

אני חושב שהנושא הזה הוא בשיקול הדעת של השר; העובדה שהוארכה כהונתם של רוב האנשים שהזכרתם, העובדה שאיש לא הוחזר מהאנשים האלה לפני תום החוזה שלו – כל הדברים האלה גורמים לכך שאין הצדקה לדיון בכנסת בנושא הזה.

מה גם, שחבר הכנסת תיכון אומר: לא נוותר. מה זאת אומרת לא נוותר? זאת אומרת שלא הפורום הזה הוא זה שיקבע בסופו של דבר את העניין, ושהוא סבור שיש מקומות אחרים שבהם אפשר להעלות את זה, אולי משפטית, אולי מערכת אחרת, ואיש לא ימנע את זה בעדו.

נדמה לי שלא הכנסת צריכה לדון בשאלה, האם האנשים שחוזרים עם תום החוזה שלהם, או שנה, שנה-וחצי אחרי זה, הם אנשים שנפגעו על-ידי הממשלה וזקוקים לסעד של הרשות המחוקקת. על כן אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. הצעה אחרת לגבי הצעתו של חבר הכנסת עזרן לחבר הכנסת דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להעביר את הצעתו של חבר הכנסת עזרן לוועדה, ואני מנצל את זכות התשובה.

אדוני סגן השר, אתה בזה הרגע קבעת הלכה להרבה שנים במדינת ישראל. אתה כמנהגך הופך להיות חדשן, ואתה נותן גושפנקה רשמית להדחות פוליטיות במשרד החוץ. אני חשבת, שכמודח פוליטי בשעתו, לפני הרבה הרבה שנים, אני יכול לומר לך, שזה לא הליך פשוט. רק מי שחווה את החוויה יכול להעריך את חומרת המעשה.

בהכירי את השר, אני לא ציפיתי לרגע שאנחנו נזכה לסעד אצל השר. אני גם אמרתי לך, שאני לא חושב שהעניין יסתיים. אתה רואה, אנחנו לא עושים שום גיוס. אנחנו חושבים שצריך לתת לכם להיכשל פעם נוספת בתחום הפיטורים הפוליטיים. שלא תבואו יותר בטענות לעולם. קבעתם היום הלכה חמורה ביותר. תודה רבה לך, אדוני.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת עזרן, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

יוסף עזרן (ש"ס):

אני חשבתי – במליאה.

היו"ר ד' שילנסקי:

יש לנו פה מצב כזה: לגבי הצעתו של חבר הכנסת דן תיכון, יש שתי הצעות.

דן תיכון (הליכוד):

אני מסכים להעביר לוועדה.

נעמי חזן (מרצ):

למליאה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת חזן, תרשי לי. חבר הכנסת דן תיכון, אתה נחשב למומחה לתקנון, ואני חושב שכל חברי הבית יאשרו שאתה מומחה גדול מאוד לענייני התקנון. אבל אני עוד לא נתקלתי במקרה, ואתה מעורר סוגיה, שחבר יכול לגבי הצעתו שלו להציע להעביר לוועדה.

שאול יהלום (מפד"ל):

אני מציע להעביר לוועדה.

דן תיכון (הליכוד):

כמו כל חבר כנסת, אני לא רציתי לעוץ לך עצה, אפילו במעמד זה לבקש להעביר לוועדה.

היו"ר ד' שילנסקי:

הבעיה נפתרה.

דן תיכון (הליכוד):

אנחנו גם לא מגייסים חברים.

דוד צוקר (מרצ):

אתה כמו יתום.

דן תיכון (הליכוד):

אל תגיד לי מה אני.

היו"ר ד' שילנסקי:

רבתי, הוויכוח הוא על תקנון, זה ויכוח אקדמי, לשם שמים.

דוד צוקר (מרצ):

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת צוקר, אני אודה לכם אם תקיימו את הוויכוח המעניין אחר כך.

קריאה:

היו"ר ד' שילנסקי:

נכון, אני מסכים, פרט למשפטים. זה מעניין, אבל לא פה המקום. הבעיה נפתרה, כי חבר הכנסת יהלום הציע להעביר גם את הצעתך לוועדה.

אני חושב שאנחנו נצביע עבור שתי ההצבעות גם יחד, הן של חבר הכנסת דן תיכון והן של חבר הכנסת יוסף עזרן, להעברה לוועדה או להסרה. לוועדה – מצביעים בעד, להסרה – מצביעים נגד. הפעלתי את השעון. אם לוועדה – הכוונה תהיה ועדת החוץ והביטחון. נכון?

רון נחמן (הליכוד):

למה? ועדת הפנים.

הצבעה מס' 6

בעד ההצעה להעביר את הנושאים לוועדה – 8 בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 7

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושאים שהעלו חברי הכנסת ד' תיכון וי' עזרן
לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

שמונה בעד, שבעה נגד, אין נמנעים. אתה מציע ועדת הפנים, לא היתה כל הצעה אחרת. אני לא מציע, אמרתי, חשבתי. ההצעה התקבלה, והיא תועבר לוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת.

דוד צוקר (מרצ):

אני מבקש להעביר לוועדת החוץ והביטחון. אי-אפשר לעשות צחוק מהכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת צוקר, תרשה לי דקה. אני רוצה להתייעץ עם סגנית מזכיר הכנסת, האם הצעתך תופסת אחרי ההכרזה.

חבר הכנסת צוקר, אני משחזר. הרי אני לא יכול להצביע ועדה. אני אמרתי "אני מניח", ואז היתה פה הצעה של חבר הכנסת רון נחמן להעביר לוועדת הפנים. אני אמרתי, זו ההצעה היחידה שישנה, כי ההצעה שלי היא לא הצעה. אני אמרתי "אני מניח", כי זה היה נראה לי המקום הטבעי. אבל יש פרוצדורה, אני הכרזתי שזה עובר לוועדת הפנים, היות שזו היתה ההצעה היחידה. אם כי לדעתי המקום הנכון, ואני יכול להגיד לא פורמלית – –

דוד צוקר (מרצ):

אני מציע הצעה אחרת.

היו"ר ד' שילנסקי:

תסלח לי, אתה הצעת הצעה אחרת אחרי שהכרזתי על התוצאה. לכן הצעתך לא נתפסת.

דוד צוקר (מרצ):

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דוד צוקר, הרי אתה יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט – – –

דוד צוקר (מרצ):

מה זה חשוב?

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה חבר ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, אתה צריך לדאוג שגם הכנסת תתנהל לפי התקנון ובצורה תקינה.

דוד צוקר (מרצ):

אתה נהגת באופן מתוקן? לא.

רון נחמן (הליכוד):

הצעתי הצעה, שהוא קיבל אותה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת צוקר, אני לא קורא אותך לסדר, אבל תן לי להגיד משפט אחד. אני אבקש ממך בירור, אינני יודע באיזה פורום, היות שעכשיו האשמת אותי, שנהגתי שלא כהלכה.

אברהם יחזקאל (העבודה):

תגיש תלונה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת אבי יחזקאל, אתה יכול ללעוג לזה. אני לא מגיש תלונה.

אברהם יחזקאל (העבודה):

ממתי ועדת הפנים דנה במינויים במשרד החוץ?

היו"ר ד' שילנסקי:

לדעתי, אחרי שהיושב-ראש הכריז על התוצאה, זוהי ההכרזה. פעם אחת זה פועל לטובת צד זה, פעם שנייה זה פועל לטובת צד זה. כולם צריכים להיות מעוניינים בסדר תקין.

דוד צוקר (מרצ):

אין שיקול דעת של היושב-ראש?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דוד צוקר, אני מזמין אותך, יחד אתי, לוועדת הפירושים של הכנסת. אם יתברר שאתה טעית, אני מקווה שתבקש התנצלות על הדברים החמורים שאמרת. אם יתברר שאני טעיתי, אני אודה בטעותי ואבקש את סליחתך.

רפאל אלול (העבודה):

תבקש סליחה מראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

אינני רוצה שיבקש סליחה מראש, כי אם יתברר שאני טעיתי, אני אמצא את ההזדמנות להודות בטעותי.

הצעות לסדר-היום

ההסכם שנחתם בין ישראל לוויטקן

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, הסעיף הבא בסדר-היום, הצעות לסדר-היום מס' 2965, 2978, 2996, 3004 ו-3007, בנושא: ההסכם שנחתם בין ישראל לוויטקן. אני מזמין את ראשון המשתתפים בדיון, את חבר הכנסת עוזי לנדאו. אני מודיע שיש חמישה מציעים, כך שהתקנון מחייב שבע דקות. אני מבקש להקפיד על התקנון, היות שהשעה כבר די מאוחרת וסדר-היום עוד רב מאוד.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני 90 שנה נפגש תיאודור הרצל עם האפיפיור פיוס העשירי. הוא עשה זאת כנציגו של העם היהודי, הופיע זקוף, גאה, סירב לנשק את ידו המושטת של האפיפיור. בדבריו סירב האפיפיור לעזור לתנועה הציונית, ואמר: "אתם סירבתם להכיר באדוננו, לכן לא נוכל להכיר בעם היהודי".

אדוני היושב-ראש, הכנסייה מכירה במדינת ישראל וחותמת על הסכם עם מדינת ישראל בניגוד לרצונה, על אפה ועל חמתה, כמו המציאות המדינית כופה עצמה על הכנסייה הר כגיגית. כפי שכתב על כך שמואל שניצר, אשר תיאר את הכס הקדוש ההולך לקאנוסה.

ההסכם חשוב. יש בהסכם הצלחה, אבל אין בלב שמחה. משום שפיללנו, ודאי ובוודאי חלקנו, לאיזה תינוק אחר.

על הסכם הוויטקן חתם סגן שר החוץ, אבל זה איננו סתם הסכם של יחסי חוץ. יש להסכם חשיבות מדינית, אבל הוויכוח עם הוויטקן, שעליו מגשר ההסכם, איננו מדיני. משום שבין העם היהודי ובין העם הנוצרי יש יריבות היסטורית, היא אידיאית והיא דתית, והיא מוסרית, ובינינו לבינם יש גם חשבון של דם.

העולם הנוצרי הוא לנו אויב פסי מאות ואולי אלפי שנים. וכאשר האפיפיור מבקש עכשיו הסכם עמנו, אין הוא עושה זאת מאהבתנו אלא בשל המציאות המתחילה להשתנות עם תהליך מדריד. מן הוויטקן עוד פנו למדינת ישראל בתקופתו של הליכוד, כאשר הוויטקן רואה את המציאות המשתנה והוא מבקש להגן בתוכה על האינטרסים שלו, הכלכליים, הדתיים, החינוכיים, המיסיונריים, הפיסיים, הרכוש שיש לו, ומעל הכול הוא מבקש להגן ולשמור על מעמדו בירושלים. מול רצונו זה של האפיפיור, יש לישראל האינטרסים המדיניים, אבל גם הכבוד הלאומי והדתי, שלנו – החיים עכשיו, וגם של דורי דורות של יהודים.

על כן, הייתי מצפה שניציג מדינת ישראל, המנהל את המגעים, ידע גם בדבריו, בעת חתימת ההסכם, לעשותם ולכוונם על-פי הכבוד העצמי, האיפוק הראוי והאחריות הלאומית, שמחייבים את המעמד הזה. על כן התפלאתי על הניגוד הצורם שבין הדברים המצופים ובין המציאות בפועל.

אמר סגן השר ביילין בשם ישראל: "השארנו מאחור אלפי שנים של בורות ושנאה, לפנינו שנים רבות של אור". אדוני סגן שר החוץ, אנחנו לא השארנו מאחור בורות ושנאה, ודאי לא שלנו. אנחנו חיינו בתוכם, הם לא עניינו אותנו, ודאי לא שנאנום. הם בורים לגבינו. הם שנאו וממשיכים לשנוא אותנו. וגם בימים אלה אין הכנסייה מונעת מסע של שיסוי ושנאה נגד יהודים ברחבי עולם.

ההסכם הזה, חשוב שנדגיש, הוא הסכם טכני, אין בו סליחה, והוא איננו סוגר חשבון. תפקידך היה לומר בשם העם היהודי, כי החשבון המוסרי בין העם היהודי ובין הנצרות העכשווית פתוח. צריך היה לצפות ממך לשמוע, לומר, כי צלב הקרס צמח מן הצלב. והשנאה ליהדות זה דורות נתפתחה וטופחה בחסות הצלב, כאשר על כתפי הוויטקן, החותם עמנו על חוזה, רובצת אחריות כבדה לתוצאותיה של שנאה זו, בת 1,700 שנה, ביוחד בדור זה, שידע את השואה. פיוס ה-12, אשר ישב על הכס הקדוש כלשונם, בתקופת השואה הוא לא נקף אצבע כדי להציל יהודי, וכוחו היה רב לו. גם כאשר גורשו יהודי רומא לאושוויץ, מול עיניו, לא זע לבו הנוצרי ולא נמצאה בו די חמלה כדי לעצור את התהליך. מתי מתעוררת החמלה הנוצרית שלו? כאשר הוויטקן מתעורר להגיש סיוע לרבים מראשי המרצחים, בראשם מנגלה, שנסים על נפשם לדרום-אמריקה.

יסביר סגן שר החוץ מדוע לא הביע הוויטקן חרטה, לא בהסכם וגם לא בעל-פה.

אני יכול להבין שהם סירבו. אבל אני שואל אותך: היכן תביעת ישראל מן הוויטיקן, שתוסיף ותאמר "אני מאשים", תתבע ממנו חרטה, תתבע מחילה וסליחה?

מה אומר המונסניור צ'לי, החותם באותו אירוע? הוא אומר: פיוס היסטורי. ולא אמר לו סגן השר, שתנאי לפיוס הוא חרטה אמיתית ומירוק עוונות. כי כשאין חרטה, איך יש פיוס? מה אומר לו סגן השר במקום זה? – "יש לפנינו שנים רבות של אור". איזה אור? עם מי?

אדוני היושב-ראש, ד"ר ראובן הכט, זיכרוננו לברכה, כתב, עוד לפני שנה וחצי, כאשר רק החל המשא-ומתן: "ישראל צריכה לעמוד על עוד דבר, על כך שיוחזרו לה כל אוצרות האמנות והתרבות היהודיים שנשדדו – – עשרות אלפי כתבי-יד עבריים חשובים הוחרמו ונשרפו על-ידי הכנסייה במשך מאות שנים, וכל זה לפני שהוויטיקן יוכל לכונן יחסים דיפלומטיים אתנו – – עליו להחזיר את מה שנשל מהרכוש היהודי שנשדד ונשרף על-ידי מהרסים ונמצא במזיאונים של הוויטיקן", והרשימה ארוכה. מדובר על מוצגים ארכיאולוגיים, על כתבי-יד של מלומדים יהודים. הרשימה הזאת ענקית.

משרד החוץ הרי היה מוכן להעביר למצרים את כל הארכיאולוגיה של סיני, בלי דין וכלי צדק. סיני לא היה מצרי מעולם. אדוני היושב-ראש, אני שואל: מדוע שהם לא ינהגו כלפינו כפי שאנחנו נהגנו כלפי המצרים, לפחות את המינימום הזה? היכן התביעה הטבעית של נציג העם היהודי לאפיפיור להחזיר את כל הביזה שבמרתפיהם לבעליה? הם לא רק רצחו, הם גם ירשו, ועכשיו נהנים מן ההסכם שחותמים עמנו.

אדוני סגן השר, היכן התביעה שלנו להציב את שגרירות האפיפיור בירושלים?

זאת איננה הכנסייה של יוחנן ה-23, שהיה באמת יוצא דופן. הוא דיבר על כך, כך הוא מצוטט, הם מכירים, כך נאמר, ש"אות קין על מצחנו. סלחו לנו על הקללה שבה קולל שם היהודים", הוא אומר. הוא יוצא דופן ברשימה הזאת של אפיפיורים.

אבל מה עם האפיפיור הנוכחי, שעם הוויטיקן שלו אנחנו חותמים על הסכם? הוא ביקר באושוויץ, ב-1979, ואז אמר כי רגליו דורכות בגולגולתא של העולם המודרני. אלה דברים מוזרים. בגולגולתא, שעליה נצלב ישו היהודי, שממנה קמה הנצרות. מה מכין לנו כאן האפיפיור? האם הוא מדבר על כך שבאותה זירה שבה בוצע הפשע הנוצרי בתקופה המודרנית, כאשר נרצחו יהודים, מן הצליבה החדשה הזו, שוב תעשה הנצרות איזה אירוע, אירוע תרבותי בעל ערך נוצרי?

אני אומר את הדברים האלה בזהירות, משום שיש שמועות המתפרסמות כאילו יש לאפיפיור הזה כוונה לעשות את פיוס ה-12, זה שעצם עיניו בזמן השואה, לקדוש, ובכך בעצם לשים קץ לוויכוח בעניין חלקו בתקופת השואה.

אני אומר, שעם כל חשיבותו של ההסכם, נציגי ישראל במשא-ומתן הזה לא הופיעו כנציגי העם היהודי, הנושאים עמם משא דורות של רדיפות יהודים ובאים לתבוע את עלבונם ואת דמיהם של מיליוני מומתים.

אדוני היושב-ראש, סגן שר החוץ מתייצב בפני נציג האפיפיור כסוחר שמחפש רווח קל. יש רבנים בעולם היהודי שסבלו מן העולם הנוצרי כל השנים ברציפות. השמאל המתקדם, היושב באולם הזה, שמתחרה ומתפאר בפלורליזם, בהומניזם, השמאל הזה לועג ללבושם, לועג לפיאותיהם. אני אומר, אדוני היושב-ראש, שיש בהם יותר כבוד עצמי יהודי משיש לכל בעלי הבלייזרים שבמשרד החוץ. הם על כבודם ועל כבודנו מעולם לא ויתרו.

אסיים באזהרה. כוונת הווייטקן היא ירושלים; לבסס את מעמדו כצד מדיני במשא-ומתן הרב-צדדי. כתוצאה מהסכם בר-תוקף בין-לאומי הוא מבקש לקבוע את מעמדו החוקי, הרשמי, הריבוני בירושלים בהסדרי הקבע. הדבר המטריד הוא, שכבוד שר החוץ אומר, כך הוא מצוטט: "אין לנו התנגדות שנציגי הווייטקן ישתתפו במפגשים הרב-צדדיים".

אני מבקש להזהיר את משרד החוץ. אין משא-ומתן על ירושלים. לא יהיה כל מעמד ריבוני לווייטקן וכל זכויות ותנאים בירושלים במשא-ומתן בין-לאומי. כל מה שרצונם מאתנו – במשא-ומתן עם הריבון בירושלים, בינם לבינינו. אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, אני מבקש מחברי הכנסת שלא להשאיר את הפואנטה לסוף, כי כשהם מגיעים לדבר הכי חשוב שהם רוצים לומר, אני צריך להעיר להם להפסיק.

חבר הכנסת משה פלד, ואחריו – חבר הכנסת אבי יחזקאל.

משה פלד (צומת):

כבוד היושב-ראש, יש לי בקשה ממך. חברת הכנסת חזן צריכה ללכת ללמד באוניברסיטה. כבר הבאתי לה את הנאום, שתדבר לפני.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מניח שחבר הכנסת אבי יחזקאל, גם הוא מסכים.

אברהם יחזקאל (העבודה):

הם מתחלפים ביניהם, אז אני אחריה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חשבתי שתהיה ג'נטלמן ותגיד שאתה מסכים.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אני מסכים להחליף ביניהם.

היו"ר ד' שילנסקי:

זה לא תלוי בך, זה תלוי ביושב-ראש. אני מסכים. שאלתי אליך היתה, האם גם אתה מסכים שהיא תוקדם, כשזה גם על חשבונך, ולא רק על חשבוננו של חבר הכנסת פלד.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אני מסכים להחליף ביניהם.

היו"ר ד' שילנסקי:

הבינונו את הרמז.

אברהם יחזקאל (העבודה):

לא רמז, אמרתי במפורש.

היו"ר ד' שילנסקי:

הבינונו את המשמעות. תשובה דיפלומטית.

חברת הכנסת חזן, בבקשה.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להודות לחבר הכנסת פלד, שהסכים להתחלף אתי ולאפשר לי להתבטא בנושא החשוב הזה.

לפני שאפתח בנושא ההסכם בין ישראל לבין הוויטקן, עלי להעיר הערה חשובה מאוד לגבי הדיון שהתקיים בנושא המינויים הפוליטיים במשרד החוץ. בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת קיימת ועדת משנה שעוסקת, או אמורה לעסוק, בכל מה שקשור בשירות החוץ. בראש ועדת המשנה הזאת עומד חבר הכנסת של הליכוד. ועדת המשנה לא התכנסה ולו פעם אחת מאז כינון הכנסת השלוש-עשרה. לכן תמוה מאוד בעיני שחברי כנסת של האופוזיציה עולים לדוכן הכנסת ומעלים נושאים, כאשר יש בידיהם כלים פרלמנטריים לפקח על שירות החוץ, ועד עתה הם לא השתמשו בכלים האלה בצורה מסודרת.

ועכשיו לענייננו. אני חושבת שסגן השר ביילין נתן את התשובה המהותית, העניינית, הנכונה והצודקת. צר לי על שהאופוזיציה לא השתמשה בכלים הפרלמנטריים הנחוצים בשלב הזה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חברת הכנסת תמר גוז'נסקי וחברת הכנסת ענת מאור, אני רוצה להתייחס להסכם עם הוויטקן, שלעניות דעתי הוא בראש ובראשונה הסכם מדיני.

חשוב להדגיש, שאין מדובר כאן בהסכם דתי או תיאולוגי. אין כוונה, בכינון הסכם בין ישראל לבין הכס הקדוש, להגיע למצב של פיוס דתי או להגיע לכך שאנחנו מוחלים בצורה זו או אחרת על ההיסטוריה ארוכת הימים בינינו לבין הכנסייה הקתולית. אלא, קצת במאוחר, מדובר בראש ובראשונה בהסכם מדיני, שהוא בעל מאפיינים מיוחדים. הוא בעל מאפיינים מיוחדים, משום שהוויטקן מהווה מדינה מיוחדת במינה, מדינה על שטח קטן מאוד. אבל למדינה הזאת, לכס הקדוש, יש כמיליארד נתינים, המפוזרים בלמעלה מ-100 מדינות בעולם.

יוסף עזרן (ש"ס):

לא נתינים, אולי חצי מאמינים.

נעמי חזן (מרצ):

אני אמרתי נתינים, והשתמשתי, חבר הכנסת עזרן, במונח ששקלתי אותו היטב.

יוסף עזרן (ש"ס):

מה זה נתינים?

נעמי חזן (מרצ):

נתינים, זאת אומרת מאמינים שיש לכנסייה הקתולית ולכס הקדוש מרות עליהם, במובן הזה. ולכן מדובר פה בכינון יחסים בין ישראל לבין מדינה מיוחדת במינה, קודם כול.

שנית, נקודה חשובה בהסכם המדיני בינינו לבין הוויטקן היא שיש, 45 שנה לאחר הקמתה של מדינת ישראל, הכרה של הוויטקן, שהעם היהודי הוא עם ולא רק דת. ויש כאן פריצת דרך חשובה מאוד בכל מערכת יחסינו עם הכנסייה הקתולית.

יוסף עזרן (ש"ס):

נעמי חזן (מרצ):

הרב עזרן, משום שאתה מדבר אחרי, אני אשמח שתייחד את דבריך למה שאתה רוצה לומר ותרשה לי לדבר על מה שאני רוצה לדבר. תודה רבה.

להסכם גם אופי מיוחד, משום שמעבר להיבטים המדיניים של כינון יחסים דיפלומטיים בתוך ארבעה חודשים, יש גם משמעויות מיוחדות בהסכם עצמו. ואני רוצה להבליט מעל דוכן הכנסת כמה מהמשמעויות המיוחדות שיש בהסכם הזה.

ראשית כול, יש הסכם בין ישראל לבין הוויטקן להיאבק במשותף באנטישמיות ובגזענות. אין ספק שיש משמעות מיוחדת במינה – חבר הכנסת עזרן – להירתמות הוויטקן והכנסייה הקתולית למאבק באנטישמיות הגואה ברחבי העולם, ובמיוחד באירופה. לא היתה בהיסטוריה שלנו עד עכשיו נכונות של הכנסייה הקתולית להטיף בכל יום ראשון בבוקר במיליוני כנסיות נגד האנטישמיות ונגד הגזענות. והמאבק הזה וההירתמות של הוויטקן למאבק הזה הם חשובים, ויש משמעות עתידית גדולה מאוד לשיתוף הפעולה בין ישראל לבין הוויטקן במאבק נגד האנטישמיות ונגד הגזענות.

נקודה שנייה מיוחדת בהסכם בינינו לבין הוויטקן – הפעולה המשותפת של הכנסייה הקתולית ושל מדינת ישראל בעד סובלנות דתית. מדובר בפתיחות רבת עוצמה של הכנסייה, שלא היתה קיימת קודם, להטפה עבור סובלנות דתית. לכך משמעויות לא רק בעולם הנוצרי – אבל, לעניות דעתי, גם למניעת נטיות פונדמנטליסטיות בפריפריה של העולם המוסלמי.

ולכן, גם בנושא של הסובלנות הדתית, גם בנושא המאבק המשותף נגד האנטישמיות, יש כאן פריצת דרך משמעותית ביותר.

יש גם היבטים כלכליים חשובים בתוך ההסכם בינינו לבין הוויטקן, בין היתר ערבויות לרכוש הכנסייה הקתולית בישראל, אבל מבחינה תיירותית אין ספק שעצם הנכונות של הוויטקן ושל הכס הקדוש לעודד את הצליינות לישראל יכולה לסייע בפיתוח ענף התיירות אצלנו בצורה משמעותית.

אדוני היושב-ראש, אין התייחסות בהסכם בינינו לבין הוויטקן לנושאים רגישים שהם על סדר-היום הפוליטי במדינת ישראל. אין התייחסות לנושא ירושלים, אין התייחסות לנושא הפלשתיני, וכך צריך להיות, כי יחסים דיפלומטיים הם יחסים בין מדינות, הם אינם יחסים בין משטרים.

לכן, מדובר פה בהסכם מיוחד במינו, אבל בעל אופי מדיני בראש ובראשונה, שמכשיר את הקרקע לפתיחת הדו-שיח התיאולוגי ואולי גם לפתיחה מחדש של המשקעים ההיסטוריים ולניסיון לשקול מחדש את העבר; אבל, בראש וראשונה, זה הסכם מדיני שיש רק לברך עליו, גם לטובתה של מדינת ישראל, ולדעתי – גם לטובתו של העם היהודי בתפוצות. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת אבי יחזקאל, ואחריו – את חבר הכנסת משה פלד.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, אין עתיד בלי עבר, ואין משפט קולע ומאפיין יותר באשר למערכת היחסים בין היהדות לנצרות.

בראשית הנצרות התיימרה הדת החדשה דאז לרשת את מקומה של דת ישראל. אין עוד לא יהודי ולא יוני, לא עבד ולא בן-חורין, כי אתם כולם אחד בישו המשיח – כמופיע בברית החדשה. בימי אבות הכנסייה היחסים עם היהודים הסלימו לשלב גבוה. כבר באותה עת נזרעו בספרות הרעיונות האנטישמיים שיצמחו לאחר מכן וביטויים מן הפרוזה הדתית של תיאולוגים ידועי שם ואפיפיורים המכנים את עם ישראל "עם ארור, עם נדחה, עם נודד בשל חטאיו, עם מרצח האלוהים, עם מרצח את נביאיו".

מן הקדוש הרביעי כריסוסטומוס, הידוע כדרשן הנוצרי הגדול ביותר, האומר – ואני מצטט: "מאז הוא הרג אלוהים, ישראל נמסר לעסק השדים. כל פגמי הבהמות שייכים ליהודים, הם ראויים אך ורק לשחיטה. זוללים, שתינים, חושניים, הם חיים בעבור בטנם, הם לא מתנהגים יותר טוב מאשר חזירים ותיישים בגסות תאוותנותם. בית-הכנסת הנוכחי הוא בית-בושת, מערת שודדים, מאורת חיות טרף"; כך סגנונו של אחד מאבות הכנסייה, אשר זרע את זרע שנאת היהודים והאנטישמיות.

לא רק הרוח, הדרשות, האמנות והספרות הנוצרית, אדוני היושב-ראש, אלא גם החוק הכנסייתי הנציח את האיבה בשיטתיות. במשך 1,600 שנה, מהמאה הרביעית ועד המאה ה-19, חוקקה הכנסייה חוקים נגד היהודים. החלטות הוועידות הכנסייתיות, החוק הקנוני – סתם אפשרות לקיומו של העם היהודי. דוגמה לחוק כזה ניתנה בפאריס ב-1614, והוא אמר: שום יהודי לא יעז לבקש מן

הנסיך משרה ציבורית אשר תקנה לו מרות על נוצרים. וחוק כנסייתי נוסף, קנון 68 שמו: על היהודים להיבדל מן הנוצרים על-ידי בגד מיוחד, כדי למנוע בעתיד קשרי חיתון.

ההיסטוריה הנוצרית מראשיתה היא מאבק בלתי פוסק בעמנו. במאות ה-11 וה-12 – הפוגרומים שנתלו למסעי הצלב. במאה ה-14 – רציחות המוניות של יהודים על רקע המגפה השחורה והאשמות שווא. מהמאה ה-16 עד המאה ה-19 – רדיפות האינקוויזיציה, חורבן קהילות יהודיות באוקראינה, בפולין וברוסיה. והקשה מכול – המאה ה-20, השואה והשתיקה, חוקי הגזע, אות ההיכר, הגטו, הנידוי החברתי, בסיסם הנצרות. אין לי ספק שמעורבות אקטיבית של הכנסייה היתה מגבירה הצלתם של היהודים.

רבותי חברי הכנסת, אני מדגיש את עברה של הכנסייה עם עמנו על מנת לדעת ולהדגיש את חשיבותו של ההסכם שנחתם בימים אלו. צריך לומר את האמת: ישראל ניסתה במשך שנים, מאז הקמתה, להתקרב לוויטיקן, אולם הוויטיקן לא גילה עניין. ההסכם בין ישראל לאש"ף נתן את הדחיפה לקידום היחסים בין שתי המדינות – מדינת ישראל ומדינת הוויטיקן.

הוויטיקן הודיע כבר לפני שנים מספר, שאין עוד מכשול תיאולוגי, וב-1985 הודיע שהיחס למדינת ישראל אינו שייך לתחום הדתי, אלא לתחום המשפטי ולמשפט הבין-לאומי בלבד. התקרבות בין ישראל לוויטיקן היא תהליך ממושך, שקיבל תנופה בעקבות מלחמת המפרץ, אז הדגיש האפיפיור את זכותה של ישראל להתקיים בגבולות בטוחים.

מדיניות החוץ של הוויטיקן מורכבת משמירה של אינטרסים קתוליים מובהקים, כמו נכסי הכנסייה, דאגה לשלומם של מיעוטים קתוליים, שמירה על כללים מוסריים כמו זכויות האדם, זכויות עמים להגדרה עצמית וחופש דת. העובדה שרבים מקרב הערבים הינם נוצרים, וכן קיומם של אינטרסים, של נציגויות ושל כנסיות בעולם הערבי – מכתיבים לוויטיקן מדיניות זהירה.

עיקרי מדיניותו של הוויטיקן במזרח התיכון מושתתים על הסתייגות מכל סוג של שימוש באלימות – במיוחד מהטרור – הכרה בזכותם של הפלשתינים להגדרה עצמית והכרה בזכותה של מדינת ישראל להתקיים בגבולות בטוחים.

האפיפיור הנוכחי, יוחנן פאולוס השני, מגלה פתיחות רבה בענייני מדיניות החוץ, וכן מחפש כל השנים קרבה ליהדות ולישראל. יש קו רצוף של אהדה לעניין היהודי, שניתן לראותו בביקורו של האפיפיור ב-1986 בבית-הכנסת ברומא, בפעולות שונות כגון: נקיטת עמדה נגד האנטישמיות, פגישה עם הרב הראשי לישראל, הרב ישראל מאיר לאו, ופעולות דומות.

כל אלה הובילו אולי לצעד המשמעותי ביותר שנעשה בשנים האחרונות: המהלך ההיסטורי של חתימת ההסכם בין ישראל לוויטיקן. נציג מדינת ישראל, ד"ר יוסי ביילין, נציגו של העם היושב בציון, עם זקוף קומה, עם המוגן במדינתו ומגן על יהודים במקומות נוספים – וכך צריך שיהיה – חתם הסכם עם הכס הקדוש, תוך הכרה בהדדיות והתחייבות ישראלית לכמה עקרונות בסיסיים, הכרה באופיה המיוחד והאוניברסלי של ארץ הקודש, מחויבותנו לשמירת זכויות האדם, מלחמה משותפת באנטישמיות, בגזענות ובחוסר סובלנות דתית, והכרה שלנו בזכות הכנסייה לנהל את מוסדות הכנסייה בארצנו.

ישראל מסכימה לקדם את העלייה הצליינית הנוצרית לארץ הקודש, מה שיתרום ויביא לשיפור ולהבנה בין-דתית.

הסכם זה הוא נקודת אור נוספת במדיניות החוץ שלנו. הוא איננו פותר בהינף-יד את סוגיית מערכת היחסים בין הנצרות ליהדות, ואפילו לא בין מדינת ישראל למדינת הוותיקן, אבל הוא נקודת מפנה, אשר ראויה לדיון בכנסת ישראל. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת משה פלד. אחריו – אחרון המשתתפים בדיון, חבר הכנסת יוסף עזרן.

משה פלד (צומת):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, "הכס הקדוש ומדינת ישראל, בתיתם דעתם על אופיה המיוחד של ארץ הקודש ועל משמעותה לכל באי עולם; בהיותם מודעים לטבעו היחיד במינו של היחס בין הכנסייה הקתולית לבין העם היהודי ולתהליך ההיסטורי של הפיוס וצמיחת ההבנה ההדדית והידידות בין קתולים ליהודים; לאחר שהחליטו לכונן 'ועדת עבודה דו-צדדית קבועה' כדי ללמוד ולהגדיר יחדיו נושאים שיש להם עניין משותף בהם, ובמגמה להביא נורמליזציה ביחסיהם" וכו' וכו' "מסכימים על הסעיפים הבאים – – –". זה המבוא להסכם בין הכס הקדוש לבין מדינת ישראל, ואני מברך עליו, שהרי הכרתו של הוותיקן בישות הציונית-המדינית בארץ-ישראל היא ניצחון של העם היהודי.

אולם, כבוד היושב-ראש, יחד עם ברכתי להסכם, אני שואל את עצמי – כפי ששאלו עצמם בוודאי ישראלים ויהודים רבים בעת שידור האירוע בטלוויזיה – את השאלות המתבקשות והעולות כמעט מעצמן: האם זוהי אכן תפנית, שינוי דרמטי, או טקטיקה זמנית בלבד? האם חל כאן "בדק בית" פנימי בתוך הוותיקן? האם ההכרה במדינת ישראל משמעותה גם הכרה וביקור בבירתה, בירושלים?

אדוני היושב-ראש, ספק אם יש בעולם עוד מדינה או גוף החייבים כל כך, כמו שהוותיקן, הכס הקדוש, חייב למדינת ישראל ולעם היהודי.

אני חייב לומר, כי קראתי, וחזרתי וקראתי, את ההסכם מתחילתו ועד סופו, ולא מצאתי בו, לא הכרה בחטא ולא בקשת סליחה על המרורים ששבענו, על זעפו של הצלב, שידע העם היהודי לדורותיו. נדמה כאילו יש בו נטייה מכוונת להשכחה, להסתרה של כל הפוגרומים שזינבו בנו לאורך ההיסטוריה עקובת הדם שלנו. והרי, אם יש דבר שלעולם אינו נקנה בלי מחיר – זו העמידה התקיפה על עקרונות מוסריים בין ביחסי אדם, בין ביחסי חברה ובין ביחסי עמים.

עוד לא מצאתי בו, בהסכם היסוד הזה, בשורה על הרהורי חרטה ותשובה של הכנסייה האדירה על אשר עוללה לעם היהודי, על הנידוי ועל החרמות ועל העמידה על הדם. אין בו בשורה להעביר למיליוני המאמינים, הן לגבי עצם האשמת היהודים ברצח אל, הן לגבי נצח ההאשמה והן לגבי היחס אל היהודים, המחייב תיקון בספרי התפילה וההטפה הנוצריים. כי הדברים המצופים מן הממסד

הנוצרי ומכל מי שהעשן הלבן העלה אותו לפסגה – הדברים שקוראים להם: הצדק, הכפרה וההגינות האלמנטרית – הם בתמציתם שניים בלבד, והם פשוטים כלחם וכאמת:

א. הכרה ברורה ובלתי מגומגמת בישראל, שקמה מעפרה לאחר שכל ניסיונותיהם של "נוצרים טובים" להכחיד את עמה עלו בתוהו.

ב. עקירת השנאה לעם היהודי ממערכות החינוך וההטפות הנוצריות ומן הספרים המשרתים מערכות אלו ומפרנסים קרוב לאלפיים שנות שנאה בהמית זאת.

שום מחיר אחר לא יקנה לעולם לבו של העם שנתנסה כאשר נתנסה, כל ימיו, עם שלומי אמוניה של כנסייה חסודה זאת. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת משה פלד. אני מעריך את העובדה שחשכת לנו שלוש דקות.

חבר הכנסת יוסף עזרן.

אני מבקש להזכיר לחברי הכנסת, שסדר-היום שלנו עמוס לעייפה ואני מבקש להקפיד על לוח הזמנים.

אני מנצל את ההזדמנות הזאת לברך את ידידי אריאל ויינשטיין עם כניסתו וחזרתו מחדש לכנסת. אני משוכנע שאריאל, עם הכישורים והידע המופלג שלו בתחומי הכלכלה ובתחומים אחרים, יוסיף רבות לעבודת הכנסת. אני מאחל לך הצלחה בשמי ובשם כל החברים. בבקשה, חבר הכנסת עזרן.

יוסף עזרן (ש"ס):

תודה רבה, אדוני היושב-ראש. אם יורשה לי, גם אני מצטרף לברכותיך לידידי, לחברי ולעמיתנו הנכבד, שאין שום ספק שיתרום רבות לכנסת ולדיוניה בידע שלו, בגישה החביבה שלו, והוא באמת ברכה – – –

יהושע מצא (הליכוד):

ומניסיונו העשיר.

יוסף עזרן (ש"ס):

בהחלט. חבר הכנסת ויינשטיין, ברוך הבא. נקווה שגם המקום הזה יאיר לך פנים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

תודה רבה. שזה לא יירשם בפרוטוקול כנאום בכורה שלי.

היו"ר ע' עלי:

אין שום בעיה, נאפשר לך לדבר, איש לא יפריע לך. עד כמה שאני זוכר, גם כשזה לא היה נאום בכורה, לא הפריעו לך והאזינו ברוב קשב לדבריך.

יהושע מצא (הליכוד):

ייקח לך לפחות שישה חודשים לשבת – – –

היו"ר ע' עלי:

אין מטילים גזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה. בבקשה, אדוני.

יוסף עזרן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, חברי הבית, אני למעשה עומד כעת לעשות חסד, לפני שאני בא חשבון עם הוועיקן, כי עדיין לא קיבלתי את המונח השני. הוועיקן, כך אקרא לו.

רבותי, לא אחזור כעת להיסטוריה. אולי ניגע בה קצת ברפרוף פה ושם, אבל היה אחד, לפי דעתי מחסידי אומות העולם, מהעם הגרמני, בהיסטוריה האקטואלית, שקשור מאוד לשיקום של העם היהודי בארצו – קנצלר מדינת גרמניה, אדנאואר. מייד אחרי מלחמת השחרור, הקמת המדינה, מאוד צמוד וסמוך לשואה הנוראה, שכילתה שליש מבני עמנו והשאירה צלקת נוראה בכל שכבות העם, קם אדנאואר – ואני מסביר למה אני עושה חסד עם הכנסייה, כי אני משווה אותה אולי לאותו איש דגול – ואמר: העם שלי רצח שליש מהעם היהודי. אני חייב לתת ל-2.5 מיליוני יהודים לחיות, ואני אעשה את זה. זה תפקידי, זו חובתי, ואני אעשה את זה במעשים ולא בדיבורים. ואכן, הוא השתדל במיטב כוחו – פיצויים, תקציבים, תמיכה מוסרית בין-לאומית, מלחמה באנטישמיות, חקיקת חוקים דרסטיים נגד כל האנטישמים ונגד הנאצים לשעבר.

והרי אדנאואר, כידוע, לא רק שלא היה בעל עבר נאצי, אלא הוא לחם בנאצים. הוא היה איש המחתרת, הוא נרדף על-ידי הנאצים, ולא היה לו שום קשר עם אותה מפלגה ארורה, אויבת המין האנושי. ובכל זאת הוא לא התנער מאחריות, אף שהיה יכול בהחלט, בצדק וביושר, לעשות זאת; לא הוא וגם לא וילי ברנדט, שהיה גם הוא אחד הלוחמים הדגולים בנאציזם על כל צורותיו בכל התקופות.

זה נקרא פיוס, זה נקרא פתיחת דף חדש, זה נקרא לעשות צדק מינימלי, הגון והוגן עם ההיסטוריה. והרי לא אחזור כעת לאינקוויזיציה, למסעי הצלב ולשחר הנצרות, איך היא קמה על אפרה של היהדות, כך בכל אופן היא חשבה, וזאת היתה האידיאולוגיה. הרי בוועידת-ואנזה האיומה, ב-1942, כאשר החליטו שם על הפתרון הסופי לעם היהודי, חיברו היינריך הימלר, שם רשעים ירקב, וחבריו האשמה, עשרת הדיברות, והדיבר הראשון – אתם יודעים, רבותי, מה היה? היהדות היא אויבת הנצרות לעד ולעולמי עולמים. כך הם כתבו.

זה צמח על העצים? האם זו היתה המצאה נאצית? האם אלה היו דברים של שונאי יהודים? מה הרקע? מה ההיסטוריה שלהם? מה התשתית? איך הם באו, ודווקא במדינת גרמניה, שנקראה כל הזמן הקיסרות הרומית הקדושה? וכאשר הגיע הזמן ששלטון הרשע הזה התמוטט ונפל, קמו אנשים, שאינם מזוהים ולא הזדהו ואמרו לתקן, וכך הם השתדלו לתקן.

רבותי, בדקתי קצת עם ההיסטוריונים, עד כמה שידי מגעת, האם היה תקדים אחד, לא שניים, של מדינה שקמה על אפרו של העם, אודים מוצלים מאש, ולחמה מלחמת חירות עקובה מדם וקנתה את זכותה לחיות אחרי ארבע מלחמות איומות. לא הגישו את העצמאות לעם ישראל על טס של כסף. במלחמת השחרור הקיזו את דמם קרוב ל-10,000 קורבנות, מתוך עדה קטנה של 650,000 איש. אחר כך מלחמת קדש, אחר כך מלחמת ששת הימים ואחר כך מלחמת יום הכיפורים הנוראה, ועוד היד נטויה. אין עם שקנה את זכותו לחיות כמו מדינת ישראל, ואחרי 45 שנה עוד לא היתה הכרה, לא דה-פקטו ולא דה-יורה. אין תקדים. לא מדינה אפריקנית ולא איזה אי קטן נידח באוקיינוס השקט ולא מסוף העולם ועד סופו.

למה? זאת השאלה. למה מדינת ישראל, שקנתה את זכותה לחיים, שלחמה על זכותה לקיום, לכבוד, היתה צריכה לחכות 45 שנה, וההסכם, ובצדק, רק מדיני-פוליטי, כי תיאולוגי לעולם לא יהיה. מה קרה? מה יאמרו לנו האנשים, ובצדק; אבל זה הסכם מדיני עם כל אחד, לאף אחד אין שגירות בירושלים. קודם כול יש נציגות, אבל לא ביפו. מה הסיבה?

אתם יודעים, רבותי, שבשחר ההיסטוריה, לפני אלפיים שנה, כאשר השלטון הרומי דרס את העם היהודי בארץ-ישראל, המפגש הזה הביא ברכה אתו, כך אומרים ההיסטוריונים. מצד אחד הם רמסו את העם היהודי, אבל מצד שני הכירו בריקנות של עבודת האלילים שלהם והתחילו להתנער ממנה. כאשר התנערו מעבודת האלילים חיפשו מונותאיזם, והיהדות היתה פה, עם כל הערכים האנושיים הנפלאים שלה, של האמונה באל אחד, והרבה הרבה התגירו, עד שקמה הנצרות כמתחרה, ואמרה לרשת וירשה, והיא תפסה מבחינה היסטורית את מקומה של היהדות בעולם. היא דחקה את הקץ ואת גאולת המין האנושי באלפיים שנה.

כך האמת וההיסטוריה. לכן אני רוצה לומר לכם דבר אחד, רבותי, זאת אמונתי, המבוססת על עובדות היסטוריות, תיאולוגיות ופילוסופיות, שעם האסלאם יש אפשרות לפיוס תיאולוגי מעמיק. למה? מפני שכל המאבק העקוב מדם שלנו אתם הוא מאבק חומרי-רכושני. כל דבר שברכוש נית לחלוקה. אחוזים פה פחות, אחוזים כאן יותר. המאבק שלנו, לצערי הרב ולמגינת לבי, עם הנצרות, הוא תיאולוגי, על זהות. כאשר אדם אחד אומר: אני הוא שמעון, והשני אומר: אני הוא שמעון – יש

אחד מיותר. לכן, לעולם לא תהיה הכרה תיאולוגית דתית בין היהדות לנצרות. זה בלתי-אפשרי. זה לא נושא חומרי-רכושני.

ואם כך, עלינו לבוא ולדרוש – ואני מודה לאדוני היושב-ראש, יש לי התייחסות לכל סעיף וסעיף, אבל רציתי לדבר קצת במסגרת. יש דבר אחד חיובי, המאבק באנטישמיות. וזה לא בגלל סובלנות הדדית. איזו הדדיות יש כאן? אני הנרדף, אני הקורבן, הפכתי להיות גם כן צד בהסכם הזה? אני הייתי לא סובלני? אני חוקקתי חוקים שדרדרו את האנושות כולה? על מה יש לי, אני מבקש סליחה ומחילה, להתיישר?

אבל, לפחות כאשר מדברים בסעיף מפורש על זכויות הרכוש של הכנסייה פה, האם אני צריך לדבר על בתי-הכנסת בטולדו, שעדיין יש על קירותיהם "שמע ישראל", שהפכו לכנסייה? – לא. על מה שיש כעת בחבר העמים, וראיתי לא מזמן בתי-כנסת שהפכו לכנסיות – האם יחזירו את הרכוש הזה? ואתם יודעים, רבותי, שהמרתפים של הקג"ב היו סגורים עד לפני שנה בפני חוקרים יהודים, וכמובן גם הספרייה של הוואיטקן, שיש בה כתבי-יד? מאיפה באו כתבי היד האלה? יהודים מכרו אותם? אני אומר לכם: ראיתי במו עיני כתבים שהאינקוויזיציה לקחה, וכתוב בהם בפירוש: נשדד מיהודי פלוני אלמוני. עדיין יש לי הכתובת הזאת. איפה כל הכתבים האלה? אולי באמת מנורת בית-המקדש נמצאת שם? אני רוצה לפחות לראות אותה. האם כל הרכוש הזה, האם כל הכתבים האלה, האם כל הדברים הערכיים הסגוליים של העם היהודי יוחזרו? חס ושלום, לא נסכים ולא נשלים עם "הרצחת וגם ירשת".

וההסכם האמיתי יהיה, כפי שאמר הנביא: "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו". ועל-פי הספרים הקדושים, הנסיך העשוי ידוע מקומו, כפי שאמרו רבותינו: "לא נתמלאה רומי אלא מחורבנה של ירושלים, ולא תיבנה ירושלים אלא מחורבנה של רומי". אז: "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו, והיתה לה' המלוכה, והיה ה' למלך על כל הארץ. ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת יוסף עזרן. סגן שר החוץ, בבקשה.

אחריו תהיה הצעה לסדר-היום בדבר החרם הערבי – של חבר הכנסת דוד מגן.

סגן שר החוץ י' ביילין:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, לדברים שנאמרו על-ידי חבר הכנסת לנדאו: אני פשוט מצטער על שהוא ציטט את הדברים שנאמרו באופן מאוד לא מדויק. אני אמרתי, שמאחורי ההסכם יש שנים רבות של בורות ושנאה, ומעט מאוד שנים של אור ושיתוף פעולה. אני אמרתי, שלא לנו לסלוח ולא לנו להתפייס. אני לא אמרתי שלפנינו הרבה שנות אור, אם כי אני מקווה שזה יקרה, אבל פשוט לא אמרתי את זה.

לגבי נושא המחקר, או הנושא של התביעות שלנו מן הכנסייה: בנושאים האלה אנחנו נדון בשנתיים הבאות. אנחנו רק מתחילים היום מסע חדש למשא-ומתן ארוך – ואני מניח, גם מייגע – עם הוויטיקן, על שורה ארוכה של נושאים, שבהם יש לנו תביעות ויש להם תביעות, והדבר החשוב שאנחנו השגנו במשא-ומתן היה, שהיחסים הדיפלומטיים יתחילו כבר עם ההסכם העקרוני, ולפני שנגיע להסכם כולל בין הוויטיקן למדינת ישראל.

השאלות שהעלה חבר הכנסת פלד לגבי העובדה שאין כאן חרטה וכו' נובעות מן העובדה שיש כאן הסכם בין מדינות, והדברים של חבר הכנסת עזרן מחזקים את זה. אין מדובר כאן בהסכם בין שתי דתות, וגם לפי דבריו של חבר הכנסת עזרן, הדבר הזה הוא קשה מאוד, אולי בלתי אפשרי. לכן אי-אפשר להחזיק את המטה הזה בשני קצותיו. אילו זה היה הסכם בין דתות, סביר להניח שאפשר היה לשמוע בו גם דברים כאלה שרצה לשמוע חבר הכנסת פלד. אם זה הסכם בין שתי מדינות, ההתייחסות לנושא של מה שעומד מאחורי ההסכם חייבת להיות התייחסות עקיפה. ואילו ההתייחסות של הכנסייה הקתולית אל העם היהודי, אל מה שהתרחש בשואה, אל נושא האנטישמיות, לא באה לידי ביטוי בהכרח בהסכמים מהסוג הזה, אלא בשורה ארוכה של החלטות שהכנסייה הקתולית קיבלה, בעיקר מאז שנת 1963.

אני חושב, שההסכם הזה הוא ציון דרך חשוב בחייה של המדינה, הוא הישג גדול למדינה היהודית, ומי שחושב שאנחנו צריכים להתנות הסכם מהסוג הזה בשורה ארוכה של תביעות, שהולכות אחורה מאות שנים ואילפי שנים, בעצם מציע לנו להאריך את הזמן, לא לדחוק את הקץ, לחכות אולי עוד הרבה שנים לרגע הזה שבו יהיו הסכמים בינינו לבין הוויטיקן, וזו לדעתי טעות. אנחנו נפתחים אל העולם, אנחנו נעשים מדינה שמקובלת בעולם, שיש לה יחסים דיפלומטיים עם רוב מדינות העולם. אני חושב שאנחנו עמדתנו על שלנו והשגנו את כל מה שרצינו, לרבות יחסים דיפלומטיים מלאים עם הוויטיקן, ואני חושב שהיינו עושים טעות אילו הצבנו שורה מיותרת של תנאים בפני הוויטיקן.

אני חושב שהנושא עצמו מצדיק דיון במליאת הכנסת, ולכן אני בוודאי אתמוך בדבר שכזה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לסגן שר החוץ.

חבר הכנסת דוד מגן מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת אבי יחזקאל. אני מציע ללמוד דוגמה מסגן שר החוץ בנושא הזה. הוא דיבר שלוש דקות ואמר הרבה דברים.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ההסכם עם הוויטיקן נחשב לכאורה להישג מדיני ממדרגה ראשונה, הייתי מוסיף ואומר אפילו – הישג מדיני ולאומי ממדרגה ראשונה. אך עם זאת, אני מנצל את ההזדמנות כדי להביע את דעתי בפני חסידי הוויטיקן, בפני הוויטיקן, כי ההסכם הזה בישראל לא נתקבל בהתלהבות ובשמחה שלמה. הוא נתקבל ברגשות מעורבים, והחשבון עדיין פתוח. אני תפילה ותקווה, כי העתיד יוכיח שהחששות והחשבונות יעמדו ביחס הצנוע יותר, והעתיד יוכיח מציאות טובה יותר ויחסים אמיתיים וכנים. זו הסיבה לבקשתי להתייחס להצעה.

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה, חבר הכנסת דוד מגן. חברת הכנסת נעמי בלומנטל ביקשה להסיר את הצעתה של חברת הכנסת נעמי חזן; שוב, דקה אחת.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

ביקשתי להוריד את ההצעה מסדר-יומה של הכנסת, משום שברצוני להעלות ביום זה את זכרו של פרופסור מריו מנדס, אדם אציל נפש, שהלך לעולמו בשנה שעברה, והוא שפעל שנים רבות כנציג ישראל בוויטיקן. פרופסור מריו מנדס טווה את החוטים הראשונים, את המרקם העדין כל כך, שהיווה את המסד לקשר שבין ישראל לוויטיקן, ולזכרו של פרופסור מנדס, אדם אציל וברוך כשרונות זה, אני רוצה לייחד את דברי אלה.

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה, חברת הכנסת נעמי בלומנטל. חבר הכנסת אברהם רביץ מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת עוזי לנדאו.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני סגן שר החוץ, ההסכם הזה הוא משונה ומיוחד במינו. עוד לא ראיתי הסכם בין שתי מדינות – והביאו לנו הרבה הסכמים – שיש בו סעיף האומר, שהמדינה האחרת יכולה לפתוח בתי-ספר במדינה שלנו. אני שואל: הרי בתי-ספר קתוליים יש היום במדינה, שמשרתים את העדה הקתולית החיה בישראל. אבל האם אין כאן חשש, אדוני סגן שר החוץ, שבתי-ספר קתוליים, המוזכרים בהסכם הזה, שהם יוכלו לפתוח כאן, מיועדים, חס וחלילה, לפעולה מיסיונרית – לקחת נערים יהודים וללמד אותם לפי הדת הקתולית? מכיוון שהדת הקתולית מוכנה להסתדר עם העם היהודי בשני אופנים: או בכך שהיא לא תכיר בקיום שלנו, או בכך שהיא, חס וחלילה, תהפוך אותנו להיות חלק מדתם שלהם.

לכן אני חושב שהסעיף הזה הוא מסוכן, הוא מיותר. אני לא יודע אם יש תהליך של הצבעה נגד הסכם, אבל אילו היה תהליך כזה, הייתי – מן הסיבה הזאת – מצביע נגד ההסכם הזה.

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת אברהם רביץ.

אנחנו עוברים להצבעה.

יוסף עזרן (ש"ס):

היו"ר ע' עלי:

סליחה, סגן שר החוץ הציע דיון במליאה.

יוסף עזרן (ש"ס):

הוא אמר שהוא מסכים לדיון במליאה.

היו"ר ע' עלי:

אבל גם במקרה זה צריך להצביע.

יוסף עזרן (ש"ס):

אני רק אמרתי מלה פשוטה.

היו"ר ע' עלי:

כיוונתי לדעת גדולים.

מי בעד דיון במליאה בהצעות לסדר-היום על ההסכם שנחתם בין ישראל לוויטקין? סגן שר החוץ הביע הסכמה לכך. מי נגד?

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 11

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

פה-אחד הוחלט לקיים דיון במליאה בסוגיה הזאת. 11 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. הוחלט לקיים דיון במליאה בסוגיה הזאת.

הצעה לסדר-היום

החרם הערבי

היו"ר ע' עלי:

אנחנו ממשיכים בסדר-היום. הצעה לסדר-היום מס' 2003, בנושא: החרם הערבי – מאת חבר הכנסת דוד מגן; בבקשה. רבותי, יש לנו עוד שלושה עמודים של סדר-יום ארוך ומייגע.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

הרוב נמחק, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ע' עלי:

לא אדוני, יש לי חדשות בשבילך. יש לי חדשות טובות ויש פחות טובות, וזה החלק של החדשות הפחות-טובות. לכן אני מאוד מבקש מכולם להקפיד על הזמן. בבקשה, חבר הכנסת מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, אין טעם לסקור את תולדות החרם הערבי והשפעתו על כלכלת מדינת ישראל. זהו חרם שהוכרז על מדינת ישראל עוד בטרם נולדה, חרם כנגד היהודים. קשה גם לאמוד את הנזקים האדירים שהוא הסב לנו, אם כי אני אזכיר הערכה בעניין הזה בהמשך.

אך לעומת זאת, יש ויש מקום לתבוע מאומות העולם להילחם מלחמת חורמה בחרם הזה, המנוגד לכל כללי ההתנהגות הבין-לאומיים. אין לו מקום אף בעימותים המדיניים.

דעת הקהל העולמית בשנת 1994 אינה יכולה לסבול חרם המוטל על-ידי 22 מדינות האוסרות מלחמה, לרבות מלחמה כלכלית, על מדינה קטנה אחת. ואותה קהילה שפלה מצליחה לגייס לעזרתה, תוך סחיטה ואיומים ובתחכום רב, מדינות הנחשבות כמדינות נאורות וכמעצמות כלכליות.

אמרתי, לא זה הזמן להיכנס לשורשי ההחלטה ההיסטורית של מדינות ערב להילחם בנו גם כלכלית. אין זה הוגן גם להצביע על הכישלונות שלנו במלחמה הזאת דווקא בשנה-וחצי האחרונה. אני מעדיף לצורך הדיון היום לסקור את המעשים והמחדלים, הכישלונות וההצלחות שלנו במהלך שלוש השנים האחרונות, אשר מתחלקות, כידוע, לשני חלקים: שנה-וחצי שבה הליכוד היה בשלטון, ושנה-וחצי של ממשלת העבודה והשמאל.

בימי מלחמת המפרץ נדרשנו להבלגה בלתי נסבלת, וטרם גמרנו לשלם את המחיר בשל אותה הבלגה. עמדנו בדרישות שלא היו קלות במהלך אותה מלחמה. היינו קורבן של המלחמה הזאת, אותה מלחמה אשר לא היתה מלחמה שלנו אלא מלחמה שנבעה מאינטרסים אמריקניים צרופים.

ואז הבטיחה לנו ארצות-הברית שלוש הבטחות: האחת, שהיא תשקול אפשרות להעניק לנו ערבויות לקבלת מלווה בהיקף של 10 מיליארד דולר לחמש שנים, לקליטת העלייה. השנייה, לפעול לביטול החלטת מועצת הביטחון, אותה החלטה נלוזה, המגדירה את התנועה הציונית כתנועה גזענית. וההבטחה השלישית, לפעול לביטול החרם הערבי.

אני חייב לומר, כי שתי ההבטחות הראשונות, לאחר מאמצים רבים, ולאחר פעילות מדינית ענפה, נשאו תוצאות והן קיימו. ההבטחה לגבי החרם הערבי לא מולאה עד עצם היום הזה.

אצביע על כמה הכרזות וכתורות של אנשי ציבור, אני מבקש לצטט משלהי שנת 1989, כאשר ממשלת האחדות הלאומית עדיין כיהנה, את מאמרו של יובל אליצור ב"מעריב", ב-28 בנובמבר 1989, ובו הוא אומר: "קשר השתיקה הקיים בישראל בנושא החרם הערבי והחקיקה הברורה והנוקשה נגדו בארצות-הברית יצרו את האשליה שהחרם כבר לא קיים. האמת היא שהחרם הערבי חי וממשיך לפגוע".

ב-17 בינואר 1990 נדרשה הכנסת לעניין, אדוני סגן שר החוץ, ותראה כמה העולם קטן ואיזו מחזוריות יש בו. במסגרת שאילתא של חברך לסיעה, חבר הכנסת עמנואל זיסמן, אל שר האוצר דאז שמעון פרס, שסגנו היה יוסי ביילין, הוא שואל על החרם הערבי. בין היתר, במסגרת תפקידך הקודם כסגן שר האוצר, אתה עונה לו בסעיף 3: "המאבק בחרם הערבי מתנהל במישור הלאומי והפנימי ובמישור הבין-לאומי". מנתונים שפירטת בתשובתך, אפשר היה להתייחס לעניין בשוויון נפש, כאילו הנזק אינו גדול, כאילו הנזק הולך וקטן.

אבל, אינני רוצה, אדוני היושב-ראש, לא להגיע לשנת 1989 ולא ל-1990. אני רוצה ליטול כמה דוגמאות מהצהרות שנאמרו במהלך השנה שחלפה, 1993.

ב-17 בפברואר 1993 אנחנו קוראים, כי מנהל המחלקה לסחר חוץ בהתאחדות התעשיינים מכריז ואומר, כי הנזק של החרם הערבי מאז קום המדינה מגיע לפי חשבוננו ל-45 מיליארד דולר, והנזק העקיף והישיר הנגרם מדי שנה בשנה עומד על 600 מיליון דולר.

לפני כחצי שנה או קצת יותר, ב-13 במאי 1993, מודיע תומס מילר, ראש הדסק הישראלי-ערבי במחלקת המדינה בארצות-הברית, לקונגרס היהודי העולמי, שסעודיה וכוויית התחייבו בפני ארצות-הברית להסיר את החרם הערבי מעל חברות הפועלות בישראל או סוחרות עמה. במציאות שתיהן מגבירות את מלחמתן הכלכלית בנו.

ב-9 ביולי 1993 הכותרת בעיתון "הארץ" מדברת על: "שבע המתועשות קוראות לבטל החרם הערבי ולמילוי התחייבויות ישראל לגבי השטחים. רבין שיגר מברקי תודה לראשי השבע על תרומתן להצהרה החשובה". ואני מוסיף, שהצרה היא שזאת היתה רק הצהרה.

ב-7 בספטמבר 1993 אנחנו מתבשרים על-ידי "על המשמר": "הליגה הערבית תדון בהסרת החרם הערבי".

ב-27 בספטמבר 1993 מודיע לנו "דבר": "החרם הערבי בעינו עד שישראל תיסוג מכל השטחים שכבשה".

ב-8 באוקטובר, וזה מועד הרבה יותר אקטואלי, אדוני סגן השר, אנחנו קוראים: "הציפיות לביטול החרם הערבי בעקבות הסכם השלום" – ואני מדבר כבר בתקופה שאחרי הסכם אוסלו, אחרי 13 בספטמבר – "היו גבוהות, אבל הערבים לא מיהרו להכריז על ביטולו. נביל שעת, יועצו המדיני של ערפאת, הבהיר כי הערבים שומרים את החרם כקלף מיקוח לשאלת עתיד ירושלים". ובמקום אחר נאמר, באוקטובר: "אם לא יוסר החרם הערבי בתקופה הקרובה, אין סיכוי להסכם עזה-יריחו תחילה" – במסגרת עמדה של אפרים חירם, כפי שבוטאה בעיתון "הארץ".

היושב-ראש מסמן לי לקצר, ואני לא רוצה להלאות את החברים בהכרזות אחרות שיצאו מטעם גורמי ממשל וגורמים ציבוריים אחרים. אבל אי-אפשר להתעלם מהידיעה בעיתון "מעריב" מ-24 בנובמבר 1993, ואני קורא אותה: "הממשל" – והכוונה היא לממשל האמריקני – "מנע חוק נגד החרם הערבי. במשרד החוץ האמריקני הסבירו שחקיקה כזאת עלולה להפריע למאמציו של כריסטופר לקדם את התהליך המדיני".

אם כן, אדוני היושב-ראש, אי-אפשר לומר שלא היו פעולות נגד החרם הערבי החל מהמהפך השלטוני בשנת 1977. באותה שנה צרפת קבעה את החוק שלה נגד החרם; בלגיה עשתה זאת במסגרת חוק נגד אפליה בשנת 1981; הולנד, גם כן ב-1981, במסגרת חוק נגד אפליה, ותקנה בנושא החרם בשנת 1983; לוקסמבורג חוקקה בשנת 1980 חוק נגד אפליה; גרמניה קבעה תקינה ממשלתית נגד החרם בשנת 1992, כהמשך להבטחתה מאז מלחמת המפרץ, והתקינה הזאת נכנסה לתוקף במאי 1993. אלה כמה אבני דרך של הישגים.

אבל, צריך לזכור ולהזכיר לכנסת, שבריטניה הנאורה מתנגדת לחקיקה לאומית בנושא שלדבריה הוא מנוגד לגישתה העקרונית נגד התערבות בחופש המסחר.

אני חייב להודות, כי העיסוק הבין-לאומי בנושא החרם קיבל תנופה בפסגת ה-7 ביולי 1991, ואז נקבעה המשוואה הידועה בדבר השעיית התנחלויות אל מול השעיית החרם. אנחנו יודעים שחציה האחד של המשוואה, לצערי הרב, קיים, והחצי השני, שהיה בגדר הבטחה בין-לאומית, לא קיים.

המדינות התומכות בחקיקה קהילתית, אני מדבר עכשיו על הפרלמנט האירופי ועל הקהילה האירופית, הינן גרמניה, הולנד, דנמרק וצרפת. אבל, מעבר לכך, אין אנו רואים פעילות ממשית.

במסגרת המאבקים שלנו אני חושב כי עלינו לפעול להתרת הקשר, הלינקג' בין החרם לבין תהליך השלום, תוך הסתמכות על הצהרת ליסבון של מועצת אירופה מיוני 1992, התובעת את ביטול החרם ללא תנאי, וכבר הזכרתי את הצהרת ה-G-7.

יש פער גדול בין ההבטחות וההכרזות לבין המציאות. אומנם ניתן להעריך כי החרם איבד מעט מכוחו. אפילו יצרני המכוניות היפנים החלו להשתחרר מפחדיהם. אולם דווקא עתה, כשחומרתו של החרם נחשפת לעיני כל העולם החופשי, זאת העת לחבוט בו ולהכותו שוק על ירך.

אדוני סגן שר החוץ, הקרקע פורייה וכשרה לצמיחתה של תמיכה בין-לאומית גלויה בדרישה של ישראל להעביר את החרם הערבי מן העולם, ובתנאי – ואני חושב שזה תנאי להצלחת הדרישה הזאת – שהדרישה תישמע בצורה הברורה ביותר והתקיפה ביותר.

נוכח הנסיבות וההתפתחויות, אני סבור כי התקופה המוגדרת כראשית שנת 1994 היא הזמן המתאים להביס את החרם הערבי.

הכנסת צריכה לדון בנושא תוך תביעה מארצות-הברית, מהפרלמנט האירופי, מיפן ומארצות אחרות לעמוד בסיכומים ובהבטחות כלפי מדינת ישראל בעניין הנגעה הזו המכונה החרם הערבי.

היו"ר ע' עלי:

תודה לחבר הכנסת דוד מגן. סגן שר החוץ, בבקשה.

בתום דבריו תהיה הצבעה ולאחר מכן נעבור להצעה לסדר-היום של חברת הכנסת נעמי בלומנטל בנושא: "יבוא פסולת רעילה לישראל".

סגן שר החוץ י' ביילין:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להודות על הדברים של חבר הכנסת דוד מגן. אני חושב שהם היו מאוד מאוזנים ונכונים. היתה כאן תמונת מצב אמיתית של קיום חרם מצד אחד, בוודאי בצד

הדקלרטיבי שלו, והייתי אומר כרסום משמעותי בחרם הזה מצד שני, אם בהחלטות כמו ההחלטה הגרמנית, שהיא מאוד חשובה, אם בדברים שהתרחשו בשטח.

אני חושב שהשנה הזאת היתה השנה המוצלחת ביותר מבחינת המלחמה בחרם הערבי. אין ספק שההתקדמות המדינית היתה משמעותית לצורך הנושא הזה.

הודעה כמו של כוויית, שהיא לא תמשיך בחרם המשני, היתה בוודאי מאוד מעניינת, על רקע יחסן של מדינות ערב אל הנושא הזה. העובדה שאנחנו מקיימים שיחות כלכליות במסגרת המגעים הדו-צדדיים גם עם הפלשתינים וגם עם הירדנים, בוודאי אין פירושה שמירת החרם הערבי על-ידי הגורמים הללו. בשיחות הרב-צדדיות אנחנו מקיימים שיחות כלכליות עם 13 מדינות ערב. ארבע מהן הביעו נכונות לארח את הסיבוב הבא של השיחות הרב-צדדיות, שעוסקות בעיקר בנושאים הכלכליים – נושאי אנרגיה, מים, איכות הסביבה. מדינות אלה הן עומאן, קטאר, תוניס ומרוקו.

יש היום נכונות של חברות רב-לאומיות, שלא היתה מעולם, להתעניין בהשקעות בישראל. ההתייחסות של יפן, למשל, והיא היתה אולי הממושמת ביותר בנושא של החרם הערבי, היא מהפכנית. היא יצאה בדמרש גלוי למדינות ערב להפסיק את החרם הערבי, ואנחנו רואים שינוי של אולי 180 מעלות ביחס של משקיעים ושל חברות יפניים בנושא החרם הערבי.

זה אולי סוד ידוע, שמדינות ערב או אנשים במדינות ערב נמצאים בימים אלה בישראל, מתוך מגמה לבדוק אפשרויות של השקעות או של מסחר בעתיד.

לכן הייתי אומר, שיש כאן אולי שתי רמות. הרמה האחת היא רמת הביצוע בשטח. בשטח יש כרסום משמעותי מאוד בחרם הערבי. הרמה השנייה היא הרמה של ההכרעה הבין-ערבית בנושא הזה. אני חושב שההכרעה הזאת לא קרובה. כלומר, אני מתקשה לראות החלטה קרובה של הליגה הערבית, שזקוקה לקונסנזוס, על ביטול החרם הערבי.

אבל לפני שההחלטה הזאת תתקבל, או עד שהיא תתקבל, נדמה לי שהחרם הזה יתרוקן מתוכנו. הוא משמש, עם זאת, וזאת אולי הדילמה שלנו, כלי נשק, הייתי אומר דחליל בידי מדינות ערב היותר-קיצוניות האומרות: אתם רואים? החרם הזה הוא חרם בעל תוקף רב מאוד. בואו נמשיך אותו עד שישראל תוותר על דברים שחיוניים לנו, עד שתפתר בעיית ירושלים וכיוצא בזה.

נדמה לי שפה אנחנו עלולים לשחק לידיהם. אם אנחנו ניקח את הדבר שמתכרסם והולך ונהפוך אותו היום לאיזה מין כלי שאנחנו נותנים אותו בידיהם כדי לומר שיש להם משהו נגדנו, אנחנו משחקים לידיהם.

מי שידע מה קורה היום בכלכלה הישראלית יכול להעיד על כך שהחרם שונה מאוד מכפי שהוא היה לפני שנה ושנתיים.

לכן אני מציע שהנושא הזה יידון. אני גם רוצה להבהיר שאנחנו מעלים את נושא החרם ללא הרף. גם ההערה שלך לגבי בריטניה היא מאוד נכונה, וגם בשיחות שהיו אתמול עם שר החוץ הבריטי הנושא הזה כמובן הועלה.

אני חושב שנכון יהיה לדון באופן מפורט בנושא זה, ואני מציע שהדבר ייעשה במסגרת ועדת החוץ והביטחון של הכנסת.

דן תיכון (הליכוד):

מה פתאום חוץ וביטחון? ועדת הכספים.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לסגן שר החוץ. חבר הכנסת דן תיכון מציע להסיר, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני עוקב זה שנים אחרי מה שנעשה בתחום החרם הערבי. אני ממעט להתעסק בפוליטיקה ובמדיניות החוץ, אבל מרבה לדבר בענייני כלכלה.

צריך לומר את האמת – משרד החוץ איננו מטפל בנושאים כלכליים. הראש שלו מצוי במקום אחר, והטיפול של משרד החוץ בנושא החרם הערבי הוא ברמת גן-ילדים, אם לא למטה מזה.

לכן אני מציע לשלול ממנו את המנדט לטיפול בעניין הזה ולהעביר את הנושא לטיפולם של בנק ישראל והאוצר. להם יש זמן, הם מבינים את חשיבות העניין.

לאחר ששמעתי את דברי סגן השר, אני מתחזק בדעתי שאין להם זמן, לא רצון ולא יכולת ואף לא הבנה. הוא מתייחס לנושא הזה כאילו הוא לא קיים.

אני אומר: אם לא עכשיו, אימתי? למה הם מחכים שם עם הנושא הזה? מדוע הם הסכימו לכול, ואת הנושא הזה הם לא כללו כצעד ראשון וכהתחייבות ראשונה? בעוד חודש-חודשיים יהיה מאוחר מדי לטפל בעניין הזה. איפה הנחישות? איפה הרצון?

לכן, עצם המחשבה שסגן השר חשב להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון – זה מעיד יותר מכול על ההבנה שלהם לעניין הזה. לכן אני מציע להסיר.

היו"ר ע' עלי:

טוב. תודה רבה לחבר הכנסת דן תיכון.

חבר הכנסת דוד מגן, האם אתה מסכים לדון בסוגיה הזאת בוועדה? ועדת הכנסת תחליט לאיזו ועדה יועבר הנושא?

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני כבר אמרתי גם בשיחה אישית לסגן השר: הגיעה העת להסיר את קשר השתיקה מהעניין הזה. אם מדברים בו בפרלמנט האירופי, צריך לדבר בו גם במליאת הפרלמנט הישראלי.

סגן שר החוץ י' ביילין:

אין לי התנגדות שהנושא יידון במליאה.

דן תיכון (הליכוד):

בסדר, בכל אופן מצביעים.

היו"ר ע' עלי:

אנחנו ניגש להצבעה, מי בעד דיון במליאה?

הצבעה מס' 9

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 10

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. ובכן, עשרה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. הנושא יידון במליאת הכנסת.

הצעה לסדר-היום

ייבוא פסולת רעילה לישראל

היו"ר ע' עלי:

אנחנו ממשיכים בסדר-היום: ייבוא פסולת רעילה לישראל – הצעה לסדר-היום מס' 2988, מאת חברת הכנסת נעמי בלומנטל. בבקשה. ישיב לה השר לאיכות הסביבה, היושב כאן באולם. בבקשה.

רבותי, הקצב בסדר, מתקדמים בקצב טוב.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אני מקווה שאתה לא מרמז – – –

היו"ר ע' עלי:

אני מרמז כל הזמן שנעמוד בלוח הזמנים.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חז"ל אומרים: יש אדם שהוא נאה ולבושו כעור, או הוא כעור ולבושו נאה, אבל ישראל הם נאים לארץ והארץ נאה להם.

כמדומני, אדוני היושב-ראש, שאין אמירה המציגה באורח כה מדויק וממצה את הזיקות והאיזונים העדינים שנתקיימו ונשמרו בין האדם לבין סביבתו כאמירה זו של חז"ל. כזו היתה המציאות בארץ במרוצת כל ההיסטוריה של עמנו כאן, משום שאדם השומר על כבוד המקום הרי חן המקום שומר עליו.

אך אידיליה זאת הולכת ומופרת לנגד עינינו עתה, ותהליך בגידתנו באיכות הסביבה כה בוטה עד שאנו מגיעים לסכנה קיומית ממש, שכן כל אותם משאבים שחשבנו לתומנו שלעולם אינם מתכלים, כמו המים, האוויר, האדמה, היום אנו למדים שהם בסכנת זיהום רצינית, ולמעשה עשויים להביא לכיליונם מבחינת קיומנו.

מצבנו היום, בנושאי איכות הסביבה, הוא בכי רע, ואני אומרת זאת אף שאני מודעת ומעריכה את הנעשה בתחום הזה הן על-ידך, אדוני השר לאיכות הסביבה, והן על-ידי עובדי המשרד. המצב הנוכחי הוא פועל יוצא של הזנחה רבת-שנים והעדר מודעות לנושאי איכות הסביבה במרוצת השנים, במיוחד היום, בדור האחרון, עם התפתחות כה מסיבית ומהירה של הטכנולוגיה המודרנית.

אנחנו הרעלנו את האדמה ואת האוויר ואת המים, ואין צורך להרחיק לכת על מנת לגלות זאת, או, אם נרצה, לראות זאת, לחוש בזאת, להריח זאת. במצב זה נמצאים הנחלים שלנו, שנותרו ללא מים חיים, זה גם מצב החופים שהושחתו, כמו גם איכות האוויר, מאגרי המים, ועוד ועוד דוגמאות.

חומצות רעילות מוזרמות לבריכות אידוי פתוחות, גזים קטלניים משייטים באוויר ונמהלים בגרגירי אבק הנפלטים מאלפי ארובות, חומרים רעילים נשרפים באתרים פתוחים או מונחים באחסון פרוץ ורשלני במקומות שונים ברחבי הארץ, ואת כל מקבצי הרעל האלה אנו נושמים, אוכלים, שותים, יום, שעה שעה.

יכולתי למנות מאות מקומות ומאות מקרים של מפגעים סביבתיים ושל סכנות נקודתיות, אך הרי הכול גלוי וידוע, הדברים נבדקו ונחקרו, וכל מה שעלינו לעשות הוא לפעול.

אדוני השר, אם החוקר האמריקני הווארד סקולניק, המתמחה בשינוע חומרים מסוכנים, טוען שבארץ משתמשים בחביות דקות להעברת חומרים מסוכנים, להערכתי על המשרד לאיכות הסביבה לשנות את ההנחיות ולבדוק את הקריטריונים לשינוע מטענים כאלה. ידוע שכבר היו אסונות בכיוון זה. אם מפעלים מזהמים את האוויר ומחצבות הופכות לסיכון בריאותי, האחריות לתיקון המצב מוטלת, כמובן, על המשרד לאיכות הסביבה, וכמובן – בשיתוף פעולה שלנו, של האזרחים. כך גם בתי-החרושת המזרימים שופכי תעשייה רעילים אל הנחלים. מובן שיש לטפל בכך, שכן לא יחזיק נכון לומר שכל הרעלים הולכים אל הים והים איננו מלא. הוא מתמלא רעלים.

אך חמור מכל מה שביטאתי עד כה הוא המחשבה הנואלת שישראל מייבאת – אני רוצה שתשימו לב – ישראל מייבאת חומרים מסוכנים מחוץ-לארץ, פסולת רעילה, ייבוא של רעל. שמחתי על התבטאותך, כבוד השר, שאתה הצהרת שאנחנו בישראל לא נהיה פח האשפה של מדינות אחרות, שהרי לנו יש רב ודי מן החומר הזה.

יש לנו 400 מזבלות פתוחות, שריחן מטייל מקצה הארץ ועד קצה. יש לנו רמת-חובב, כשמחקרים מלמדים ששכבת הסלע של הרמה סדוקה, ובשל כך מי התהום ברדיוס של 50 קילומטר מזוהמים ונגועים ברעלים. כמות הפסולת המסוכנת השנתית, וזאת בלי היבוא, היא כ-100,000 טונות, ו-40% מהפסולת המסוכנת המיוצרת בארץ נותרים כאן ללא טיפול מתאים, ועוד כהנה וכהנה.

אדוני היושב-ראש, עם כל התחלואים הסביבתיים שעמם אנו חיים היום יהא זה אבסורד שבאבסורד לייבא תחלואים נוספים. עלינו להימנע מלהוסיף רעות מחוץ-לארץ על הרעות החונקות אותנו, ושנה זו, שהוכרזה כשנת איכות הסביבה, צריכה לשמש לנו מנוף רציני לביסוס התודעה ולחיזוק הקשר שבנינו, בני-האדם, לבין הסביבה, שהרי האדם אינו אלא תבנית נוף מולדתו. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה, חברת הכנסת נעמי בלומנטל. השר יוסי שריד, בבקשה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש דברים רבים שהשמיעה חברת הכנסת נעמי בלומנטל שאני מזדהה אתם, אבל לו מישו זה, שלא מכיר את הארץ, היה נקלע לכאן והיה שומע את התיאור שלך

--

נעמי בלומנטל (הליכוד):

היה מפסיק לנשום.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

-- הוא היה באמת מגיע למסקנה, שזאת ארץ חונקת יושביה, ודאי אוכלת יושביה, והייתי אומר שבתיאור הזה, שבוודאי היו בו פרטים נכונים, יש מידה כלשהי או יותר משמינית של הגזמה.

יש לי בקשה מחברי הכנסת, אני מדבר בתחום שלי: כאשר מדובר בידיעות עיתונאיות, שלא יתייחסו אל הדברים כאילו מדובר באורים ותומים, כי ידוע שכאשר מדובר בנושאים של בריאות ושל איכות הסביבה, קל מאוד ליצור, לייצר היסטריה, ואז כבר קשה מאוד להעביר קו של הבחנה בין העובדות לבין ההיסטריה. ההיסטריה גם היא הופכת להיות עובדה.

אני אביא שתי דוגמאות מדבריה של חברת הכנסת נעמי בלומנטל, והיא באמת לא אשמה. דובר כאן על מומחה אמריקני ששמו הווארד סקולניק, שטוען כבר הרבה שנים שישראל איננה משנעת פסולת רדיואקטיבית, אגב, בחביות נאותות וראויות לשמן. לא היה לי הכבוד להכיר את המומחה הזה, אבל

אני רוצה לספר לך פרט שבכל זאת משנה משהו מן העניין ומן המומחיות. הווארד סקולניק זה הוא בעצמו יצרן חביות – – –

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אז הוא ודאי מומחה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

ודאי. אלמלא היה מומחה הוא לא יכול היה לייצר, והוא לא היה מייצר אלמלא היה מומחה, אבל הוא גם יצרן חביות, והוא חושב שהחביות שלו הן הכי טובות בעולם, וגם זה בסדר, אגב. כל אחד חושב שהחביות שלו הן הכי טובות בעולם, אבל אני יכול לומר לך שגם לנו יש מומחים, גם אם הם לא מאמריקה, והחביות האלה שבהן משנעים פסולת רדיואקטיבית נבדקו חזור ובדוק, ואת מתארת לעצמך שלפחות בעניין זה הרי איש לא ירצה ליטול על עצמו סיכון. חס וחלילה, משנעים פסולת רדיואקטיבית ועוד יקרה משהו – אני לא מכיר אדם שיש בו מידה כה עצומה של אומץ לב, או של שיגעון, שהוא ייקח את האחריות הזאת על עצמו, והחביות שבהן עושים שימוש בארץ לשינוע הפסולת הרדיואקטיבית הן חביות טובות מאוד; ויש כאלה שאומרים שאולי הן אפילו יותר טובות. אבל אני לא מומחה גדול בחביות, ואני רק אומר שיש מומחים גם לחביות. וזה הסיפור של הווארד סקולניק.

הסיפור השני הוא חשוב יותר, כי יש בו יותר לקח. אומרת חברת הכנסת נעמי בלומנטל כעובדה, משום שהדברים פורסמו בעיתונים, שברמת-חובב ברדיוס של 50 קילומטר יש זיהום של מים. ואני רוצה לספר לחברת הכנסת נעמי בלומנטל, שמעולם לא נערך סקר שיכול ללמד על כך שיש זיהום במים – ברדיוס של 50 קילומטר, או ברדיוס של 30 קילומטר, או ברדיוס של 200 קילומטר. חוץ מזה הכול בסדר.

יש השערות, יש סברות. זה שרמת-חובב זה מפגע, לית מאן דפליג; איך המפגע הזה הלך והצטבר והחמיר במשך 13-14 שנה – גם זה לא כל כך ברור. אבל אי-אפשר לומר שהמים מזוהמים ברדיוס של 50 קילומטר, כי מעולם לא נעשה סקר. הסקר ההידרו-גיאולוגי הראשון שיערך, יערך השנה, והוא יימשך, אגב, שנה וחצי, כי זה עניין מאוד מורכב. כדי לדעת אם יש באמת זיהומים במים שהולכים רחוק, צריך סקר מסובך, שיימשך הרבה זמן. אבל סוף סוף נדע אם המים באמת מזוהמים, אם בכלל הם מזוהמים; ואם כן, איפה הם מזוהמים.

אני יכול לספר לך במידה של שביעות רצון, ואני בטוח שגם את תהיי שבעת רצון, וזו עוד דוגמה, שאתמול היתה לי הזכות לחנוך מערכת של ניטור אוויר ברמת-חובב. למה אני מזכיר את זה? משום שהיו גם כל מיני ידיעות לגבי איכות האוויר ברמת-חובב. אבל גם איכות האוויר הזו מעולם לא נבדקה. עכשיו היא תיבדק. אבל מבדיקות ראשונות ברמת-חובב, לאחר שנתפרסמו סיפורי בלהות, ואני מקבל שיחות טלפון, וטוב שאני מקבל שיחות טלפון, מאמהות מודאגות – – –

נעמי בלומנטל (הליכוד):

זה שנים כך.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

— — — אז אני רוצה לומר לך, שבדיקה ראשונה כבר נעשתה. ואני רוצה שיהיה ברור שאני מדבר על הבדיקה הזאת בהסתייגות מסוימת, משום שמדובר בבדיקה ראשונה בלבד. אגב, אם נתונה היו אחרים, אז בוודאי היינו מודאגים. אבל מן הבדיקה הראשונה עולה, שאומנם יש ריח לא טוב ברמת-חובב. קודם כול צריך לזכור, שלא מדובר רק באתר, אלא זה אזור תעשייה כבדה גדול מאוד, ובאזור תעשייה כזה יש ריח. אבל לפי הנתונים — — —

נעמי בלומנטל (הליכוד):

כשיש רוחות מסוימות סובלים מזה בכל באר-שבע.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

זה בהחלט יכול להיות, ואני לא רוצה שיהיה אזרח במדינת ישראל שיחיה במקום שיש בו ריח רע. אז יש ימים מסוימים, בודדים, בתקופת השנה שיש גם ריחות בבאר-שבע.

אני מספר לך בסיפוק, שבבדיקה הזאת — שהיא, אגב, בדיקה ראשונה, כי מעולם לא נעשו בדיקות ואי-אפשר לומר דבר וחצי דבר — נתגלו שני מזהמי אוויר: האחד — פי 25 מתחת לתקן המותר, והשני — פי 900 מתחת לתקן המותר. אבל ידיעות התפרסמו למכביר.

הוא הדבר גם לגבי ייבוא פסולת מסוכנת. אני רוצה לומר לך, חברת הכנסת נעמי בלומנטל, שברגע זה אין אדם במדינת ישראל שיכול להצביע על נתון כלשהו כאשר מדובר בייבוא של פסולת רעילה, ולא ברור בכלל אם יש ייבוא כזה. אדרבה ואדרבה, אני רוצה לראות שמישהו יבוא — — —

נעמי בלומנטל (הליכוד):

בית-חרושת "אביב".

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

זו לא פסולת רעילה. אגיד לך מה המצב בדיוק עם בית-חרושת "אביב". בית-חרושת "אביב" זה בית-חרושת נחמד, שמייצר מוצרים מפלסטיק. פסולת פלסטיק איננה פסולת רעילה. היא בסך הכול פסולת פלסטיק, וצריך להבחין בין הדברים. אני רוצה להגיד לך מה קורה בבית-חרושת "אביב", אבל אני מפחד מגזירותיו של היושב-ראש.

זו בעצם דילמה של אדם כמוני, שצריך להחליט. בית-חרושת "אביב", כאמור, מייבא פסולת פלסטיק. שנית, הוא לא מייבא פסולת פלסטיק לפני שתיבדק במעבדה כדי לראות אם יש בפסולת הזאת שמץ מפסולת רעילה, גם בגרמניה וגם כאן.

שלישית, הוא לא מייבא פסולת פלסטיק אלא אם כן הוא מתחייב, שאותה כמות של פסולת פלסטיק הוא יאסוף גם בארץ וימחזר אותה.

רביעית, וזה הדבר הכי חשוב, שימי לב, הוא לא מייבא פסולת פלסטיק אלא אם כן אנחנו נקבל התחייבות בכתב מגורם גרמני מוסמך, שכל מה שהוא מייבא הוא מוציא החוצה בצורה של מוצר מוגמר. זאת אומרת, שיהיו פועלים בארץ שיקבלו חומר, והייתי רוצה שיקבלו את כל החומר כאן, אבל יש בעיות כלכליות, שאליהן אינני יכול להיכנס עכשיו – ואת כל החומר הזה הוא מוציא החוצה. זאת אומרת שלא נשאר שום דבר בארץ. זה העניין של בית-חרושת "אביב". זה לא שייך בכלל לפסולת רעילה.

מה שאני רוצה לומר הוא, ואני לא יכול לומר גם את זה כי אנחנו מחפשים עכשיו אחר הפסולת הרעילה, וקרוב לוודאי שיש כמויות זעומות, אבל ברור ובטוח שאין מביאים ארצה פסולת רעילה לצורכי סילוק, אלא אך ורק לצרכים תעשייתיים. זאת אומרת שאנחנו לא מדינה ביבשת נידחת – ואני לא אנקוב בשם – שמביאים לכאן פסולת רעילה לצורכי סילוק, כלומר לצורכי הטמנה. אנחנו מדינה קטנה. אילו זה היה קורה, יש בארץ די "מלשינים" – ובמקרה הזה אני אומר מלשינים במובן החיובי של המלה, מלשינים במרכאות כפולות ומכופלות – והיינו יודעים שמטמינים כאן פסולת רעילה. אבל אין לדבר הזה זכר.

אני לא מכיר אדם בישראל שאומר לי: שמע, במקום הזה הטמינו אפילו קילו אחד של פסולת רעילה. ואנחנו מחפשים אותה.

לכן, אנחנו לא הופכים לפח האשפה לא של אירופה ולא של שום מקום אחר. כאמור, אילו היתה מגיעה לארץ פסולת רעילה בכמויות גדולות, היינו כבר יודעים עליה מזמן. אבל גם כמויות מזעריות אינן מקובלות עלינו, כי המדיניות של המשרד לאיכות הסביבה היא נגד ייבוא פסולות בכלל, וייבוא פסולת רעילה בפרט, והמשרד יאסור ייבוא כזה.

לצורך ביצוע המדיניות הזאת ינקוט המשרד לאיכות הסביבה את האמצעים הבאים, ואני אומר את זה בקיצור נמרץ:

1. בעוד שבועיים נוציא תקנות האוסרות ייבוא פסולות לארץ מכול וכול, אלא אם ניתן אישור מיוחד של המשרד לאיכות הסביבה.

2. המשרד לאיכות הסביבה נערך לאשרור אמנת-באזל, שישראל כבר חתמה עליה, המסדירה את נושא הייבוא של פסולת רעילה, שינועה והייצוא שלה. יש גם בעיה של ייצוא. אנחנו גם לא רוצים לייצא למדינות אחרות. אגב, אנחנו מייצאים. ואני רוצה לומר לחברת הכנסת נעמי בלומנטל, יכול להיות שזה מתקזז. אנחנו גם מייצאים, ולכן אנחנו לא פח אשפה של אירופה. אני מודיע לך, אם זה

מנחם אותך – אותי, אגב, זה לא מנחם, כי אני חושב שגם את זה לא צריך לעשות – שאנחנו מייצאים פסולת רעילה לחוץ-לארץ, למדינות מתוקנות.

הוראות אמנת-באזל קובעות הגבלות מרחיקות לכת על ייבוא פסולת רעילה למדינה שהיא צד באמנה. בין השאר קובעת האמנה, שלא יותר ייבוא של פסולת רעילה ללא הודעה של המדינה המייצאת וללא אישור של הרשות המוסמכת במדינה המייבאת.

3. המשרד לאיכות הסביבה עובד מאז יולי 1993, כלומר, לפני כחצי שנה, מיום שעברה אליו האחריות לחוק החומרים המסוכנים, בשיתוף פעולה מלא והדוק עם אגף המכס והבלו. יחד אנחנו מעבדים נהלים ומעקב אחר ייבוא וייצוא של פסולת רעילה לישראל וממנה. המעקב והפיקוח יתבצעו על-ידי מערכת ממוחשבת שתקום בעוד כמה חודשים.

השר לאיכות הסביבה הורה לכל עובדי המשרד שעוסקים במתן היתר רעלים, וזה האמצעי הרביעי שאנחנו נוקטים, שלא לתת היתר בלי לוודא שאין מדובר בפסולת רעילה מיובאת. אם יתגלה במקרה זה או אחר ייבוא של פסולת רעילה, ההיתר לא יינתן.

את כל האמצעים האלה ננקוט, והם יאפשרו לנו לסגור בקרוב את הפרצה שקוראת לייבוא של פסולת רעילה. מבעד לפרצה הזו מגיעה, ככל הנראה – אני לא יכול לומר את זה בוודאות כי אינני יודע, ואיש אינו יודע, ואיש לא הצביע בבירור על כך – כמות זעירה של פסולת רעילה. גם היא, אמרתי ואני חוזר ואומר, לא לצורכי סילוק. אך מנני וגמור עמנו לחסום גם את הכמות הזעירה הזאת.

אמרתי, אם כן, שאנחנו נוקטים ארבעה אמצעים: אשורר ויישום של אמנת-באזל; תקנות האוסרות ייבוא של פסולת בכלל ופסולת רעילה בפרט; שיתוף פעולה בנהלים קבועים יחד עם המכס והבלו; והוראה חד-משמעית לאנשי המשרד ואיכות הסביבה שממונים על היתרי רעלים שלא לתת היתר רעלים כזה אם יש אפילו חשש לייבוא של פסולת רעילה.

אני מאמין שבאמצעים האלה אנחנו נוכל לוודא, שאפילו הכמות הזעירה הזאת שמגיעה, אם היא מגיעה – גם היא לא תגיע. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

מה השר מציע?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

מה שחברת הכנסת רוצה.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

להעביר לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

היו"ר ע' עלי:

חברת הכנסת גוז'נסקי מבקשת להסיר את ההצעה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מברכת על הצעדים והאמצעים שמנה כאן בפנינו השר בנושא של מניעת ייבוא והגבלת ייבוא פסולת רעילה. רציתי לנצל את האפשרות להציע את הסרת הצעתה של חבר הכנסת נעמי בלומנטל כדי לומר לך, אדוני השר, שאחת הבעיות היא באמת קבירת פסולת. על כך אינני חולקת. אבל בעיה לא פחות חמורה היא עיבודה של פסולת במדינת ישראל, כי בעת עיבוד פסולת משתחררים רעלים מסוכנים ביותר.

לכן, נוסף על כל מה שאמרת, אני מציעה שלקטע הזה של עיבוד פסולת תיתן את תשומת לבך בצורה יותר חמורה. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחברת הכנסת גוז'נסקי.

אנחנו עוברים להצבעה. אני מבין שחברת הכנסת בלומנטל מבקשת לדון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה, והשר מסכים. מי בעד העברת ההצעה של חברת הכנסת בלומנטל לוועדת הפנים ואיכות הסביבה?

הצבעה מס' 10

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 14

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

14 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. הוחלט פה-אחד להעביר את ההצעה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

שאלות ותשובות

היו"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת, יש שינוי קטן בסדר-היום, כעת אנחנו מקדימים את התשובות של השר לקליטת העלייה לשאלות.

מתן תצהיר לצורך דמי אבטלה לעולים

חברת הכנסת א' סלמוביץ שאלה את השר לקליטת העלייה ביום כ"ג בכסליו התשנ"ד (7 בדצמבר 1993):

בפנייתה של הגברת ד"ג (שמה המלא מופיע במקור) מיום 7 בנובמבר 1993, אשר תצלומה מצ"ב, קובלת הגברת על כך, שכתושבת חוזרת עם שני ילדיה, ללא בעלה, נמנעו ממנה דמי האבטלה שלהם היא זכאית עקב היותה בלתי מועסקת, כל עוד לא יומצא תצהיר מבעלה שהוא אינו מפרנס אותה.

הצעתה של הגברת ג' למתן תצהיר כנדרש על-ידה לא התקבלה, ודמי האבטלה נמנעים ממנה.

ברצוני לשאול:

1. האם הנתונים הנ"ל נכונים?

2. האם נכון הוא, שעל-פי הנחיות משרד הקליטה ו\010 הנחיות המוסד לביטוח לאומי למשרד הקליטה, נדרש לצורך מתן דמי אבטלה תצהירו של הבעל, ולא של האשה?

3. מה יעשה משרדך לפתרון בעייתה של הגברת ג', ומה יעשה משרדך לגבי דרישה בלתי אפשרית זו?

השר לקליטת העלייה י' צבן:

1. מדובר במענק להבטחת הכנסה, המשולם לתושבים חוזרים לתקופה של שלושה חודשים באמצעות משרד הקליטה, וקבלתו מותנה בכך, ששני בני הזוג מובטלים, דורשי עבודה וחסרי הכנסות. כיום נהוג במשרד לקבל תצהיר של בן הזוג שנשאר בחוץ-לארץ, הניתן בפני הקונסול ומעיד כי בן-הזוג שנותר בחוץ-לארץ אינו מסוגל לכלכל את משפחתו החוזרת.

במקרה של הגברת ד"ג הנזכרת בשאלתא, הנ"ל לא המציאה אישור כי בעלה אינו מפרנס אותה, ולכן הופנתה על-ידי עובדי המחלקה לתושבים חוזרים, כנהוג במקרים אלה, לוועדת הערעורים העליונה של המשרד. בקשתה של הגברת ד"ג לוועדת הערעורים הוגשה ב-12 בדצמבר 1993, ואושרה כעבור ארבעה ימים, ב-16 בדצמבר 1993.

2. ידיעה זו אינה נכונה.

על-פי ההסכם עם המוסד לביטוח לאומי – ובכפוף לנוהל הבטחת ההכנסה של מוסד זה, שעל-פיו הונהג הנוהל במשרד הקליטה – הסיוע שניתן הוא סיוע משפחתי, ומבחן ההכנסה הוא משפחתי, ולכן אין חשיבות למינו של בן הזוג המבקש סיוע, כל עוד יש תצהיר על כך שבן הזוג או בת הזוג שנשאר בחוץ-לארץ אינו מסייע בכלכלה המשפחה.

3. כאמור, בעייתה של הגברת ד"ג נפתרה, ואולם, מתוך הבנה כי פרוצדורה זו ארוכה מדי לנזקקים לעזרה ראשונית זו, מתגבש בימים אלה במשרדי נוהל חדש, שונה מהנוהל של הביטוח הלאומי, שיאפשר לבן הזוג הנמצא בארץ להצהיר בבית-משפט, כי בן זוגו אינו תומך במשפחה כלכלית, ועל סמך הצהרה זו בלבד יינתן הסיוע.

היו"ר ע' עלי:

שאלה נוספת לחברת הכנסת אסתר סלמוביץ.

אסתר סלמוביץ (צומת):

זו לא שאלה. רציתי רק להודות לכבוד השר על הטיפול המהיר בבעיה. הבעיה בעצם נפתרה בעקבות השאילתא. תודה רבה.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אני רוצה לומר, שבעקבות השאילתא נפתרו שתי בעיות, בעיה פרטית של הגברת ד"ג, ונוהל חדש שהנהגתי בעקבות השאילתא הזאת.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחברת הכנסת סלמוביץ. גם אני מצטרף לברכות, פתרת בעיות. אומנם זה תפקידך, אבל עשית את זה כל כך מהר ומגיעות לך ברכות.

מסלולי הקליטה לעולים

חבר הכנסת א' גור שאל את השר לקליטת העלייה ביום ל' בכסליו התשנ"ד (14 בדצמבר 1993):

בהופעותיך הציבוריות, לרבות בכנסת ובוועדותיה, הודעת כי שיטת הקליטה הישירה מתאימה לכ- 75% מהעולים מארצות מצוקה, וכי לגבי היתר נדרשים מסלולי קליטה ותנאי סיוע מיוחדים.

ברצוני לשאול:

1. איזו שיטת קליטה תנהיג הממשלה לאותן אוכלוסיות חלשות ששיטת הקליטה הישירה אינה מתאימה עבורן?

2. מה הוא המועד לשינוי השיטה ומה יהיו עיקריה?

השר לקליטת העלייה י' צבן:

2-1. צודק השואל באומרו, כי מתחתי ביקורת על כך שמסלול הקליטה הישירה לא נתן ואינו נותן מענה ראוי לשמו לכ- 30% מקרב העולים – לקשישים רבים, למשפחות חד-הוריות, לנכים ולחולים.

כפי שכולנו יודעים, קל לממשלה יחסית להחליט על נסיגה ממעורבות ישירה בהסדרים חברתיים; קשה מאוד להחזיר את הגלגל אחורנית ולהביאה מחדש למעורבות ישירה כזאת.

במשרד הקליטה שוקדים עתה על הכנת תוכנית כזאת, וכאשר נשלים אותה, נביאה לוועדת השרים לקליטת העלייה, לוועדת הקליטה בכנסת, ואחר כך לכנסת עצמה.

היו"ר ע' עלי:

מה זה שם?

השר לקליטת העלייה י' צבן:

יש הפגנה, אולי אני רוצה להצטרף.

דן תיכון (הליכוד):

הרגלי הבחרות שלך.

היו"ר ע' עלי:

השר שואל אם יש הפגנה, הוא רוצה להצטרף. אם לא, שיהיה שקט.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

בינתיים, חבר הכנסת גור, איננו יושבים בחיבוק ידיים גם בתחום זה:

ראשית – אנו הקמנו לאחרונה, לקראת מעבר עולים רבים לדיור קבע, אגף חדש במשרד – אגף לקליטה בקהילה. במקביל באנו בדברים עם משרד העבודה והרווחה על הצורך בתגבור שירותי הרווחה בערים הקולטות.

שנית, במסגרת האגף תפעל השנה מחלקת רווחה מחוזקת יותר.

שלישית, חתמנו על הסכם חדש עם קופת-חולים, שמבטיח ביטוח רפואי רצוף לעולים בכלל ולקשישים במיוחד, בלי שום רווחים באמצע.

רביעית, פתחנו במבצע של חלוקת 8,000 דירות ציבוריות למשפחות זכאיות, ומשרד השיכון יתחיל בבניית אלפי יחידות הוסטל, והגדלנו את המשכנתה, אם כי לא בצורה משביעת רצון, למשפחות חד-הוריות.

חמישית, פעלנו להסבתן של דירות ציבוריות לכ-1,500 יחידות דיור מוגן לעולים קשישים ונכים.

שישית, אנו מפעילים מנגנון של הפניית עולים קשישים וחולים ישירות משדה התעופה למסגרות מוגנות וסיעודיות, לא בהיקף הרצוי בינתיים, כי עדיין אין לנו מספיק מיטות. בעשרת החודשים האחרונים הפנינו 160 חולים כאלה.

אחת המשימות שראיתי למול עיני היא בניית מערך של כלים לאותן אוכלוסיות של משפחות חד-הוריות, נכים, גילאי טרום-פנסיה וכדומה, שעלולות להגיע למצב של נתמכות ונסעדות אם לא ניחלץ ללוותן בשלבי הקליטה הראשונים.

לדוגמה: לגילאי +45 פתחנו פרויקט לקידום תעסוקה בשיתוף הג'וינט, וכן פרויקט נוסף בהכנתם למציאת תעסוקה. כן פיתחנו פרויקט תעסוקתי ניסויי של מהנדסים בכירים, טרום-מדענים, בגילים אלה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לשר הקליטה. שאלה נוספת לחבר הכנסת אפרים גור.

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, ההכרה שלך ושל משרדך כי מצבן של אוכלוסיות חלשות, ובכלל זה אלה שאתה מנית, קשה מאוד יחסית לאוכלוסיות יותר חזקות בקרב העולים, היא שהביאה אתכם לקבוע, שמסלול קליטה ישירה אינו מתאים לכלל העולים. אתה ציינת כאן באופן מוגדר יותר – לא מתאים לכ-30% של העולים. בין ה-30%, אני קורא בחוברת של משרד הקליטה, 89,000 עולים הם בני 45-64, כ-63,000 – גילאי 65 פלוס ועוד כ-20,000, אני מניח שלפחות חלק מזה נופל בקטגוריה שאנחנו מדברים עליה, משפחות חד-הוריות.

אם זאת ההכרה שלך ושל משרדך, שאוכלוסיות אלה אינן מסוגלות לחיות עם סל הקליטה שהמדינה מעניקה להן, אינן מסוגלות לחיות עם סיוע בשכר דירה בשנה שנייה, שלישית ורביעית שאתם מעניקים, והסכומים הנ"ל אינם מספיקים למחייתן, וכתוצאה מזה הן הצטרפו לאוכלוסיית העניים במדינת ישראל, מדוע באמת תחכו זמן רב? כי בניית הוסטלים, דירות ציבוריות וכל מה שמנית כאן ייקח בהחלט זמן. מדוע לא תגדילו את הסיוע בכל אחד מן הדברים האלה, כדי לשפר את מצבן עד אשר יהיו בידיכם אותם פתרונות קבע שמנית?

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת גור. השר לקליטת העלייה, בבקשה.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

ראשית, לא חיכינו, חבר הכנסת גור. אנחנו, כפי שאתה יודע, הפעלנו שיטה חדשה לעדכון סל הקליטה, שמנע את שחיקתו. הסל מעודכן עכשיו אוטומטית בהצמדה מלאה למדד כל שלושה חודשים. לצערי הרב, הוא נשחק עד בוא הממשלה הזאת לכהונתה שחיקה רצינית. אנחנו תיקנו אותו במקצת על-ידי העלאת סל הקליטה בערך ב-5% באופן כללי וב-15% לבודדים. לאחר הרבה זמן שלא נעשה הדבר, העלינו את הסיוע בשכר דירה לאותן קבוצות שדיברתי עליהן ב-30%, הקבוצות שנזקקות להבטחת הכנסה ומשפחות חד-הוריות. לא מספיק לטעמי, אבל אי-אפשר לבטל העלאה ב-30% אחרי שארבע שנים כמעט הכול היה מוקפא. אני מסכים אתך שבכל זה עדיין אין די. לכן אני אעשה כל מה שאני יכול כדי לפעול כך שגם השנה יהיה עדכון נוסף ויהיה שיפור נוסף בכל התחומים שהזכרת.

אני רק רוצה לנצל את ההזדמנות ולהעמיד את הכנסת על תופעה חמורה שהולכת וגוברת בימים האחרונים ואנחנו עוד לא מצאנו דרך להתמודד אתה. אתן דוגמה: מגיעה לנמל התעופה משפחה – שני הורים עם ילד. הילד נזקק לטיפול פנימייתי מלא. הילד מושאר בארץ, שני ההורים חוזרים למחרת היום לרוסיה. יש דוגמאות נוספות מהסוג הזה, קשות ביותר. יש כאן בנייה על העובדה שמדינת ישראל עושה דברים שלא קיימים בשום מדינה בעולם. זאת מדינה יחידה בעולם שקשיש מגיע לשדה התעופה ובשדה התעופה הוא מקבל את הסדר קצבת הזיקנה של הביטוח הלאומי. קשישים עולים מקבלים שם את קצבת הזיקנה. הם לא צריכים להתרוצץ, הם לא צריכים ללכת למשרד של הביטוח הלאומי.

אפרים גור (הליכוד):

כמה ילדים כאלה ננטשו?

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אנחנו בודקים עכשיו. יש לי דיווח ראשוני. אני גם רוצה לעשות השוואה, אם יש מגמות של גידול. אינני רוצה למסור פרטים רבים מדי לפני שהם בדוקים. זה מידע שקיבלתי מהאחראים בנדון בימים האחרונים. בכל אופן, ההתרשמות של עובדי במסוף בלוד היא, שיש כאן התגברות של תופעה מאוד מדאיגה בכיוון הזה.

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש – –

היו"ר ע' עלי:

אין עוד שאלות. אנחנו דנים בזה כבר עשר דקות. אני לא מסכים. יש סדר-יום עמוס, ואין כאן שאלה על שאלה. אחרת נשב כאן עד חצות וחצי. אבקש להקפיד על לוח הזמנים.

דן תיכון (הליכוד):

הלואי ונגמור בחצות.

היו"ר ע' עלי:

אבל אם נמשיך כך, לא נגמור גם בחצות. יש גבול לכל דבר. אבקש לקצר. יש הוראה בתקנון גם לגבי תשובות קצרות ולשאלה נוספת. אני מבקש להקפיד על כך. תמנעו מהיושבים-ראש אי-נעימויות. לא נעים להעיר לחבר הכנסת להפסיק באמצע דבריו.

השפעת מנהל אתר הקרוונים "כדורי" על יושביו

חבר הכנסת י' עזרן שאל את השר לקליטת העלייה ביום ל' בכסליו התשנ"ד (14 בדצמבר 1993):

העיתון "יום הששי" – רצ"ב צילום הידיעה – מדווח על מגמת רישום ילדי המשפחות האתיופיות השוהות באתר הקרוונים "כדורי" שליד כפר-תבור במקומות לימוד ממלכתיים, כמו הדסים ועיינות, אף שעד כה למדו רובם בקיבוץ לביא ובהודיות, שבהם מוסדות לימוד דתיים. לטענת מנהל כפר הנוער הודיות, נרשם שינוי המגמה מאז נתמנה צ"ל, חבר קיבוץ גבעת-עוז, כמנהל האתר.

ברצוני לשאול:

על-פי אילו כישורים וקריטריונים נבחר מנהל האתר?

השר לקליטת העלייה י' צבן:

עם העברת האחריות לאתרי הקרוונים מהסוכנות למשרד הקליטה, בספטמבר 1992, הוקמה ועדת קבלה למועמדים לתפקיד מנהלי אתרים, בראשות המשנה למנכ"ל של משרד הקליטה דאז הממלא כיום את תפקיד המנכ"ל, כמקובל למועמדים המתקבלים לעבודה זמנית בחוזה מיוחד. הכישורים

שנדרשו ממנהלי האתרים המיועדים: השכלה תיכונית לפחות, רקע ניהולי הכולל ניסיון בהפעלת צוות, יכולת ניהול משא-ומתן עם גורמים חיצוניים, נכונות לעבודה בשעות בלתי שגרתיות ומגורים בקרבת האתר. כמו כן עברו המועמדים ריאיון אישי.

כך, ידידי, חבר הכנסת עזרן, נבחרו המועמדים.

היו"ר ע' עלי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת עזרן.

יוסף עזרן (ש"ס):

תודה רבה, אדוני השר. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

שאלתי היא, האם באתר הזה יש בית-כנסת, והאם יש גישה חופשית למי שרוצה לתת שיעורי תורה או שיעורי יהדות בבית-הכנסת, אם הוא קיים באתר הזה? ומה באתרים אחרים?

היו"ר ע' עלי:

תודה לחבר הכנסת עזרן. אדוני השר, בבקשה.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אינני יכול להשיב לך במדויק על השאלה, האם באתר הזה קיים בית-כנסת. אני מקווה שאכן קיים. כידוע לך, התפקיד של הקמת בתי-כנסת בכל מקום ואתר במדינת ישראל הוא של המשרד לענייני דתות. למרות זה, בערב הימים הנוראים הייתי אני זה שצריך היה לפנות לצה"ל, לצערי הרב אף גורם דתי לא עסק בזה, ויחד, במאמץ משותף – להקים, בעיקר בצורה של אוהלים גדולים, בתי-כנסת בכל אתרי הקרוונים.

אני תומך בדרישתו של משרד הדתות להקצות את המשאבים הדרושים, במיוחד לבניית בתי-כנסת מתאימים לבני העדה האתיופית, כי אני חושב שזאת תהיה תקלה גדולה בקליטתם אם לא נסדיר את זה.

אני רוצה להבטיח לחבר הכנסת עזרן, שבכל תחום שאני אהיה מופקד עליו, תהיה פעולה חופשית דתית לאנשים שמעוניינים בכך במסגרת בתי-הכנסת. אין שום מניעה לפעולה כזאת, אדרבה, אני רואה את זה כחלק מהפעולה התרבותית הכללית. אנשים שומרי מצוות, בדרך הטבע ירצו לעסוק בלימוד תורה, ואיזה מקום טוב יותר מאשר בית-כנסת שהוא, לפעמים גם בית-מדרש.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לשר הקליטה. התשובות על השאלות האחרות, של חברי הכנסת שאינם נוכחים כאן, יועברו ישירות לפרוטוקול. אני מודה לשר שוב על התשובות הממצות שלו.

עולים המגיעים לנמל חיפה

חבר הכנסת א' גמליאל שאל את השר לקליטת העלייה ביום ל' בכסליו התשנ"ד (14 בדצמבר 1993):

על-פי פרסומים בעיתונים (רצ"ב אחד מהם), עולים המגיעים לחיפה מועברים לקליטתם בנמל התעופה בן-גוריון ואחר-כך מוחזרים לחיפה להמשך ההליכים.

כמו כן פורסם, כי הארגון הנוצרי "אבן העזר" קשור ושותף להבאת עולים לנמל חיפה.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים נכונים?

2. אם כן – האם ניתן להנהיג את כל הליכי קליטתם בחיפה או בנמל התעופה בן-גוריון בלבד?

3. מה מעמדו של הארגון הנוצרי האמור ובמה הוא שותף לתהליך העלייה והקליטה?

תשובת השר לקליטת העלייה י' צבן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. הפרטים אינם נכונים. העולים שהגיעו לנמל חיפה הוסעו לנמל התעופה בן-גוריון להשלמת הליכי קליטתם ומשם הוסעו למחוזות חפצם ברחבי הארץ ולא הוחזרו לחיפה.

עלי לציין, כי גם מסלול זה היה נחסך מהעולים אילו הודיעו מארגני ההפלגה למשרדי בעוד מועד על הגעת האונייה. ואולם, משרדי קיבל התרעה על כך 48 שעות בלבד לפני הגעת האונייה ולא היה סיפק בידו להתקין בחיפה, בהתרעה קצרה כל כך, את מערך המחשוב, הרישום והתשלומים הדרושים לקליטת העולים. משרד הקליטה נמנע מקליטה ורישום ידניים – לא ממוחשבים – וזאת לנוכח ניסיונות מרים בעבר, שבהם נגרמו שיבושים וסבל מיותרים.

משרד הקליטה הודיע בעבר וחוזר על כך היום, כי הוא יוכל לספק שירותי קליטה לקבוצות עולים משמעותיות המגיעות דרך חיפה רק אם ישכילו אלה המביאים את העולים בדרך הים להודיע למשרד בעוד מועד.

זרם העלייה הדליל עד מאוד של עולים בדרך הים עד כה, לא הצדיק הקמתו של מסוף קליטה בנמל חיפה, שעלותו גבוהה מאוד. ואולם, מאחר שדווח לנו כי מספר העולים המגיעים דרך הים גדל, נערך משרדי בימים אלה לקלוט עולים אלה בנמל חיפה.

לעניין הארגון "אבן העזר", הארגון לא פעיל כיום בנושא עלייה ולא היה מעורב בעלייתם של עולים אלה.

3. כאמור, הארגון "אבן העזר" אינו מעורב כיום בהעלאת עולים לישראל.

ראוי להעיר, עם זאת, כי בתקופה שבה פעל הארגון "אבן העזר" הוא התחייב מפורשות להימנע מכל פעולה מיסיונרית, ולפי כל המידע שברשותנו הוא מילא את התחייבותו.

ואוסף ידיעה טרייה: ביום ראשון הקרוב תגיע לחיפה אונייה מאודסה ועל סיפונה 400 עולים. משרד הקליטה נערך במיוחד לקליטתם המסודרת בחיפה, מבלי לטלטלם ללוד. עם זאת, מנכ"ל משרדי מחה נמרצות בפני חברת הספנות שהביאה את האונייה על הודעות מטעות ומבלבלות שהעבירה למשרדנו בשבועות האחרונים בנדון.

הצעת חוק שכר מינימום (תיקון – אי-הכללת פרמיות), התשנ"ג–1993

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת, אנחנו עוברים להמשך סדר-היום: הצעת חוק שכר מינימום (תיקון – אי-הכללת פרמיות), התשנ"ג–1993, הצעה תתקי"ט, מאת קבוצה של חברי הכנסת. תנמק את ההצעה חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, אחריה – חברת הכנסת ענת מאור. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חוק שכר מינימום מ-1987 קבע באופן חד-משמעי, שכל עובד שמועסק במשרה מלאה זכאי לקבל ממעבידו שכר עבודה שלא יפחת משכר מינימום. החוק גם קבע, ששכר המינימום נקבע לחודש, ליום, לשעה, הכול לפי העניין.

לשון החוק היא החלטית, חד-משמעית ואיננה ניתנת לפירוש אחר, אלא שכל עובד רשאי לדרוש והמעביד חייב לתת לו את שכר המינימום.

המטרה היתה יצירת רצפת שכר ומניעת ניצול מחפיר, במיוחד של אוכלוסיות שהן חלשות יותר, כמו נשים, אזרחים ערבים, צעירים שיוצאים לשוק העבודה, נוער עובד וקשישים.

החוק גם קבע באופן חד-משמעי מה הם מרכיבי שכר המינימום וכיצד הוא מתעדכן באופן קבוע בכל שנה. אבל בלחץ התעשיינים, שהתנגדו מלכתחילה לעצם חקיקתו של חוק שכר מינימום, הוחלט להוסיף סעיף שהוא הסעיף שבו דנה הצעת החוק שאני מציגה כעת.

הסעיף מתיר להכליל בתוך שכר המינימום 30% מתוך פרמיה מדודה, מוסכמת, קבועה וקבוצתית. פירוש הדבר, במלים פשוטות, שאם נניח שפועלת במפעל טקסטיל נדרשת במשך יום עבודה רגיל לתפור 100 שרוולים, זאת הנורמה, אומר החוק הזה: כדי שאת, הפועלת, תקבלי שכר מינימום, עלייך לתפור לא 100 שרוולים אלא 130 שרוולים. אם תתפרי 140 שרוולים, תקבלי שכר מינימום ועוד פרמיה רק על 10 שרוולים.

מה שקרה בהמשך, בשנים שחלפו מאז חקיקת החוק, שנוסף על העוול הזה שנגרם במיוחד לנשים, פועלות טקסטיל ופועלות במפעלי מזון, שמהן נדרש למלא 130% נורמה כדי לקבל את שכר המינימום, כלומר לגביהן הרצפה הכללית היא כבר לא רצפה, באו התעשיינים ונתנו לסעיף הזה פירוש מחמיר ומפלה עוד יותר. אמרו התעשיינים: אם 130% של נורמה מזכים בשכר מינימום, מכאן המסקנה ששכר היסוד, השכר התחילי בטקסטיל הוא רק 70% משכר המינימום. במקרים אחרים תעשיינים פירשו אפילו – רק 65% משכר המינימום.

וההמשך היה כזה: והיה ופועלת הטקסטיל או פועלת המזון אינה מגיעה ל-130% נורמה – היא לא תקבל שכר מינימום. אני אביא דוגמה אחת מהחודשים האחרונים, של פועלת טקסטיל שתלוש השכר שלה מונח לפני. פועלת טקסטיל, קבעו לה תעריף של 5.30 שקלים לשעה, כאשר שכר המינימום היום לשעה הוא 7.20 שקלים. היא עבדה כשבועיים, ובמקום 612 שקלים היא קיבלה 451 שקלים. נגזל ממנה רבע מהשכר לפי שכר המינימום.

פועלת אחרת, המעביד היה נדיב יותר, הוא שילם לה לא 5.30 שקלים אלא 5.70 שקלים לשעה, כמובן הרבה פחות משכר המינימום של 7.20 שקלים. היא עבדה חודש מלא וקיבלה שכר בלי פרמיה 1,137 שקלים, שהם, בהשוואה לשכר המינימום של 1,400 שקל היום, גזלה לאור היום.

הפועלת אלגרה קוסטיקה, בסיוע מועצת פועלי חולון, ניסתה לערער על הנוהג הזה של התעשיינים ותבעה את חברת "דוד זיו אינטרנשיונל" על אי-תשלום שכר מינימום. רשמת בית-הדין לעבודה פסקה לפני שנה, בדצמבר 1992: "ניכוי משכר, מכיוון שלא מגיעים לנורמה ממוצעת, איננו מעוגן בחוק שכר מינימום". היא קבעה שהמעביד ניצל פרצה בחוק, ופסקה תשלום הפרשים לעובדת. כלומר, השיטה הזאת של התעשיינים, קבעה הרשמת, איננה חוקית.

החברה, בסיוע התאחדות התעשיינים, שחששה מהתקדים שבפסק-הדין הזה, ערערה, ובסוף יוני 1993 קבע השופט לובוצקי, שהפועלת אכן תקבל את הפרשים משום שהכול הושג בפשרה. אבל,

אמר השופט, הפסיקה הזאת אינה נושאת אופי תקדימי. מכאן, השופט של בית-הדין האזורי לעבודה החזיר את הנושא אלינו, המחוקקים, ובעצם אמר לנו: אתם, המחוקקים, צריכים לשנות את החוק כך שהוא יסתום את הפרצה שמאפשרת לעובדות וגם לעובדים פחות משכר המינימום.

לכן, הצעת החוק שמונחת לפניכם מציעה לבטל את הסעיף המחמיר הזה, את הסעיף הפוגע הזה בשכרם של רבבות עובדים במדינת ישראל, ובעיקר נשים, ולקבוע באופן חד-משמעי: שכר המינימום הוא שכר המינימום לכול. לא יעסיק מעביד ולא ישלם פחות משכר המינימום לשעה, לשבוע או לחודש, הכול לפי טיב העניין.

אני רוצה להוסיף עוד דבר אחד: מאז 1987 הוסכמו ונחתמו חוזי עבודה והסכמי עבודה רבים גם במגזר הציבורי וגם במגזר הפרטי, וראו זה פלא: יש חוק, חוק שכר מינימום ברור וצלול. הביטוח הלאומי מפרסם בכל פעם מהו שכר המינימום. אבל בחוזי העבודה ובהסכמי העבודה, שעליהם חתומה ההסתדרות, מופיע שכר תחילי הנופל משכר המינימום.

אני מאשימה את נציבות שירות המדינה, את הממשלות שהיו בישראל מאז 1987 ועד היום ואת האיגודים המקצועיים, שחתמו על הסכמי שכר שבהם השכר התחילי הוא פחות משכר המינימום. ואני אביא דוגמה: לאחר משא-ומתן סוכם שמנובמבר השכר התחילי בטקסטיל הוא 6 שקלים לשעה, אבל שכר המינימום לשעה הוא 7.20 שקלים. כיצד זה חותמת ההסתדרות על שכר תחילי של 6 שקלים לשעה, שהוא רק 1,200 שקל לחודש, במקום 1,400?

אבל מי שחושב שזה 6 שקלים טועה, משום שאותם תעשיינים שהזכרתי קודם שמשלמים 5.30 שקלים, ו-5.70 – גם הם לפי ההסכם. בהערה להסכם נאמר, שעד פברואר 1994 דרגת הכניסה לעבודה בטקסטיל היא הדרגה הנפוצה. דרגת השכר לכניסה לעבודה תהיה 5.65 שקלים לשעה, או 1,130 במקום 1,400 לחודש, ויש הסכם כזה והוא בתוקף.

דוגמה נוספת, ובזה אסיים. עובדים בבתי-דפוס של העיתונים היומיים. בכניסה לעבודה דרגה 2 – 1,140 שקלים לחודש; דרגה 3 – 1,280 שקל לחודש. מי שנמצא בדרגה 3 של עובדי בתי-הדפוס האלה ועובד שבע שנים, עדיין השכר התחילי שלו פחות משכר המינימום.

מכאן, חברי הכנסת, השערורייה הזאת של הכללת הפרמיה צריכה להתבטל, משום שזו רעה כשהיא לעצמה ומשום שהיא מנוצלת באופן מרושע כזה על-ידי התעשיינים. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה לחברת הכנסת גול'נסקי.

הצעת חוק שכר מינימום (תיקון) (ביטול חובת הפרמיה ואכיפת החוק), התשנ"ג-1993

(הצעת חברת הכנסת ע' מאור)

היו"ר ע' עלי:

אני מזמין את חברת הכנסת ענת מאור להצעת חוק שכר מינימום (תיקון) (ביטול חובת הפרמיה ואכיפת החוק), התשנ"ג-1993. גם לך יש עשר דקות; נא לעמוד בלוח הזמנים. זו הצעת חוק תתקנ"ד.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אין שר ששיב.

היו"ר ע' עלי:

עוד מעט אני אודיע לך.

דן תיכון (הליכוד):

מה הטעם שהנושאים האלה יועלו?

היו"ר ע' עלי:

שרת העבודה מבקשת לדחות את התשובה ואת ההצבעה.

דן תיכון (הליכוד):

זאת אומרת שלא תהיה היום הצבעה?

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דן תיכון, אחר-כך אתייחס לזה, בתום דבריה של חברת הכנסת מאור. השעון רץ, אפשר להתחיל.

ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, הצעת החוק המובאת על-ידי, הנוגעת לביטול חטוטר הפרמיה בחוק שכר מינימום, מקורה בפער בין חקיקת העבודה בישראל, שיש בה היבטים רבים מתקדמים – לבין התוצאה בפועל שיוצרת פערים המנוגדים לחקיקה. וכך, חוק שכר מינימום, שביסודו הוא חוק מתקדם, ואין ספק שהוא תרם רבות לאוכלוסיות רבות במדינה, וכן חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה הוא חוק מתקדם, ויש לנו עוד חקיקה נאורה בתחומי העבודה.

והנה בפועל, למרות החקיקה המתקדמת, גם בדוח-זוסמן, גם במחקריה של ד"ר לינדה עפרוני, ואין חולקין על העובדות, וגם כמובן על-פי כל הסטטיסטיקות של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, אנחנו רואים שקורים בנושא השכר שלושה תהליכים שליליים: האחד – פערי השכר בין המשתכרים שכר נמוך לבין המשתכרים שכר גבוה הולכים וגדלים; השני – פערי השכר בין נשים לגברים הולכים וגדלים למרות חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה; השלישי – הפערים בשכר יוצרים גם פערים של עוני, וממד העוני של 620,000 שחיים מתחת לקו העוני, זה פער שהולך וגדל לבושתה של החברה הישראלית.

במחקרים שבהם בדקנו כיצד נוצרים הפער והעיוות בין חקיקה שיש בה אלמנטים מתקדמים לבין פערים שהולכים וגדלים, התבררו חמישה גורמים. אמנה ארבעה מהם, ואתמקד באחרון שבהם, שכר המינימום.

הראשון – פערים בין שכר הגברים לשכר הנשים. רבים מהמפעלים ומהמוסדות הם עתירי עובדות נשים שמקצועותיהן מדורגים נמוך. דוח-זוסמן מצא שזה הפער העיקרי, ולכן הוא תבע מהמדינה לעשות ניתוח עיסוקים, שאחיות ומורות ועובדות מדינה ועובדות טקסטיל לא תשתכרנה מעט, ובין שכרן לשכר עורכי-הדין והמהנדסים יהיו פערים פחות גדולים. באירופה המערבית, בשום מדינה לא קיימים פערים כה גדולים.

הגורם השני – נשים טרם משולבות בעיסוקים ובתפקידים ההולמים את כישוריהן. הוועדה שלנו יזמה תקשי"ר – תקנון שירות – מחודש, עם צוות שהוקם על-ידי הממשלה בראשות פרופסור רות בן-ישראל, ואנחנו תובעים מהממשלה לאמץ אותו על מנת לקדם באופן בסיסי נשים בעמדות ניהול, כדי שהן לא תהיינה 80% ממקבלי שכר מינימום.

הגורם השלישי – הקצאה לא שוויונית של מרכיבי שכר שמעבר להסכמי העבודה. תוספות שכר בגין רכב, שעות נוספות וכוונות מגדילות את הפערים באופן מרקיע שחקים, והן לא ניתנות כמובן למי שמקבל שכר מינימום. לצורך העניין הזה הצענו הצעת חוק, ועכשיו היא בדיונים בוועדת השרים לענייני חקיקה, ואני בטוחה שכאשר היא תובא לפני הכנסת, הכנסת תאמץ אותה, וזה יהיה שינוי נוסף שהוא הכרחי לתיקון העיוותים.

הגורם הרביעי – הסכמי השכר. לצערנו הרב, הממשלה, דרך הממונה על השכר במשרד האוצר, וההסתדרות, דרך האיגודים המקצועיים – בכל הסכמי השכר בשנים האחרונות מתגמלים את החזקים ופוגעים באלה המשתכרים שכר נמוך ובינוני. ואני קוראת שוב, בהמשך למה שקראנו כבר כמה וכמה פעמים, שבכל משא-ומתן על הסכמי עבודה, המשתכרים שכר מינימום והמתוגמלים בשכר בינוני יזכו לתוספות העיקריות ולא המתוגמלים בשכר גבוה.

ולבסוף, הגורם החמישי הוא שכר המינימום, ועליו ארחיב את הדיבור. כאמור, בחוק שכר המינימום, עם האישור שהוא מתקדם, מייד הוצמדה לו חטוטרת שגרמה קיפוח בלתי סביר, ולפיו 70% משכר המינימום מוקנים לעובדת ולעובד באופן אוטומטי, ואילו 30% בצורת פרמיה. למה הדבר מוביל?

היור'ר ע' עלי:

רבותי, אי-אפשר לנהל כך את המליאה. אני רוצה להזהיר את אלה היושבים בתאים. אם אתם תדברו, אתם לא תיכנסו למליאה עוד, לא רק בישיבה זו. אני כבר עשיתי את זה פעם אחת. ואני מודיע ומזהיר אתכם. אתם כל הזמן יושבים ומדברים. מה זה כאן, שוק? כבדו את המקום הזה. אני לא מסכים בשום אופן שאתם תדברו שם. בבקשה, חברת הכנסת ענת מאור.

ענת מאור (מרצ):

תודה.

למה הדבר מוביל? הדבר מוביל לכך, שלא רק פועלים ופועלות – ואני מסתובבת בעשרות מפעלים – מראים לנו את התלוש שלהם שבו כתוב באופן פורמלי: "שעה – 5.67 שקלים", ועל-פי החוק אי-אפשר לתבוע את המעסיק, שכן הוא נתן 70% מהשכר. ואז פועלת בטקסטיל ופועל באלקטרוניקה, שעובדים יום עבודה קשה, יוצאים עם 830 שקל לחודש, וזה כשחוק שכר המינימום הוא 1,400 שקל לחודש.

ולעומת זאת, העיוות השני – כדי לצאת עם אותם 1,400 שקל, נאלצים העובדות והעובדים לעבוד תשע או עשר שעות ביום, אך הם לא מתוגמלים על שעות נוספות מהשעה השמינית ואילך. זאת אומרת, המדינה נתנה למעסיקים אפשרות בחוק להעסיק עובדים מעל שעות העבודה שבהסכם הקיבוצי, ללא תשלום שעות עבודה נוספות. את החטוטרת הזו הכנסת הזו חייבת להוריד.

אני עוסקת בנושא מעל שנה, ממש מאז נבחרתי לכנסת, ואני רוצה לציין את עזרתו הרבה של עורך-הדין אפרים ז'ילוני, שהוא ממלא-מקום יושב-ראש האגף לאיגוד מקצועי בהסתדרות, בהכנת הצעת החוק – –

היור'ר ע' עלי:

זה חלק מהפריימריס?

ענת מאור (מרצ):

אנחנו לא בפריימריס, חבר הכנסת עובדיה עלי.

כן אני רוצה לציין את עליזה תמיר ואת יעיש, יושב-ראש האיגוד המקצועי של עובדי הטקסטיל, וחברות וחברים רבים שלחצו עלינו, על הוועדה למעמד האשה כולה, להעלות את הצעת החוק הזו.

הצעת החוק שאני מעלה כוללת שלושה נושאים עיקריים: האחד והמרכזי מופיע בסעיף 3, שמשמעותו ביטול הפרמיה. משמעותו היא שכר מינימום נטו; כשמו כן הוא. דהיינו, בגין שבוע עבודה מלא מקבלים שכר מינימום מלא – 1,400 שקל, לרבות ההצמדה, בגין שבוע עבודה בן 45 שעות.

האלמנט השני מופיע בסעיפים 1 ו-2, והוא בא לתקן לקונות שקיימות בחוק הקיים בהקשר של קביעת שכר המינימום, כאשר עובדים לפי שעות, וכאשר עובדים לפי ימים. וכידוע, רבים מאוד, ובעיקר נשים, עובדים עבודה חלקית, ואז העיוות מכפיל את עצמו, כי שכר המינימום מחושב על שעה ועל יום ואפשר לקפח בו עוד יותר.

התיקון השלישי בא לדבר על אכיפה. ובהצעת החוק מוצע להטיל קנס על מי שיפר את חוק שכר מינימום, שכן אחד העיוותים הגדולים בחוקי העבודה הוא באי-ביצועם אפילו ברוחם הלא-שלמה. כשלא היה מנגנון אכיפה, מנגנון פיקוח, מנגנון הגשת תלונות, רבים מן הפועלים והפועלות נרתעו מהגשת תלונה. ואי-אפשר לדבר על שינוי החקיקה בלי לדבר על מנגנון אכיפה ומנגנון השיפוט. אני רוצה לשבח את שרת העבודה והרווחה, שהרחיבה את צוות הפיקוח. פניתי אישית, כיושבת-ראש ועדת המשנה לקידום נשים בעבודה ובכלכלה, לשר המשפטים להגביר את הפיקוח בבתי-הדין לעבודה על אכיפת החוקים.

אני רוצה, חברי הכנסת, לסכם בשלושה נתונים: האחד הוא – קו העוני. מתחת לקו העוני יש לא רק 620,000, אלא 1,100,000 איש. רק בגין השלמת ההכנסה יצאו 500,000 אל מעבר לקו העוני. אבל אנחנו רוצים איש ואשה שמתפרנסים בכבוד, לא שמתפרנסים מתחת לשכר מינימום ואחר כך צריכים ליהנות מחסדי השלמת הכנסה. כל מדינות אירופה הגיעו למסקנה, שצמיחה כלכלית אפשרית רק אם האדם העובד הוא במרכז ואם הוא מקבל שכר הוגן, ובזכות ולא בחסד; לא מדינת סעד אלא מדינת צמיחה.

מתוך מקבלי שכר המינימום 80% הן נשים. חברי הכנסת, 80% ממקבלי שכר המינימום הן נשים.

היו"ר ע' עלי:

חברת הכנסת ענת מאור, זמנך תם.

ענת מאור (מרצ):

בגלל ההפרעות.

היו"ר ע' עלי:

ההפרעות היו חצי דקה. את תמיד מקפידה על לוח הזמנים כשאת יושבת-ראש.

ענת מאור (מרצ):

אני מייד משתפת פעולה.

60% מהנשים משתכרות שכר מינימום, ורק 40% נמצאות בשכר הבינוני ולא הגבוה.

לפיכך, אין לי זמן להתווכח עם המתנגדים. אני יודעת שדיברנו עם נציגי התאחדות התעשיינים, עם יושב-ראש התאחדות התעשיינים, פרופר. אנחנו מוכנים להדרגתיות. אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת, שהמדינה עוזרת למעסיקים בסבסוד עלות העבודה. אני רוצה להזכיר, שמה שלא משולם בשכר, המדינה משלמת אחר-כך דרך הביטוח הלאומי, ואת זה צריך לבטל.

אני רוצה לסכם: אם המדינה שלנו רוצה, שעמוד השדרה בחברה יהיה האדם העובד והפועלת היוצרת, אנחנו מוכרחים להוריד את החטטורת של הפרמיה בשכר המינימום. זה יהיה הישג, גם חברתי וגם כלכלי, שכן רק מפרנס בכבוד מביא גם לצמיחה כלכלית בסופו של החשבון החברתי והכלכלי. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחברת הכנסת ענת מאור.

כאמור, חברות הכנסת תמר גוז'נסקי וענת מאור מבקשות לדחות את התשובה – – –

דן תיכון (הליכוד):

אין דבר כזה, רק הממשלה יכולה לבקש לדחות.

היו"ר ע' עלי:

רשמו לי כאן ממזכירות הכנסת, שעל דעת שרת העבודה והרווחה אתן מבקשות לדחות את התשובה וההצבעה. אם אתן לא ביקשתן אלא שרת העבודה ביקשה – זו אותה תוצאה וזה לא משנה. אם אין התנגדות של חברי הכנסת, נדחה את תשובת השרה וההצבעה למועד אחר.

בבקשה, חבר הכנסת דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

אני לא רוצה שזה ישמש תקדים. על-פי התקנון, כל בקשה לדחייה, ו'0' להפסקה, מחייבת הצבעה.

היו"ר ע' עלי:

הצבעה של המליאה?

דן תיכון (הליכוד):

כן.

היו"ר ע' עלי:

בהחלט.

דן תיכון (הליכוד):

אתה מתכוון להביא את זה עכשיו להצבעה?

היו"ר ע' עלי:

אם אחד מחברי הכנסת יבקש לקיים כאן הצבעה, נביא זאת להצבעה של המליאה, אם היא מסכימה לאמץ את ההצעה הזאת. ולא – פשוט נצביע על הצעת החוק.

דן תיכון (הליכוד):

השאלה העומדת בפנינו היא זו: הממשלה לא מכבדת את עצמה, היא לא באה להשיב. למה אנחנו, החברים מן האופוזיציה, צריכים לסייע לממשלה בעת שחברי הקואליציה לא נוכחים באולם? זו שאלתי. יכול להיות שאחדים מאתנו תומכים בחוק ויכול להיות שלא.

דוד צוקר (מרצ):

תבקש הצבעה של המליאה.

דן תיכון (הליכוד):

אמרתי לך מה אני חושב.

יצחק לוי (מפד"ל):

אני מבקש להצביע על החוק.

היו"ר ע' עלי:

רבותי, אין כאן ברירה.

ענת מאור (מרצ):

— — —

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש לשבת. אין לך זכות לענות.

ענת מאור (מרצ):

— — — שרת העבודה והרווחה

היו"ר ע' עלי:

עם כל הכבוד לשרת העבודה והרווחה, יש לכנסת תקנון. במקרה שיש ערעור – הכנסת תצביע אם לדחות את ההצבעה או לקיים כעת את ההצבעה, ואני אפעל בהתאם לתקנון.

ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אני מבקשת לענות כאן.

היו"ר ע' עלי:

אין לך מה לענות, אין בתקנון סעיף כזה. אנחנו נצביע כעת, רבותי.

ענת מאור (מרצ):

האם אין לי זכות לדבר לפני ההצבעה?

היו"ר ע' עלי:

תראי לי באיזה סעיף מדובר על זה? אם את מציעה להסיר את ההצעה שלך – יש לך זכות; אם אין לך הצעה כזאת – אין לך זכות.

אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד דחיית הדיון וההצבעה על הצעות החוק האלה, כהצעת הממשלה? מי נגד? מי שבעד הדחייה יצביע בעד, מי שנגד יצביע נגד. אם לא יהיה רוב – תהיה כעת הצבעה.

הצבעה מס' 11

בעד דחיית ההצבעה – 3

נגד – 8

נמנעים – אין

ההצעה לדחות את ההצבעה לא נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

בעד – 3, נגד – 8. ובכן, הצעת הממשלה לא מתקבלת.

אנחנו עוברים להצבעה על החוק.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

יש שתי הצעות.

היו"ר ע' עלי:

אנחנו מצביעים על כל הצעת חוק לחוד. מי בעד העברת הצעת חוק שכר מינימום (תיקון – אי-הכללת פרמיות), התשנ"ג–1993, של קבוצת חברי הכנסת, לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת. מי נגד?

הצבעה מס' 12

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 7

נגד – אין

נמנעים – 3

ההצעה להעביר את הצעת חוק שכר מינימום (תיקון אי-הכללת פרמיות), התשנ"ג–1993, לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

בעד – 7, שלושה נמנעים. ובכן, הצעת החוק אושרה והיא תועבר לוועדת העבודה והרווחה להכנתה לקריאה ראשונה.

בשעת ההצבעה אין דיבורים, אחרת אפסיק את ההצבעה.

אנחנו ממשיכים בהצבעות. מי בעד העברת הצעת חוק שכר מינימום (תיקון) (ביטול חובת הפרמיה ואכיפת החוק), התשנ"ג–1993, של חברת הכנסת ענת מאור, לוועדת העבודה והרווחה? מי נגד?

הצבעה מס' 13

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 7

נגד – אין

נמנעים – 2

ההצעה להעביר את הצעת חוק שכר מינימום (תיקון) (ביטול חובת הפרמיה ואכיפת החוק), התשנ"ג–1993, לדיון מוקדם בוועדה העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

בעד – 7, שני נמנעים; הצעת החוק אושרה ותועבר לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת להכנתה לקריאה ראשונה.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ע' עלי:

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחה עתה על שולחן הכנסת:

הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד–1994, שהחזירה הוועדה המשותפת לחקיקת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, בצירוף הסתייגויות. תבוא השלמה של דפי הסתייגויות. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה למזכיר הכנסת.

הצעות לסדר-היום

תאונות הדרכים

היו"ר ע' עלי:

אנחנו ממשיכים בסדר-היום, הצעות לסדר-היום מס' 2981, 2984, 2999 ו-3012, בנושא: תאונות הדרכים. הצעה מס' 2981 היא של חבר הכנסת אפרים גור; בבקשה. אחריו – חבר הכנסת רפאל איתן.

בהתאם לתקנון, עומדות לרשות כל דובר שבע דקות בלבד, ולא יותר. אני רוצה להסביר לכול, שיש עוד שני דפים של סדר-היום, והוא עמוס. אם לא נקפיד על לוח הזמנים, נמשוך את הדיון עד אמצע הלילה. אי-אפשר כך. הבעיה היא, שבתחילת סדר-היום נותנים זמן כמעט חופשי ולקראת סוף סדר-היום מקפידים יותר. זה לא בסדר, ולכן אני מבקש להקפיד על סדר-היום.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אדוני היושב-ראש, אילו הקפידו על סדר-היום, ההצעה הזאת היתה צריכה להידון בשעה 17:00.

היו"ר ע' עלי:

בסדר, זה תפקידנו, אני מבקש להקפיד על לוח זמנים. בבקשה, חבר הכנסת גור.

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, כנסת נכבדה – – –

היו"ר ע' עלי:

חברת הכנסת גוז'נסקי וחברת הכנסת מאור, אני מבין שאתן לא כועסות שהצעת החוק שלכן אושרה. לפי ההתנהגות שלכן, כך נראה לי.

אפרים גור (הליכוד):

אני מניח שהפעלת את השעון.

דוד צוקר (מרצ):

ההצבעה עכשיו משמיטה את הקרקע מהרבה הסכמים ג'נטלמניים בין שרים – – –

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת צוקר, אני מבקש להבהיר: אנחנו כפופים וכבולים בידי התקנון ועלינו להקפיד על כללי המשחק בתקנון. צדק חבר הכנסת דן תיכון בתביעה שלו וצדק חבר הכנסת יצחק לוי בתביעתו, ואני קיימתי את כללי התקנון.

דוד צוקר (מרצ):

מבחינה תקנונית היה הכול תקין.

דן תיכון (הליכוד):

באו וביקשו מאתנו חוק – נתנו חוק.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

כל הכבוד.

היו"ר ע' עלי:

זה אחרי ההתרגשות. בכל זאת עשינו כאן דבר שהיה ניסיון מעניין, אבל זה חלק מהעבודה הפרלמנטרית שלנו.

דן תיכון (הליכוד):

כל הקואליציה הלכה הביתה והשאירה אותנו פה.

דוד צוקר (מרצ):

אפילו הצבעת בעד זה.

אפרים גור (הליכוד):

הנה החיסכון בזמן.

היו"ר ע' עלי:

אני רוצה להסביר לחבר הכנסת גור. יש סוגיה שהיתה ראויה להבהרה של דקה אחת כדי שגם הצופים וגם חברי הכנסת יבינו למה עשינו את מה שעשינו. לא עשינו זאת בשרירות לב או בשל קפריזה של משהו. כדאי שהדברים יובהרו לכול. בבקשה.

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, כנסת נכבדה, בחמשת הימים הראשונים של שנת 1994 נהרגו בכבישי הארץ 18 בני-אדם. רק ביומיים, בין יום שישי ליום ראשון, קיפחו 14 מהם את חייהם, עשרות רבות נפצעו באורח קשה ורבים מהם יישאו את צלקות פציעתם לאורך כל חייהם.

רק לפני חמישה ימים היו 18 אזרחים ואזרחיות עמנו, בתוכנו, בתוך משפחותיהם, בקרבת ילדיהם, שכניהם וקרובי משפחותיהם, מלאי חיים, בשיא כושרם ופריחתם, וחייהם נגדעו באורח הטרגי והאכזרי ביותר תוך שהם מותירים פצעים עמוקים לבני משפחותיהם, פצעים שלא יגלידו לעולם.

18 בני-אדם, בהם ילדים, נשים וקשישים, מצטרפים ל-668 בני-אדם שנהרגו בשנת 1993, מזה 491 בתחום "הקו הירוק" ו-177 בשטחי יהודה, שומרון ועזה.

אדוני היושב-ראש, 22,200 תאונות דרכים התרחשו בישראל בשנת 1993, ובהן נפגעו 37,490 אזרחים. 22,186 תאונות התרחשו ב-1992, ובהן נפצעו 37,432 בני-אדם. לפי המספרים המחרדים הנ"ל, אירעו בעשר השנים האחרונות בישראל למעלה מ-200,000 תאונות, שבהן קיפחו את חייהם כ-5,000 בני-אדם ונפצעו למעלה מ-300,000 איש ואשה, ביניהם עשרות אלפים שנותרו נכים לצמיתות.

לא אחת אני תוהה, כיצד זה החברה בישראל נותרת אדישה נוכח התופעה המזעזעת והמחרידה הזאת ומקבלת אותה כמעט בשוויון נפש, כאילו היה הדבר בבחינת גזירה מן השמים, שיש להשלים עמה.

התדהמה שלי גדולה עוד יותר לנוכח הדיס-פרופורציה וחוסר הסימטריה הקיימים בעם בהתייחסות לקטל, להרוגים ולפצועים בתאונות בדרכים לעומת ההזדעקות, ההלם, הזעם, התודעה והעירנות שנגרמים כתוצאה מן ההרג והרציחות בפעולות איבה. ברור לי כי כאשר הכדור מפלח את לבו וכאשר הסכין משסע את גרונו של אזרח ישראלי, מתקבל הדבר, ובצדק, ככדור שכוון ללב האומה כולה וללב של כל יהודי באשר הוא יהודי. אך עם זאת מצמרר לראות את האדישות שבה הציבור בישראל והרשויות מגיבות על רצח שיטתי המתרחש בכבישי הארץ מדי יום ואשר תובע קורבנות של הטובים והיקרים באזרחינו.

אדוני השר, אני מתאר לעצמי כי תביא לנו היום מספרים והשוואות סטטיסטיות, האם בתקופת שר התחבורה הנוכחי עלתה או ירדה עקומת התאונות וההרג בדרכים. זה איננו רלבנטי, לפחות לדידי, משום שהדבר איננו בתחום הוויכוח הפוליטי והוא מעל לכל שיקול מפלגתי או אחר, שכן מדובר בערך המקודש ביותר בחיינו – ערך החיים והזכות לחיות.

אני מניח כי תטען, כי התופעה נחשבת ל"מגפה חברתית של דורנו", דור המאופיין בשאיפה לרמת מינוע מרבית ולרווחה בנסיעות. אני יודע כי למעלה מחצי מיליון אנשים נהרגים ברחבי העולם מדי שנה ולמעלה מ-12 מיליון נפש נותרים פגועים ברמות נכות שונות. אני יודע כי קיימת התגברות המינוע בדרכים, וכי כ-130,000 כלי רכב חדשים עלו על כבישי הארץ בשנת 1993, ויחד נעים על כבישי מדינתנו הקטנה כ-1.3 מיליון כלי רכב, להוציא כלי הרכב של צה"ל. אני יודע כי קיים מחסור במשאבי הקרקע, כי קיימת התגברות הנסיעות למטרות של פנאי ונופש בלילות ובימי המנוחה המתארכים, ואני יודע שהתערער שיווי משקל תחבורתי בשל הפחתת עלויות הרכב הפרטי והשימוש בו, לעומת פיתוח אטי ובלתי-מספיק של מערכות התחבורה הציבוריות, אשר הביאו בעשור האחרון למעבר חד מתחבורה ציבורית לרכב פרטי, ויצרו, בין היתר, צפיפות איומה בכבישי ישראל. אולם עם כל זה, ובלי להתעלם מתרומת כל אחד מהם להתרחשות התאונות, נשאלת השאלה במלוא חריפותה: האם אנחנו, הרשויות והאזרחים, כל אחד מנהגי ישראל ומהולכי הרגל, עושים כל אשר לאל ידנו כדי לצמצם את הקטל הנורא ולהותיר חיים רבים ככל האפשר בחיק משפחותיהם?

התשובה היא, כי איננו עושים די הצורך ובמהירות למיגור התופעה ולהדיפת החרב המונחת על צוואר כל אחד מאתנו בצאתנו לרחוב.

כ-80% מן התאונות מתרחשות בתחום העירוני ורק 20% בדרכים הבין-עירוניות. 33% מן התאונות העירוניות הן עם הולכי רגל. 70% מן ההרוגים בעיר הם הולכי רגל, שיעור שאינו פוחת עקב תהליכי ההזדקנות של האוכלוסייה וצפיפות הפעילות המוטורית בערים.

בתחום העירוני קיימת עלייה מתמדת במספר התאונות והנפגעים, והשנה היתה עלייה של 5%-6% בתחום העירוני, והממשלה עדיין לא מצאה את הדרך ואת התקציבים הנחוצים כדי להפעיל את משטרת התנועה הארצית במלוא היקפה. אין לי ספק, אדוני השר, שלו היו מכפילים את מספר שוטרי משטרת התנועה הארצית מ-1,200 דהיום ל-2,500, עם מתן תוספת תקציבית של 40-50 מיליון שקלים לצורכי משכורותיהם והצטיידותם במיטב הציוד והטכנולוגיה, והיו מפעילים אותם בתוך הערים שבהן עיקר הבעיות, כאמור, כי אז שיעור התאונות היה פוחת באורח משמעותי, כפי שהדבר קרה בכבישים הבין-עירוניים.

לידיעת הבית, שיעור התאונות בכבישים הבין-עירוניים פחת ב-20% מאז הפעלת משטרת התנועה הארצית.

את משטרת התנועה הארצית יש להפעיל ביתר אינטנסיביות בשעות הלילה, משום ש-33% מן התאונות מתרחשות בשעות הלילה וחומרתן גבוהה יותר בשיעור 40% מאשר חומרת התאונות בשעות היום.

עליך, אדוני השר, להבטיח כי משטרת התנועה הארצית תהיה משטרה מקצועית, מיומנת, מצוידת במיטב הציוד והמכשור האלקטרוני. והחשוב מכול, שהיא תהיה יחידה נפרדת בתוך משטרת ישראל, שלא תעסוק בשום דבר מלבד נושאי התנועה, פרט למקרים של אירועי חבלה, אסונות ופעולות הצלה.

במקביל לחיזוקה של המשטרה יש להמשיך ולהגדיל את מספר השופטים עוד בחמישה לפחות על מנת להרחיב את מערך שיפוט אחר-הצהריים. פעולות ההרתעה לא תהיינה אפקטיביות אם הנהגים העבריינים ימתינו חודשים ולעתים יותר לבירור משפטים. מיליון או 2 מיליון שקלים הדרושים להגדלת מספר השופטים מחוורים לעומת התועלת שתצמח ליכולת ההרתעה והענישה של המערכת.

בתחום החינוך, אדוני השר, יש להוסיף 6-7 מיליוני שקלים על 23 המיליון שכבר ניתנו ללימוד תוכנית הבטיחות בדרכים כמקצוע חובה בבתי-הספר. היום, החלטת ועדת השרים ללמד 30 שעות שנתיות בנושא הבטיחות בדרכים מיושמת בחלקה, ורק כיתות ו' ו"א לומדות אותה במלואה. יתר הכיתות לומדות באופן חלקי, וכל שנה מיתוספות עוד שתי כיתות.

אדוני היושב-ראש, אני אקטע כאן את הדברים שלי. הכינותי נאום ממצה, עם מספרים והצעות. לא הגעתי כלל לתחום של הצעות. אני מבין שגם כבוד השר ממהר.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אם אפשר להסכים להעביר לוועדה ושם נוכל לפתח את הנושא.

אפרים גור (הליכוד):

בסדר. זה בדיוק מה שרציתי להציע.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני מודיע בשם הממשלה, שמצדה יש נכונות להעביר את הנושא גם למליאה וגם לוועדה.

אפרים גור (הליכוד):

זה מה שרציתי להציע, ברשות היושב-ראש וברשותך, אדוני השר. לכן אמנע מלהיכנס כעת לכל ההיבטים של הבעיה ורק אסיים בהיבט אחרון.

היו"ר ע' עלי:

לפי מספר הדפים שהוא הכין לנאום, יש לו עוד ספר.

אפרים גור (הליכוד):

אסכם בדקה הנותרת רק את הפרק האחרון, ואנחנו בהחלט נדון בעניין הזה בוועדה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת גור היה סגן שר התחבורה, ממונה על הנושא, והוא מכיר אותו היטב.

אפרים גור (הליכוד):

כנגד הטרגדיה המזעזעת הזאת נבצר מבינתי, אדוני השר, מדוע רשות השידור, הטלוויזיה והרדיו לא נוטלים חלק פעיל במאבק בתאונות בדרכים ומסתפקים רק במסירת ידיעות על מספר ההרוגים והפצועים. מדוע, לעזאזל, הרשות הממלכתית, שמתקיימת מאגרת האזרחים, איננה רואה עצמה אחראית וחייבת להפיק תוכניות הסברתיות וחינוכיות מיוחדות שיש בהן כדי להגביר את תודעת הציבור לסכנות ההיפגעות מתאונות הדרכים? מתי לאחרונה קיימה הטלוויזיה דיון כלשהו בנושא תאונות הדרכים בהשתתפות מומחים, אנשי מקצוע, פצועי התאונות, ילדים יתומים והורים שכולים?

האם רק תמורת כסף תפיק הטלוויזיה שידורים כאלה ותשלב אותם בלוח שידוריה?

הדבר המקומם ביותר, אדוני השר, הוא שבמקום להרחיב את התוכניות והשידורים בנושא, הפסיק "קול ישראל" לאחרונה את פעילות התחנה הצפונית שהוקמה למטרת המאבק בתאונות הדרכים. ומדוע הופסק הדבר? כפי שנמסר לי, משום שהמינהל לבטיחות בדרכים סיכם עם "גלי צה"ל" להקצות ערוץ מיוחד הקרוי "גל גל"צ" לנושא של נהגים ומלחמה בתאונות דרכים, ותגובת רשות השידור ו"קול ישראל" היתה – להפסיק את השידורים בצפון, בחיפה, שיעדו למלחמה בתאונות בדרכים.

אני סבור שיש לשנות את ההחלטה ולקרוא לרשות השידור, שהממשלה תקרא לרשות השידור, להפיק תוכניות מיוחדות בנושא הזה, כדי שהתודעה הציבורית סביב הסכנה שנשקפת לכל אחד מן האזרחים תגבר כפי הצורך. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת אפרים גור. חבר הכנסת רפאל איתן, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת יצחק לוי.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת – הקטל בדרכים: אילו החללים שנופלים בתאונות היו נספים בפעולות איבה, המדינה היתה יוצאת למלחמה, לפעולות תגמול, להפגזות, להפצצות, לנקמה. אבל כשמדובר בתאונות דרכים, ההתייחסות שונה – כאילו כוח עליון, כאילו השלמה, כאילו אין מה לעשות. אבל יש, יש מה לעשות, וחייבים לנסות כל שיטה ורעיון כדי לבלום ולצמצם את הטבח בדרכים.

במערכת החינוך: לא מבצעים אחת לשנה, ולא התקפות, אלא תוכנית קבועה, שיטתית וחכמה ללמד ציות, ללמד התנהגות, סובלנות, התחשבות והבנת סכנות, החל בגיל הרך ועד החטיבה העליונה באופן שיטתי ובהתמדה.

התקשורת הממלכתית חייבת לשמש כלי עזר ללמד, לא להפחיד; ללמד להסיק מסקנות, ללמד להעריך מצב במהירות גבוהה יחסית של 200 קילומטרים לשעה, ללמד לפעול במצבים מסוכנים, ללמד שהציות אינו מרובעות.

בתי-ספר לנהיגה, שם מלמדים להניע מכונה פראית, חזקה, מהירה, מסוכנת, בתי-הספר האלה אינם מותאמים לצרכים של היום. עובדה, תאונות רבות נגרמות על-ידי נהגים צעירים שזכו זה עתה ברשיון להניע מכשיר רצחני ששמו מכונית ולסכן אחרים הנעים באותה פיסת נתיב, שבהרף עין הופך קטלני. בתי-הספר לנהיגה חייבים ברביזיה מעמיקה, ובפיקוח קפדני ביותר על-ידי הממשלה, עם מבחנים חמורים ויסודיים. יותר זמן, יותר כסף, פחות דם.

הממשלה חייבת לבלום את הגידול בצי הרכב ולהתאימו לקצב השיפור בתשתית, עם כל המשמעות הנובעות מצעד כזה, כי הגידול בצי הרכב הנע בכבישים אינו מבוקר, ושיפור התשתית מתנהל בעצלתיים, יחסית, ואולי גם בצדק.

ענישה: עבירות תנועה חמורות תגרורנה עונשים חמורים, ובעיקר אי-ציות לתמרור, לפס לבן, לשלט וכו'.

פיקוח: אין שוטר בכל מקום – שמענו את זה מהמשטרה – בכל זמן, אבל צריך לבחון רעיון נוסף על הרעיונות הקיימים, והוא – מגדלי תצפית בנקודות מסוימות לאורך צירי תנועה, מאוישים על-ידי

שוטרים, המצוידים במכשירי קשר ובאמצעי ראייה, יום ולילה – יכולה להיות מנורה כחולה על הצ'ופצ'יק – ואלה נוסף על או במקום ניידות מתרוצצות, או שילוב של שניהם, כגורם מרתיע.

מבחנים: מי שעלולים לסכן אחרים חייבים לעבור מבחן פסיכוטכני כדי לזכות ברשיון נהיגה או להיכנס לבית-ספר לנהיגה. מפקד בצבא, אם הוא מ"כ או אם הוא קצין, לפני שהוא עובר קורס או נכנס לקורס שבו הוא מנהיג אחרים ועלול להעמיד אותם בסכנה, עובר מבחן פסיכוטכני. נהגים – על אחת כמה וכמה, כי הם לא תחת פיקוח כשהם יושבים מאחורי מנוע רב-עוצמה ומתנהגים כפראי אדם.

מי שהשתמש בסמים או מגלה נטייה לשימוש באלכוהול לא יוכל לזכות ברשיון נהיגה. זה לא סיכון אישי, אלא סיכון אחרים, וכאן אין פשרה וסלחנות.

אלה הם רעיונות, בין היתר. או שנלחמים את המלחמה הזו, או שנכנעים, אבל לא להישאר אדישים. יש לנו היכולת הרעיונית לנסות פעילויות, שגם בארצות אחרות לא מנסים אותן, או שהן לא מתאימות לארצות אחרות ומתאימות יותר לאוכלוסייה שלנו. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת רפאל איתן. חבר הכנסת יצחק לוי, בבקשה. כרגיל, חבר הכנסת איתן דיבר קצר, לעניין, ובשלוש דקות אמר הרבה.

דן תיכון (הליכוד):

ראית איך הוא יושב כאן משעה 12:00 וממתין לתורו?

היו"ר ע' עלי:

הוא יושב כל הזמן במליאה, זה לא בגלל העובדה שהוא צריך לנאום או לא צריך לנאום. הוא תמיד יושב במליאה. בבקשה, חבר הכנסת יצחק לוי.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, עם כל הכבוד והידידות שיש לי לשר שטרית, אני מודאג מכך שאתה משיב על ההצעות ולא שר התחבורה.

היו"ר ע' עלי:

דרך אגב, אצלי רשום ששר התחבורה משיב. אתה קיבלת עוד תפקיד?

יצחק לוי (מפד"ל):

בדרך כלל, חוץ מראש הממשלה – – –

דן תיכון (הליכוד):

לממלא-מקום תמיד דואגים.

יצחק לוי (מפד"ל):

קיסר בחוץ-לארץ?

היו"ר ע' עלי:

אצלי רשום ששר התחבורה משיב.

יצחק לוי (מפד"ל):

האם שר התחבורה בחוץ-לארץ?

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

שר התחבורה הוא בתחומי מדינת ישראל, אבל זו היתה הצעה דחופה – – –

יצחק לוי (מפד"ל):

זה מספיק. מלבד ראש הממשלה, המרשה לעצמו שאחד השרים יחליף אותו, הרי אין תקדימים לכך, או כמעט אין תקדימים לכך, אלא אם כן שר נמצא בחוץ-לארץ ואז יש לו ממלא-מקום. אבל שר שנמצא בתחומי ארץ-ישראל צריך לבוא ולענות על ההצעות, בעיקר כשמדובר על נושא כאוב כל כך. אני מקווה שזה לא נותן לנו כיוון או רמז להתייחסות של שר התחבורה לנושא הזה, אני לא רוצה לחשוב על זה אפילו, מכיוון שאני מכיר את השר קיסר ואני יודע שהוא בוודאי רגיש מאוד לנושאים האלה. אבל בסך הכול מדובר פה בזלזול מסוים, אדוני השר. ואני אומר, עם כל הידידות, ובוודאי

אשמח לשמוע את דבריך, ודבריך בוודאי גם יהיו מחכימים – אבל אינך נושא היום בתפקיד שר התחבורה, ועל כן הדבר לא תקין. מה שקרה היום כאן אינו תקין. יכול היה השר לבוא ולבקש – – –

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת יצחק לוי – – –

יצחק לוי (מפד"ל):

אל תדאג, אל תדאג לזמן.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת יצחק לוי, אני פשוט צריך לעשות צדק עם השר. יש כנראה נסיבות מקלות על הקביעה הכל-כך קטגורית שלך. רק לפני שבוע שמעתי אותו כאן מעל הדוכן הזה נואם נאום חוצב להבות על נושא מניעת תאונות דרכים. מתברר שהנושא בהחלט מעניין אותו, כך שבוא לא נגזים.

יצחק לוי (מפד"ל):

אני אמרתי שבוודאי השר רגיש לנושא תאונות הדרכים – – –

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

נאזן את זה על-ידי החלטה שהדיון יהיה במליאה.

יצחק לוי (מפד"ל):

זה נכון, זה בוודאי, אבל אני רק רוצה לומר, אדוני השר, שיכול היה שר התחבורה לבקש מהמזכירים לדחות את זה ליום שני, ואני חושב שהיינו מקבלים את זה בהבנה.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

ביקשנו, ותדע לך שהיה סירוב לדחות. אני ניסיתי, והיה סירוב של שניים מן המזכירים, ואנחנו חייבים לכבד את רצונם.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני השר, אני עובר לעצם הנושא מכיוון שזמני הולך ותם.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

ברוך תהיה.

יצחק לוי (מפד"ל):

דברי נרשמו בפרוטוקול, כנראה הם גם יגיעו לשר התחבורה, ואני מקווה שההתייחסות תהיה התייחסות רצינית.

משפצים כבישים, מרחיבים נתיבים, בונים גשרים, והדבר אינו עוזר בהורדת סך תאונות הדרכים והנפגעים בהן. אולי נלמד מכך שהגורם האנושי הוא עדיין הגורם המרכזי. עם כל החשיבות שיש לתשתית ועם כל הבטיחות שתשתית יכולה לתת – ובוודאי אין לזלזל בכך, ואני מאוד שמח שממשלת ישראל מרחיבה כבישים ומשפצת אותם ומחדשת אותם – עדיין הדברים האלה הם דברים טובים ונכונים שצריך לעשותם, ואף-על-פי-כן, אני אומר, איננו רואים שום קשר – – –

אפרים גור (הליכוד):

היא ממשיכה את מה שהתחילה הממשלה הקודמת.

יצחק לוי (מפד"ל):

אני לא נכנס כרגע לוויכוח פוליטי.

ואף-על-פי-כן, אינני רואה שום קשר בין שיפוץ הכבישים לבין ירידה בתאונות הדרכים. זה מביא אותי לידי מסקנה, שהגורם המרכזי הוא הגורם האנושי. אין מה לעשות, אנחנו צריכים שוב לפנות לאיש שמאחורי ההגה ואתו לדבר, ולו להסביר, ואתו להזהיר, ואתו להעניש, ואתו לשבח אם הוא נוהג כמו שצריך. הוא זה שגורם לתאונות הדרכים והוא זה שבזהירותו מונע תאונות דרכים. לכן, הצעות מתרכזות בנושא הנהגים, ואני רוצה להעלות שלוש או ארבע הצעות, חלק מהן כבר העליתי בהצעות חוק, וחלק לא.

הדבר הראשון, אדוני השר, הוא החמרה בענישה בצורה משמעותית. אני חושב שאין מנוס מכך. הרבה אנשים פרנסתם תלויה ברכב, הרבה אנשים פרנסתם אינה תלויה ברכב, אבל הרכב שלהם הוא כמו רגליים, והם ייזהרו, ייזהרו מאוד, אם הם ידעו שמדובר בהחמרה רצינית מאוד או בקנסות גדולים או בשלילה או בדברים אחרים.

הדבר השני – אני עושה את זה באמת טלגרפית, אדוני היושב-ראש – הוא הגבלות בנשיאת רשיון נהיגה. אני הצעתי בכנסת הקודמת הצעת חוק שהופעלה במשך שנתיים במדינה, של איסור נהיגה בלילות לנהגים צעירים. הכנסת קיבלה את זה, הנתונים היו מצוינים, היתה הפחתה משמעותית מאוד בתאונות בלילה, השר דאז, קצב, עמד פה מעל הדוכן הזה, כי הצעת החוק שלי, שאני הבאתי כהצעת חוק פרטית התקבלה לשנה אחת, כניסיון. השר קצב בא והאריך בעצמו את זה לשנה נוספת, והסביר את זה שהוא מאריך רק לשנה מכיוון שבאותה שנה ראשונה שהחוק הופעל בה היו חודשים מספר של מלחמת המפרץ, לכן הוא חשש שהסטיסטיקה איננה מבטאת את המצב מכיוון שבמלחמת המפרץ לא נסעו בלילה. היה אז פרק זמן של חודש או חודש-חצי שלא נסעו בלילות, לכן הוא אמר: בואו נאריך עוד לשנה אחת את החוק הזה, והוא היה מרוצה מאוד מהניסיון.

והנה, בתום השנה הזאת התחלפה הממשלה, ובא השר החדש ואמר: אני מבטל את החוק הזה, אני לא מחדש אותו; חוק שאסר נהיגה של צעירים בלילה. אתם רוצים דרך אחרת? בואו נמצא דרך אחרת.

אין ספק שאחד הגורמים – אלה הם הצעירים, והצעירים לא אשמים, אין להם ניסיון. הצעירים נוהגים בלילה, הצעירים נוהגים מאוחר, ונוהגים לפעמים אחרי כמה פחיות בירה, ונוהגים ליד החברה ורוצים להשוויץ ועושים כל מיני דברים אחרים. אז אם ההצעה שלי לא מקובלת עליכם, תביאו הצעה אחרת, תביאו הצעה, שצעיר ינהג רק בליווי מבוגר בשנה הראשונה; יש הצעות נוספות בעולם. כאשר אני למדתי את הנושא והבאתי את הצעת החוק, היו הצעות שונות. יש הצעות שונות – לשמור על הצעירים בשנה-שנתיים הראשונות כדי שיצברו ניסיון. אני הצעתי הצעה מסוימת, אז היא התקבלה, היום השר לא מסכים לה, בסדר. תביאו הצעה אחרת שתביא לידי כך שהצעירים שלנו יהיו בטוחים יותר בנהיגה.

נקודה שלישית – אני אעלה ארבע נקודות בלבד – היא בדיקות רפואיות תקופתיות. אדוני השר, אני מחזיק ברשיון נהיגה 27 שנים כמעט, ואני לא נבדקתי שום בדיקה רפואית בגין רשיון הנהיגה שיש לי במשך 27 שנים. אותם נתונים שהופיעו כאשר קיבלתי את רשיון הנהיגה בגיל 20 – מופיעים היום. אין שום בדיקה, אף אחד לא יודע אם אני זקוק למשקפיים, אף אחד לא יודע אם קרה לי משהו, ואף אחד לא יודע אם יש לי איזו מחלה שאולי גורמת לי לאי-בהירות או לתשישות מסוימת; שום דבר. כלומר, אדם יכול גם לנהוג בגיל 75, בגיל 80, ייתנו לו את הרשיון. אם יש אדם שמסוגל – אני כבר מסיים – לנהוג בגיל 80, אדרבה, ינהג, אני לא מציע להגביל את גיל הנהיגה. אבל אני מציע למצער, לפחות לבוא ולהגיד: כל חמש שנים, כל עשר שנים, תעשה בדיקה לפני שאתה מקבל חידוש רשיון. כל עשר שנים יבואו ויראו. בעניין כלי-נשק עשו תקנה שבכל שנה צריך ללכת ולהשתתף במטווח, לירות באקדח, להראות שאתה יודע לירות בו, וזה דבר שאנחנו כמעט לא משתמשים בו. יש לי אקדח, יש לי רשיון, ולא השתמשתי בו מעולם. אף-על-פי-כן מדי שנה אני צריך ללכת ולירות כמה כדורים כדי להראות שאני יודע להשתמש בכלי הזה. ולגבי נהיגה – אין שום דבר. אני לא מדבר על טסט נהיגה – את זה לא צריך, אבל לפחות בדיקות רפואיות תקופתיות מסוימות שיעשו סינון מסוים של אנשים שלא מסוגלים לנהוג.

כנ"ל לגבי נושא האלכוהוליזם והשימוש בסמים. לשר התחבורה יש רשות, על-פי התקנות, לשלול – לעניות ידיעתי ולמיטב ידיעתי שר התחבורה איננו משתמש בסמכות שלו בצורה מספקת ואיננו שולל רשיונות לאנשים שמשתמשים בסמים או לאנשים שמוחזקים כשתויים.

הדבר האחרון, אדוני היושב-ראש, החמרה בבדיקת הרכב. גם כאן יש טסט שנתי, אני יודע איך הוא נעשה, פחות או יותר, ויש צורך, גם כאן, בהחמרה נוספת.

אני מקווה שההצעות האלה, אדוני השר, תגענה לתעודתן, ותהיה אוזן קשובה אליהן לפחות בבחינת – – –

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני חבר ועדת השרים לבטיחות בדרכים ויש הצדקה, לפחות פורמלית – – –

יצחק לוי (מפד"ל):

תודה רבה.

– – – לפחות בבחינתם ובבחינת היעילות שלהם. על-כל-פנים אני אציע, ודאי, שייערך דיון במליאה. אני חושב שחוץ מהדיונים בוועדות השרים ובוועדות, יש ערך לאומי אולי שהדבר יתברר לעיני כול ויהיה דיון רחב בנושא. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת יצחק לוי. חבר הכנסת חיים אורון – איננו; חבר הכנסת משה מאיה – איננו. חברת הכנסת דליה איציק, אחרונה אחרונה.

דליה איציק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, גם אני מסכימה לדבריו של חבר הכנסת יצחק לוי על כך שהשר איננו נמצא פה, במיוחד בשבוע כל-כך דרמטי של 15 הרוגים בפחות משבוע. היה צריך לדחות את ההצעה הזאת. אני תממה גם על החלטתה של הנשיאות, שכן אם ידעה שהשר איננו, היה צריך לתאם ולדחות את ההצעה, שהרי מציע לא מציע רק בשביל להציע ורק בשביל הפרוטוקול. בדרך כלל הוא גם מציע שיעשו עם הצעתו משהו.

אף-על-פי שאני מעריכה מאוד את השר שטרית, מכירה את חריצותו ואת עבודתו, בכל זאת יש אחריות מיניסטריאלית לשר התחבורה.

בשבוע שעבר, בעת הדיונים על התקציב – – –

היו"ר ע' עלי:

חברת הכנסת דליה איציק, אני מבקש להבהיר שוב, היות שכאן האשמת את הנשיאות, הנשיאות אישרה את ההצעה הדחופה לסדר-היום כפי שהיא הוצעה על-ידכם, ואני חושב שהיא עשתה נכון שהיא אישרה זאת. היא פנתה למשרד ראש הממשלה וביקשה ששר התחבורה ישיב. בדרך כלל, כאשר השר לא נמצא – לא נוכח בארץ, או נמצא בנסיעה – מזכיר הממשלה אומר: שר התחבורה לא נמצא, אנחנו מבקשים לדחות את הדיון בשבוע, או לדחות אותו למועד אחר. כאן לא נאמר דבר. השר, אני מבין, היה אמור להגיע, וברגע האחרון נבצר ממנו לבוא לכאן. אצלי בדפים עוד רשום ששר התחבורה ישיב, לכן שאלתי את השר שטרית אם הוא קיבל על עצמו תפקיד נוסף ואנחנו לא יודעים על זה. הוא אמר שלא, והרגיע אותנו. לכן בעניין הזה הטענות לנשיאות לא היו במקומן.

דליה איציק (העבודה):

אני מקבלת את ההערה. בשבוע שעבר, בעת הדיונים על תקציב המדינה, לא יכולתי שלא להעלות את הנושא של תאונות הדרכים. לא עברו ימים מספר, ובסוף השבוע נהרגו 15 בני-אדם בכבישי ישראל – – –

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אפשר לשאול שאלה פרוצדורלית באמצע? מגישים את ההסתייגויות האלה עכשיו, אחרי שנמסרה הודעה. זה תקין, אדוני היושב-ראש? אתה בעל ניסיון. ההסתייגויות היו צריכות להיות – – – אני מבקש שבפרוטוקול ייאמר כי ההסתייגויות לחוק הזה, שאני לא יודע את שמו – – –

היו"ר ע' עלי:

סליחה, רגע, אני – – –

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

– – – כחבר הכנסת אני רוצה לדעת. זה נרשם בפרוטוקול.

היו"ר ע' עלי:

השר שטרית, הערתך במקומה. נראה לי שזה לא תקין, ואני אבקש מייד את התגובה של מזכיר הכנסת בעניין. ברגע שתגיע התגובה, אני גם אשמח להודיע אותה כאן.

שאל גוטמן (מולדת):

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

היו"ר ע' עלי:

אילו היה יודע, היה מביע עמדה. הוא לא הביע עמדה. ההערה היתה הערה פרוצדורלית, לכן גם הודגש שהיא היתה פרוצדורלית, נכונה, ובמקומה. בבקשה.

דליה איציק (העבודה):

ובכן, אדוני היושב-ראש, בסוף השבוע נהרגו 15 בני-אדם בכבישי ישראל, ואני שואלת את עצמי, מה עוד אפשר לומר שטרם נאמר ומה יש להגיד שלא אמרנו? אני בהרגשה שהנהג הישראלי עולה לי על העצבים כל-כך, שפשוט מתחשק לי לטלטלו טלטלה עזה, ואני קיוויתי וציפיתי שיעשה את זה שר התחבורה.

אדוני היושב-ראש, לי יש חשבון ארוך עם הנהג הישראלי. באמת נאמר ונכתב עליו המון, וחשבתי לעצמי שאולי כדאי לוותר כי כבר נאמר הכול, מה יש לחדש? אך דווקא מחשבה נוספת מביאה אותי לומר, שדווקא משום כך, דווקא מפני שהאזן והעין התרגלו למראות הזוועה האלה – אסור להרים ידיים. לסבל, להרג ולקטל אסור להתרגל.

להיות נהג בישראל – פירוש הדבר לנסוע מעל למהירות המותרת, להגיע לרמזור הראשון, לפתוח את החלון, להסתכל ימינה ושמאלה, לראות מי הם הנהגים שהשארית מאחוריה, ולחייך בסיפוק שהצלחת לסדר אותם. הנהג הישראלי תמיד מקפיד לעצור על מעבר החצייה, חלילה לא לפניו. הוא יבדוק מהי שנת הייצור של האוטו לפניו ויאמר: עם ה"טרנטה" הזה חשבת להגיע לפני? הנהג הישראלי, במקרה הטוב, ישלח אותך, הנהגת, לשיעורי נהיגה נוספים, במקרה אחר – למיטה ולמטבח. כל הביטויים המילוליים וההתנהגותיים הללו לא היתה להם שום חשיבות אילולא הובילו לנתונים מפחידים של למעלה מ-20,000 תאונות דרכים, למעלה מ-450 הרוגים בשנה. כל אלה לא גורמים לו להנמיך ראש, לנהוג בענווה, ולזכור שעל הכביש הוא נרצח ורוצח בפוטנציה.

במדינת ישראל אתה חושב פעמיים אם לצאת עם כל משפחתך לטיול במכונית אחת, שהרי אם, חלילה – אז לפחות שמישהו יישאר מהמשפחה.

אני כועסת על הנהג הישראלי, שנוהג נהיגה פרועה, כי אני חושבת שהוא שוויצר ואלים, והוא יודע שעשרות אנשים נהרגים ונפצעים, והבעת זחיחות הדעת איננה יורדת מפרצופו.

אדוני היושב-ראש, אני, שעדיין מלקקת את פצעי מתאונת דרכים שהיתה לי, ואני שהייתי בת-מזל ונשארתי בחיים, אני רוצה לראות את כל ההרוגים קמים מקבריהם ועומדים בשורה ארוכה וזועקים: אני מאשים. אני מאשימה את כל ממשלות ישראל על המחדל הכי גדול המתמשך מאז קום המדינה. אני גם מאשימה את שר התחבורה על כך שהוא לא מביא את הדרמה היומיומית המתרחשת בכבישים אל תוך הבית הזה.

אני, למשל, לא חושבת שהתפקיד שלי הוא להציע תוכנית. ולא ראיתי שהבית הזה עסוק באיזו תוכנית לחמש שנים, לעשר שנים, למשהו שנתחיל בו. לא ראיתי כאן דיון אחד כזה. יש לפנינו מלחמה של ממש. אני שואלת, האם הפתרון לרצח ההמוני המתרחש יום-יום בכבישים הוא בהעלאת המהירות המותרת? זה הפתרון? האומנם מוצו כל האפשרויות החינוכיות, העונשיות והאחרות? האם אין דרך לכבוש את יצר ההסתכנות והמצ'ואיזם שיש בנו?

אדוני השר, אני מבקשת ממך, שתעביר את דברי הכואבים, ואם תרצה – הנואשים. אני גם אומרת, אדוני השר, שאני אבקש בעוד חצי שנה, או שנה, הקמת ועדת חקירה, ואשתדל לגייס את חברי הבית לדבר הזה, למה שקורה בכבישים. אני חושבת, שמתפקידו ומחובתו של השר להבין שיש רצח, והוא צריך לדאוג לכך שתובא לכאן תוכנית שתידון בכנסת הזו.

אני רוצה להפנות את תשומת לבך לשני דברים נוספים. דיברו כאן על הצעירים, דיבר חבר הכנסת יצחק לוי על הצעירים. אני חושבת שיש כאן בעיה גדולה מאוד. אבל אומרים לי, שיש גם בעיה של קשישים, ומספרים לי על מספר גדול מאוד. אני לא רוצה להיות חסרת אחריות ולנקוב בנתונים, כי עדיין אין לי נתונים. מספרים לי על קשישים שמתאבדים בכבישים בכוונה, אנשים שמסיימים את חייהם ומרגישים שהם רוצים למות ומתאבדים. אומרים לי שהנתון הזה הוא הרבה יותר גדול מכפי שזה נראה. אין בידי נתונים על זה, בודקים אותם בשבילי, אבל גם את זה הייתי מבקשת לראות.

אני מצרה על שהדברים שלי הם דברים חריפים, אני יודעת. אני משוכנעת שהדבר הזה אינו גזירה משמים, ואני משוכנעת שניתן לעשות משהו בעניין הזה. אני משוכנעת בזה. אני מצפה מאוד שאחרי הדיון שהיה פה היום יתלכד הבית הזה סביב דיון במליאה בנושא, ואחרי הדיון במליאה ידע שר התחבורה שכל חלקי הבית יבקשו הקמת ועדת חקירה, אני משוכנעת, אם וכאשר לא נמצא פה נתונים כלשהם שיצביעו על הפחתה במספר ההרוגים.

אפרים גור (הליכוד):

חברת הכנסת דליה איציק, היתה ועדת חקירה בשתי הכנסות הקודמות, והיא הגישה שורה של המלצות, אבל רובן לא יושמו.

דליה איציק (העבודה):

לא בוצעו, אני יודעת. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחברת הכנסת דליה איציק.

השר לתכנון ולכלכלה, שר המדע והפיתוח ישיב. השר שמעון שטרית, בבקשה.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת – – –

היו"ר ע' עלי:

סליחה, אדוני השר, אני מבקש להשיב על שאלה שלך – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

יש עכשיו צלצול. אני מבין שאחרי זה תהיה הצעת אי-אמון בממשלה.

היו"ר ע' עלי:

סליחה, אם אתה רוצה, אפשר לעשות.

בתשובה על שאלתך, אדוני השר, מודיע לי מזכיר הכנסת שהודעתו בנושא החוק כללה את ההערה שהסתייגויות נוספות יונחו במועד אחר. ואומנם כך נעשה, ואם כך – הכול תקין.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני שמח שהכול נעשה כדין וכהלכה, ובא לציון גואל.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני נענית לבקשתו של שר התחבורה ישראל קיסר להשיב במקומו, בגלל העובדה שנבצר ממנו להיות כאן בשעה זו במהלך הדיון. מאחר שמדובר בהצעות דחופות, ולשר יש התחייבויות רבות משתתפים שהתחייב להן קודם, הוא ביקש ממני, ואני נענית. אשתדל לעשות כמיטב יכולתי כדי להשיב על הדברים שנאמרו כאן ולדווח על מה שהממשלה עשתה בנושא הכאוב הזה של המלחמה בתאונות הדרכים.

בראשית הדברים אני רוצה להגיד, שאנחנו צריכים להודות לחברי הכנסת דליה איציק, אפרים גור, רפאל איתן, יצחק לוי ואחרים, שיזמו את הדיון הזה. אני חושב שככל שנחזור ונעלה את הנושא הזה, וטוב שמעלים את הנושא הזה כל הזמן, כן ייטב.

הבעיה הזאת קיימת יום-יום והיא ניצבת בכל חומרתה לנגד עינינו, ולפעמים בצורה חמורה עוד יותר, כמו בתחילת השנה, למשל, כשיש הצטברות של כמה גורמים, כמו נהיגה במזג אוויר חורפי, נהיגה בגשם הראשון, שילוב של נהיגה על כבישים יותר קשים, כמו בצפון הארץ, עם מזג אוויר קשה. כל אלה יכולים להחמיר את המצב ויכולים לגרום לתוצאה שלפעמים היא גדולה וחזקה בעוצמתה, כמו בכמה סופי שבוע אומללים שהיו לנו בתקופה האחרונה, שקטפו חיים רבים מאוד. ואפילו בקיהות החושים שעליה דיברתם, שאותה אנחנו יוצרים לעצמנו כדי להתגונן בפני התופעה הזאת, אנחנו מודאגים מזה מאוד.

אני רוצה להזכיר שהיתה ועדת חקירה פרלמנטרית לנושא הזה; בראשה עמדו חבר הכנסת חריש בתוארו אז, וחבר הכנסת לין בתוארו אז, והתקיים דיון מפורט מאוד בנושא הזה בכנסת הקודמת. הוועדה מונתה על-ידי הכנסת שלפני הקודמת, אבל את המלצותיה היא הגישה לכנסת הקודמת, ואז התקיים דיון מפורט מאוד בדיון. אותה ועדת חקירה – – –

דן תיכון (הליכוד):

נדמה לי שזה היה בכנסת שקדמה לקודמת.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני לא הייתי חבר בכנסת הקודמת לקודמת. הוועדה מונתה בכנסת הקודמת לקודמת, אבל היא הגישה את המלצותיה בכנסת הקודמת. אתה היית חבר הכנסת בכל כך הרבה כנסות, אז הזיכרון שלך קצת יותר מטושטש. אני הייתי רק בשתי כנסות, בכנסת הקודמת ובכנסת הנוכחית. אני הייתי אז בכנסת וישבתי בערך במקום שבו אתה יושב עתה, ואני זוכר – – –

היו"ר ע' עלי:

הבה נסיים את הוויכוח הזה. הוועדה אכן הוקמה בכנסת האחת-עשרה, והמלצותיה הובאו בפני הכנסת השתיים-עשרה, כפי שאמר השר שטרית.

דן תיכון (הליכוד):

היא סיימה את עבודתה בכל זאת בכנסת האחת-עשרה.

היו"ר ע' עלי:

היא סיימה, אבל הניחה את המלצותיה על שולחן הכנסת בכנסת השתיים-עשרה.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

היא הניחה את המלצותיה על שולחן הכנסת השתיים-עשרה, והדיון בהן התקיים בצורה מפורטת מאוד.

היו"ר ע' עלי:

ההמלצות הונחו על שולחן חברי הכנסת ביום כינוס הכנסת השתיים-עשרה.

דן תיכון (הליכוד):

אם כן, כולנו צודקים.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אכן, הכול צודקים.

אני רוצה לומר לחברת הכנסת דליה איציק, שכאשר היא דיברה כאן הבנתי שהיא אומרת את הדברים האלה מעומק הלב. אני חושב, שמי שעבר חוויה כמו זו שהיא עברה אומר את הדברים בכאב גדול ובתחושת אמת. חוויה אישית נותנת לדברים עוצמה גדולה יותר.

אם יוחלט על הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית, מלאכתה תהיה יחסית קלה יותר.

היו"ר ע' עלי:

שנינו נמליץ שחברת הכנסת דליה איציק תהיה היושבת-ראש שלה.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

כן, את תהיי יושבת-ראש הוועדה. יש לשער שרוב הדברים שאליהם תגיעי, בכלל זה הבדיקה של ההצעות החדשות, יימצאו בלשון כזו או אחרת כבר בהמלצות ועדת החקירה הקודמת.

השר קיסר הכין תשובה מפורטת מאוד בכתב, אבל אני לא אקרא מתוך הכתב, אלא אומר בקצרה כמה דברים המתייחסים להערות שנאמרו כאן על-ידי חברי הכנסת במהלך הדיון. בכל זאת אני רוצה לומר אמירה או שתיים לגבי מה שנעשה. אין ספק שבנושא התשתית יש לציין שהיקף ההשקעות בתשתית היה גדול ב-30% מזה שהיה בשנים הקודמות, וצפוי שכך יהיה גם בעתיד.

נכון שיש בזה מין מהלך פרדוקסלי, נכון שגידול בתשתית באזורי המרכז מגביר את היקף התנועה ונפחה, ולכן ממילא יש סיכוי שזה יגדיל גם את מספר התאונות. אבל, לעומת זה, באזורי הכבישים המסומנים כאדומים, אין ספק שעבודות כאלה מקלות ומפחיתות את התאונות. לכן הייתי אומר, שהגידול בתשתית בעיקרו בהחלט יכול לסייע להתמודדות עם הנושא.

בעניין החינוך, ועדת השרים לבטיחות בדרכים, שגם אני חבר בה, קבעה שבשנים הבאות נושא הבטיחות בדרכים יהיה מקצוע חובה בבית-הספר. אני חושב שהדבר הזה חשוב כדי להגביר את התודעה.

בשנה שחלפה הוכשרו קרוב ל-20,000 תלמידים בכיתות י"א לקראת קבלת רשיון נהיגה. גם זה חידוש ראוי לציון. כן הוכשרו 1,000 מורים שיעסקו במקצוע בטיחות בדרכים. אליהם מצטרפים 120 איש הפועלים מטעם משרד התחבורה ו-75 מורות המועסקות בבתי-הספר וכן שוטרות זה"ב – זהירות בדרכים.

בנושא של "גלי צה"ל", צריך לבדוק לגבי הסמכות לעשות רדיו אזורי. יש ויכוחים בין הרשויות. בתור השר הממונה על הערוץ השני אני אומר, שהנושא הזה אינו זוכה למאמץ מספיק ונאות.

היו"ר ע' עלי:

חברי הכנסת, הנושא מאוד רציני, מאוד כואב. שמענו כאן כמה נאומים מאוד נרגשים, מרשימים. נא לשמוע גם את תשובת השר. עם כל הכבוד לנושאים החשובים שאתם דנים בהם כעת בשיחות ביניכם, נא להאזין לדברי השר.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני שותף לדברים שנאמרו על-ידי חבר הכנסת גור, שיש לתת תשומת לב בערוצי השידור השונים לנושא של מניעה וחינוך.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת הנגבי, אתה רוצה שאקרא בשמך?

צחי הנגבי (הליכוד):

כן. אחרי שקראת בשמי אני אפסיק לדבר.

היו"ר ע' עלי:

אז כולם יודעים שאתה נוכח כאן, בסדר. חבר הכנסת צחי הנגבי, נא לשבת.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני חוזר לנושא של הטיפול בערוצי השידור השונים למען הגברת התודעה והזהירות, למתן שירות שיקל עקיפת כבישים עמוסים ועוד. המערכה הזאת בהחלט דרושה בכל הערוצים, תוך מתן פתרון לבעיות הסמכות והכסף הכרוכים בכך.

נעשו כמה דברים חשובים, שחלקם נזכרו היום בדיון, כמו הקמת משטרות עירוניות, כמו תוספת אמצעים, רעיון של משטרת תנועה ארצית. יושב כאן שר המשטרה, והוא בוודאי יסכים לנושאים האלה, הנה הוא מניד בראשו, ואנחנו מודים לו על שיתוף הפעולה.

שאול גוטמן (מולדת):

זה יקטין את מספר ההרוגים.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

זה מוסיף ממד להגברת התודעה של חשיבות קיום החוק.

שאל גוטמן (מולדת):

התכוונתי לניד הראש שלו.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

להניד בראש, בשפת הגוף זו הסכמה. לכן אנחנו מניחים שהנעת הראש מעידה שיש הסכמה.

נוספו עשרה תקנים למערכת בתי-המשפט. צריך אולי להוסיף עוד, אבל זה בהחלט חשוב. בתחום העירוני, למעשה ב-135 רשויות מקומיות פועל מטה בטיחות בדרכים, שהוא דבר חיובי. יש מועצה לאומית למניעת תאונות דרכים, שכדאי להגיד עליה מלה טובה, וכן מתנדבים אחרים שפועלים בתחום הזה.

אני יודע שבאמת לא כדאי תמיד למדוד עניינים רק לפי הנתונים המספריים. אך למען הסדר הטוב כדאי להזכיר, שבשנת 1993 היו, לצערנו, 491 הרוגים, אבל זה מספר קטן יותר מאשר היה ב-1992 – 507 הרוגים. אפילו נפש אחת שניצלה, אולי בזכות הדברים שנעשו, כולה עולם מלא.

אפרים גור (הליכוד):

מותר לי להעיר הערה?

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

בבקשה, ברשות היושב-ראש.

אפרים גור (הליכוד):

אם אתה מצרף לזה את ההרוגים ביהודה, בשומרון ובעזה, באופן אבסולוטי לא היתה ירידה. הרי גם שם גרים יהודים וערבים, וחיי אדם לא נבדלים.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

בסדר. אמרתי זאת בהסתייגות. אני לא רוצה שהדבר ייראה כתירוץ או כהצטדקות. להיפך, כבר אמרתי בראשית דברי, כולנו כאן כואבים את הנושא וערים לחשיבות הטיפול בו. לא די במה שנעשה, יש להמשיך ולטפל.

לא אחזור על הנתונים הסטטיסטיים של הגידול במספר כלי הרכב, של היקף הנסיעות וכל הדברים האחרים.

דן תיכון (הליכוד):

הכול נאמר, עת לעשות.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

עת לעשות. באמת נעשה, אבל צריך לעשות יותר. בסיום דברי אני רוצה להדגיש את המחויבות הגדולה של ממשלת ישראל למאמץ מרבי להוריד את רמת התאונות בכל האמצעים, אם על-ידי הגברת האכיפה, אם על-ידי הגברת העירנות, אם על-ידי שיפור התשתית, אם על-ידי הגברת החינוך בנושא תעבורה ותנועה.

אני מסכים למה שאמר חבר הכנסת רפאל איתן, כי אם נצליח ללמד את הילדים, לא נראה את התופעות שהרגיזו את חברת הכנסת דליה איציק, כמו הנהג הישראלי המצ'ואיסט, השולח נהגות למקומות לא נכונים, שרוצה לבדוק את ה"טרנטה" שנוסעת לפניו, שאינו מפנה דרך למי שרוצה לעבור אותו וכדומה. את כל אלה אנחנו יכולים לשרש, ובמקומם להקנות הרגלים טובים יותר.

אני רוצה להעיר הערה לחבר הכנסת יצחק לוי בעניין נהיגה של צעירים בלילה. הטענה נגד זה היתה, שנערים חיכו עד השעה 05:00 בשביל לחזור הביתה.

יצחק לוי (מפד"ל):

הסטטיסטיקה הראתה שזה לא כך.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

טוב. אני רק מעלה את הטענה הנגדית. על-פי היוזמה שלך בכנסת הקודמת, שאני לא תמכתי בה, כפית על נערים בגילים מסוימים להמתין עד השעה 05:00. הנה סגן שר התחבורה לשעבר מאשר את מה שאני אומר.

יצחק לוי (מפד"ל):

הטענות הן טענות והן יכולות להיות צודקות, אבל הסטטיסטיקה היא אחרת.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

התוצאה יכולה להיות, שהיתה ירידה מסיבות אחרות.

אפרים גור (הליכוד):

בעת שחיכו הם שיתו וחזרו עייפים אחרי השעה 05:00.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

הנה אומר סגן שר התחבורה לשעבר, עוד תניא דמסייע, הוא אומר שעד 05:00 הם עוד ישבו ושתו עוד פחיות של בירה, והסטטיסטיקה לא מראה על גידול אלא על הפחתה. השר משה קצב בא ואמר שזה הועיל. אפשר לומר מה שרוצים, עובדה שהיו פחות תאונות דרכים.

אפרים גור (הליכוד):

בתקופות מסוימות.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

בסיום דברי אני רוצה להודות שוב לחברי הכנסת שהעלו את הנושא. אני רוצה לציין בסיפוק, שלמרות השעה המאוחרת הצלחנו לקיים דיון שעלו בו לא מעט נקודות חשובות, בעלות משקל וראויות לדיון. שר התחבורה משאיר לשיקול דעתה של הכנסת היכן יתקיים הדיון. אם אתם רוצים דיון במליאה – מקובל, אם אתם רוצים דיון בוועדה – מקובל, אם רוצים דיון בשתייהן – גם כן מקובל. הממשלה משאירה זאת לשיקול דעתה של הכנסת.

דן תיכון (הליכוד):

רוצים ועדת חקירה.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אם רוצים ועדת חקירה, יש שתי פרוצדורות: א. אתה צריך לבקש שיהיה דיון על ועדת חקירה; ב. אתה צריך לבקש אישור של ועדת חקירה. מכיוון שאתה ותיק הרבה יותר ממני, שכני היקר, חבר הכנסת דן תיכון, אתה יודע שזאת הפרוצדורה לגבי ועדת חקירה.

כיוון שעוד לא יבשה הדיו של דיוני ועדת החקירה הקודמת, עדיף שנתמקד, כמו שאמרת, בעשייה ולא בדיונים נוספים.

דן תיכון (הליכוד):

רוצים ועדת מעקב על ועדת החקירה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דן תיכון, היות שהוכרזת כאלוף התקנון, בכל אופן לגבי ועדת חקירה, צריך מראש להגדיר את הנושא; הכנסת צריכה להצביע על כך ולאחר מכן רק מקימים את הוועדה, כך התקנון אומר.

דן תיכון (הליכוד):

תאמין לי שאני יודע.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

הוא אמר את זה במובן של מכשיר שיהווה מעקב פעיל.

לגבי העניין הזה, אני מציע שאתם, המציעים, תחליטו כרגע אם אתם מעוניינים. היושב-ראש ינהל ביד האמן הידועה שלו את דיוני הכנסת; הוא עושה את זה תמיד בחן, באדיבות, והוא ראוי לשבח. אז הוא יסכם את העניין.

מבחינת הממשלה, כל הצעה, אדוני היושב-ראש, שתסכם על דעת המציעים מקובלת עלינו. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לשר התכנון והכלכלה.

חבר הכנסת אפרים גור, אתה רוצה דיון במליאה?

אפרים גור (הליכוד):

אפשר דיון גם בוועדה וגם במליאה?

היו"ר ע' עלי:

אי-אפשר. לפי התקנון אפשר או דיון במליאה או דיון בוועדה.

אפרים גור (הליכוד):

אני מבקש להעביר את ההצעה שלי לוועדת הכלכלה.

היו"ר ע' עלי:

אתה יכול לבקש אך ורק דיון במליאה. השר נתן את האפשרות בידיכם לבחור, אבל יש כאן איזו בעיה תקנונית. אתם יכולים לבקש דיון במליאה בלבד, אלא אם כן השר מציע להעביר לוועדה, חלק מחברי הכנסת נענים לפנייה ודנים בוועדה, וחלק אחר לא נענה, ואז אפשר לדון במליאה.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני מקבל את הפנייה, כדי שיוכלו להעביר לוועדה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת אפרים גור, אתה נענה לפנייה?

אפרים גור (הליכוד):

אני מסכים להצעת השר להעביר לוועדה.

היו"ר ע' עלי:

לוועדת הכלכלה?

אפרים גור (הליכוד):

כן.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת רפאל איתן ביקש דיון במליאה.

חבר הכנסת יצחק לוי?

יצחק לוי (מפד"ל):

דיון במליאה.

היו"ר ע' עלי:

חברת הכנסת דליה איציק?

דליה איציק (העבודה):

דיון במליאה.

אפרים גור (הליכוד):

גם אני מציע דיון במליאה.

היו"ר ע' עלי:

ובכן, מי בעד דיון במליאה בהצעות לסדר-היום בנושא תאונות הדרכים, של חברי הכנסת אפרים גור, רפאל איתן, יצחק לוי ודליה איציק, יצביע? מיותר לומר שגם השר תמך בבקשת חברי הכנסת.

הצבעה מס' 14

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

ובכן, תשעה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. הנושא הזה ייכלל בסדר-יומה של הכנסת.

דליה איציק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, תרשה לי לשאול אותך שאלה.

היו"ר ע' עלי:

בבקשה.

דליה איציק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אולי אני אנצל את הפרוטקציה שלך היום, שאתה מנהל את הישיבה בנושא כל כך דרמטי וחשוב. הלוואי שנושא תאונות הדרכים ייפתר והדיון הזה יהיה לא רלבנטי, וכולנו נצא נשכרים. אני חוששת שעד שיובא הדיון הזה למליאה – אולי יש איזו אפשרות לקביעת לוח זמנים?

היו"ר ע' עלי:

אני אפנה את הבקשה שלך ליושב-ראש הכנסת, ואבקש ממנו שהדיון יתקיים במועד קרוב ככל האפשר. אני מבקש ממזכיר הכנסת לרשום לפניו את הפנייה שלי ליושב-ראש הכנסת לקיים את הדיון בהקדם האפשרי.

דליה איציק (העבודה):

תודה רבה.

הצעה לסדר-היום

התנהגות שוטרים בהפגנת נשים

היו"ר ע' עלי:

אנחנו ממשיכים בסדר-היום, הצעה לסדר-היום מס' 2874, בנושא: התנהגות שוטרים בהפגנת נשים – הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת שאול גוטמן. חבר הכנסת שאול גוטמן, בבקשה.

שאול גוטמן (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביום ב', כ"ב בכסליו התשנ"ד, 6 בדצמבר 1993, התרחש רצח נורא, מרדכי לפיד ובנו שלום, השם ייקום דמם, נרצחו על היותם יהודים בארץ-ישראל. הערב, במלאות 30 לנופלם, אנו מקיימים אזכרה לזכרם.

היום, לפני 30 יום, אזרחי מדינת ישראל הזדעזעו, נרעשו ויצאו לרחובות. בסביבות השעה 23:00 הגיעה הפגנת נשים מכיכר-פריס לרחבת מלון "המלך דוד", מקום שבו שהה באותו זמן ראש הממשלה. עם ישראל נרעש והזדעזע, אך פיקוד המשטרה נשאר אדיש.

אדוני שר המשטרה, לעתים לא מזיק להפעיל קצת שיקול דעת. הנשים המפגינות אינן אלימות. הן לא סיכנו את שלום הציבור או את שלום ראש הממשלה. לא היתה כל סיבה להתנהג בברוטליות כלפי הנשים שהפגינו הפגנה ספונטנית באותו יום מר ונמהר. לא היתה כל סיבה ששוטרים ישתמשו באגרופים כנגד נשים.

ברור לי כי תכחיש את האירוע בשם משטרת ישראל, וכי כרגיל התגובה תהיה: להד"ם, לא היו דברים מעולם, ואם יש בעיה, תוגש תלונה שתיבדק.

אלא, רבותי, חברי הכנסת, היריעה רחבה הרבה יותר. הרושם שלי, המבוסס על ידיעות מסוימות, מלמד כי משטרת ישראל וגורמי ביטחון אחרים מקבלים הנחיות לטפל ביד קשה במתיישבי יש"ע ובמפגינים למען ארץ-ישראל. ידוע לי כי המשטרה מכינה מעצרים מינהליים נגד פעילים מסוימים למען ארץ-ישראל.

אדוני שר המשטרה, מה קרה לכם? מדוע אתם מאבדים פרופורציות? המשטרה מסננת אינפורמציה שקרית נגד הוועד לביטחון בכבישים. המשטרה מדביקה תיקים בשרשרת, עד כדי עשרות תיקים נגד פעילים מסוימים, בבחינת רדיפה פוליטית.

אדוני שר המשטרה, כדאי שתזכור, ברית-המועצות נפלה. אל תחזיר את השיטות הפסולות שהיו נהוגות בראשית שנות המדינה בהשראת המשטר הקומוניסטי. בעבר לא ראיתי את השב"כ והיחידה לחקירת פשעים חמורים להוטים לחקור מעשים שהם בגדר שיתוף פעולה עם האויב.

שתי דוגמאות: אנשי מרצ, בהם חברי הכנסת, תדרכו בלובי של מלון "אכדיה" את אנשי אש"ף בנושא המשא-ומתן עם ישראל וגערו בהם על שאינם דורשים מדינה עצמאית פלשתינית. כל זאת בהיותם חלק מהקואליציה ולפני הסכם החרפה באוסלו. דוגמה שנייה, ויש רבות – ערב הבחירות לכנסת השלוש-עשרה העביר מר עיזר ויצמן שדר לערפאת, באמצעות מר בסיוני; בשדר ביקש כי אש"ף לא יעבור לשימוש בנשק חם, על מנת שלא ללכד את הציבור סביב הממשלה דאז. כל זאת נוסף על פרשיות הידועות בהיותו שר בממשלת שמיר.

ובכן, לאחר שמתכננים להעביר לאש"ף את האחריות למלחמה בטרור, יישארו המשטרה והשב"כ, חס ושלום, מחוסרי עבודה. כדי למנוע פיטורים המוניים, החליטה כנראה ממשלת רבין לתעל תסכול זה לפסים "מועילים", לרדיפה פוליטית של מתיישבי יש"ע. הממשלה משסה את השב"כ ואת המשטרה במתיישבים, שהם נזר ראשון.

מה לכם להתגולל על קצינים במילואים ועל הרב גורן, שקוראים שלא לציית לפקודה שעניינה פינוי יישובים בארץ-ישראל? כיהודי וכחבר הכנסת אני קובע, שפקודה לפינוי יישובים בארץ-ישראל היא בזויה, אם תבוא, ואין לציית לה.

האם מדינת ישראל היא מדינת משטרה? האם אסור במדינת ישראל להביע דעה? אחרי הכול – אין מדובר באויבי המדינה, אלא בטובי האזרחים.

אדוני שר המשטרה, תאר לך מצב שרוב מקרי או מיוחס, או אפילו של 120 חברי כנסת בכנסת ישראל, יחוקק חוק למסירת שכונת דניה בחיפה או קריית-מוצקין. תאר לך שיוחק חוק שתושבי תל-אביב חייבים לקפוץ מ"מגדל שלום", אז מה?

רבותי חברי הכנסת, אני קובע כי לא כל חוק צודק ולא כל חוק מחייב, בוודאי לא חוק להתאבדות קולקטיבית.

אדוני השר, ברצוני לבקש כי תורה למשטרת ישראל להתייחס בכבוד אל אזרחי ישראל, ולא להתנהג באלימות גם כאשר מתארגנת מתוך כאב הפגנה ספונטנית של נשים. תודה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת שאול גוטמן, לפני שהשר יתייחס להצעתך, אני לא יכול להתעלם מההודעה שלך כאן, שאתה קובע שאין לציית להוראות של אלה שהוסמכו על-ידי החוק לתת אותן. זה לא נראה לי; לי, אני אומר זאת במלוא הזהירות, אף שאני יושב-ראש הישיבה ואמור להיות נייטרלי. בכל זאת, אני חושב שיש טעם לפגם שחברי כנסת באים ומצהירים ופונים לאזרחים שלא לציית לחוק. השר בוודאי יתייחס לזה.

שאול גוטמן (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אם יבקשו, או אם יוחק כאן חוק של 120 חברי כנסת, שעליך להתאבד, האם אתה חייב לציית לזה? אני שואל. בבקשה, יענה כבוד השר על השאלה הזאת.

היו"ר ע' עלי:

אמרתי את אשר אמרתי. תודה רבה. אתה יודע, כששרים נשבעים הם נשבעים לציית לחוקי המדינה.

שאול גוטמן (מולדת):

אבל לא להביא את זה לאבסורד.

היו"ר ע' עלי:

שר המשטרה, בבקשה.

שר המשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להודות בראש ובראשונה ליושב-ראש, שבהערה שלו הוא הביא למעשה חלק מהדברים שרציתי להתייחס אליהם.

לגיטימי ומותר, ולעתים אף מוטלת חובה על חבר הכנסת להעלות נושא לדיון במליאה. והעלאת נושא של הכאת מפגינות בידי שוטרים של משטרת ישראל, על-ידי חבר הכנסת שאול גוטמן, זו ללא ספק זכותו הפרלמנטרית, אולי חובתו להעלות אותו לדיון.

אבל הדבקת דברים, הטחת האשמות ללא ביסוס, ללא בדיקה, הן דבר לא רצוי. ואין ספק שקריאה לאי-ציות לחוק, שהכנסת בהרכבה המגוון מקבלת אותו, היא קריאה לפעולה בלתי-חוקית בעליל, ולא רק שהיא איננה מקובלת אלא היא איננה מתיישבת עם אופי של משטר תקין ומסודר.

חבר הכנסת שאול גוטמן אומר, היעלה על הדעת שיחוקקו חוק שהוא אבסורדי על פניו וגם יהיו חייבים לציית לו? מיטב הפילוסופים כתבו על זה תלי תלים של ספרות, מאמרים, כתבות.

בבסיס התפיסה הדמוקרטית קיימת תפיסה אופטימית, כי משמעותה של הדמוקרטיה ומהותה של הדמוקרטיה, והייתי אומר איכותה של הדמוקרטיה תלויות באיזו מידה הרוב מתחשב בדעת המיעוט ואיך כולם ביחד אינם מעלים על דעתם להוציא מרכיבי משקפיים אל מחוץ לחוק. הנחת היסוד במשטר דמוקרטי היא, שיש עקרונות שעל-פיהם פועל הפרלמנט.

כנסת ישראל, לדעתי, היא בין הפרלמנטים המתקדמים בעולם, וחבריה מגלים רגישות רבה לכללים ולעקרונות, שהם לא פוסחים עליהם. ולא רק זאת אלא הם שריינו בעצמם אותם עקרונות, כדי שלא יהיה אפשר לשנות אותם.

אבל כל זה לא מעניין את חבר הכנסת גוטמן, זה איננו שייך לו ולעולם המושגים שלו. כשהוא מעלה את דבריו כאן, הוא מביא איזה דבר שתואם איזו תפיסת עולם שלו אבל היא לא בהכרח תפיסת עולם שזוכה לרוב או מקבלת גיבוי של רוב של העם. בדיוק להיפך.

בדבריו, אני מניח, ומותר לי להניח, אינך מייצג אלא מיעוט שבמיעוט בתוך הבית הזה ובתוך העם, אבל לדעתך דעתך נכונה במאה אחוזים ומי שלא מקבל אותה מגיע עד כדי אבסורד, ולכן צריך להוקיע אותו ולא לקבל את דעתו, גם אם הוא קיבל את ההחלטה על-פי רוב פרלמנטרי תקין ומסודר.

ואני רוצה לומר לך, אחד הנאומים שהרשימו אותי מאוד ונחרטו בזיכרוני ביחס לאופי המשטר היה נאומו של מר מנחם בגין, זיכרונו לברכה. ערב פינוי ימית, כאשר היה ויכוח על ציות או אי-ציות, הוא אמר, כי רוב שמחליט – החלטה שלו לגיטימית. רוב במשטר כמו במדינת ישראל, הפתוח לעיתונות, לתקשורת, שיש עליו ביקורת, שעליו דנים ונגדו מפגינים, הוא רוב המאפיין את המדינה הזאת כאחת המדינות שבהן חופש הביטוי, חופש הבעת הדעה הוא מהמאפיינים החשובים ביותר שלנו.

בעניין הזה היתה החלטת ממשלה לגיטימית, היה דיון בכנסת, והחליטו מה שהחליטו. לבוא ולהטביע חותם כאילו יש כאן איזו קנוניה מתוכננת של ממשלה שלמה להפעיל את המשטרה שלה בניגוד לחוק, נגד החוק, כי המשטרה מתוסכלת, אין לה מה לעשות?

אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת שאול גוטמן, משטרת ישראל, אני אומר זאת כשר המשטרה, אין לה כל צבע פוליטי. אינני יודע מה מחשבות חבריה. אני אוסר איסור מוחלט שיביעו עמדה או דעה

פוליטית. אינני רוצה, וזה נאמר כאן, נאמר בכל מקום, שמישהו יתייעץ אתי, ישאל אותי. משטרת ישראל פועלת לפי כללים והיא מתייחסת לכל נושא ולכל עניין על-פי החוק ולפי מצוות החוק.

על המשטרה יש מערכות בקרה המבקרות אותה, לא מתוכה אלא מחוצה לה, לרבות בדיקת כל תלונה של אזרח שנפגע או לא נפגע. אדם שראה במו-עיניו אירוע או הוא חושב שהוא ראה אירוע, הכול נבדק. המשטרה נבדקת על-ידי המחלקה לחקירת שוטרים במשרד המשפטים.

ציטטת פה דברים בערבוביה שלמה, שאני אינני יודע אותם, על עזר ויצמן, נשיא המדינה, ועל אחרים, בתקופה שבה לא הממשלה הזאת כיהנה בשלטון אלא ממשלה אחרת.

אני רוצה לומר לך, אני בטוח שגם קודמי לא נתנו הנחיה, לא שינו ולא התערבו מבחינה פוליטית בתפקודה של משטרת ישראל. הם לא משתייכים אלי פוליטית, אני חולק על דעתם, אבל אני מאמין שחוסנה של משטרת ישראל הוא כל כך חזק ואני מאמין גם בתבונה של אותם אישים פוליטיים שלא היתה להם מעורבות בפעילותה של המשטרה.

מעולם לא טענו, גם כאשר היינו באופוזיציה, שהמשטרה פעלה כך או אחרת מפני שהממשלה היא מזרם פוליטי מסוים. אני חושב שזה נכס, נכס שצריך לשמור עליו. המשטרה ממלאת תפקיד קשה מאוד בכל ימות השנה, ובמיוחד בתקופה הזאת. היא נקרעת בטיפול שלה בין בעיות ביטחון הפנים לבין שמירה על הסדר במסגרת ההפגנות הלגיטימיות שמקיימים אותם אנשים בתקופה שיש בה מחלוקת פוליטית כמו התקופה שאנחנו נמצאים בה.

ולאירוע עצמו, שבגינו הגשת את ההצעה לסדר-היום, שהיה ב-6 בדצמבר 1993. התקיימה הפגנה בכיכר-פריס בירושלים בעקבות הירצחם של שני בני משפחת לפיד, זיכרונם לברכה. המפגינים שהו במקום עד לשעה 23:00.

ההפגנה התקיימה ללא רשיון, אולם לנוכח הנסיבות הודיעה להם המשטרה שהיא מאפשרת את ההפגנה בלי רשיון, ואף חסמה את התנועה במקום. כל הירושלמים מכירים את הנושא הזה ויודעים אותו.

המשטרה הגיעה להסכמה עם המפגינים – – –

שאול גוטמן (מולדת):

מפגינות.

שר המשטרה מ' שחל:

היו גם מפגינים, היו גם מפגינות.

המשטרה הגיעה להסכם עם המפגינים, כי שם תסתיים ההפגנה, במקום שבו ההפגנה מתקיימת. אולם לקראת סיומה קרא אחד המפגינים – יש לי השם שלו, אינני רוצה לומר אותו, אבל השם נמצא כאן – לכל הקהל לעבור להפגנה מול מלון "המלך דוד", שבו שהה אותה שעה שר החוץ האמריקני, והקהל החל לרוץ לכיוון המקום.

המשטרה הכריזה על ההפגנה כהפגנה בלתי חוקית. משסירבו המפגינים להתפנות והחלו להתפרע, החלו השוטרים לפזר את המפגינים. במהלך האירוע נעצרו 18 מפגינים ונפתחו נגדם תיקי חקירה בגין התקהלות אסורה.

לשוטרים ניתנה הנחיה על-ידי מפקד המחוז, הנחיה חד-משמעית, להתייחס בעדינות ובכבוד לנשים מפגינות. כאשר הן מעורבות בהפגנה בלתי חוקית – הן התבקשו להתפנות מן המקום. אולם כאשר לא התפנו, היתה חובה על השוטרים לפנות תוך שימוש בכוח סביר, כפי שהתקיים הדבר.

מיכאל איתן (הליכוד):

סביר?

שר המשטרה מ' שחל:

לעניין זה היו תלונות מספר, לא רק מהאירוע הזה, אלא מהפגנות אחרות. והתלונות האלה נבדקו על-ידי המחלקה לחקירת שוטרים.

ואני רוצה לומר לך, אדוני היושב-ראש, ברשותך, היה אירוע שהעלו אותו כאן חמישה חברי הכנסת, ביניהם חבר הכנסת חנן פורת, על נערה בת 15 שהתלוננה שהכו אותה בהפגנה הגדולה שהיתה מול משרד ראש הממשלה. לאחר בדיקת העניין במקרה הזה, שהיה ב-5 בדצמבר 1993, לאחר בדיקה ממצה ולאחר ששחזרו את האירוע על-פי סרט וידיאו שהוקלט ובו ראו את כל האירוע עצמו, שבגינה היתה התלונה של הנערה עצמה, המחלקה לחקירת שוטרים הגיעה למסקנה, כי הדברים פשוט לא היו נכונים – התיק מספרו 3266/93 – בסיום החקירה, מחוסר אשמה, לאחר שהחוקרים צפו בסרט עצמו כדי לראות אותו. וכאן העניין הגיע לממדים כפי שהגיע.

בין 18 התלונות שהוגשו, ואינני יודע אם הוגשה תלונה במקרה הזה, היה מקרה אחד, עד כמה שביררנו אתמול במחלקה לחקירת שוטרים – והיא, כאמור, איננה סרה למרות משטרת ישראל והיא איננה במשרד המשטרה, אלא במשרד המשפטים – שבו נמצא שוטר אחד שהומלץ להעמידו לדין.

אם במקרה הזה היית בא אלי ואומר: מקרה קונקרטי, הנה פרטים, איך קרה האירוע, מי המתלוננים, או מי הן המתלוננות – אני מבטיחך נאמנה, שהטיפול היה מבוצע בקפדנות רבה, לבדיקת פרטי פרטים, ואם היה נמצא שוטר אשם בשימוש בכוח בלתי סביר, אני מבטיחך, שוב נאמנה, שהוא היה עומד לדין. וכאשר שוטר משתמש בכוח בלתי סביר עומד לדין, המשמעות היא – אי-קידומו

במשטרה, לעתים יכול להיות גם פיטוריו מן המשטרה. אלה סנקציות חמורות מאוד, שאינן קיימות במשטרות רבות בעולם המערבי הדמוקרטי ביותר, כפי שאני מכיר.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לסיים את דברי ולומר כך: דעתי האישית, ואני משוכנע שהדעה הזו מקובלת על כולם – אני מאוד רגיש ואני חושב שכולנו צריכים להיות רגישים לזכותם של אנשים להפגין, לזכות המחאה של מי שחולק על עמדה זו או אחרת, לרבות עמדות הממשלה. על זכות זו נגן, ומשטרת ישראל תבטיח כי כל אדם שרוצה להביע את עמדתו, רוצה להביע את המחאה שלו, יקבל את ההגנה המתאימה ויעשה זאת בלי התערבות מצד השלטון.

באותה מידה, משטרת ישראל חייבת להבטיח את הסדר הציבורי והשמירה על החוק, ואת זה היא עושה כמיטב יכולתה, במידת איפוק רבה ביותר. אם אני לוקח רק את החודשים האחרונים, 80 הפגנות היו בירושלים ביום ובלילה, בצמתים ובמקומות אחרים, עם שימוש של המפגינים במעבר ממקום למקום, שיבוש התנועה ובעיות של סדר ציבורי בתקופות די קשות. והמשטרה עושה את המוטל עליה להבטיח את שלומם, ואנחנו עושים את זה ברצון, והמשטרה עושה את זה ברצון.

לבוא ולהטיח במשטרת ישראל את התלונות האלה ואת הדברים האלה, הקשים והחמורים – רדיפה פוליטית, המשטרה מדביקה תיקים, ומשטרה פוליטית, הדבר פשוט אינו נכון, אינו מבטא שום מציאות שאני מכיר.

ולכן, אדוני היושב-ראש, אינני רואה מקום להעביר את ההצעה למקום כלשהו. אני מציע שהכנסת תחליט להוריד את ההצעה הזאת מסדר-היום.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לשר המשטרה, השר שחל. חבר הכנסת אפרים גור מציע להעביר את ההצעה לוועדה.

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, בסוף חודש אוגוסט השנה שבתו שביתת רעב כמה עשרות נשים, אמהות חד-הוריות מקרב העולים החדשים. ביום האחרון של השביתה שלהן הן הגיעו למשרד ראש הממשלה וביקשו כי ייפגש אתן נציג ראש הממשלה על מנת להעביר אליו, עבור ראש הממשלה, את תביעותיהן. המאבטחים במקום דרשו מהן לעזוב את המקום, ומשלא עשו כן, הוזמנו השוטרים ופיזרו אותן בכוח. במהלך הפיזור בכוח, לפי עדויות של הנשים והארגון שמייצג אותן, חלק מהנשים הוכו, חלקן אפילו באופן קשה, נלקחו לתחנת המשטרה, נמנע מהן טיפול רפואי, אפילו כוס מים שביקשו לא ניתנה להן.

השופטת שאליה הובאו נשים אלה עוד באותו לילה, ככל הנראה, כבוד השר, ביקשה מהן לחתום על הצהרה, שלא ישתתפו בעתיד בפעולות בלתי חוקיות, בהפגנות בלתי חוקיות. לפי עדותן, היא התחייבה כי לא יוגשו כתבי אישום נגדן. להפתעתן, לאחר שחתמו על ההצהרה, הן קיבלו כתבי אישום ובעוד זמן-מה הן צריכות להישפט בבית-המשפט.

בהתחשב בעובדה, ובלי להיכנס כרגע לוויכוח, שמדובר על עולות חדשות שמצבן הסוציו-אקונומי קשה מאוד, שלא הכירו אולי את חוקי מדינת ישראל ומה מותר ומה אסור בתחום ההפגנות, בסך הכול הן ביקשו להביע את המצוקה שלהן – אני הייתי מבקש ממך לרשום את המקרה, ואם הדבר, כמובן, לא משבש את סדרי החוק במדינת ישראל, הייתי מבקש להתחשב במקרה הזה כדי לפטור אותן מן המשפט, בייחוד נוכח העובדה שהן חתמו על הצהרה שלא ישתתפו בעתיד בפעולות בלתי חוקיות. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת גור.

חבר הכנסת גוטמן, אתה מסכים להעביר את ההצעה לוועדה?

שאול גוטמן (מולדת):

כן.

היו"ר ע' עלי:

ברגע שהסכמת להעביר לוועדה, אנחנו מצביעים בעד או נגד העברת ההצעה של חבר הכנסת שאול גוטמן לוועדה שתקבע ועדת הכנסת.

אפרים גור (הליכוד):

לוועדת הפנים.

היו"ר ע' עלי:

לוועדת הפנים.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 3
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 3

היו"ר ע' עלי:

בעד – 3, נגד – 3, ההצעה לא עוברת לוועדה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש הערה.

היו"ר ע' עלי:

בבקשה, חבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני ימים מספר שהינו כאן באולם במסגרת הדיון על חוק הסדרים במשק המדינה, וכבודו – –

היו"ר ע' עלי:

מי זה כבודו?

מיכאל איתן (הליכוד):

היושב-ראש.

– – שמע את דברי וקיבל גם באמצעות דברי מחאה על כך, שספסלי הקואליציה – היום הם נראים כמו אפוזיציה – ריקים.

דוד צוקר (מרצ):

ספסלי האופוזיציה מלאים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אז נאמר, שמאחר שמדובר בחוק ההסדרים הם נטשו את האולם.

אני מבקש מכבודו להעיר לסיעת העבודה על המראה של ספסליה; להודיע לה שחוק ההסדרים כבר נגמר, שאנחנו מצביעים פה הצבעות על הצבעות, וההיעדרות המסיבית של הקואליציה, שמתוכה נשאר כאן רק חבר הכנסת דדי צוקר – והוא נראה לי כמי שהדבר כמעט נכפה עליו – זה לא לכבודה של הכנסת. ההיעדרויות האלה נמשכות, ואני חושב שיש בכך ביזוי הכנסת.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מיכאל איתן, תודה רבה.

אני מבקש להבהיר לך, שלא הושיבו אותי על הכיסא הזה כדי להעיר לסיעות, זה לא מתפקידי, ואני לא חושב שאני צריך לעשות זאת. אם זה היה עניין של היעדרות של שר משרי הממשלה, הייתי עושה זאת.

מיכאל איתן (הליכוד):

איפה הממשלה?

דוד צוקר (מרצ):

אתה לא יכול לזלזל בי.

היו"ר ע' עלי:

שר המשטרה יושב כאן. ידידי, חבר הכנסת מיכאל איתן, אין זה מתפקידי להעיר לסיעות הכנסת. אני צריך לנהל את הישיבות בצורה נייטרלית. יש כאן צופים, אזרחים, בוחרים, ונעביר את השיפוט לידיהם.

הצעת חוק משק הדלק (קידום התחרות), התשנ"ד-1993

(הצעת חבר הכנסת ד' תיכון)

היו"ר ע' עלי:

אנחנו ממשיכים בסדר-היום: הצעת חוק משק הדלק (קידום התחרות), התשנ"ד-1993. חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה. ישיב השר שחל בכובע של שר האנרגיה והתשתית.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לתקן: מדובר כאן בהצעת חוק תת"ר, הצעת חוק משק הדלק (קידום התחרות), התשנ"ד-1993.

לפניכם אחת ההצעות המהפכניות ביותר, שבאה לשנות את משק הדלק. מאחר שבטעות חולקה הצעת חוק אחרת, אני רוצה לקרוא את דברי ההסבר:

"הרפורמה במשק הדלק נתקלת בקשיי הפעלה, לפיכך מוצע להגביל בחקיקה את טיב ההתקשרויות החוזיות שבין חברות הדלק לבעלי תחנות הדלק. חוזה בלעדיות המקנה לאדם בלעדיות במכירת דלק לתחנת דלק לתקופה העולה על תשע שנים, שנחתם לאחר כניסת חוק זה לתוקפו, יראו אותו כהסדר כובל לעניין חוק ההגבלים העסקיים. חוזה בלעדיות שנחתם לפני כניסת חוק זה לתוקפו, יפקע, אף אם נקבע בו מועד מאוחר יותר, לא יאוחר מתום 14 שנים ממועד כריתתו. זכויות הדדיות הנובעות מפקיעה זו יוסדרו בבוררות לפי הצורך. כן מוצע לבטל כל הוראה בתוכנית מתאר ארצית, הקובעת מרחקים מזעריים בין תחנות דלק."

אדוני השר, אני לא יודע אם שמת לב, אבל נפלה כאן טעות. אתה התכוונת לחוק הזה או לחוק מלפני שנתיים?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

התכוונתי לחוק שקראת.

דן תיכון (הליכוד):

בשל העומס המוטל עלינו היום אני רוצה לקצר, לכן לא אכנס לפרטים. אני מקווה שהצעת החוק תאושר, ונצמד צעד אחד גדול קדימה – באמת גדול – ולא כאן המקום לפרט אותו. אבל זו מהפכה ענקית. תודה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת תיכון, כדי שלא תהיינה אי-הבנות, אנחנו דנים כאן בהצעת חוק ת"א – – –

דן תיכון (הליכוד):

לא.

היו"ר ע' עלי:

יש כאן בעיה, שאני מבקש להבהיר אותה.

דן תיכון (הליכוד):

עוד בבוקר ביקשתי לתקן ולא הספיקו לשנות את דפי הנייר. מדובר בהצעה תת"רע"ד, הצעת חוק תחת אותו שם שמופיע בנייר, אבל במספור אחר. לקחו הצעת חוק מהכנסת הקודמת והכניסו אותה לכאן, אבל תיקנתי את זה במזכירות של המזכיר.

היו"ר ע' עלי:

פרוצדורלית כדאי שהדברים יובהרו משום שאחר-כך יש לזה המשך דיון בוועדות, שלא נאשר הצעת חוק אחרת. גם בדפים שמונחים לפני מדובר על הצעה ת"א, מ-1992.

דן תיכון (הליכוד):

ידוע לי. גיליתי את העניין בערך בשעה 11:00, וכידוע לך, הניירות כבר היו מודפסים וקשה היה לתקן. גם השר התכוון לכך; אין מחלוקת וזו קריאה טרומית.

היו"ר ע' עלי:

כדי להבהיר, אנחנו מדברים כעת על הצעת חוק תת"רע"ד. אני מבין שאין מניעה לדון בה מפני שגם השר הכין תשובה עליה. אני מבקש מהסדרנים לחלק את הצעת החוק החדשה לחברי הכנסת שנכחים כאן, כדי שכולנו נהיה מרושמים על אותו נושא. אדוני השר, בבקשה.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שאשיב בדברי על הצעת החוק, תרשו לי לברך את חבר הכנסת דן תיכון ליום הולדתו שחל היום, ולקבל בהערכה רבה את הדבקות שלו במטרה, כשהוא נשאר עד השעה המאוחרת הזו, אף שיש לו תוכניות אחרות בקשר ליום ההולדת.

דוד צוקר (מרצ):

הוא כבר בן 45.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

כן, תתפלא, רק שצריך להפוך את המספרים. אני מברך אותך, חבר הכנסת תיכון.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דן תיכון, אנחנו מצטרפים לברכות.

מיכאל איתן (הליכוד):

המשטרה יודעת מתי יש יום-הולדת לחברי הכנסת.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

בהחלט, מתוך אהדה.

הצעת החוק שמציע חבר הכנסת דן תיכון אכן מהפכנית. היא מהפכנית בכך שהיא באה לטפל בבעיה של חוזה בלעדיות במשק הדלק, ומציעה פתרון לא שגרתי, כדי להוציא את מערכת השיווק הקמעוני של הבנדין מן הקיפאון, המונע שינויים במחירים ותחרות הוגנת, שתאפשר לצרכן, לנהג הרכב, ליהנות מזה.

זו בעיה שהעסיקה אותנו תקופה די ארוכה, והיא מהווה שלב אחרון בביצוע הרפורמה המלאה במשק הדלק והגז.

לסוגיה הזאת נזקקו מטובי המשפטנים במדינה. בראש ובראשונה – הממונה על ההגבלים העסקיים, ד"ר יורם טורבוביץ, שקבע כי יש הסדר כובל בין חברות הדלק "פז", "דלק" ו"סונול" ובין מפעילי התחנות, וההסדרים האלה דינם להתבטל. סביב הקביעה הזאת מתנהל ערעור, שבעלי חברות הדלק רוצים לנהל אותו על-ידי טקטיקה של דיון בכל תחנה ולמשוך את הדיון הזה כמה שנים טובות.

לעניין הסוגיה שמעלה אותה חבר הכנסת דן תיכון נזקקה גם פרופסור גבריאלה שלו. היא אמרה, כי "הגבלה על חופש החוזים ניתן למצוא גם בהוראות חוק אחרות שאינן ניתנות להתנאה. הוראות כאלה מצויות בחוקי העבודה, הצרכנות, הביטוח, הדיירות המוגנת, והן מיועדות – מטעמים חברתיים ראויים – להגנתם של צדדים חלשים".

לנושא הזה, שהוא כשלעצמו סוגיה מאוד סבוכה, נזקק גם פרופסור יצחק זמיר, ואני מצטט מדבריו כי הם חשובים. הוא אמר כך: "ההתערבות, באמצעות חקיקה, בחופש החוזים היא דבר רגיל ומקובל על המחוקק בישראל, כמו על מחוקקים בדמוקרטיות אחרות וכך אף על בית-המשפט – – – לפיכך ברור כי אין שום יסוד לשלול, מן הצד העקרוני, את האפשרות שהמחוקק יתערב בחוזים שבין חברות הנפט לבין תחנות התדלוק. במצב כזה, בו חופש החוזים היה מוגבל מלכתחילה, קשה לומר כי התערבות של המחוקק בחוזים תגרום פגיעה קשה בחופש החוזים. אכן, מצב כזה משמש דוגמה מובהקת לנסיבות בהן ניתן לראות הצדקה להתערבות של המחוקק בחופש החוזים".

במשך שנים פנה חבר הכנסת דן תיכון לשרי אנרגיה, ביניהם גם אלי, בטענה שאנחנו מוכרים בנזין במחיר יקר יותר מאשר במדינות אחרות. תמיד התווכחתי אתו והשיבותי שמחיר הבנזין אצלנו זול יותר מאשר במדינות אחרות, אם כי בגלל בעיה של מיסוי.

אני חייב לומר, שהערב אני מצדיק אותו בנקודה חשובה מאוד שהיא נושא הדיון. מסתבר שמחיר הבנזין בעשרת החודשים האחרונים בישראל בשער בתי-הזיקוק היה זול מזה שבאנגליה, הולנד, איטליה, גרמניה, צרפת ובלגיה. אם אני לוקח ממוצע, מחירו של הבנזין אצלנו ל-1,000 ליטר היה 155 דולר, בעוד הממוצע באירופה של שש מדינות אלה היה 164.7 דולר. והנה הפלא ופלא, כשהבנזין הזה נמכר לנהג הרכב, הוא יקר יותר ממחירו בשש מדינות אלה באירופה. ומדוע? מתח השיווק גבוה אצלנו בהרבה מזה שבאירופה. למרות זאת, חברות הדלק, עם בעלי תחנות הדלק, אינם מצליחים להביא למצב שתהיה תחרות.

אני ביטלתי את המחירים המרביים על כל סוגי הדלק, למעט בנזין אוקטן 96, וקיוויתי כי תהיה אפשרות, או יהיה איתות שהם יגיעו לתחרות, כנהוג במדינות במערב אירופה. הדבר לא מסתייע בידי, כי כל אחד מגלגל את האשמה על הגורם האחר. חברות הדלק טוענות, שהן מוכנות להוזיל, אבל בעלי התחנות לא מסכימים. בעלי התחנות אומרים: אנחנו מוכנים להוזיל, ובלבד שישחררו אותנו מהחוזים הכובלים.

אני רוצה לציין, שאני אציע להעביר את הצעת החוק של חבר הכנסת דן תיכון לדיון בוועדת הכלכלה של הכנסת, אבל הייתי מבקש ממנו שיאפשר גם לממשלה, שלה הגשתי תזכיר הצעת חוק עם פתרונות בעיקר לגבי המחלוקת הכספית – למצוא לה פתרון איך מפצים, יש איזה רעיון – – –

דן תיכון (הליכוד):

כמה זמן אתה רוצה?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

התזכיר כבר הוגש. אני מקווה שבזמן הקרוב ביותר. אני לא מציע שלא להתחיל את הדיון. אני אציע שוועדת הכלכלה תתחיל את הדיון, אבל בהכנת החוק לקריאה ראשונה – להמתין להצעה שלנו.

נקודה שנייה. אנחנו מדברים על התערבות המחוקק בחוזים קיימים וחתומים. לדעתי, את ההתערבות הזאת צריך לעשות כך שלא יתברר שיש כאן הפקעה של רכוש. אף אחד לא רוצה את זה. אנחנו חייבים ליצור איזה גוף או מנגנון שיבטיח בירור מהיר למחלוקות הכספיות שתהיינה בין הצדדים, ואם הדבר הזה ישחרר את הענף הזה מהמגבלות שבהן הוא נתון, הוא יאפשר תחרות – – –

דן תיכון (הליכוד):

אגב, זה מופיע בסעיף הבוררות שם.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

מוצע מנגנון, שאני מציע שישקלו אותו, שיכול להיות מהיר יותר, של מה שנקרא, BUY ME BUY YOU, אחד מציע מחיר, השני יכול לקנות אותו. במהירות רבה העניין הזה יכול להיפתר.

דן תיכון (הליכוד):

אני רוצה מכרז. כל אחד יציע הצעה.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

יש גם הצעה כזאת. אני מציע שאולי על-ידי דיון רציני בוועדה ניתן יהיה להביא את הצדדים להסכמה.

אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת הכלכלה של הכנסת.

היו"ר ע' עלי:

טוב מאוד. תודה רבה לשר האנרגיה והתשתית.

אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד הצעת חוק תת"ד, הצעת חוק משק הדלק (קידום התחרות), התשנ"ד-1993, של חבר הכנסת דן תיכון, יצביע, ונעביר אותה לוועדת הכלכלה להכנתה לקריאה ראשונה. מי שנגד יצביע נגד.

הצבעה מס' 16

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 6

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק משק הדלק (קידום התחרות), התשנ"ד-1993, לדיון מוקדם בוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

שישה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. הצעת החוק אושרה והיא תועבר לוועדת הכלכלה להכנה לקריאה ראשונה. אנחנו מברכים את חבר הכנסת דן תיכון גם על העברת ההצעה וגם לרגל יום הולדתו שחל היום.

דן תיכון (הליכוד):

תודה.

היו"ר ע' עלי:

אנחנו ממשיכים בסדר-היום. הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת אברהם רביץ בנושא: מחקר מכון גוטמן על אמונות, שמירת מצוות ויחסים חברתיים בקרב היהודים בישראל. חבר הכנסת רביץ איננו באולם.

הצעת חוק העונשין (תיקון – מעשה גזענות), התשנ"ג–1993

(הצעת חבר הכנסת ד' צוקר)

היו"ר ע' עלי:

אנחנו עוברים להצעת חוק העונשין (תיקון – מעשה גזענות), התשנ"ג–1993. זו הצעת חוק תקס"ב. חבר הכנסת דוד צוקר ינמק מהמקום, דקה אחת, בבקשה.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, סעיף 144(ב) לחוק העונשין אוסר היום פרסום דבר מתוך מטרה להסית לגזענות. כלומר, יש צורך בפרסום, יש צורך במטרה והסתה כדי שמעשה ייחשב אסור. התוצאה היא, שהמעשה עצמו איננו מכוסה. למשל, איסור כניסה לבריכת שחייה, כפי שהיה לאחרונה על אתיופים, איננו עבירה, כי אין בו הסתה ואין בו מטרה לאפליה. איסור כניסה למועדון לילה לנערים מסוג מסוים או לנערות מסוג מסוים איננו יכול להיות מוגדר כעבירה, משום שהמעשה הגזעני איננו אסור.

לכן הצעת החוק מבקשת להגדיר את המעשה הגזעני, את המעשה עצמו כעבירה, גם אם אין בו כוונה ואין עמו הסתה ואין עמו פרסום. איסור המעשה הגזעני צריך לחול, כמובן, על מוסד ציבורי, על חברה פרטית, על נותן שירות. אין הכוונה, כמובן, למשפט הפרטי, ליחסים שבין אדם לרעהו.

מן העובדה שאני מנמק את הדברים מהמקום מובן לחברים שהממשלה תומכת בהצעת החוק.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת צוקר.

חבר הכנסת מיכאל איתן מבקש להסיר את ההצעה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הסוגיה שהעלה חבר הכנסת דדי צוקר, יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, היא סוגיה שבה התלבטו מי שחוקקו בזמנם את החוק שקבע כעבירה את ההסתה לגזענות. ואכן, אין ספק שהמלחמה בגזענות היא מלחמה חשובה, מלחמה שכל אדם שרוצה לחיות בחברה שיש לה הערכה של אדם בצלם אנוש חייב להתגייס למענה.

אולם לעתים אנחנו עלולים להחטיא את המטרה בכך שנרחיב את ההגדרות ונביל למצב שתהיינה אפשרויות בחוק לנקיטת אמצעים אולי על-פי הגדרות סובייקטיביות מסוימות שלא-דווקא דרך הענישה הפלילית במתכונת החריפה שמציע חבר הכנסת דדי צוקר – זו הדרך. למשל, אם מדובר על הגדרה של העושה מעשה גזענות דינו מאסר שבע שנים, מה שמציע חבר הכנסת דדי צוקר, אנחנו נזקקים לשאלה, מה הוא מעשה גזענות. ואם אנחנו הולכים למה שקובע החוק בדבר גזענות בהגדרה, יש שם הגדרה רחבה מאוד. למשל, ליבוי מדנים בין חלקי אוכלוסייה, השפלה.

דוד צוקר (מרצ):

על בסיס עדתי או גזעני?

מיכאל איתן (הליכוד):

אלה מושגים רחבים מאוד, מושגים שהלואי שיבוא יום והם ייעלמו מן העולם. השאלה היא אם, למשל, מחר, כאשר אני אלך לעיריית נצרת, עילית או תחתית, ויהיה שם איזה מוסד פרטי שירצה לקבל או לא לקבל ילד יהודי לגן הילדים הערבי, או ילד ערבי בגן יהודי, יכול להיות שצריך להילחם בזה.

דוד צוקר (מרצ):

הדגשתי שזה לא חל על המשפט הפרטי. זה מנוגד להשקפת עולמי. אם אני לא רוצה למכור דירה למישהו, זה ענייני הפרטי, פה החוק לא חל.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל תסלח לי, אתה קובע עבירה פלילית, שמישהו יבוא ויאמר: זה מעשה של גזענות.

דוד צוקר (מרצ):

— — —

מיכאל איתן (הליכוד):

אני חוזר ואומר לך, חבר הכנסת דדי צוקר: לא בחינם או לא סתם כך או לא כמעשה של שכחה, ההגדרה שלך לא נכנסה בעת שהכנסת חוקקה את החוק הקובע שהסתה לגזענות היא עבירה פלילית. התקיימו בנושא הזה דיונים והיתה סברה חזקה דיה, ששכנעה את מרבית החברים שלא

להיכנס לעניין של הגדרת הגזענות עצמה כעבירה פלילית, משום חוסר היכולת לתחום קווים ברורים, שאפילו אתה מודה שאינך מתכוון אליהם. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת מיכאל איתן.

אנחנו עוברים להצבעה.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה, אתה לא עונה?

דוד צוקר (מרצ):

לא. זו קריאה טרומית, יש ועדה.

היו"ר ע' עלי:

רבותי, מי בעד הצעת חוק העונשין (תיקון – מעשה גזענות), התשנ"ג–1993, של חבר הכנסת דוד צוקר? מי נגד?

הצבעה מס' 17

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 3

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק העונשין (תיקון מעשה גזענות),

התשנ"ג–1993, לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

מה רצית להצביע, חבר הכנסת איתן?

מיכאל איתן (הליכוד):

אני נמנע. עד לפני יומיים זה היה המושב שלי, אבל בעקבות כניסתו של חבר הכנסת ויינשטיין, העניין זז. מכל מקום, אני נמנע בהצבעה.

היו"ר ע' עלי:

זה לא משנה את ההצבעה, כשנמנעים לא משנים את התוצאות. הצעת החוק אושרה, והיא תעבור לוועדת החוקה, חוק ומשפט, להכנה לקריאה ראשונה.

הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון)

(הצעת חבר הכנסת צ' הנגבי)

היו"ר ע' עלי:

אנחנו ממשיכים בסדר-היום: הצעת חוק תתרמ"ה, הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון). חבר הכנסת צחי הנגבי ינמק מהמקום במשך דקה אחת.

צחי הנגבי (הליכוד):

לא מהמקום.

דוד צוקר (מרצ):

אתה יכול לא לנמק ונצביע.

צחי הנגבי (הליכוד):

נשארתי עד עכשיו כדי לא לנמק?

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זה מאוד מעניין איך לפני שנה נדון החוק, חוק הבחירה הישירה, בכנסת מלאה, רועשת, גועשת, שלא היה חסר בה גם אחד, ואילו היום התיקון הזה, שבא פשוט לתיקן פגם בחוק, מוצא פה חמישה חברים: היושב-ראש עובדיה עלי, חבר הכנסת איתן – – –

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת צחי הנגבי, אני רוצה להבהיר לך מה ההבדל, מבחינתך, אם אתה מנמק מהמקום או לא מהמקום. ברגע שאתה מדבר כאן יותר מדקה, זה על חשבון מכסת החוקים שלך.

צחי הנגבי (הליכוד):

לא נברר את זה מעל הבמה, אבל לפי הסיכום עם המזכירות, זה לא היה אמור להיות מהמקום. יכול להיות שנעשתה טעות.

היו"ר ע' עלי:

אם אתה רוצה עוד לנצל את ההזדמנות הזאת, יש לך.

צחי הנגבי (הליכוד):

זה חלק מהחוקים שהגשתי, לכן החוק יהיה על חשבון המכסה שלי, בהחלט. אני לא נהנה מהפריבילגיה ברגע שזה מהמקום, ותודה על ההערה, זה ידוע.

אני רוצה להדגיש מה השתנה בשנה הזאת, בין אותו לילה ארוך, עד השעות הקטנות של הלילה וכמעט עד הבוקר, שבו חוק הבחירה הישירה הוצג בקריאה השנייה והשלישית בפני הכנסת, ובין הדיון בתיקון הזה שהגשתי, שבמידה רבה הוא כבר הפך לקונסנסוס. התיקון הזה אומר, שראש הממשלה, שייבחר בבחירה ישירה בבחירות הבאות, הוא שיציג את שריו והוא שיבחר בהם, ולא יצטרך לקבל את אישור הכנסת.

אולי רבים לא יודעים בציבור, אולי רבים בבית לא יודעים, שכרגע חוק הבחירה הישירה, שכולנו מתפארים בו והוא באמת אמור להכניס נורמות חדשות, אמות מידה חדשות של ערכיות ואיכותיות למערכת קבלת ההחלטות שלנו, ולשפר באופן מוחשי את שיטת הממשל בישראל, החוק הזה – אם לא יתקבל התיקון שעליו אנחנו מדברים כרגע – למעשה לא שינה דבר. הוא שינה את האווירה, אבל לא שינה את התוצאה הסופית.

משל למה הדבר דומה? אתה משחרר אסיר מן הכבלים שכובלים אותו בידיו וברגליו. לכאורה הוא חופשי, אבל אתה מותיר אותו בתוך כלא, מאחורי סורגים. הוא יכול להסתובב בתוך התא שלו, אפילו אם התא הזה גדול ומרווח, ואפילו אם התא הזה סורגיו הם מזהב, הוא יכול להסתובב, הוא חופשי, הוא לא כבול יותר בשלשלאות לגרם המדרגות או למיטה, אבל הוא אסיר. כך ראש הממשלה הבא: הוא ייבחר בבחירה ישירה של ראש הממשלה, הוא אישית לא צריך יותר מנדט מן הכנסת, העם בחר בו, יש לו לכאורה מרחב תמרון רב מאוד לתפקד וליישם את המדיניות שהוא דוגל בה. אבל אם הוא חייב את אישורה של הכנסת למינוי שריו, לקבינט שלו, שבלעדיו הרי איננו יכול לתפקד ואין לו הרוב הזה, אין לו ממשלה. ובאין לו ממשלה, הוא איננו גם יכול לכהן כראש הממשלה. ונשיא המדינה, על-פי החוק, בתוך תקופה מסוימת, משראה שאין ראש הממשלה מסוגל למלא את תפקידו, זכאי ואפילו רשאי – כדי שלא ייווצר מצב של אנרכיה, של איש הישר בעיניו יעשה, אדם אחד, ראש ממשלה, באין ממשלה, מושל בכיפה – לדרוש בחירות חדשות.

ומה הועילו חכמים בתקנתם? מה הועלנו אנחנו בחוק-היסוד בדבר הבחירה הישירה של ראש הממשלה, אם אין לראש הממשלה יכולת לנווט את המדינה בלי שהוא חייב לקבל את אישור הכנסת למהלך המרכזי – בחירת הממשלה?

הנושא הזה עדיין איננו שרוי בקונסנסוס בבית הזה, יש דיונים במפלגות, אבל אני מאמין שהעובדה שהחוק הזה מופיע על סדר-יומה של הכנסת, ויודע כל אדם שהוא עתיד היום לקבל את האישור בקריאה הטרומית לקראת המשך הדיונים, ואין כאן סערת רגשות והאנשים אינם נזעקים בליל יום רביעי אל הכנסת כדי לסכל את החוק הזה, זה אומר שכנראה מבינים, שאם כבר עשינו את המהפכה, את הרפורמה האדירה, של שינוי יסודי כזה, חייבים להקנות לראש הממשלה גם את הסמכות האישית למנות את שריו. באופן טבעי הוא ימנה את השרים מקרב המפלגות הגדולות, אבל הוא ימנה את המוכשרים, הוא ימנה את אלה שהוא בטוח ביושרם, באמינותם, במקצועיותם. לא משום שמישהו עומד בראש מפלגה מסוימת, שזכתה ל-X מנדטים, הוא בהכרח יכול למלא את התפקיד שהוא דורש, והוא אומר: כזה ראה וקדש, אם לא אקבל את התפקיד הספציפי הזה, אני אינני תומך בממשלה. הוא יכניס אותו לממשלה, כי הוא עדיין זקוק לקולותיו במהלך שנות כהונתו, אבל מרחב התמרון שלו גדל, וכוח הסחיטה, עוצמת התביעה, של נציגי המפלגות השונות מתגמדים באופן טבעי, וניתן יהיה להגיע ל"מודוס ויונדי" של חיים משותפים בכנסת.

משום כך החוק הזה, כך אני מאמין, צריך להתקבל בקרוב בקריאה השנייה והשלישית. אני מקווה שוועדת החוקה, שאליה אני רוצה להעביר את החוק הזה, תעשה את מלאכתה נאמנה ובמהירות, כדי שעוד במהלך השנה הזאת ניתן יהיה לומר שחוק הבחירה הישירה הושלם. אני אישית, כמובן, וגם כל החברים בכנסת, שנמצאים כאן, מקווים שגם החוק הזה יגיע במהרה ליישום, שנצליח להקדים את הבחירות, שנצליח להביא להכרעת העם, להכרעת הבוחר באותה סוגיה גורלית שעומדת לנגד עינינו היום, סוגיית השלום והביטחון. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת צחי הנגבי. חבר הכנסת מיכאל איתן, המבקש להסיר את הצעת החוק הזאת, גם הפעם יש לך עשר דקות, ואם תרצה – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

הפעם הנושא הזה טבוע בעצמותי. אני אשתדל לקצר, אבל זה קצת יותר ארוך.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק של ידידי, חבר הכנסת צחי הנגבי, היא הצעה נוספת בשורה של הצעות חוק ומהלכים קונסטיטוציוניים, שבאים להחליש את מעמדה של כנסת ישראל. אנחנו עדים לתופעה, שמעמדה של הרשות המחוקקת בישראל מוחלש פעם אחר פעם, ואולי יש היגיון מסוים בדברים, אבל אי-אפשר להתכחש לתופעה. מצד אחד אנחנו, הרשות המחוקקת היתה צריכה להיות הרשות שמפקחת, ועל בסיס האמון שהיא נותנת לממשלה, קרי, הרשות המבצעת, זו האחרונה נמצאת תחת פיקוח הכנסת, ושירי הממשלה אמורים לקבל אמון הכנסת. והנה עכשיו מציע חבר הכנסת צחי הנגבי שהכנסת, שכבר ויתרה על חלק מסמכויותיה בהצעת החוק שלפיה ראש הממשלה נבחר ישירות על-ידי הציבור כולו – כלומר, בעוד במצב הקודם הכנסת היתה מקור הסמכות לראש הממשלה ולממשלה כולה, הצעת החוק של בחירה ישירה של ראש הממשלה הביאה לכך, שמעמד ראש הממשלה כראש הרשות המבצעת הפך להיות, מבחינת מקור הסמכות, זהה כמעט למעמדה של הכנסת, שגם היא נבחרת על-ידי העם – עכשיו מציע חבר הכנסת צחי הנגבי, שגם שר הממשלה ימונו ישירות על-ידי ראש הממשלה, והם אפילו לא יובאו לאישור הכנסת. כלומר, אין עוד המעמד הזה של הכנסת כמפקחת על השרים, כמי שצריך להביא מינוי שר בפניה, וצריכה לאשר שינויים פרסונליים.

חבר הכנסת צחי הנגבי, אני אומר במאמר מוסגר, יש גם הצעות חוק שמעלים אותן חברי הכנסת ומגמתן לפגוע בסמכויות הרשות המחוקקת, בכנסת, גם בכל מה שהיא עושה בנושא חקיקה, לטובת הרשות השופטת. אנחנו יודעים שחוקים הנמצאים בצנרת, וגם חוקים שכבר חוקקו, מגבילים את סמכות הכנסת מבחינת יכולת החקיקה, וזאת תופעה של השנים האחרונות, שבמסגרתה, כפי שאני אומר, הכנסת מאבדת מכוחה.

נכון שהדמוקרטיה אינה מצדדת בכך שגם הרשות המחוקקת, זאת שנבחרת על-ידי כלל העם, תחזיק בכל הסמכויות ותהיה איזו רשות על, שאין רשויות אחרות פועלות מולה כחלק ממשחק כוחות, אבל השאלה היא, מה קו הגבול? עד היכן אנחנו רוצים להמשיך ולקצץ בסמכויות הכנסת כמוסד מחוקק, שהוא גם הריבון הנבחר על-ידי העם כולו?

עכשיו אני רוצה לגעת בהיבטים הפרקטיים. חבר הכנסת צחי הנגבי אומר, ובצדק, שהיתה תחושה שהובילה באמת את העם לשינויים האלה, שהמיקח-וממכר כאן, בבית הזה, ואולי זאת אחת הסיבות להחלשתה של הכנסת, התופעות שהכנסת הזאת יצרה, כמו מה שקרה כאן בעקבות התרגיל המסריח של ש"ס עם מפלגת העבודה, והניסיון לאחר מכן, לאחר שהפילו, באיזה אמצעים, נגיד, לא-אתיים פעם ראשונה את הממשלה מתוך תקווה להמשיך, מהלך שנכשל – אז ניסה מי שהוא היום שר החוץ, שמעון פרס, להרכיב ממשלה על-ידי קניית אנשים, על-ידי תככים, והמדינה כולה היתה עסוקה כל היום לברר מי אומר למי ואיזה חבר כנסת יעבור מצד לצד וכמה ייתנו לו. הבטיחו לאחד שתי קדנציות בתור שר, את השני העלימו בפרדסים, והרביעי התחבא באיזו עיר מקלט, כל המדינה היתה כמרקחה, והתוצאה היתה באמת שלעם נמאס, ואז באה בתגובה ההצעה, ואולי גם החקיקה, לבוא ולומר, שראשות הממשלה לא תהיה תלויה במהלכים כאלה וזה יימנע, והיו כמה צעדי חקיקה שהיו בתגובה על העניין הזה.

השאלה היא, האם התרופה שאנחנו נותנים לא תהיה חזקה מדי ולא תהיה עלולה לפגוע בדמוקרטיה? למה מכוונים דברי? חוק בחירה ישירה של ראש ממשלה כבר יש לנו, עכשיו אתה בא ואתה אומר: בואו נוסיף גם את העניין של השרים.

אני לא דוחה את זה על הסף, אלא אני רוצה שתזכור. תאר לעצמך שיצחק רבין היה נבחר בשיטה הזאת, והוא היה מעלה שרים ומחליף שרים. היום עוד יש לו איזו מחויבות. הוא בא לציבור, הבטיח כל מיני הבטחות לציבור, קיבל את אמון הציבור, ותראה מה הוא עושה. למתיישבי הגולן הוא אומר: לא יודע. לאלה שאומרים לו: אתה אמרת ערב הבחירות שאתה תילחם באש"ף, תראה מה שאתה עושה – הוא אומר: שיניתי את דעתי. עכשיו, בנושא חוק ביטוח בריאות ממלכתי, מה הבן-אדם הזה עושה? שלושה-ארבעה ימים לפני הבחירות, בכנס של רופאים במלון "דן" בתל-אביב, הוא אמר שיש להפריד טוטלית את נושא ביטוח הבריאות מהנושא של ההסתדרות. היום הוא רוצה לעשות כל מיני פשרות, לחבל בחקיקת הכנסת. כלומר, הפרות בוטות של ההבטחות לבוחר. פתאום הבוחר לא מעניין אותו, והוא מדבר על בוחרים אחרים. ישראל בכל מיני כינויי גנאי כאלה ואחרים. תאר לך שאתה נותן לראש ממשלה כזה סמכויות כמעט בלתי מוגבלות לא רק לגבי עצמו אלא גם לגבי כל השרים. הוא לא צריך להביא אותם בכלל לאישור הכנסת. אין תהליך של בקרה, אין תהליך של אמירה מסוימת, אין תהליך של התאמת השרים, הוא עושה כרצונו.

נכון שזה למען היעילות; אולי זה יהיה טוב. השאלה היא, האם זה יהיה טוב גם מבחינת האיזונים והריסונים – יש לך זכות לענות – שיש במהלך הזה.

אני רוצה לומר לך דבר נוסף. ההצעה שלך איננה פרקטית במובן אחד, כרגע, כי כרגע, עד כמה שאני זוכר, עדיין אפשר להביע אי-אמון ברוב של 61 קולות. אני צודק או לא? אז מה אתה אומר? אתה אומר שראש הממשלה יוכל למנות שרים כרצונו, ולא יביא אותם לאישור הכנסת, למה? על מנת למנוע מיקח-וממכר קואליציוני. הוא ייבחר, אז הוא יוכל להביא את השרים, אבל הוא יצטרך את הקואליציה בכל מקרה, כי אם לא יהיו לו 61, אפשר יהיה להביע אי-אמון בממשלה.

נקודה נוספת. גם אם יגדילו את ה-61 ל-70, זאת אחת ההצעות שהיתה צמודה, עדיין תישאר אפשרות לכנסת ישראל, ברוב של 61 קולות, לקבוע את התפזרות הכנסת ובחירות חדשות. נכון שפעמים רבות האימה הזאת מפני בחירות חדשות היא איזה מכשול שמקנה יותר רצינות ויציבות לממשלה ולא כל כך מהר חברי הכנסת מחליטים על מהלך שיש בו אי-אמון בממשלה ובחירות חדשות, ויש בכך משהו. אבל בסך הכול אני חושב שהמהלך הזה הוא מהלך – –

צחי הנגבי (הליכוד):

נדון בו בוועדה.

מיכאל איתן (הליכוד):

– – בעייתי.

אני רוצה לסכם את דברי ולומר כך. בעיקרון אני אינני פוסל זאת, אני לא בטוח שזה מוצדק, יכול להיות שיש בזה יתרונות, אולי הייתי אומר שראיתי את הצעת החוק שלך, ידידי חבר הכנסת צחי הנגבי, ואנחנו נמצאים כעת בכנסת שהיא כולה על טהרת הליכוד. כל הכנסת ליכוד עכשיו. מהממשלה אין אף אחד, משום סיעה מסיעות הקואליציה אין פה אדם אחד, הם עוזבים את הכנסת, רק לפני בחירות הם הולכים לבוחר ומבקשים: תבחרו בנו, אנחנו ננהיג נורמות חדשות – והנה עם

ישראל יראה את הנורמות החדשות. חוק רציני, חשוב, איש אחד מכל הקואליציה איננו, איש אחד מכל שרי הממשלה איננו, צוחקים על הציבור, צוחקים עליכם, עושים מכם צחוק, ויבואו אליכם עוד הפעם לבקש אחר כך את האמון. תסתכלו מה נעשה כאן, איש אחד איננו מכל הקואליציה.

ועכשיו אני מרשה לעצמי לומר לך, ובזה אני מסיים, כי מאחר שאנחנו נמצאים בכנסת ליכודית כעת, יש יתרון אחד לעניין הזה מבחינה ליכודית. מאחר שאנחנו יודעים שהמועמד של הליכוד לראשות הממשלה הוא יושב-ראש הליכוד בנימין נתניהו, ומאחר שעל-פי כל הסקרים, אילו נערכו הבחירות היום, הוא היה זוכה, והליכוד היה מרכיב את הממשלה, ייתכן מאוד, שאם הצעת החוק הזאת תעבור, יהיה בה כדי לעשות קצת יותר סדר גם בתוך הליכוד. אנשים ידעו, שכאשר הם הולכים עם מועמד הליכוד שזכה בפריימריס להיות מועמד הליכוד – ואני אישית לא תמכתי בו, אבל ראיתי שהוא זכה ברוב וקיבלתי את פסק-דינו של בוחר הליכוד. דעתם של מרבית חברי הליכוד מקובלת עלי, ואני נרתמתי לסייע לו.

אם החוק יעבור, אולי יהיו כאלה שגם יבינו, שהליכה נגד יש בה גם סיכון של הפסד. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת איתן, תודה רבה.

אתה מבקש להשיב, חבר הכנסת הנגבי? יש לך חמש דקות. אתה תגרום לזה שיצביע נגד יחד עם חבר הכנסת מיכאל איתן, ואז הצעת החוק שלך לא תעבור.

צחי הנגבי (הליכוד):

כן וחלילה.

היו"ר ע' עלי:

עכשיו נראה אם אתה תתאפק.

צחי הנגבי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, קשה לי, אמת, להתמודד עם הטיעונים של ידידי, חבר הכנסת איתן, בחמש דקות. אבל אני מניח שמר איתן יאפשר את קיום הדיון בוועדה, ושם נוכל לקיים בסופו של דבר דיון מעמיק ויסודי בסוגיה הזאת. אבל פטור בלא כלום אי-אפשר, ומשום כך אני חייב להתייחס לכמה נקודות, ואני אעשה זאת בתמצית. פטיש היושב-ראש בתום חמש דקות יורה לי שאני הגעתי לקו האדום.

קודם כול, הסוגיה הפרקטית. אין ספק שמבחינה פרקטית התשובה על השאלה שהעלית כאן היא פשוטה. כאשר מצביעה הכנסת אי-אמון, וכרגע לצערי המצב הוא של 61, ויש הצעות חוק לתיקון הנושא הזה, לרבות שלי וגם של חברי כנסת אחרים בקואליציה ובאופוזיציה, להעביר זאת ל-71 להצבעת אי-אמון, אבל בכל מקרה, ברגע שיש הצבעת אי-אמון, המשמעות של החלטת הכנסת היא בחירות חדשות. לכן באמת רובצת אימה על חברי הכנסת כאשר הם יבואו להביע אי-אמון בממשלה. כי הם יודעים שהמשמעות של הדבר היא שהם צריכים שוב להתמודד אולי בבחירות אזוריות, אם תהיינה כאלה, סוף כל סוף, אולי בדרך אחרת, אולי פריימריס פתוח במפלגות. על כל פנים, הם יודעים שהם אישית מסתכנים. ויש כאלה שאומרים: עדיף לי לשבת ארבע שנים בכנסת, ובעצם גם בכלל לא לשבת. אתה צודק, חבר הכנסת איתן, לפחות מהקואליציה אין כאן איש יושב, וכך כל השרים וראש הממשלה – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

איפה יש כאן חברי כנסת מהקואליציה?

צחי הנגבי (הליכוד):

זהו. הם אפילו לא יושבים פה. אבל בוא נאמר שהם יודעים שארבע שנים הם מובטחים. לכן יש הבדל בין הצבעה כזאת ובין הצבעה כאשר ראש הממשלה הנבחר מביא את ממשלתו. הכנסת זכאית כרגע לדחות את ההצעה שלו, אין לה רוב, אבל הכנסת לא מתפזרת. זה היה כרטיס צהוב לראש הממשלה, כאשר אמרו לו: תשמע, לא מינית אותנו, את זה לשר החוץ ואת זה לשר החקלאות ואת האחר לשר אחר, חזור בך. תביא הצעה נוספת שתזכה לרוב, וכדי שהיא תזכה לרוב – אנחנו פנויים להובלה. תן לי, ואתן לך.

ומה יעשה ראש הממשלה במצב כזה? הוא יתפשר. הוא ייקח אנשים פחות מוכשרים, אנשים פחות טובים. חברי הכנסת שדוחים את הצעתו הראשונית יודעים שהם לא מסתכנים. רק הוא מקבל את הכרטיס הזה והם אומרים לו: אתה תגיע עוד הפעם לכנסת, אבל אם לא נקבל את תפקידנו המוגדרים, זה יהיה כבר כרטיס אדום. ועוד הפעם נדחה אותך.

זאת אומרת, שחוזרים על אותה תופעה איזוהי שראינו בכנסת הקודמת, ואתה נתת את הדוגמה הקלסית – התרגיל המסריח, של מפלגת העבודה. זה מה שהיה פה. אותן תופעות שכולנו סלדנו מהן, תופעות שביזו את המדינה כולה; לא רק המערך התבזה, גם הליכוד, לצערנו, נגרר בלית ברירה לתוך המערבולת ההיא ונאלץ לנסות לסכל את המהלך שפרס ורבין אז הובילו.

מבחינת טובת המדינה, ובסיכום עוד אגע בנושא ליכוד-מערך, לטובת המדינה אנחנו לא פטורים מן הניסיון להביא לשיפור מרבי, אף שלא הכול מושלם, אבל לפחות שראש הממשלה שנבחר יודע שהוא יכול לקחת מדען בכיר ולעשותו לשר המדע, אפילו יהיה זה אדם שלא נבחר לכנסת. עם כל הכבוד, אלא אם כן יש בינינו מוכשרים, כולנו לא מסוגלים להתמודד עם סוגיות המדע. יובל נאמן בשעתו היה מוכשר לזה. אבל היום אני לא רואה מדענים בתוך שורות הבית הזה.

אם ראש הממשלה רוצה לקחת לתפקיד מסוים מישהו שאיננו איש מפלגה, למנות אותו לתחום מסוים, כי אז צריך לאפשר לראש הממשלה לעשות זאת.

לסיכום, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לגעת בסוגיה של הליכוד-מערך. חבר הכנסת איתן הבהיר את הסוגיה הזאת כדי להוכיח את צדקתו, ואני חושב שזה נכון שזו נקודה חיונית, והיא משרתת את צדקתנו.

מדוע מגייס היום שמעון פרס רוב נגד הצעת החוק הזו, לא היום, אלא בדיונים שהיו במפלגת העבודה ויהיו עוד בוודאי בממשלה? מכיוון ששמעון פרס יודע, שאם הסקרים של היום טובים, ויצחק רבין ייבחר – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

צחי הנגבי (הליכוד):

ניקח דוגמה היפותטית כזאת. שמעון פרס חושש אז: אולי רבין לא ימנה אותי עוד הפעם לשר החוץ. אז אני רוצה לכפות זאת עליו, ואני אשב פה בבית, ואני לא אצביע בעד הממשלה, אלא אם כן אני בפנים, בתפקיד שאני רוצה.

גם לגבי הליכוד נתת דוגמה קלסית: בנימין נתניהו. אני תמכתי בו, ואתה לא. היום כולנו תומכים בו. הוא המועמד הנבחר של הליכוד, ואני מאמין – של המדינה כולה. הוא ייבחר לראשות הממשלה, אני מקווה בקרוב, ויגיע אל הכנסת. אתה נקבת כאן בשם, אבל אני פטור מזה. ושר מסוים לשעבר, חבר כנסת מסוים, לא יהיה בממשלתו של ביבי נתניהו, או שיהיה בתפקיד שלדעתו איננו התפקיד הראוי לו, והוא יכול להצביע נגד מתוך זעם, מתוך תסכול, מתוך רצון לנקום. וכבר ראינו את זה. ראינו שהיו שרים בממשלות ישראל השונות שאיימו: אנחנו לא נצביע בעד הממשלה.

משום כך, דווקא לשיטתך, אם אנחנו רוצים לחזק את כוחו של ביבי נתניהו, ומאמינים שהוא מסוגל להיות ראש הממשלה, אולי אחד המוכשרים ביותר שהיו אי-פעם, לאור הרקורד שלו גם בנושא הזה, בחירה ישירה של ראש הממשלה – הוא התייצב מול כל השוללים והצביע בעד – צריך לאפשר לראש ממשלה לעמוד בפני הציבור, להישיר מבט לעיני אלה שבחרו בו ולהגיד: אני נותן לכם את הממשלה האיכותית ביותר, הטובה ביותר, שתוביל את המדינה. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת הנגבי.

אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד הצעת חוק תתרמ"ה, הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון), והעברתה לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנה לקריאה ראשונה – יצביע. מי שנגד יצביע נגד. חבר הכנסת איתן, שוב אתה יושב שלא במקומך.

הצבעה מס' 18

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 3

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – אין

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון) לדיון מוקדם

בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

ברוב מרשים של שלושה, באין מתנגדים ועם נמנע אחד, הצעת החוק אושרה, והיא תועבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט, להכנתה לקריאה ראשונה.

מיכאל איתן (הליכוד):

איפה הממשלה?

היו"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת, הישיבה הבאה תתקיים, אם ירצה השם, ביום שני, כ"ז בטבת התשנ"ד, 10 בינואר 1994, בשעה 16:00.

ישיבת הכנסת נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 22:09.